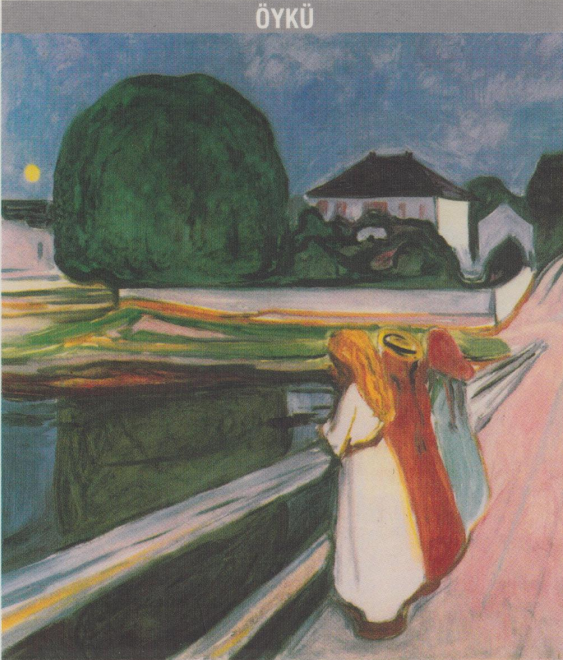

1989 SAİT FAİK HİKÂYE ARMAĞANI

DEMİR ÖZLÜ
STOCKHOLM
ÖYKÜLERİ

♥
CAN

ÖYKÜ

Demir Özlü
STOCKHOLM
ÖYKÜLERİ

1989 SAİT FAİK HİKÂYE ARMAĞANI

Can Yayınları: 1051
Türk Edebiyatı: 274

© Demir Özlü, 2000
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2000

1. basım: 2000
Genişletilmiş 2. basım: Mayıs 2007

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Kapak Düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Gülay Yıldız
Düzeltili: S. Asâf Taneri

Kapak Baskı: Çetin Ofset
İç Baskı ve Cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-8440-74-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

<http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Demir Özlü
STOCKHOLM
ÖYKÜLERİ

1989 SAİT FAİK HİKÂYE ARMAĞANI

ÖYKÜ

CAN YAYINLARI

Demir Özlü, 1935'te İstanbul'da doğdu. 1959 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1961-62 yılları arasında Paris'te Sorbonne Üniversitesi'nde felsefe okuduktan sonra Türkiye'ye dönerek İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Metodoloji Kürsüsü'nde dört yıl asistanlık yaptı. Siyasal eylemleri nedeniyle işine son verilince avukatlık yapmaya başladı. 1971'deki askeri müdahaleden sonra bir süre tutuklu kaldı. 1979'da Stockholm'e yerleşti. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra vatandaşlıktan çıkarıldı. Türkiye'ye 1989'da dönebildi. Bu tarihten beri Stockholm ve İstanbul'da yaşıyor. İlk şiiri Kabataş Lisesi öğrencilerinin çıkardığı *Dönüm*, daha sonra Türk Dili dergisinde yayınlandı. *Soluma* ile 1963 TDK Öykü Ödülü'nü, *Stockholm Öyküleri* ile 1989 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, *Bir Yaz Mevsimi Romansı* ile 1990 Orhan Kemal Roman Armağanı'nı, *İthaka'ya Yolculuk* ile 1996 Dünya Kitap Dergisi Yılın Kitabı Ödülü'nü ve 1998 Yunus Nadi Roman Ödülü'nü, *Amerika* ile 2004 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü kazandı.

*On yedi yaşımdan beri bana
büyük dostluk göstermiş,
bu kitabı da ilk olarak
yayımlamış olan Ferit Edgü'ye.*

İÇİNDEKİLER

STOCKHOLM ÖYKÜLERİ

Cristina Nilsson'u Aramak	13
Stockholm'de Bir Öğle Vakti	18
Akşamüzerleri Gidilen Bir Bar.....	28
Lilla Maria	36
Sürgün Küçük Bulutlar	42
Bellman Sokağı'nda.....	50
Votka.....	58
Dünyanın Bir Yerinde	69
Komşum.....	76
Bir Kadın	77
Saatçi	78
Diskotekte Bir Yazar	80
Charlottenburg / I.....	90
Charlottenburg / II.....	99

YENİ STOCKHOLM ÖYKÜLERİ

Yahudi	105
Anemas Zindanları	107
Bir Odayı Döşemek.....	109
Eve Dönüş	111
Orada Kalmak.....	113
Lotta Leander'in Solgun Kış Partisi.....	118

Bir Sokağı Aramak	124
Merkez Postanesi'nde.....	134
Eczane	144
Kule	150
Zamklı Kadın.....	152
Fransız Tarzı Bir Lokali Ziyaret	161
Lena Persson'la Konuşmamak	164
Buluşma.....	172
Toplantıdan Sonra.....	174
Sonsuz Küçük Bir Ada.....	175
Posta Neferi.....	177
İki Arkadaş.....	178
Pia ile Bir Öğleden Sonrası.....	181
Temmuz Ayının Son Günleri	187

SON STOCKHOLM ÖYKÜLERİ

Danske Bank.....	195
Travemünde	197
Dönüş Yolu	198
Şiir Öğretmeni.....	200
Kafka	202
Sınıf Öğretmeni.....	203
Editör.....	204
Geçitler Adasını Ziyaret.....	206
Café Nova.....	210
Sayfiye Yeri	214
Yeniden Yaşamak	218

STOCKHOLM ÖYKÜLERİ¹
1989 SAİT FAİK HİKÂYE ARMAĞANI

¹ 1. basım: Ada Yayınları, 1988
2. basım: Can Yayınları, 2000
3. basım: Can Yayınları, Mayıs 2007

CRISTINA NILSSON'U ARAMAK

Yağmurdan sonraki temmuz gününde, gecenin yaklaştığı saate yakın, Cristina Nilsson'u aramak, kendi yaşamımın önünde açılan boşluğu aramak gibi oldu. Bana öyle geldi ki, bu boşluk, yaşamımda her zaman vardı. Sadece, Cristina'yı aradığım şu günlerde açılmıyordu önümde. Yaşamım, bütünüyle, o boşluğun üzerine uzanmış gibiydi. Çelik bir asma köprü'nün üzerinde –doğal, modern zamanlarda yaşıyoruz–, demir putrellerin orada duruyor; altında uzanan derin boşluğa bakıyordu.

Ağaçlıklı alanın kıyısındaki evimden çıktım. Elimdeki plastik torbaya da, bir şişe içki koymuştum. Alanın ortasındaki parkın çimenleri; öteden, dans edenler için, geceleri çalınan müziğin geldiği bahçenin, giriş kapısının ötesindeki boşluktan vuran güneşin son ışıklarıyla parıldıyor, biraz önce dinmiş olan yaz yağmurunun ıslak ışıltılarını yansıtıyordu. Kolay inmeyecekti gece. Aydınlık, nereden vurduğu bilinmez gri bir ışığa dönüşecek, saatlerce sürecekti. Bu ışıkların içinde, daracık caddelerden, aşağıya doğru –kentin bittiği yerlere doğru– yuvarlanıp duruyordum işte.

Cristina Nilsson'un evini hayal meyal ansıyordum. Daha önce telefon rehberinde, telefon numarasını aramadım değil. Bir (K) ile başlayan Kristina Nilssonlar var: tam yirmi tane; bir de (C) ile başlayanlar: tam otuz üç tane. "Nilsson" adı da bir tuhaf: bir (s) ile yazılan Nilsson'lar var, (ss) ile yazılanlar da. Asıl ürkütücü olanı, Nilssonların rehberde tam

yirmi yedi sayfa tutması. Her sayfada üç sütun üzerinden, ortalama iki yüz kırk Nilsson. Diyeceğim 6480 Nilsson, sadece başkent olan bu kentte. Sonra, o ne sokak adları öyle: Kungstensgatan, Falkvägen, Faringeplan, Fredriklundvägen, Kristinehovsgatan...

Denize doğru inen ıssız bir sokakta, birinci katta, bir yayınevini bomboş odalarından birinde, tek başına oturan bir kız arkadaşına gittim ve sordum bu Cristina Nilsson'un hangi Cristina Nilsson olduğunu. Kaşlarını kaldırıp:

“Dur bakalım,” dedi. “Sokağın adı hangisine benziyordu?”

“Güneyde, kentin dışına doğru bir sokak işte. Bir büyük okulun bahçesinden geçiliyordu. Ağaçlar, parkımsı bir yer vardı.”

“Kaç defa gittin o eve?”

“Bir defa. Akşam yemeğini yedik ve birlikte çıktık dışarı.”

“Seviyorsun galiba bu kızı.”

“Bir defa gördüm. Penceresinden dışarıya baktım. Karşıda, yeni yapılmış apartmanlar vardı. Geceye doğru evden çıktı. Büyük, ağaçlık bir arazinin yanından geçtik bu defa. Yağmur yağmıştı. Güneş, koyu, kızıl ışıklarıyla çiziyordu yüzümüzü.”

“Şu iki numaradan biri olması gerekiyor.”

Bir zarfın ardına yazdım söylediği iki numarayı.

Ağaçlı alana bakan evde oturup telefonu çeviriyorum. Pencerenin pervazları arasından yaz yağmurlarının damlaları süzülüyor.

“Christina Nilsson'u arıyorum?”

“Ha, Cristina Nilsson annem. Şimdi evde değil.”

“Peki, teşekkür ederim, gene ararım ben.”

Cristina Nilsson'un çocuğu yoktu ki.

“Cristina Nilsson'un evi mi?”

“Evet.”

Yaşlı bir adamın sesi bu.

“Kendisiyle görüşebilir miyim?”

“Siz yabancısınız galiba. Cristina iki yıl önce öldü.”

Öldü mü?

“Teşekkür ederim. Başınız sağ olsun. Yanlış numara çevirdim sanırım.”

Bütün Cristina Nilssonları çevirsem, ummadığım sonuçlarla karşılaşacağım sandım.

Bir “Cristina Nilsson” numarasına karşılık yok.

“Cristina Nilsson mu? Yazlıkta.”

“Ah, tanımıyorum Cristina Nilsson’u. Hangi Cristina Nilsson acaba?”

“Cristina Nilsson. Kuzey Afrika’da sanırım. Şimdi burada biz oturuyoruz.”

“Cristina Nilsson mu? Belki yarından sonra gelir.”

Yağmurla ıslanmış parkı geçtim. Solda, beş katlı yapılarla kimsesiz bir sokak uzanıyordu. Bir tek kişi de geçmiyor sokaktan. Kendi kendine oynayan bir çocuk da yok. Batıya doğru, ilerde, kızarmış bulutları görüyorum. Koyu yeşil ağaçlar var orada. Üç hafta önce birlikte geçtiğimiz koruya benziyor. Solda bir Çin lokantası var. Bir tek müşteri yok lokantada. Kapalı belki. Ama içerisinde, küçük, kırmızı, mum ışığına benzeyen bir ışık yanıyor. Oradan sola kıvrıldığımda kimsesiz sokaklarla karşılaşıyorum. Cristina Nilsson’un oturduğu sokaklara benziyor bu sokaklar.

Yapıların dümdüz yüzleri önünden geçtim. Issız bir dörtyol ağzından sonra, köşeye yakın bir apartmanın önünde durdum. Cristina Nilsson’un evi bu muydu? Dördüncü katın penceresinden bakmıştım. Karşıda çok yeni, bir örnek yapılar olması gerek. Gerçekten, yeni yapılara benzeyen yapılar karşıda. Pencerelerinde güneşin bitimsiz ışıkları parlıyor. Hiçbir insan görüntüsü yok pencerelerinde. Solda, beyaz bir heykel görünüyor. Önünde durduğum apartmanın kapısı kilitli. Bir şifre var: O’dan 9’a kadar sayılar. Cristina Nilsson’un evine geldiğimizde onun da dış kapının şifresine bastığını ansıyorum. Rasgele şifreye basıyorum. Olanaksız şifreyi bulmam. En çok hangi sayılar kullanılır: 0, 3, 9... belki de. Beklemek gerek. Alttaki garajdan genç, uzun

saçlı bir adam çıkıyor. Şifreye basıyor. O girerken, ben de giriyorum içeri. Asansörle dördüncü kata çıkmam gerekiyordu. Bu giriş holleri, tam da Cristina Nilsson'un kiler gibi olmasa da, onu andırıyor. Dördüncü katta, sağda gerçekten Nilsson yazan bir kapı var. Ama hangi Nilsson?

Zile basıyorum. Hiçbir karşılık yok. Hol, Cristina Nilsson'un holüne fazla benzemiyor. Merdiven parmaklıkları demirden. Cristina Nilsson'un apartmanında, demirden parmaklıklar yoktu gibi geliyor bana. Yılgın, hızla iniyorum aşağıya. Şu köşedeki ev, daha bir benziyor Cristina Nilsson'un evine. Gene şifreler var kapıda, "Cristina" diye bağırırsam, sesimi duyacak bir insan var mı? İkinci katın penceresinden yaşlı bir kadın bakıyor: asık yüzlü.

"Cristina!"

Mutlaka bir Cristina var apartmanda. Kapıdaki yazıda okuyorum: Bir Nilsson da var. Belki küçük bir aile. Çocukları evi terk etmiş. Belki de yalnız yaşayan biri.

Şimdi. Akdeniz kentlerinde, herkesin sokakları doldurduğu saatler. Lokantalara gidiyorlar. Sokakların ışıkları yanıyor. Açık pencerelerden müzik sesleri duyuluyor. Gençler elleri ceplerinde, ıslık çalıyorlar. Apartman kapıları ardına kadar açık.

"Cristina!"

Sesime karşılık verecek bir insan sesi var mı?

Hiçbir ses yok. Sadece ikinci katın penceresindeki asık yüzlü bir kadın daha da kuşkuyla bakıyor bana.

Bir türlü karanlık basmıyor, gecenin inmesini bekliyorum. Gelmeyecek gece.

"Cristina!"

İki hafta sonra geldi Cristina. Kapıda konuştuk.

"Ne zaman görüşeceğiz dersin?"

"Kışa. O zaman vaktim olacak."

"Yaz değil mi şimdi?"

O zaman kentteki herhangi bir demir köprünün putreleri arasına asılmış varlığını gördüm. Aşağıdan otomobiller hızla akıyorlar. Uzakta duran, bir kuzey cininin, kırlardan toplayıp bohçaladığı, bütün eskiden yaşadığım hayat mı acaba? Önümde uzanan boşluk, kendimi bildim bileli var mıydı? Şimdi Cristina Nilsson'u aramak yüzünden mi ortaya çıktı?

Uzakta, güneşin ışıklarının savrulduğu yerde, pencereleri kapalı bir kent görüyorum. İnsanı döndürüp dolaştırıp aynı yere getiren ıssız sokaklar. Bu ıssızlık içimin ıssızlığı mı, yoksa iyice tanımadığım bir kentte dolaşıp durmaktan mı geliyor?

STOCKHOLM'DE BİR ÖĞLE VAKTİ

Ön yüzleri Rokoko Tarzı'ndan bozma yapılarıyla düzgün bir cadde. Kurşun rengi, koyu sarı, mat açık mavi yapılar. Ekim ayının yağmurlu bir günü. Sokaklar ıslak, biraz önce dinmiş yağmur. Bir süre sonra yeniden çiseleyebilir. Kentin, daracık, körfeze yakın, hafif bir yokuşla çıkılan eski, kibar mahallesi: Östermalm. Taş döşeli, dört köşe alandan doğru aşağıya inen, dar bir sokak var: ölgün körfezin ucu görünüyor oradan. Kıyıya çekilmiş küçük gemilerin direkleri. Öte yandaki sokak, iki yanını dolduran dükkânlarıyla Dramaten Tiyatrosu'nun yanına, kıyıya iniyor. Biraz ötede, yanda, kentin biraz daha canlı bir caddesi var: Stureplan.

("Nereden gelir, nereye gidersiniz?")

Bahçe içinde, küflü, yeşil kubbesiyle Hedvig Elenora Kilisesi. Hafif yosun tutmuş bahçe duvarları. Kaldırım, kayın ağaçlarının dökülmüş sarı yapraklarıyla dolu.

(Ne çok özlerdin, çocukluğunun kayın ağaçlarını. Orada, küçük bir kasabada. Simav'ın yeşil doğası içinde. Kırılara doğru bahçeler. Sana rahat vermeyen bir geçmişin ıslak görüntüleri.)

Pazar gününün ıssız sokağında, Elenora'nın bahçesini çevreleyen duvarın dibindeyiz, kaldırımda, -birkaç gün önceydi- çocuk kilisenin bahçesine girmek istiyordu.

"Bahçede oturalım baba."

“Burada mı?”

“Kilisenin bahçesinde.”

“Annenle oturuyor musunuz orada?”

“Oturduk baba.”

Sessizlik içinde bahçe. Kilisenin içinde ayın çoktan bitmiş olmalı. Tek tük girip çıkanlar var. Sessizlik içinde, belirsiz, derin bir boşluğun belli belirsiz gürültüsü duyuluyor. Camlı kapıya ışıklar vuruyor, küçük, renkli camları aydınlatıyor. Kilisenin içindeki renkli boşlukta birileri var besbelli. Bahçede, yarı yarıya ıslak kanepenin, ıslanmamış bölümüne oturuyoruz. Çocuk, oturduktan sonra bacaklarını sallıyor. Kahverengi, bağcıklı, küçük ayakkabıları var.

“Burası güzel mi?”

“Güzel baba.”

Daha aşağıdan, kentin içinde, geçit yapmaya hazırlanan askerlerin borazan sesleri geliyor. Her pazar günü yaptıkları geçide hazırlanıyorlar.

“Askerler geçecek çocuğum.”

“Onlar asker değil baba. Kilisedekiler.”

Ağacın altında, kanepede, başka bir ülkede yaşayan çocuğun yanında kalmanın nasıl bir şey olduğunu düşündüm. Kapalı gökyüzü altında, ağaçları, bu kara ağaçların altında, bütün, çok uzağında olduğun ülkenin bir görünüp bir yiten, seni yoklayan görüntüleri altında (kasabanın ovaya uzanan yüzünde kurulmuş, eskimeye yüz tutmuş yapılarıyla, memurların oturdukları Süleyman Sami Mahallesi, kaplıcalara doğru uzanan kırların başladığı bir yerdeydi, büyük ağaçların çevrelediği toprak bir köy yolu uzanırdı ovanın içine) –dipsiz, derin boşlukta, pazar gününün durmadan büyüyen sessizliği içinde bir çocuğun– küçük bir erkek çocuğun yanında kalmanın –başka, uzak bir ülkede– onun yanında kalmanın gerekli bir şey olduğunu, onun yanında kalmanın yansıyan sıcaklığını düşündümdü, burada, bulutların, ormanlık, düz arazinin, uzakta denizlere uzanan dağların görüntüsüne karışan bir yaşamın içindeyken. Bu kuzey göğü altında. İşte sessiz, uzun bir yaşam, diye düşündüm. Sessiz bir kent. Sessiz bir pazar günü. Alanda, açık büyük mağaza-

lardan birinden, bir iki küçük şey –evde biten tereyağı, şeker...– almaktan dönen küçük bir çocuk. Saçlarının rengi, geçen aylarla, gittikçe koyulaşan, binbir gürültü, uğultu içinde, ardında bıraktığın ülkeyi anımsatan bir çocuk.

Alana birleşen caddelerden birinde, B.İle adlı bir lokanta bu. Bir Fransız lokantası adı sanki. Caddeye bakan pencereleri üzerinde mavi tenteler var. İçerde, masalarının örtüsü, kırmızılı, mavili, dik çizgilerle desenli.

“Burası işte, bizimkilerin.”

Kapıda karşıyor lokantanın sahibi bizi. İnce, beyaz yüzlü, saçları düzgün, alnında hafif dökülmüş, genç, yakışıklı bir adam.

Alacakaranlık içerisi. Genişçe bir bütünlüğü var. Girildiğinde, solda, dibe doğru bir yerde, dörtgen bir bar var. Girişi mutfak, ızgaraların yapıldığı yer ve davlumbaz. Burası ışıklı. İçlerine kahve konmuş, balon biçiminde cam kaplar barın kıyısında, ince bir elektrik ocağının üzerinde. Kapının ötesindeki masada bir İsveçli kahve içiyor. Barın dibinde, üç küçük masa birleştirilerek uzatılmış bir masaya oturuyoruz. Lokantanın kuytu bir köşesi. Salona girince sen de öyle düşünmüştün: lokanta sahibinin arkadaşları –özel konuklar– oraya oturabilirler diye: hem bütün salonu gören güzel bir masa, hem de kuytuda biraz. Böylece, artık geçmiş olan öğle yemeği vaktine karşın, gene de bazı müşteriler gelirse, bu özel topluluk kuytadaki masada rahatsız etmez kimseyi, göze batmaz.

Bardaki genç adam –kumraldı, çalışmaya alışmış, rahat bir bakışı vardı– size doğru eğiliyor. Arkadaşına:

“Hoş geldiniz ağabey,” diyor.

Lokantanın sahibi genç adam, barın yanındaydı. Yanınıza geldi.

“Yemek ağabey.”

“Bir şeyler var mı?”

“Biftek, tereyağlı ya da Fransız soslu.”

“Bize birer biftek yap öyleyse.”

“Bira ağabey.”

“Mellanöl.”

Arkadaşın sana dönüyor:

“Şarap içer misin?”

“Öğle vakti içmem,” diyorsun. “Bira, bira en iyisi.”

“Saluhallen’deydik,” diyor arkadaşın. “Birer bira içtik orada. Karidesle bira.”

“İstanbul’daki gibi.”

Ardından, cadde üzerinde birinci kattaki, küçük loş büroda oturdunuz. On beş dakika kadar. Tütün içmek için; küçük, loş, büroda. Dağınık. Sessizlik içinde çalışmaya yaranan ya da fotoğraf banyo edilebilen bir yer. (Alanın bütün ağaçları dağınık saçlarını sarkıtıp... bir tutam da senin kopardıman için...)

Lokantanın sahibi, genç adam da masanıza geldi. Arkadaşının karşısına oturdu.

“Nasıl abi, bifteği beğendin mi?”

“Çok güzel.”

“N’olacak abi, bu işler?”

“Kötü. Politik durum olduğunca kötü.”

“Ne korkunç değil mi? Hiçbir kalıba sığmıyor.”

“Orada kendi başına bırakılmış bir yer. Dünyaya kapalı...” (O anlatırken, bozkırın ortasında, esmer, gencecik bir adam imgesi gelip geçiyor zihninin içinden, besbelli, bir köylü, genç bir adam ya da bir kasabalı bu.) Hiçbir yönü yok. Sallanıp duruyor. Çakmıklara gaz doldurmakla geçenleri düşün. Gene de onlar işsiz sayılmıyor. Kaldırımın üzerinde küçük bir tezgâh. Yeşile boyalı. Masaya benzer, kırk santim boyunda bir şey. Tahtadan. Sonra, yanda, belki küçük bir vitrin. Sonra kışın yağmurlu havalarda İstiklal Caddesi’nin çamurlu kaldırımlarını düşün. Amaçsız yürüyen işsiz kalabalığı. Sabahleyin, Sirkeci İstasyonu’nun karşısına, o ara sokağın başladığı yere toplananları düşün: küçük bir işsizler ordusu. Varoşları uğuldayan kente dağılmış işsizler ordusunun bir parçası. Zeytinburnu İstasyonu ya da Adliye’nin orası... Yürürken yollarda, sefaleti duyduğun yerler. (Gencecik bir çocuktan daha, sur dışında mezarlığın

içine götürdüler. Boğucu bir yaz günü. Otların kokusu duyuluyor. Tabancayı doğrulttukları zaman hiçbir şey söylemedi. Yalvarır gibi davranmak onununa dokunurdu. Sadece boğazına bir şey düğümlenir gibi oldu. Bir şey söyleyecek, anlayacak cinsten değillerdi. Sustu, sadece inancını düşündü.)

Issız sokaklarda yürüdün. Köşeden, kıyıdaki cadde, deniz, daracık körfez göründü. Evin biraz ötesinde –köşede, koyu kiremit rengine boyalı, güzel bir yapı– 15 n'lu apartmanın üst katında küçük bir çalışma odan vardı. Tek bir oda. Banyosu, tuvaleti olmayan; döşemesi cilalı tahtadan, incecik beyaz bir kaloriferi olan, köşede, tavana kadar uzanan silindir biçiminde şöminesi, küçük bir kitaplığı, yorulunca uzanmak için tek kişilik bir tahta yatak; ahşap güzel bir çalışma masası ile oturulacak yeri olan deri ile kaplı bir koltuk. Ötede, hasır bir koltukla, bez kaplı büyük bir koltuk daha. Pencereden genellikle kimsesiz olan iç avlu, apartmanların birbirine bitişik, iç avluya bakan oval yüzleri görünüyordu. En üst kattaydın. Yazın güneşli havalarında –mat bir güneş ışığı– açık mavi gökyüzü de görünüyordu orada. Odanın penceresini aralardın. Yazacaktın... Neyi yazacaktın ama? Sabaha doğru zihninin içinde uğuldayan bir yığın görüntüyü mü? (Tünel'deki, eski bir büyük apartmanda, geçici olarak kapıcılık yapmıştı. İstanbul'a yeni gelmişti. Hep gülümsüyordu. Çocukları da vardı. O apartmanın taş girişinde küçük bir kapıcı odası vardır: Bitpazarı'nın çinko çatılarına bakar. Sonra kapıcılıktan da çıkarıldı. Onu gördüm Cağaloğlu'nda, tahta bir arabayı eliyle çekiyor, hıyar satıyordu). Gençlik yıllarını mı yazacaktın? Gençlik yılları... Beyoğlu'na ilk çıkışlarında, Balıkpazarı'na, satıcıların tentelerine vuran güneşi, şimdi erguvan rengi bir güneş sanıyorsun. İlk Ermeni fotoğrafçıların çektiği fotoğraflar gibi. (Merkez Efendi Mezarlığı'nda mutlaka dedelerinden biri yatıyor. Sen, şimdi belki de yitmiş olan o mezarın yerini bilmiyorsun. Sadece, babanın annesi, çok yıllar önce, eli ayağı tutarken, yaşlı, şişman kız kardeşiyle birlikte, bayram günleri

ziyarete giderdi o mezarı. Gençecik bir çocuktur. Faşistler, Merkez Efendi Mezarlığı'nda vurdular. Ölüsünü bırakıp gittiler). Şimdi Beyoğlu'nda kara bir kalabalık dolaşiyor. 1950 yıllarının güneşli bir günü gördüğün, çiçekli, mor renkli kadın şemsiyeleri görünmez oldu artık. Neyi yazacaktın? Bilinç bütün yaşadıklarına büsbütün uzak bir kıyıya savrulduktan sonra. Koyu, göktaşı renginde bir körfezdi savrulduğu yer. Yazmak mı ayakta tutacak seni! İnsanın durumu bunca kötüye gittikten sonra yazma bir şey. Hamngatan'da –o çirkin caddede– bir gölge gibi yürürken. Pencereden insansız avluya, ıssızlığa, çatıların üzerindeki İskandinav gökyüzüne bak ve hiçbir şey yazma: “Café Eclair adında bir kahve açtılar. Şimdi orada aynalar içinde oturanlar, güneşli yaz günleri de kaldırımda tek sıra halinde dizilmiş masalarda oturanlar var. Oradan Röda Rummet'in önündeki park da görünüyor. Hava biraz daha sıcak oluyor ve artık, İsveçliler de kaldırımlarda oturmayı öğreniyorlar. Merkez Efendi Mezarlığı'nda, gecenin içinde, Edirnekapı Surları'nın dışında, gençecik bir çocuğun alnına tetiği çekiyorlar.. Bunları biliyorsun. Sadece bunları yaz işte.”

Masaya, genç bir adam daha geldi, senin karşına oturdu. Dört kişi oldunuz masada. Birkaç dakika sonra, mutfaktaki işini bitiren aşçı da beyaz önlüğüyle gelip kıyıya, sessizce masanın kıyısına, sizi dinlemek için, konuştuklarınıza önem veren bir tavırla oturacaktı.

“Burada kalmayı düşünemiyorum,” dedi lokantanın sahibi.

“Nasıl düşünebilirsin?” dedi, yeni gelen genç adam. “Çılgın olmak gerek.”

“Vallahi, Allah inandırısın abi... şurada, barın kıyısında duruyorum... bütün gün. Lokantaya gelen müşterilerin yarısı öyle tuhaf adamlar ki.”

“Alkolikler mi?”

“Alkolik olsun olmasın. Sessizce geliyor, önce bir şey söylemiyor. Ama ardından...”

“Kaç yıldır buradayım. Buraya yerleşmeyi aklıma getirmedi.”

“Koskoca bir lokantan var?”

“Bir şey yazmaz abi.”

“Biliyor musun?” dedi, yeni gelen genç adam. ‘71’de “kesin dönüş” yapmıştım Türkiye’ye. Sonra gene geldim. Buraları gören adam orada da tutunamıyor. Ama burada da kalacak değilim.”

“Şu memleket bir düzelse,” dedi aşçı.

(Güzel, ışıklı bir toprak. Bozkıra ışığın nereden vurduğunu kestiremiyorsun. Güneş daha batmadı mı?)

Limanı düşündüm. Beyaz, küçük gemileri... Waxholm’ e giden küçük gemiyi. Alçakgönüllü döşenmişti. Herhalde hava basıncıyla çalışıyordu. Küçük, kayalık iskeleden ayrılmca, kış bölümü suya gömülüyor –suyu ardında dalgalandırarak (yüksek bir dalgaydı yarattığı)– yol alıyordu.

“Ne anne sevgisi var ne de aile. Yapayalnızsın.”

“Çocukları küçük yaşta alıyorlar egemenliklerine, kendilerine göre yetiştiriyorlar. Sevgisiz, tek başına olacak ve çalışacak yalnızca.”

“Buradan daha kasvetli bir yer var mı abi?”

Yeni gelen, yanımda oturan Deniz’e, ciddi ciddi böyle soruyordu.

Apartmanların iç avlularını düşündüm. Issız iç avlular, iç bahçeler... Bazen yaşlı bir insan geçer, arada bir, akşamüzzerleri, yaz mevsiminde iki çocuğun bağırsarak oynadığı olurdu. Oraya oturtulmuş tahta ata biniyorlardır. Ya da bir kum havuzu vardır. Birçok iç avluda olduğu gibi. İç avluya bakan pencerelerin iç bölümlerinde yazın da, kışın da renklerini koruyan çiçekler vardır.

“O kafayla memleket yürümez,” diyordu, sonradan gelen genç adam. Canlı, sinirli bir hali vardı. Gerçekten, Avrupa’da dolaşıp duran, ticaret yapan, becerikli ya da becerikli değilse, bu özelliği belli olmayan –o çokça rastlanan– her zaman canlı, başarılı görünen insanlara benziyordu. Oldukça yakışıklı bir genç adamdı. Amerikan sinema yıldızlarının, 1950 döneminin jönlerini andıran bir yanı vardı yüzünün. Türkiye’de, o dönemlerde, ne kadar çok Amerikan filmi oynamıştır. İlk defa Avrupa’ya çıktığında görmüştün,

ona benzeyen insanları. Marsilya'ya gidiyordunuz, Pire limanında, "İşte Avrupa denizi," diye düşünmüştün. Deniz büyük gürültüyle dönüyordu sanki: limanların düşüyle, belli belirsiz bir kirlilikle kıvranan deniz.

(Bütün yeryüzüne dağılmış bir genç insanlar sürüsü.)

"Bürokrasi. Yurda döviz getirecek dışarıya bile kolaylık gösterecek yetenekte değil."

Lokantada, karşıdaki masalardan birinde, gerçekten sarhoş bir İsveçli oturuyor, arada bir de barın kıyısına, kahve almak için geliyordu. Kara renkli pardösüsünü çıkarmamıştı. Son gelişinde, aşçı, ona biraz da küçümseyerek baktı. Bir şey söyleyecek gibi oldu, caydı sonra.

Waxholm'ü düşündün. Temmuz ayıydı. Gemiyle gidilen bir küçük ada ya da yarımada. Gemi kıyıya yaklaşırken, temmuz güneşi adanın eski, tahta yapılarına, pencerelerinin camlarına vuruyordu. Canlı bir yaz kalabalığı. "Kınalı ada gibi bir yer mi?" diye düşündün. Ada'nın alçakgönüllü, kentten uzak halini, otomobillerin yaklaşmadıkları kıyayı, küçük gemileri, şortlarını, yazlık şapkalarını giymiş insanları, yağmurlu yaz mevsiminin ıssız kentinden sonra, derin bir sevecenlikle kucaklamaya hazırdın. Karşıda, düz, belirgin özelliği olmayan duvarlarıyla, eski bir kalenin yer aldığı, küçük bir ada vardı. Askerler vardı orada. Bütün bu yöredeki kayalık -ama gene de çam ve köknar ormanlarıyla kaplı- tepeleri yüksek olmayan adalar gibi. Ama çıplaktı bu ada. Kalenin uzun taş duvarı görünüyordu.

"Ben de buraya yerleşebilirim ama..."

"Aman abi!"

Yemekten sonra caddeye çıktığınızda, hafif yağmur çiseliyordu. Deniz'e:

"Gene yemek parası almadı mı?" dedin.

"Söz konusu değil. Teklif bile edemem."

"Ama..."

"Yazın bende kalmıştı."

"Demek ki arkadaşın."

“Evet, arkadaşım. Karısı İsveçlidir. Uzun boylu bir kadındır. Onun işlerine yardım eder.”

“Epeyce para kazanıyor, ama buraya yerleşmeyi düşünmüyor. Karısı da buralı.”

“Kazandığı para bir şey vermiyor ona ve buraya yerleşmeyi aklına getirdiğinde derin bir bunalım duyuyor.”

“Ama yurt dışında olup da, bu hep dönmeyi düşünüp duranların yüzde doksan sekizi dönmeyecekler yurda.”

“Hep dönmeyi düşünecekler ve hep kalacaklar.”

“O belki dönecek.”

“Ne zaman ama?”

Taş döşeli alana geldiğimizde, yeniden çiseleyen yağmur dinmişti. Orada ayrıldı Deniz. Tombuldu biraz. Otomobiline doğru yürüdü. Kara saçları vardı. İşte bugün, öğle yemeğine çağırılmıştı seni. Önce halde bira içtiniz; sonra da Türklerin lokantasında öğle yemeği yediniz. Doksan yıl önce yapıldığı, giriş kapısına yapıştırılmış yaftadan okunan –kırmızı tuğladan– hal yapısı, küçük kuleleriyle karşıda duruyordu. Stockholm’de bir öğle vaktiydi. Öte yanda, Elenora Kilisesi’nin bulunduğu yöreye yürüdüm. Pazar günü, öğleyle oturduğumuz banka baktım. Bank gene ıslaktı. Bozulmuş boyası, açık renk, kirli sarıydı. Bahçeye, kilisenin giriş kapısına doğru dökülmüş yapraklar da ıslaktı. Sonbaharın sarı yaprakları. Kilisenin bahçe duvarını geçince, aşağıya doğru, ince, asfalt bir yol uzanıyordu. Daha da aşağıda, tek katlı, geniş, eskiden süvari alayının yerleşmiş olduğu, gene kırmızı tuğladan yapılmış bir yapı vardı.

Eve giden yol, daha ötede, daracık körfezin kıyısına uzanıyordu. Nükleer enerjinin kullanılmasına karşı çıkan afişler: üzerlerinde çocuk resimlerinde görülen yelesi, sarı güneş. (Kara çizgiyle çizilmiş. Ağzı ve gözleri de var mıydı?) Akşamüzerleri evlerine giden insanları görüyorsun. Duraklarda, birkaç dakika, bekleyenler. Büyük bakkaliye mağazalarından, ellerinde plastik torbalarla çıkanlar. Mağazaların camlarına yapıştırılmış çeşitli ilanlar arasından görünen ay-

dınlık; ilerine yiyecek paketlerinin sıralandığı raflar.

Œimdi artık kurŒun rengi bir akŒam vakti yaklaŒıyor. İ avlulara, daha koyu bir karanlık çöktü. Diplomat Oteli'nin çay salonunda, birbirine sokulmuŒ birkaç insan var. Gece- nin derin yalnızlığına gireceksin. Bu rengi kararan dıŒ dún- ya, birkaç saat boyunca hiçbir Œey söylemeyecek sana. Dil- sizdir akŒam vakitleri. Gece: Gece, belki daha aydınlık ola- bilir.

AKŞAMÜZERLERİ GİDİLEN BİR BAR

Caddenin yukarısında bir kahve vardı. Dört yol ağzına yakın bir yerde. Büyük bir mobilya mağazasının üzerinde. Yola, küçük pencereleriyle bakan, ince, uzun, yerleri halı döşeli, genişçe bir kahve.

Kış yaklaştığından karanlık erken bastırıyordu. Pencerenin önündeki mermer masalardan birine oturup karşıdaki yapıların camlarında erguvan rengi güneş ışıklarının parladığını görürdünüz. Son ışıkları güneşin.

Karanlık bir kuzey gecesi bastıracak birazdan. Kıştır çünkü.

Burasıysa, caddenin aşağılarına düşen, sokakların birbirlerini kestiği, karmaşık bir yerde, otobüslerin kalktığı küçük bir alana açılan bir sokakta, yapının içine gizlenmiş bir Amerikan bardı. Kimisi süslü, parça parça camlarıyla büyük penceresi sokaktan ışık alan, duvarları yağlıboyayı andıran, koyu renk bir boyayla boyanmış, barının gerisindeki duvarına, koyu kahverengi üzerine, kirli, koyu bir sarıyla desenler çizilmiş bir bar. Akşamüzerleri gidilen bir yer. Pencereden dışarısını –yukarıdan vuran ışıklar (boş camların boş ışıkları)– göremezdiniz; barın içine gömülmüş gibi, oturup dururdunuz öylece.

Bara girdiniz ve birkaç yıl önce tanıştığınız bir kıza rastladınız. Ufak tefek, kumral bir kızdı, sarışın teninin,

kumral yüzünün dağınık bir çekiciliği olan. Tahta masanın üzerinde yarım sürahi beyaz şarap duruyordu.

“*Bonjour.*”

“Burada mısınız?”

“Ya, buradayım. Bir-iki ay oldu.”

“Nasılsınız, şimdi?”

“Biraz daha alıştım buraya... İyi. Şurada, yakın bir yerde oturuyorum.”

Kızı, birkaç yıldır görmediğinizden, masasına oturmaya cesaret edemediniz. Oturduğu ev, kentin dışında, iki katlı, tahta villalardan biriydi; o, yolculuğa gideceğinden üç-dört hafta oturmanız için size bırakacaktı evi. (Kentte evi olmayan, yazlarını geçiren bir yabancı).

Ağaçlar içinde güzel bir evdi. Sokağın öteki evleriyle bir örnek bir ev. Ağaçlı bir göl kıyısına doğru inen güzel bir mahalleydi doğrusu. İki katlı, altta da bir mahzeni olan evler... küçük ağaçlarla, çiçeklerle dolu bahçelerin içindeydiler. (Kaç geceler uyandınız, çatıya açılan pencereden, kuzey gecesinin sessiz çimenlerini dinlemek için. İnce bir ot kokusu gelirdi. Hiçbir zaman koyu karanlık olmayan yaz gecesinin içinden).

Geçen yaz ona kentte, bir dörtyol ağzında birdenbire rastlamıştınız. Bisikletle gidiyordu. Kırmızı ışık yandığından durmuştu.

“*Hej.*”¹

Sizi tanıyınca, nedense kıpkırmızı olmuştu kızın yüzü.

“Ah, o kadar uzun zamandır Fransızca konuşmadım ki!”

“Ne var, ne yok? Çocuğun nasıl?”

“İyi. Bu yaz da geldin demek?”

“Evet, gene buradayım.”

“Görüşelim.”

Yeşil ışık biraz sonra yanacaktı.

“Görüşelim gerçekten.”

Yalnızsınız bu kentte. Ne olursa olsun, karınız da olsa,

¹ İsveççe “merhaba”.

çocuğunuz da olsa yalnızsınız. Geceler, kışın çok karanlık oluyor ve çok koyu bir karanlık bastırıyor. Güneş çok uzaklara çekilmiş çünkü. Güney dönencesinde. Gündüzün, basık bir çizgi olarak ufku yalıyor. Hepsi bu. Yalnız, yapayalnız gecenin içine giriyorsunuz.

Bara doğru yürüdünüz. Uzun iskemlelerden birinin üzerine tüneyerek, arkanızı döndünüz kıza. Biraz önce onunla konuşmaktan çekinmenin de yarattığı, daha da koyu bir yalnızlık. İçinde yaşadığınız kuzey kışı gecesine gibi. Bu kente birçok kez geldiniz ve her gelişinizde olduğu gibi, bu kez de, bir yalnızlığın içine gömüldünüz. Bir süredir, sanki, insanlarla ilişki ağır geliyor size. Kızla da biraz önce olduğu gibi.... Belki, masasına oturmanızı isterdi; o da açıklamaktan çekinerek.

İki-üç yaz önceydi. Evini size bırakmadan önce, akşam yemeğine çağırırdı sizi. Bir-iki arkadaşı daha vardı. Evi gösterecekti size, kullanılış biçimini anlatacaktı. Küçük saksılardaki yapma çiçeklere benzeyen çiçeklerle –pembe begonyalar– çok sevdiği kedisine bakacaktınız.

İyi bir yemek olmuştu. İçkinizi yanınızda götürmüştünüz. Mutfağın yanında ufak bir salondaydı sofra. Pavurya yenilen aydı, tatlı su pavuryaları. Biraz şarap içtiklerini anıyordunuz. Siz de votka içtiniz. Yemekten sonra oturma odasına geçince –birinci katın salonu– koltukta yakınınıza oturdu kız. Küçücük elini tuttunuz birden. Kızardı, ama çekmedi elini.

Barda yapayalnız oturmak, içki içmek ve kimseyle ilişki kurmamak. Yalnızlığın olağan olduğu bir yerde, yapayalnız olmak. Arkanızı döndünüz. Şimdi barda oturduğunuz gibi. Hiçbir şey istememek. Yüzünüzü ansımadığınız bir kadınla sevişmişsiniz, esir kampından kaçanların sevişmesi gibi. Ne denli aceleci bir ilişkiydi. Yalnızlıktan, uzun sürmüş yalnızlıktandı. Kundera'nın bir romanında da vardı, böyle bir sahne. Zaman yoktu sanki. Kaçaktınız.

Burada, “sadece bakıyorum,” diye düşünüyorsunuz: Yapılara, yapıların üzerindeki kabartmalara, evlerin yüzüne, küçük körfezlerin görünüşüne, yoldan geçen insanlara ba-

kıyorsunuz. Yığınla anıştırma uçuşuyor bilincinizin içinde: Sonbahardı, Amerika'dan yeni gelmiş, asker giysilerine benzeyen giysiler giyen bir kızla tanıştınız, İstanbul'daydı, yıldızlara, dönencelere, rastlantılara inanıyordu, birkaç gece birlikte yemek yediniz, kahvedeydiniz, bir geceydi... "onca canlı yaşamdan sonra böylesine içine çekilmiş bir yaşam başlasın... kırk yaşını doldurduktan sonra..." İşte bir kırk yaş hikâyesi: Samatya'da doğma büyüme bir Ermeni tanıyordunuz. Kapalıçarşı'da kuyumculuk yapan, tam bir mahalle çocuğu olarak büyümüş biri. Samatya ile Yedikule arasında uzanan sahil yoluna yaz güneşi vuruyordu. Yürürken, birdenbire, "Kırk yaşına girdim bugün," dedi... "Tam kırk yaşındayım. N'aptım hoca bu yaşa kadar, kendi kendimi tatmin ettim sadece. Durmadan kendi kendimi tatmin ettim." Güneşli, tozlu bir dünyaydı. 1965 yıllarının bir yaz günü. Deniz açıktı orada. Kirliydi. Sarımtırak bir renge dönüşmek istiyordu. Sarımtırak yeşildi. İnsanlar vardı. Güneşin vurduğu tahta, beton evlerinden çıkmışlar, güneşin ve tozun altında oturuyorlardı.

En iyisi, tutup yalnızlık üzerine bir hikâye yazmaktı. Yaşamla dolu bir hikâye. Yaşanmış şeylerle dolu bir hikâye yazılmalıydı. Hikâyede her şey yaşamda olduğu gibi, kendiliğinden olmalıydı. İçki bardağına uzanacağınız sırada, burada, tahta barda, bir kızın –o muydu?– tahtadan, kahverengi bir geçidi andıran barın girişindeki tuvalete gittiğini görür gibi olmalıydınız. – Samatya'da bahçe içindeki bir meyhanede, bahçeye, duvarın dibindeki küçük masaya, incir ağacının dibine oturdunuz. Camların gerisinden sokak da görünüyor. Karanlık basmadı daha. Barmen, barın arkasındaki mutfak kapısından girmeliydi. Sonra, aralıktaki tuvaletin kapısı açılmalıydı: Hayır, o değildi. Kız tuvalette değildi. Başka birisiydi çıkan. Duvardaki saat ilerlemeliydi. Sanki yaşanmış günlerle, ışıkla, güneşle, taş döşeli kaldırımlarla, gece yarısı güneşiyle dolu bir hikâye. – Kentin güneyinde, eskiden kalma sokaklar var, taş döşeli yokuşlar, tahta, sarılı, kiremit renkli evler, kayaların üzerine oturtulmuş eski yapılar. Dik bir yokuştan çıkınca, gri gökyüzünün altında

uzanan, işlek bir caddeye varılıyor. İçrek bekleyişlerle dolu bir hikâye yazılmalıydı; yüreğinizin kıpırdayışı gibi. Güney'deki boş sokakları anlatan bir hikâye. –Bütün bir öğleden sonrasını da bomboş geçirdiniz.– Taş avluya bakacaktınız. Tahta kapıdan çıktıktan sonra, aşağıya, karşıya düşen parka. Ağaçlara. Bir gün bu gördüğünüz şeyleri, olduğu gibi yazmak gereksinimi duyacağınızı bilerek... zamanın başka biçimde doldurulamayacağını bilerek, bir gün yazmak zorunda kalacağınızı. Konuşabileceğiniz kimse yoktu. Bara gidecek, yüksek iskemlelerden birine tüneyecektiniz. Burada konuşmaların da yalnızlığı artırmaktan başka bir şeye yaramayacağını bilerek... Yalnızlıkla dolu bir hikâye. Sadece, o yalnız olan yalnızlığın hikâyesi.

Birinci içkinizin kâğıt pusulasına baktınız: 19 kronor, 3277 numarasını gördünüz, küçük kâğıdın üzerinde. İkinci de bu numara 3296 oluyordu. Demek, arada, barda, on sekiz içki daha içilmişti. Gerçekten, biraz kalabalıklaşmıştı bar. Barmen, barın çıkış yerinin kıyısında duruyor, lokale bakıyordu. Kuşkusuz güzeldi lokale bakmak. Üstelik bu ülkede yaşayanlar yalnız yaşayanları yadırgamazlardı. Öylece oturup durmakta bir sorun yoktu. Biliyorsunuz, bir barda en azından iki saat kalmak gerekirdi, havasına varmak için. İstanbul'da da böyleydi bu. Başka yerlerde de. Bütün akşam vakitlerini barlarda geçiren insanlar vardı.

Öyle bir hikâye yazacaktınız ki, o, yalnızlıklarla dolu bir hikâye olacaktı. Yalnızlık, ikide bir hiçliğin ortaya çıkışı gibi ortaya çıkacak ve hikâyeyi sessizce sessizlikle dolduracaktı. Sabahları, kaldırım kahvelerinde gazete okuyan insanlar gibi yalnız. Bir zamanlar, ortalama yedi yıl önce, Macaristan'dan gelen zayıflama hapları vardı, onları birayla birlikte alıyordunuz, sanki eriyen gövdenin tedirgin yalnızlığını duyuyordunuz. Tünel'de, tozlu çatılara bakan bir çatı katındaydı. Çatıların altındaki yuvalarından güvercinler uçuyorlardı. Sarhoşlukla karışık bir yalnızlığı duyduğunuz. Kuşların gökyüzünde bıraktıkları gri çizgi... Başka türlü günlerdi: Çiçek Pasajı henüz çökmemişti. Sabahları, taş döşemesi sulanıyor, ince bir duman tütüyordu yerden. Sa-

natçılarının, genç sanatçılarının gittikleri yerlere gidiyordunuz. Oralarda her şey daha rahattı sanki. Beyoğlu'nda, aynalı bir bara gidiyor ve bir içki istiyordunuz. Parasını ödeyen herkese veriyorlardı. Daha gençtiniz ve bir başıyaydınız o dönemler. Bar için kuşkusuz iyi bir yer seçmişlerdi ve bazı içki düşkünleri, içki vakti gelsin diye, bitişikteki sinemaya -4.30 seansına- loş, mermer, serin salonlardan geçerek gidiyorlardı; film bitince de, gene daracık, mermer koridorlardan geçerek, açık havaya çıkmaksızın -güneş çarpabilirdi- bara geliyorlardı. Burasıysa, bambaşka bir yerdi. Dar, tahta koridorun ötesinde, yemek salonu vardı.

İçtiğiniz kadehlerin sayısı artınca, barmen, içki içmenizi denetlemek için, içkiyi, biraz daha az koyuyordu sanki bardağa. Sonra yeniden, durduğu yere, barın çıkış yerine yakın, alışkanlık edindiği, kendi yerine geçiyordu. Lokale, içki içenlere bakmayı sürdürüyordu.

İçeriye İspanyol'a benzeyen, siyah saçlı iki kız girdi. Cama yakın bir yere oturmuş olan üç erkek müşteri, onları görünce seslerini yükselttiler. Berlin'de, belki daha güzel barlar vardı. Zoo İstasyonu'ndan sonra çıkılan bulvarda: Ku'damm'da, Kranzler Kahvesi'nden başlayan, caddenin o civivli kesiminde. Canlı insanlarla dolu barlar... Ne de olsa, ölgündü bu bar. Ama kendine göre bir havası vardı. Üçüncü içkinin pusulası üzerinde 3307 numarası vardı. Bir yüzlük verdiniz barmene. 19 kronun üzerini 80 kron olarak geri verdi. Böylece bir kronu bahşiş olarak kabul ettiğini gösterdi size. "Dört buçuk ay az değil," diye düşündünüz. Beyoğlu'ndaki, şimdi ansıdığınız barlara son gidişinizi düşünürken. On yedi yıl önce, Paris'te, Select Kahvesi'nin barında, saçlarını sarıya boyatan bir Yahudi kız, kahveye her gelişinde, barda, sizi bulup konuşurdu:

"Siz de Yahudi misiniz?"

"Hayır, değilim."

"Yahudi'ye benziyorsunuz ama."

"....."

"Sizi bir gün yemeğe çağıracağım."

"Gelirim."

“Evli misiniz?”

Berlin’e sabaha doğru, Malmö’den kalkan bir trenle gelirsiniz. Araba vapuruna giren tren, sakin Baltık Denizi’ni geçti. Doğu Almanya’nın ağaçlıklı kırlarını, suların aktığı, bakımsız çiftlik evlerini gördünüz. Kurşun rengi, kara bir gökyüzü vardı. Doğu Berlin istasyonu ışıksızdı. Orada, sizi karşılayan bir dostunuz olmasa ne yapacağınızı bilemeyecektiniz. Birlikte, uğultulu, kalabalık, geceleri sarhoşluğun kol gezdiği alt kata indiniz, bavullarınızı yerleştirecek bir dolap aradınız, ardından, gişedeki yorgun kadından Sofya’ya kadar bir yer, bir kuşet istediniz. “Dünyanın bütün başkentleri,” diye düşünüyordunuz. O güne değin görmediğiniz Berlin, sonra Prag, Budapeşte, ardından camileri, kiliseleriyle Sofya. Ama gerçekleşmedi bu yolculuk. Prag’a yakın bir yerden döndünüz. Yeniden Batı Berlin’e geçtiniz. Yeniden Bahnhof Zoo. Işıklı Ku’damm...

Kış yaklaşmıştı. Ama, gene de, sonbaharın kokusu var, soğuyan havanın içinde; Ku’damm’da, kaldırımlar üzerine oturtulmuş, dükkânların vitrinlerinden ötede –caddeye yakın– ışıklı reklam kulübeciklerinin dibinde orospular bekliyor. Kıvrıcık saçlı, gencecik bir kız, laf attı size.

“Bir kadınla yatmak istemez misiniz, bayım?”

Merdivenlerle çıkılan bir pansiyonu, kırmızı ışıklar yanan bir barı düşlediniz. *Kırmızı Pavyonda Düş*, eski bir Çin romanının adıydı. Denize yakın, tahtadan yapılmış, eşyasız bir evde, yaz gecesi çıkan bir rüzgâr yaladı geçti teninizi. Pansiyonda, iç salonda mutlaka bir Amerikan bar vardır. Orada, erkeklerle kadınlar oturuyorlar işte. Kadınlar daha çok. Aşağıdaki kapı aralıktır. Orayı kendiniz, bir başına, bulabilirsiniz.

Tanıdığınız kız, bardan çıkarken size baktı. Bir süre önceki soğuk gerilim erimişçesine, konuşmak cesaretini buldunuz bu defa:

“Gidiyor musunuz, Ose?”

On iki yıl sonra, yeniden gördüğünüz Select’in terasında bir şey bulamamıştınız. Size ne kadar da yabancı. Kafanızın içi uğulduyor gibiydi, şaşkındınız.

“Gidiyorum.”

Ose'nin masasına göz ucuyla baktınız. Kız, yarımlik şarabını bitirmişti.

Barda, daha oturmak gerekiyordu. Zihninizin içinde, eski İstanbul'un, denize açılan bir sokağı kımıldadı; eskiden altında yaşadığınız Paris'in geniş gökyüzünü görür gibi oldunuz. Bir şeyler çekildi içinizden. Belki, orada, ormanın başladığı yere yakın bir mahalleye yerleşme olanağınız olsaydı. Aylar sonra ya da ertesi gün – bilinemez ki – alışveriş yapmak için indiğiniz pazar yerinde bulabilirdiniz yaşadığınız Paris'ten arta kalan bir şeyler. Sevinç yüklü bir şey.

“Ah, çocuğumu daha çok yalnız bırakamam. Bir başka sefere.”

Bir yıl sonra yeniden Berlin'de, Ku'damm'a indiniz. İyi bir rastlantı oldu bu. Bu defa bastırmıştı kış. Reklam kulübelerinin dibinde bekleyen kızlardan ancak bir ikisi kalmıştı, soğuk yüzünden. Uzun, yün çoraplar giymişlerdi, kısa eteklerinin altına. İstesenez, kırmızı ışıklı pansiyonu bulabilirdiniz belki de.

“Olur, Ose. Nasıl olsa görüşürüz.”

Gün erken batıyor. Kış. Ufukta gül kurusu kırmızısı bir kızartı kalıyor. Kızartı bir süre sürüyor. Oturup beklemelisin.

“İstersen telefon edersin.”

LİLLA MARİA

Stockholm'de, Mariatorget denilen, kentin güneyindeki parkımsı bir alanın kıyısında, mahalle sinemasının yakınında yer alan küçük bir lokantaydı Lilla Maria. Parka bakan camlarında sarımtırak bir yazıyla *Lilla Maria*¹ yazıyordu. Kaldırımın üzerine sarkan –güneşli havalarda açılan– kırmızımtırak güneşliklerinde de vardı aynı yazı; siyah harflerle yazılmıştı. Besbelli zamanında lokantayı açan, adını, alanın, mahallenin adından almıştı. Alanın karşı yanında, parkın bittiği, ev bloklarının başladığı yerde, küçük, üçgen çatısı basık, sabah sisi içinde gri-beyaz rengiyle sevimli görünen Maria Kilisesi yer alıyordu.

Hornsgatan denilen, uzun bir cadde geçer buradan. Parkın karşısına düşen, sonra da park bittikten sonra uzayan kesimdeki karşılıklı dükkânlara, büyük mağazalarla butiklere bakarsanız, tam da büyük bir kentin, öteki kesimlerinden ayrı, kendine özgü, civcivli bir kesimine geldiğinizi sanırsınız. Ama parktan sonra ancak, yüz, yüz elli metre kadar devam eder bu dükkânlar, sonra seyrelmeye başlar, ötede, birkaç gösterişsiz mağazayla, camlarından içerisi görünmeyen bir-iki lokanta yer alır. Öğleye kadar kanepelerinde yaşlı alkoliklerin oturduğu küçük bir park daha vardır o yanda. Sonra da –şaşırtıcı bir biçimde– uzun, büyük blok apartmanlardan sonra biter kent. Caddeye bakıldığında görünen, sadece aldatıcı bir büyük kent görüntüsü mü? Büyük olmak isteyip de soluğu kesiliveren küçük, boz renkli

¹ *Lilla*: İsveç dilinde “küçük” anlamına gelen bir sözcük.

eski yapılarıyla, tahta pencereleriyle, durgun, hüzünlü havasıyla kuzeyin ıssızlıkla karışan kederini taşıyan küçük bir kentin güney mahallesinin görüntüsü mü? Hangisi?

Karşıdaysa, –yolun kıyısında– daha dar, taş döşeli bir yolla çıkılan setin üzerinde, yükseklikleri beş katı aşmayan daha eski evler var. Sokağa bakan alt katlarında resim galerileriyle, dükkânlar olan, iç avlularına büyükçe tahta kapılardan girilen daha eski evler: arkadaki taş sokaklarda da, yokuşların üzerine uzanan küçük köprülere kadar, taşlar üzerine kurulmuş, bir ya da iki katlı, eski Stockholm evleri. Küçük köprüler, denize doğru uzanan kayalıklar üzerine oturtulmuş, eski, taş yapıların üst katlarına uzanıyor, incecik bir yol olarak; denize inen boşlukta, sokaklarla yapılar, çocuk oyuncaklarındaki gibi tellerle, küçük, madeni asma köprülerle birbirine tutturulmuş sanki.

Kışa doğru, Hornsgatan'ın bitimine yakın batan güneş, caddenin üzerini boz renkli bir ışıkla dolduruyor. Uzun kışın gelmesi yakınsa. Aylarca sürececek karanlığın... Şimdiyse, bahar gelecek.

Uzun kış mevsiminden sonra, nisan ayının ilk günü güneş çıktı. Hemen hemen bütün alanı dolduran parkta, yeşil yağlıboyalı kanepelere oturmuş, güneşlenen insanlar var. Gözlerini kısmış, yüzlerini güneşe doğru uzatmışlar sanki. Lilla Maria Lokantası'nın içindeyse, alçak tavandan sarkan, yuvarlak toplar içindeki elektrik lambaları yanıyor. Lambalardan sadece bir tanesi, ortaya, pencerenin karşısına geleni söndürülmüş. Duvarlar toprak rengine yakın renkte bir sıvayla düzensiz sıvanmış. Bu, lokantanın havasını güzelleştiriyor. *Girişten başlayan*, ardında ızgaraların, ocakların, üzerinde, salata, kahve kaplarının, özel bölümlerinde tabakların, çatallarla bıçakların durduğu *tahta barıyla*, bardan sonra biraz genişleyen (L) biçimi salonuyla, ev havasını da taşıyan güzel bir mahalle lokantası doğrusu. Barın gerisinde mavi gözlü, blucin giymiş genç bir kadın siparişleri alıyor, sonra eski hesap makinesinde hesabı yapıp müşteriye bildiriyor.

İstenen yemekleri, ocağı yöneten orta yaşlı, yüzünün çizgileri keskin bir adama söylüyor. Gri saçları düzenli, üst yanları biraz da kıvrıkcık adamın. Besbelli adam, bu kente yerleşmiş bir yabancı. Günün yemeği spagettinin üzerine kıyma sosunu koyuyor, tabağın yanına biraz yeşil salatadan yerleştirip müşteriye uzatıyor. Kadınsa, küçük, sarı renkli bir ambalaj içindeki tereyağını koyuyor müşterinin tepsisi içindeki küçük tabağa. Et yemeği isteyenler için, biftek parçalarını ızgarada pişiriyor adam, üzerlerine sarı renkli koyu bir sos koyuyor etlerin, ızgaranın yanında hazır olan kızarmış patatesleri ayrı, madeni, yuvarlak bir kaba yerleştirip veriyor müşteriye. Öğle vaktinde oldukça işleyen bir lokanta. Müşterilerden çoğu da, çevrede çalışan insanlar olmalı. Genç erkeklerle, çok göze çarpıcı bir görünüşleri olmayan genç kadınlar. Lokantanın genişlediği yerde, sırtını, ocağı ayıran tahta paravanaya vermiş çok yaşlı bir kadın oturuyor. Et yemeği ve bira bardağı var önünde. Yeni gelen işçi tulumlu, iri yarı müşterilere bakıyor. Açık, net bir bakış bu. Yavaş yavaş yiyor yemeğini. Kendini kıyıya itilmiş bir ihtiyarmış gibi gösteren bir yaşlı kadın değil bu. Tersine, kararlı, uzun, karanlık kıştan sonraki, bu hemen hemen ilk güneşli günde, yemeğin de öğle vaktinin de tadını çıkarmak isteyen bir yaşlı kadın.

Mavi renkli tulumları içinde iri yarı işçiler, onun karşısına düşen masaya oturdular. Yaşlı kadının masasına da genç, gözlüklü bir erkek oturdu. Kız arkadaşıysa biraz sonra geldi karşısına, tepsi elindeydi. Ismarladığı yemekler sonra gelecekti. Yaşlı kadın birasından bir yudum daha aldı, et yemeğine uzanan eli durakladı.

“Bahar gelecek,” dedi.

Altı kişinin oturabileceği masada, yaşlı kadının biraz ötesinde oturan genç adam, daha uzunca bir konuşmayla karşılık verdi ona. “Her şey iyi olacak” gibi bir işaret yaptı yaşlı kadın eliyle. İşçiler yüksekçe bir sesle konuştular aralarında.

Birkaç dakika sonra, tezgâhın gerisinden çıkan mavi gözlü genç kadın; elinde iki tabakla getirdi yeni gelenlerin yemeklerini.

Uzun olmayan bir sürede, belki de oldukça kısa bir sürede yemeklerini yiyip, tezgâhın üzerinden doldurup alacakları kahvelerini içip gideceklerdi. Yaşlı kadınınsa, artık hiç de çalışacak yaşta olmadığı için, çok daha uzun bir vakti vardı. Bütün yalnız yaşayan yaşlılar gibi, uzun, çok uzun bir vakit. Sonu ışıklı bir boşluğa açılan, sonsuzca uzun bir vakit. Uzun yıllardır yaşadığı da neydi sanki? Bir vakitti o da. Şimdi önünde uzanan ışıkla karışan bir vakit. Yaklaşan ilkbaharın solgun ışığı altında, dışarda, alandaki parkta, yapraksız ağaçların altında, kışlık paltolarını çıkarmamış, gezinen insanlar görünüyordular. Eskiden yaşanmış nisan günlerindeki gibi.

Pencereye yakın oturanlardan bir kızla bir erkek yemeklerini bitirip gittiler. Daha sonra da gene yola yakın tarafta, köşede oturan beş kızla iki erkek kalktılar. Hepsi de mavi blucin giymişlerdi. Masadaki tabakları kaldırmak için, siyah saçlı bir adam geldi. Ocağı yöneten ince, yüz çizgileri belirgin, zayıf adam değildi bu. Biraz daha topluca bir yabancıydı. O gidince, kasanın ardında duran mavi gözlü genç kadın çıktı, bulunduğu yerden. Arta kalan tabakların toplanmasına yardım etti o da. Yaşlı kadın, tahta paravananın önünde oturuyor, açık gözlerle, düşüncesiz bakıyordu çevreye. Kalabalık topluluğun terk ettiği masada, bir tahta üzerine yerleştirilerek pişirilmiş bir yemek, hemen hemen doku-
nılmamış duruyordu.

Ardından işçiler kalktılar. Tezgâhın önüne vardıklarında iri, kumral saçları seyrelmiş olanı, ocakta çalışan adama:

“Sağol. Yemek çok güzeldi,” dedi diri bir sesle.

“Teşekkür ederim,” dedi adam.

“Her zamanki gibi güzel.”

“Memnun oldum.”

İnanıp inanmadığını belli etmiyordu adam. Bu defa arkadaki iri yarı işçi:

“Karından bir haber var mı?”

“Yok.”

“Çocuklara kim bakıyor?”

Duraksadı tezgâhtaki adam, sonra:

“Belediye bir kız verdi. Ama erken gitmek zorundayım geceleri,” dedi.

“İki çocuk...” dedi öteki işçi.

“Karın döner inşallah.”

“Bilmiyorum,” dedi adam.

Yazın, güzel havalarda, Lilla Maria Lokantası'nın dışarıya çıkarılmış masalarında, uzun saçlı, içki düşkünü genç erkeklerle, onların kız arkadaşları oturur. Blucin ceketle pantolon giymişlerdir çoklukla. Büyükçe cam kupalarda bira içerler. Cumartesi ya da pazar günüdür. Sinemanın başlama saatini bekleyen gençler de vardır, yandaki dondurmacının kaldırımında. İçerdeyse, yüzleri kızarmış, dağınık saçlı, dışarıda oturanlardan daha yaşlı alkolikleri görürsünüz.

Yapraksız ağaçlar altında, parkın kanepelerinde oturan insanlar, yaklaşan ilkbaharın ilk ışıklarından yararlanmaya çalışıyorlardı. Öğle tatiliydi üstelik. İşyerine dönmeyi bir süre daha geciktirirlerse, güneşlenmek için az da olsa bir zaman kalıyordu onlara.

Lokantada, artık azalmış olan müşteriler arasında, yaşlı kadın ikinci sütlü kahvesini içiyor ve kalkıp gitmek için acele etmiyordu. Güneş batıncaya kadar, döneceği boş evinde, sonsuz uzun bir zaman parçası vardı onun için. Sonra başka günler de... şimdi, bir süre sonra başlayacak olan ilkbaharın günleri de vardı. Sayısız, uzun, sonsuz uzun günler.. Yaşlı kadının masasından kalkan gözlüklü genç oğlanla genç kızın tabaklarını toplamaya ocaktaki adam geldi. Hemen hemen yeni gelen müşteri yoktu çünkü.

“Bu yıl bahar erken gelecek,” dedi yaşlı kadın.

“Öyle, öyle,” dedi adam.

Tabakları alıp ocağın arka tarafındaki yürüyen lastik bandın üzerine koydu. Tezgâhın ön bölümündeki çekme bira musluklarının sarı madenini silmeye başladı bezle. Muslukların üzerinde Falcon bira markası ve bir kartal başı resmi vardı.

“En iyi bira Falcon birasıdır.”

“Bir kartal gibi,” diye düşündü zayıf, orta yaşlı adam. “Bir de bu geldi başıma... Çocuklara bakmak bu kadar güç olmasa.”

Mavi gözlü genç kadın, pencerenin önündeki, üzerinde lamba yanmayan masayı temizliyordu. “Lilla Maria, küçük, ama güzel bir lokantadır,” diye düşündü yaşlı kadın. Lokantada ondan başka müşteri kalmamış gibiydi.

Zayıf, ocağı işleten adam, tezgâhın gerisinden çıktı, mavi gözlü kadına:

“Eve kadar bir uzanayım,” dedi. “Çocukları yoklayayım bir.”

“Haydi git,” dedi kadın, yumuşak bir sesle.

Kapının yanındaki vestiyerden muşamba ceketini aldı adam:

“Saat beşe doğru gelirim,” dedi.

Öğle sonrasının loşlaşan ışığı doldurmaya başlamıştı Lilla Maria Lokantası'nı.

SÜRGÜN KÜÇÜK BULUTLAR

Hasta yatağının penceresinden, akşamüzeri, ıslak bir parlaklıkla parıldayan, art arda madeni çatılar görünüyordu. Ötede, yapraksız ağaçların ardındaki, uzun, geniş yapıların çatılarıydı bunlar. Bacalarla, çatı katı pencereleri de görünüyor üzerlerinde. İki gündür, öğlen vakitleri kış güneşi çıkıyor, aydınlatıyor çatıları. Pencereye de vuruyor. Güneş, sessiz kentin üzerini aydınlatıyor, rüzgâr küçük bulutları sürüklüyor, bu İskandinav evlerinin çatıları üzerinde.

Madeni çatılar, ona, Alman kentlerini anımsatıyor. Oysa Alman kentlerini o kadar az gördü ki! Yaşamı boyunca çok az gördü Alman kentlerini... Üç gün önce yağmur çiselemişti. Yağmur altında kalmış çatılar düşündürttü Alman kentlerini. “Şimdi Güney Almanya”ya yakın bir yerde, bir Alman kentinde olsaydım, oradaki çatılar olurdu gördüğüm. Mutlaka, mutlaka daha iyi olurdu. Birbirine yakın kurulmuş fabrikalardan, kalabalıktan gelen canlılığı vardır en azından o kentlerin, yerden çatılara doğru yükselen bir canlılık, bir uğuldama kaynar hiç olmazsa. Sonra dünyanın daha bir ortası. Kalabalıklara daha yakın bir yer orası. –Köln kentinde, dış mahalleden kentin içine doğru uzunca süren bir tramvay yolculuğu yapmıştı. Ne rahat bir yolculuktu. Sabahleyin tenhacıktı tramvay. Sonbahardaydı, kente, kentin içine doğru gidiyordu. Güneş de vardı, gri renkli, parke döşeli sokaklara yayılıyordu. – Mutlaka Almanya’da, çatılara bakan bir pencerenin önünde, bir yatakta uzanmak daha iyiydi. Kasım ayının kapalı havası altında, ıslak, madeni ça-

tılar olurdu orada da. Kıvrımlı, süslü, daha bir barok çatılar. Yığınla Türk vardır oralarda: fabrikalarda çalışan, istasyonlarda bekleyen. Bir gece de Hamburg kentinde dolaştığını ansıyordu. Tramvaylara bindiler, banliyö trenleriyle gittiler kenar mahallelere. Türk mahallesini de gezdiler. Yanında sakallı bir Türk tanıdık vardı. Yıllar önce Hamburg'a gelmiş, yeniden İstanbul'a dönmeyen, tedirgin, üzüntülü, boşlukta, ama gene de Hamburg'da kalan; İstanbul'da Fındıklı sırtlarında Boğaz'ı gören baba evine dönmeyi gözü yemeyen biri. Ardından sahile, körfeze çıktılar: gecenin karanlığı içinde, nehrin kıyısında sıralanan (sudan çıkmış sanki yüzleri) beysoylu evlerine baktılar, kapalı, durgun –kent yüz yıllarca öncesinden yerleşik insanlarıydı onlar–. Nehir kıyısı boyunca fenerler yanıyordu. Ağaçlar dallarını sarkıtmıştı suya doğru. Kalsaydı bu kentte. “Burada vakit nasıl geçirilebilir?” diye düşündü. “Mutlaka, mutlaka kentin eski yerleşiklerinden biri olmak gerekli.” Ardından, sokaklar içinde bir Türk lokantasına gittiler. –Ne kadar da kalabalıktı!– Barı yöneten beyaz tenli gençlerden biri kadehlerle rakı verdi onlara. Türkçesi zayıftı. “Burada büyüyen çocuklar ne kadar da değişik oluyorlar,” diye düşündü. İyi bir lokahtaydı. Yeniden sokağa çıktıklarında daha da rutubet vardı havada. Yağmur çiselemiyor, sanki su havada asılı kalıyordu. Gecenin içinde, sular içinde yol alan banliyö trenlerine bindiler. Sonra, gene tramvaylara. Pansiyonun yakınındaki parkta lambalar, ıslak geceyi aydınlatıyordu. Islaklık ışığı almış, kocaman, mat, buğulu beyaz bir sarmal yapmıştı. Koca bir torba gibi sarkıyordu ışık.

Gerçekten pencereye güneş vuruyor ve saat üçe kadar da vuracak. Gökyüzü mavi. Küçük, beyazımsı bulutlar geçiyor. Yuvarlanıp gidiyorlar güneşin önünden. Bir zamanlar, hapisteki bir yazar üzerine bir şeyler okuduğunu ansıyor.

Bir defasında da, Paris'ten Kopenhag'a giderken trenle geçtiğini ansıyordu Hamburg'dan. Geceydi. Hamburg istasyonuna girdiğinde uyanmıştı vagona. Sabaha karşı, iki ya da üçtü saat. Eski, kocaman istasyonda, peronun üzerinde üniformalı bir tek tren memuru vardı. Peronlar üzerinde

yüksek, demir çubuklarla tutulu, camlı tavanlar 2. Dünya Savaşı öncesinden kalmaydı. Issız istasyonda yarım saat kadar kaldı tren. Kış yolculuğu, belki de Noel gecesiydi ya da Noel'den bir sonraki geceydi. Yukarıya tırmanan merdivenlerin üzerindeki, peronları birbirine bağlayan geçitte, kavuniçi renginde, ince giysiler giymiş bir çöpçü belirdi. Trenin gara girişinde, garda uyuduğu bir yerlerde uyanmış gibiydi. Ciddiyetle süpürmeye başladı yukarıdaki peronu. Siyah saçlı, irice bir adamdı, bir Türk'e benziyordu, kalın tahta ayakkabılar vardı ayağında, sarımtırak, kahverengi temizlik giysisi iyiydi, pek kalın bir kumaşa benzemiyordu, belki de kalındı, demek ki üşümüyordu garın içinde. Ardından tren ağır ağır kalktı, istasyonu, makasları, oralarda bekleyen yük vagonlarını geçip açıklığa, kırlara, parlak ve karanlık Kuzey Denizi gecesine doğru daldı. Kent görünmüyordu. Sönük ışıklar vardı. Üzerinde solgun bir beyazlığın parlar gibi olduğu kent. Köy evlerine benzer bazı evler, birbirine bağlanmış kamışları andıran bitki kümeleri duruyordu bahçelerinde. Çamurla ıslanmıştı çevre. Otlar büyümüş, sulardan başlarını çıkarmışlardı. Yağmur, su, ıslaklık içindeydi Hamburg'un çevresindeki toprak.

“Kuzeye, Baltık Denizi'ne doğru gidiyorsun.”

Pencereden küçük bulutların geçidine bakarken tren yolculuklarında, Münih'te geçirdiği boş sabahları hatırlıyor. Çünkü tren, çok erken geliyor Münih garına. Belki de sabahın altısında geliyor ve hep de pazar günlerine rastlıyor yolculuk. Bir defasında karnavaldı. Tren istasyonunun, uykusuz insanlarla dolu lokantasında self-servisin barından yemek alırken, kadın kıyafetine girmiş, çok süslü erkekler görmüştü. Daha sonra kentin sokaklarında, karnaval kalabalığının içinde de rastladı onlara: Kalabalıkça bir topluluk oluşturuyordular. Sokakta, çiçeklerle süslenmiş tak'ın yanında, geniş bir sahnede, kızların dans ettikleri yerdeydi. Ne kadar da kalabalıktı kentin merkezi!

Oraları... oraları, belki de daha iyiydi buralardan. İçbü-

key yüzlü yapıların arasındaki taş döşeli –otomobillere kapalı– sokaklarda kalabalıklar vardı; başka günler de, karnaval günlerine rastlamayan ıssız pazar günleri de, bomboş kentin kaldırımlarından yaşanmış bir şeyler, yaşanıp da eskitilmiş, bırakılmış, atılmış bir şeyler akıyordu. Bomboştu ama; belliydi: kocaman gotik kiliselerin çanlarını çaldıkları bu ıssız pazar günü için... sonradan dolacaktı gene, yaşayan, içki içen, bir yerden bir yere giden, acı çeken, mutlu, seven, sevişen, nefret eden insanların yaşam izleriyle. –İpissiz bir pazar gününü hatırlıyordu. Erkenden, çok erkenden inmişti gene trenden Münih kenti garına. Garın, uykulu, bol yemeklerle dolu lokantasından başka, dışarıda, serin, ıslakça boşlukta, iş merkezinin bu büyük yapıları arasında açık hiçbir yer yoktu. Sonra, genişçe bir yeri geçtiler. Orada, birkaç yıl önce karnavalı seyrettikleri taş döşeli, trafiğe kapalı cadde, sağda, küçük, sarı ışıkları yanan bir dükkân gördüler, ne kadar da sıcaktı içi. Servis yapan kadınlar bira bardakları taşıyorlardı ve uykusuz kadınlarla, kentli hantal erkekler, alabildiğine derin bir sevecenlik içinde şınaplarını içiyorlardı. Soğuk, sokakların kimsesiz olduğu bir pazar gününde içkiyle, yemekle, sarımtırak bir ışıkla, erkekleri seven kadınlarla, orta yaşlı erkeklerle, yakışıklı bir İspanyol erkeğiyle dolu, otuzundaki kadınların içki taşıdıkları bir yer.. ölümün ve insanların maskesini takmış güzelim bir lokal.

Başka günler de görmüştü Münih’i, durmadan, kim bilir kaç defa? Çoğunlukla da pazar sabahları. Pazar sabahları; nedense pazar sabahlarına rastlıyordu Münih’e gelişi. Treni değiştirdiği bu yere. Eskiden olacaktı –pazar günü değildi belki de–, garın sağdaki kapısından –merdivenler üzerindeydi daha– çıkınca Türkçe gazeteler satan bir gazete dağıtıcısına rastlamıştı. Dağıtıcı, sert yüzlü, cana yakın bir görünüşü olmayan biriydi, koltuğunun altına gazeteleri –açık mavi bir kartona (belki de matrislerden biriydi) sarılı– yerleştirmiş, tıpkı İstanbul’daki dağıtıcılar gibi satıyordu bağırarak gazeteleri. Sabahtı... Sonra bir geceyi hatırlıyor. Ne zamandı? Gene garın sağındaki kapıdan çıktılar, uzun bir sokağa, sadece Türkçe mağaza isimlerinin, bayrakların, ışıklı

lokantaların, kahvelerin, orospuların olduğu sokağa saptılar. Sonsuz, şaşkırtıcı bir büyü! Kentin öteki bölümlerine bakarak, daha derme çatma olan bu bölümünde kimlerdi bu insanlar, ne yapıyorlardı, gökyüzüne ışıklarla saçılan binbir renkli havai fişekler atarak?

Sonra bir gün, büsbütün yalnız inmişti trenden oraya. Münih kentinin tren istasyonuna, erkenden, تنها garın peronları üzerine. Geceye kadar bekleyecek, geceleyin Sofya'ya, ardından da İstanbul'a -sıcak, bulanık denizin kıyısına- giden trene binecekti. Garın turistlerle ilgilenen bölümü açık işte. Orada bankada para değiştirebilir, tezgâhın gerisinde oturan memurdan kentin planını isteyebilirdi. Büyük, kalın, kurşun rengi taşlardan yapılmış istasyon, bomboş sokaklar, kapalı mağazaların vitrinleri... Bütün kenti dolaşabilirdi: taşıtlara kapalı bölümleri, eski kenti, çevredeki bütün caddeleri... Büyük bir barok kiliseye, pazar ayinine giden, koyu renk elbiselerini giymiş insanları gördü, ellerinde kocaman müzik aletleriyle gelenleri -bir viyolonsel, ardından nefesli sazlardan biri-. Açılmamıştı hiçbir yer. Daha ötelerdeki küçük, eskiden kalma evlerin bulunduğu dar sokaklara saptı. Üzeri armalı eski evler... Sonra da bazı açıklıklara vardı: çok eski bir kemer... ardından da tramvayların işlediği geniş bir cadde. Gene kentin ortasına, istasyona yakın bölümlere gidiyordu cadde. Ötede, erkenden açılmış sinemalar var. Karanlığın içine girip, sıcakta, yarı uyuklayıp yarı film seyrederek dinlendirebilirdi kendini. Sonra da daha hareketli bir kent bulacaktı dışarıda, bir pazar günü kenti. Pazar gününün bütün alçalmışlığı içinde bir kent. Gençlerin doldurduğu, makinelerle oynanan ve hücrelerinde "seks" filmlerine bakılan büyükçe bir yerden sonra, açık bir lokanta vardı: binbir yemekle dolu bir self-servis. Servisin gerisinde hizmet eden, genç, yakışıklı adamdan bir et yemeği isterken, adam İtalyanca sordu:

"İtalyan mısınız?"

Belirli bir sevgiye bakıyor gibiydi ona. Fransızca karşılık verdi:

"Değilim, hayır."

Belliydi, genç adam İtalyandı, kendisinin de Fransız olduğunu düşündüğünü sanıyordu. Et yemeğinden verdi. Kocaman bir incikti bu. Salçalı ve kızarmış patatesli. Biraz öteden de, orta büyüklükte bir bira. Uzun, büyük salonu Türk işçileri doldurmuştu. Kapıdan, lokantanın arkasında biraz genişleyen bölüme kadar sadece onlar vardı. Masaların çevresinde çok kalabalık oturuyorlar, uğultuyla konuşup çay, kahve içiyorlardı. Ne kadar da çoktular. Birbirlerine sokulmuş, kimisinin elinde zarfı açılmış mektuplar, bir şeyler, bir şeyler anlatıyorlardı. Arkada تنها bir yere gitmiş yemişti yemeğini. Sonra gene sinemaya gidecekti –iyi bir film bulmalıydı– tren saatine değin. Sonra gene o uzun trende, uzun, sonsuz bir yolculuk gibi gelen, pençeresinden kış mevsiminin görüntüleri görünen, uzun yola çıkacaktı. Geceye doğru. Herhangi bir 1979 yılında, yeryüzünde, yapraklarını dökmüş ağaçları ardında bırakıp dağlara, vadilere, tükenmez Balkan toprağına, düğün alaylarına, kendi kentlerini yaşayan küçük kentlilerin arasından, Trakya'nın sarımtırak, hafif engebeli toprağına, bulanık kış denizine doğru.

Burada hasta yatağında yatıyor ve pencereden alacakaranlık gündüze bakıyordu. Derinlerde, kapalı bir yerde, yılların gerisinde bir yazarın varlığını ansıyordu. Hiç hava almıyor gibiydi. Ayaklarını ranzadan sarkıtılmış hücresinde oturuyordu. Beyaza yakın, kurşun rengi havayı güneş yırtıyor, o zaman gökyüzü açık mavi, duru bir renk alıyor, ışığı madeni çatılara vuruyor, rüzgâr küçük bulutları sürüklüyordu. Sürüklenen küçük sürgün bulutlar... Berlin'de, Kurfürstendamm'da yalnız kaldığı günleri ansıyordu. Toplantı bitmiş, tanıdıkları çekip gitmişler, o, buraya, bu yalnız kuzey kentine hemen gelmemek için bir süre daha kalmıştı orada. Kentin dışında küçük bir istasyona yakın, bahçe içinde, güzel bir yapının çatı katında, küçük, rahat bir odada oturuyor, kente uzunca bir yolculukla, otobüsle iniyordu. Ağaçlar, büyük yapraksız ağaçlar istasyonun öte yanındaki, içinden durmaksızın silah sesleri gelen yapraksız ormanı görüyor, aralık ayında ne kadar güzel olduğunu düşünüyordu. Kuşların sesleri duyuluyordu, silah seslerine ara verildikçe. Avcılar mı? Ameri-

kan askerleri mi atış yapan? Bir yazar topluluğuydu giden dostları. İki buradan Paris'e gitmiş, birçoğu İstanbul'a dönmüş, öteki kentlerde oturanları da kentlerine dönmüş-tüler. Bu kentte oturan bir ikisi de evlerine kapanmıştı. Kimbilir, kendisi de bir yazardı belki. Orada, kentin dışındaki yapıda, kış ortasına doğru, aralık ayı günlerinde, yalnız kalmış bir yazar: çatı katının pencerelerinden bahçedeki ağaçlara, çamurlu yola, açık duran bahçenin demir kapısına, sonra öteye, otomobil yolunun ardındaki istasyona –yoldan geçen iki katlı otobüslere– ötedeki yapraksız ormana bakıyor, düşünüyordu: bir roman, daha doğrusu bir anlatı, sadece bir anlatı –anlatılan bir şeyler işte– yazmalıydı ve bu ıssız, derin, boş, durgun, yalnız günleri, sonra, göle doğru inen sık ormanı, çocukluğundan bu yana gördüğü, sık ağaçlı, yeşil yapraklı sonsuz ormanları, durmadan bilincine doğru yükselmek isteyen, sabaha karşı yarı uykusunda onu rahatsız eden, zihnini acıyla kıvrandıran bütün o tuhaf, çelişkili, doğa görüntüleriyle karışan imgeleri anlatmalıydı. Sonra çok tuhaf bir imge vardı içlerinde. Belki de yaşanmış bir şeydi, bir imge değildi, ama belki de sadece bir imgeydi işte. Daha doğrusu yaşanmış, değiştirilmiş, bir imge haline getirilmişti: On dokuz yaşındaydı. Fatih'te, babasının yaptırdığı küçük bir evin üçüncü katında, annesiyle babasının kendisine verdiği, kitapların sıralandığı küçük odada, bir gazetede bir şeyler okumuştı. Çok eskidendi. 1950 yıllarıydı. Bir İspanyol yazardan söz eden bir şeyler... Öyle sanıyordu ki, uzun yıllar –belki de on beş yıldır– hapiste olan bir yazardı. Hapishaneyi gözünün önüne getiremiyor, sadece yazarın kaldığı, alt kattaki odalardan birini, küçük pencereci odayı düşünüyordu. Oradaydı uzun yıllardır yazar; bir ölü, hayır yaşayan biriydi, bir yazardı işte. Gazetede onun üzerine bir şeyler okumuş ve bir daha da unutmamıştı. Hep cezaevindeki küçük odada kalan bir yazar mıydı? Şimdi, belki –aradan bunca yıl geçtikten sonra– serbest kalmış, ama hücresinin kendisini izleyip durduğu bir yazar mı? Orada Ku'damm'da yalnız kaldırımlarda dolaşılıyor ve o yazarı düşünüyordu. Gidecek bir yeri yoktu işte! *Bir Türk yazarı ne-*

reye gidebilir? Nerede olsa bir cezaevinde değil midir? İmge, gerçek, anı ya da sadece bir görüntü belki. Uyduruk ya da yanılısama. Bilincinin üzerine duvarlar yıkılır ve orada kalır o. Durmadan ardı sıra sürükleyecek o cezaevini. Bilincinin içinde taşıyacak. Kendi cezaevi o. Varlığının parçası ya da zihninin içinde kurulmuş.

Küçük bulutlar çatıların üzerinden geçecekler. Gün, yaz günleri gibi uzun değil. Kısa. Kış güneşi görünüyor arada bir. Madeni çatıları ışığıyla kızartıyor. Hasta yatağından görüyor bunları. Zihnini kaplayan görüntü ona tuhaf bir mutluluk veriyor. Hiç olmazsa, başka bir yerde, başka bir kentte olsaydı şimdi.

BELLMAN SOKAĞI'NDA

Günlerini nasıl geçireceksin, sana büsbütün yabancı gelen bu mahallede? Dışarıya her çıkışında, caddenin ucunda asılı duran güneşi görüyorsun. Sarımtırak bir ışık vuruyor parke döşeli yola. Aşağıda, üç ya da dört metre aşağıda, uzayan asfalt yoldan otomobiller geçiyor. Dümdüz ileriye, kentin ötedeki çıkışına doğru gidiyorlar. Ya da oradan geliyorlar. Bulunduğun yüksekliğin karşısında, bahçe içinde, duvarları boz renkli eski bir kilise duruyor.

Odadan çan seslerini duyduğun kilise. Pazar sabahları... daha çok, daha çok çan seslerini duyduğun... Bomboş sokaklarıyla pazar günleri.

Küçük, parke taşlarıyla örülü, gölgeli avluya bakan bir odada, genişçe bir odada oturuyorsun. Çan seslerini duyuyorsun.

Avluya bakıyor oda. Oradan sokağı –parke döşeli orası da– gece gündüz ışıktaki uzanan evin önündeki yüksekliği, aşağıda uzanan asfalt yolu görüyorsun. Geceleri, yattığın odadan, geçen taşıtların gürültüsü de duyulmuyor.

Avlunun sokağa açılan kapısı da kapalı. Ve geceleyin –mavi gecede– çok kısa süren mavi gecede, çok sakin ve sessiz oluyor orası. Avluya ve suskun karşı dairelerin pencerelerine bakan bir üçüncü kat çünkü.

Taş pencerelerle çıkılan, sakin bir avlu.

Taş merdivenlerle çıkılan, sakin bir avlu üzerindeki, çatılardan ışığın vurduğu bir üçüncü kat.

Çok gençken, “Bacalarla Sakin Bir Hayat” adlı kısa bir

hikâye yazmıştın. Kocaman, şimdi tozlanmış, belki de küflenmiş, sarı, kalın bir dosyanın içinde, yirmi beş yıldır durup duran, daktilo edilmiş, ama yayımlanmamış, yaşam dışına atılmış küçük bir hikâye. Sayıklama gibi... gençliğin o belirsiz, ama acı dolu aşk duygularından birini –doğrusu belirsiz bir duyguydu: sözde hastaymışsın ve sevdiğin bir kızla konuşuyordun bir sayıklama gibi– anlatan birkaç sayfalık bir şey. Anlatı başında ve sonunda bacalara –penceresinden bacaların görüldüğü bir evde–, sakın bir yaşam özlemine bağlanıyor gibiydi. Ya da başka bir metin: “*Sundurmada Anı.*” Çok daha renkli bir yazıya benziyordu o: cıvılcıvıldı, her tümcesi başka bir imgeyi yansıtmak istiyordu –yan yana kımıldayan imgeler: tepede, ormanlara yakın bir yerde, aşağıdaki küçük kenti ve dümdüz uzanan ovayı gören bir sundurmadan, (tahtadan bir kır evinin sundurmasında) akşamüzerleri sundurmayı yakan güneşten, ilk gençliğin oyunlarından –(körebe ya da benzeri)–, salıncaklardan ve kim bilir daha ne türlü şeylerden: Sabahları uyanırken gelip seni bulan, zihninin içinde yanıp sönen, senin olmayan, ama belki de gene sadece sana dönüp gelen tuhaf imgelerden söz ediyordu. Gece bastırır ve orman serin yaz gecesi içinde, belli belirsiz nefes alıp durmaktadır. –Şimdi ormanda hangi canlı varlıklar gezinmekte.– Yüksek bir yaylaydı orası, aşağıya, bulutlu tepelere doğru uzanan. İşte o yüksek yaylada, yemyeşil tepenin kıyısında durup duran tahta bir evin sundurmasını söz konusu ediyordu anlatı. Gerçekten derinde, aşağılarda, tepenin altında uzanıyordu karayolunun geçtiği ova. Orada, ovanın bitiminde batması uzun sürüyordu güneşin. Kırmızımtırak ışıklar altında oturuyordunuz sundurmada. İşte o sundurmaydı metne yerleştirdiğin.

İki genç, güzel İsveçli kızın birbirleriyle sevişmesinden daha güzel ne olabilir? Sarışın güneşin dönüşümü gibi sarmaş dolaş.

Bellman Kahvesi'nin önünde, tahta masalardan birinde, tentenin gölgesinde oturuyor, yaz mevsiminin daha da

tenhalaşan eski sokağına bakıyordun. Tentenin altında sana vurmayan ışıktan sokaktaki güneşe doğru. Sakin tatil gününde, ıssız bir sokakta öğle yemeği yiyecek ve sonsuz sonrayı düşünecektin. Daracık sokakta, karşı yapılara yakın, yaşlı bir kadın geçti kara kunduralarını sürükleyerek.

“N’apıyorsun burada?”

“İşte, gördüğün gibi, o küçücük evde oturup hikâyelerimi yazıyorum.”

“Hikâyeler para kazandırıyor mu sana?”

“Çok az para getiriyor. Ama şimdi sonbahara kadar yaşayacak param var. Oturup hikâyelerimi yazabilirim.”

“Hep hikâyeler mi yazarsın?”

“Eskiden beri hep hikâyeler yazarım.”

“Ne türlü hikâyeler?”

“Bilmem ki şimdi sana nasıl anlatsam. Daha iyi İsveççe konuşabilseydim, belki, daha iyi anlatabilirdim. Eski Beyoğlu’nu bilir misin? İşte, Beyoğlu diye bir mahalle vardı. Kentin eski eğlence mahallesi, Fransız ve İtalyan yapısı binalar... Oraları anlatıyorum. Geçitler vardı ve hemen herkes, her gün geçirdi oradan. Aynalar içindeki geçitlerden, pastanelerin vitrinleri önünden, yüksek tavanlı sinemalardan ve bitmeyen, bitmeyen ara sokaklardan... İçerlek kilise avlularından, gelinlikleriyle, org refakatinde, yüzlerine siyah tüller inmiş Beyaz-Rus kadınlar, beyaz şapkalılarıyla Ermeni gelinler, Asmalımescit’in iç sokaklarında oturan Macar kabare oyuncular... nereden estiği anlaşılamayan bir rüzgâr altında siyah giysileriyle Katolik papazlar...

“Olgunluk çağında bir şair –takım elbisesini giymiştir ve beyaz bir çiçek vardır yakasında–, Bebek taraflarından, Boğaz’dan bindiği bir taksile gelir ara sokaktaki meyhaneye, vakit öğle olmuştur. Kaldırımın kıyısında, Yahudi halıcı dostu beklemektedir onu. Barın tahtası üzerine votka bardaklarını koyacaktır birazdan, bir şişe soda açılacak, küçük bir tabakta, dilim dilim kesilmiş portakallar, köşede, gençlik yıllarını Paris’te geçirmiş bir tiyatro adamı kırmızı şarabını içerken, onlar ayakta ilk votkalarını yudumlayacaklardır. Sonra sonsuzca –gece oluncaya kadar ve geceleyin– ötede,

ara sokaklarda, başka başka meyhanelerde, sonra da bütün gece ve belki de birkaç gece daha...”

“Bunları mı yazıyorsun hikâyelerinde?”

“Bunları yazmak istiyorum. Yazamadım daha. Sadece bir değinebildim. Küçük bir romanın son sayfalarında onların imgesel konuşmalarını yazdım. Ama gene onların sonsuzca uzun, zamansız bir boşlukta savrulan, renkli sözcükleri kaydırarak konuşup durmaları yanında çok eksik kalan bazı sayfalar... Kiliseleri yazdım daha çok. Bütün o mahalledeki kiliseleri anlattım. Tarihlerini ve kiliselerin çevresinde yaşamış insanları yazabilseydim, doğrudan bir nüfus kütüğü tutsaydım gerçekten, çok daha iyi olacaktı belki. Nazi işgalinden önceki Prag Yahudilerinin yaşam kütüğü gibi bir şey olurdu. Ah, bir yaşam kütüğü tutabilseydim. Her şey anlatılmış olacaktı böylece.”

Ne kadar da تنها yaz! Işıktan gölgesi düşüyor tentelerin üzerine.

“Bırak gölgeni güneş saatlerinin üstüne.”

Eva Nilsson! Bana yaz mevsiminin ne kadar da تنها olduğunu söyle. Yalnızlığın azalmayıp büyüyeceğini de!

Kunduralarını sürüyen yaşlı kadın göründü gene.

“Bellman Sokağı nerde?”

Tentenin öteki ucunda oturan garsonlar, köşedeki dükkândan çıkıp gelen, onların karşısına oturan esmer bakikal karşılık verdiler:

“Burası işte Bellman Sokağı!”

“Mariatorget nereye düşüyor?”

“İşte, sokağın sonunda sağa döneceksin. Aşağıda.”

Hafifçe gülümsedi garson.

“Peki,” dedi kadın. Ağır ağır sokağın sonuna doğru yürümeye başladı.

“Tatilimi önceden aldım. Mayısıta. En iyi zamanda. İspanya’ya gittim,” dedi kız.

“Bir sevgilin mi var orada?”

“Evet. Evli, üç çocuklu bir sevgilim var. Her şeyi yaşıyoruz onunla: aşk, kıskançlık, bütün trajedileri... Kışın seninle tanıştığımı da söyledim ona.”

“Çok az görüştük, ama kışın. Yağmurlu bir geceydi. Anlatacak ne vardı ki o gecede?”

“İspanya’yı, güney İspanya’yı dolaştım durdum,” dedi kız. Sonra sordu: “Yazın burada mı kalacaksınız?”

“Buradayım. Uzun günlere alıştım, seviyorum onları artık.”

Bazı geceler uykusuz geçti. Aydınlik gecede yaz mevsiminin bu uzun pazar günlerini beklermiş gibi. Haziran ayındaki en uzun gündüzlerden sonra günler kısılacak sandın. Kısalmadı. Tersine, haziran ayının çiğ ışığı, durağan alacakaranlıkla karışık, mat, daha da kalıcı, silinmez bir ışık yerleşti gecelerin içine. Uzun, çok uzun sürdü gündüzler.

Hep yarı sarhoşluk içinde mat ışığı gözledim: akşamüzerleri, gece, gece yarısından sonra, sabaha doğru.

Yaz geldi sonunda. Alacakaranlık gecelerde, sadece, sadece bu kuzeyli kadınların yüzlerine baktım, –sevişiyor olsak da gözlediğim yüzüydü– (alaca aydınlıkta dağılan sarışın güzelliği yansıtan yüz), tuhaf, aydınlıkla karışan bir güzellikti. Kavuşmak istediğim şey yalnızca o yabancı olduğu güzellikti.

Mahalleye yerleşmiş gibiydim. Odamdan taş merdivenlerle avluya iniyor, geniş sokak kapısını açıyor, yolun üzerindeki sete çıkıyor, sonra uzayan yoldan alttaki caddeye gidiyor, karşı köşedeki dükkândan alışveriş ediyordum. Uzun caddede uğradığım birkaç dükkân daha vardı. Tütün aldığım dükkân –dergileri de oradan alıyordum–, sonra alanda, arkadaki köşede kâğıt, kalem, zarf... aldığım dükkân; Maria-torget, küçük Santa Maria Magdalena Kilisesi, Lilla Maria Lokantası, sonra, bu arkaya, setin üzerindeki ara sokaktaki köşeye düşen Bellman Kahvesi, yemek de yenilen bir yer. Çok eskiden kalma bir imgeydi, yarı uyanık kafamın içinde dönüp duran: genç çam ağaçlarının altındaki koyaklar, rüzgârlı bir tepe, gece yarısı güneşi ve alacakaranlık gecey-

di, Şimdi kuzey d6nencesine girmiş yaz g6neŐinin vurduğu tentenin altında Eva Nilsson'la otururken, zihnimi yoklayıp duran. Doğanın insana y6kledikleri gibi, kaynağını bilemediğim bir tutkuyla onun sarışın g6zelliğini seyredip duruyordum. Bu varlık hangi k6r yokluğun g6r6n6Ő6yd6? İŞten işe var olan, çok da 6temizde olmayan yokluğu Şimdi 6rt6yor, sarıp sarmalıyordu. Bir g6n de, kendine 6zg6, delice çaĐrıŐımlarıyla birlikte, çığlıklar atarak yok olup gidecekti kuşkusuz. K66k bir sarsıntı olarak. Ardından yokluğa, sabahleyin uykudan uyanıŐlar kadar sessiz, uyanacaktın.

“Bak gene geliyor o yaşlı kadın.”

“Kaç yaşında tahmin edersin?”

“Bilinemez ki?”

Siyah bir giysi var 6zerinde, ayakkabıları da siyah; çoraplar geçirmiş ayağına, yaşlı ve dağınık biraz.

“On beş numara neresi?” diye soruyor, tentenin ucunda oturan garsonla bakkala yeniden. Aradan yarım saate yakın bir vakit geÇti son g6r6n6Ő6nden bu yana.

“İŞte burası, bu k6Çe,” diyor garson.

“Ha!” diyor kadın. “Bu k6Çe mi? Geldim demek.”

Garsonla bakkal g6l6ms6yorlar. Bakkalın, g6zel, kara saÇlı bir çocuğu var. O da yanında oturuyor Şimdi, ayaklarını sallayarak.

“Aah, evi burası da, neden d6n6p duruyor bu kadın etrafta.”

“Her evden çıkıŐta evinin yerini unutuyor. B6ylece arayıp duruyor evini,” diyor garson.

“Evi gerçekten burası mı?”

“Evet, burası.”

“Ama ilk defa sorduğunda g6sterebilirdiniz.”

“Gezmek istiyor. Hem sonra, hemen her g6n, bu sahneyi oynuyor.”

“Gerçekten bilmiyor mu evinin yerini?”

“Belki gerçekten bilmiyor. Belki de b6ylece gezinmek istiyor. İlgisi istiyor belki.”

“Konuşmak istiyor,” diyor Eva Nilsson.

“Çok yaşlı olmak ve bu uzun günlerde, ışığın yitmediği bugünlerde ölümü beklemek zor.”

Bir şişe İtalyan şarabı içtik. Eva, musakka, bense biraz et yedim. Yazdı. Tenhaydı kent. Tahta masanın üzerinde boşalmış tabaklarımız duruyordu. Sokağın ilerisinde, ötede, yapılar arasındaki boşluktan denizin bir parçası görünüyordu. Ağaçların tepeleri uzanıyordu sokağın ucuna kadar. Dik bir kıyı, ağaçlı bir kıyı olduğu belliydi orasının.

Ardından Eva'yı Güney İstasyonu'na götürdüm: Taş sokağı, caddenin üzerindeki hafif meyilli, yüksekteki yolu indik; caddeyi, Mariatorget'teki parkı geçtik. Havuzun ortasındaki, canavarla boğuşan Aziz George heykeli akan sularla ıslanıyordu. Yaz sıcağının yaktığı, güneye uzanan geniş sokaklara girdik. Yaz mevsiminin bomboş sokakları. Pencerelerinde insan başları görünmeyen evler.

Aşağıda uzanan demiryoluna yaklaştıkça seyrekleşiyordu yapılar. Kent buralarda bitiyor gibiydi. Tahta perdeler vardı demiryoluna yakın. Yapıların altındaki tek tük dük-kânlar, günlerden pazar olduğu için kapalıydı. Demiryoluna yaklaştıkça boşluk büyüyordu.

Sağa dönüyor, sonra da sola kıvrılıyordunuz. Tek katlı istasyon binası oradaydı. Gişeden bilet aldıktan sonra merdivenlerle aşağıya, gölgeli perona iniyordunuz. Tıpkı Türkiye'deki, eski, küçük kent istasyonları gibiydi. “Her şeyi unut şimdi.” İstersen merkez istasyonundan trene binip bilmediğin kentlere gidebilirsin. Ağaçların altında... İstersen de, belki uzun bir yolculukla –bir yıl kadar sürmeli, mevsimler değişmeli– Türkiye'ye. Gölgeler altındaki Bizans'ı görmeden doğru Anadolu'ya... çocukluk yıllarının küçük kasaba istasyonlarına.

Yaz da sıcak oldu. Türkiye'deki gibi. Duvarlar üzerinden sarkan ağaçların yaprakları da tozlanmış. Türkiye'deki gibi. Bu istasyon, senin çocukluk yıllarının eski Anadolu istasyonlarına benzediğine göre, demek ki, eski kuşakların insanları daha bir arada yaşıyorlardı. Demek ki birbirlerinin-

den g6rdüklerini yapıyorlardı. Öyleyse insanlar arasında önemli farklar yok. İsveç istasyonları da senin çocukluğunun istasyonları gibi. Alacakaranlık gecenin içinde otur, renkli sabahı bekle. Mutlu ol burada.

VOTKA

O dönemler, yaz ayları, votka içtiğim dönemlerdi.

Sıcağın savrulduğu kentte, Galata'da, o eski kentin *yükseltelerinde* oturuyordum. Büyük bir yapının dördüncü katında. Yazdı; turuncu yaz.

Şimdi anlatırken ne diyeceğimi iyice bilemiyorum; daha doğrusu anlatmaya nereden başlayacağımı.

Yazları yalnız kalırdım. İş hayatım iyice durgundu. Denizin üzerindeki köprüyü geçip kentin öte yanına, işyerinin bulunduğu mahalleye de pek geçmem gerekmiyordu. Kışın ne kazanmışsam, elde kalanla geçiniyordum. Uzun yaz günleri harcamalarını, az da olsa karşılayacak bir para da kalıyordu elde. Orada, yüksekteki büyük evimden kente, kurşun rengi yapılara vuran yaz ışığına, aşağıya, parke döşeli kaldırıma bakıyordum.

Değişiyor kent. Birçok yeni mahalle yapıldı. Kalabalıklaşıyor. Gençliğimin geçtiği yerler de bir bir bozuldukça, git-tikçe daha çok yalnızlaşıyorum bu kentte. Pastaneler oyuncakçı dükkânı oldu, tramvaylar kalktı, her yer tanımadığım *kara* bir kalabalıkla doldu. Sabahın hafif serinliğinde, bu büyük, eski dairede, pencerelerinden, gün boyunca, esiş yönünü değiştiren rüzgârı alan bu evde, eski kentin içinde olmaktan mutluyum.

Güneş, öğleden sonra evin doğuya, parke döşeli dar so-kağa bakan yüzüne vuruyor, o zaman öteye, batıya dönük geniş salona geçiyorum; öğleden sonra güneş batıya devri-lince, doğuya bakan büyük odalarda geçiriyorum vaktimi.

Üç büyük odanın ortasına düşen, yatak odasının panjurları kapalıydı. Pencereyi açınca, panjur aralıklarından hafif bir rüzgâr geliyordu içeri. Doğudan batıya, gün boyu bütün kenti aşan güneş ışığı, ışıklı dönenceler, hantal kentin eteklerine vuran deniz, geceyi ve akşam serinliğini bekleme, günlerin art arda, uzun, aydınlık, başiboş geçip gideceğini, sonra bir gün yazın kıvrılarak sonbahar serinliğini getireceğini bekleyerek oyalanma... hepsi buydu işte. -Hayatın geriye alınmış saatleri vardır: toplumda hiçbir şey olmadan geçen dönemler.

Kim bilir ne amaçlar ardında koşarak günlerini dolduran insanlar vardı kentte? Örneğin, benim oturduğum eve bitişik üç katlı bir ev vardı, genelev olarak kullanılan; yokuş yukarı çıkan insanlar görüyordum. Geceleyin geç vakit eve döndüğümde, aşağıdaki alana bakan balkona çıkarsam, evin arka pencerelerinin önüne yerleştirilmiş karyolalarda çiftleşen insanlar görüyordum. Çırilçıplak gövdeler, ayaklarını yatakta, havaya kaldırmış kadınlar... güzel insan gövdeleri... Bazen de heyecanlanıyordu kadınlar. Ayaklarını erkeğin ardında birleştiriyorlardı. Üzerine abanan erkekten, kolayca ayrılmamasından anlıyordum heyecanlandıklarını. Yaz sıcakları bastırıldığından pencereler de ardına kadar açıktı. Sıcak gecede, kentin ortasında, bir pencerenin önünde sevişip duruyorlardı işte. Çırilçıplak. Odadaki ışığı da söndürmüyorlardı.

Amaçsızdım, bomboştum. Kuzey dönencesine girmiş güneşin altın ışıklarla aydınlattığı kentte, yalnız yaşamım içinde, sıcağa karşı daha dayanıklı olabilmek için akşamüzerleri votka içiyordum. Özel yapılmış, buruk bir tadı olan konserve portakal suyunun içinde buz olan ince, uzun bir bardağa doldurulduğu sert bir içki. Portakal suyu, portakalın doğal tadından biraz uzaklaştırılmış, içinde tanecikler olmayan bağdaşık, sarı bir sıvıydı. Onu bağdaşık kılan kimyasal maddeler, sanırım, susuzluğu giderici bir içecek haline dönüştürüyordu. Akşamüzerleri, güneşin Haliç üzerine uzandığı vakitlerde içilen bir bardak votka. Ya da öte yana, uzun, kalabalık bir caddeden, ya da ara sokaklardan, alan-

daki kahveye gidiyor, kahvenin önündeki küçük ağaçların ardında, yuvarlak bir masaya oturuyor, rahatlatıcı, serin geceyi beklerken içiyordum, aynı meyve suyunun üzerine konulduğu buzlu votkayı.

Kentin bu eski mahallesinde, Galata'da, oturduğum bu eskiden kalma evin güneşle ve rüzgârla yakın bir ilintisi vardı. Arkaya –ki evin esas yüzü, sokağa bakan yüzü orasıydı, bu alana bakan yan değil– Tünel'den Kuledibi'ne doğru inen yana (evin giriş kapısı: Büyük, demir kapı o yanda, yokuşun üzerinde, beton basamaklı kaldırıma açılıyordu) güneş, Boğaz'ın uzak Anadolu sırtlarından doğduktan sonra vururdu. Köşeye gelen –her iki sokağa da bakan– geniş çalışma odasından sonra –birbirine geçen– iki büyük oda daha vardı o yanda. Oradaki büyük odaların, pencerelerinin dışındaki tahta panjurları çekmek, sonra da aralıklarını kısarak güneş ışığının vurmasını önlemek eldeydi. Panjurları kapatıp da pencere camlarını açık bıraktığınızda, aralıklardan giren hafif rüzgârı, serin havayı –uzandığınız yataktacıplak gövdeniz üzerinde tatlı bir ürperti olarak, duyardınız.

Ama öğleye kadar olan bu zaman parçasında, evin Şişhane Alanı ile Haliç'e, Kasımpaşa üstlerinden Haliç'in bitimindeki Eyüp sırtlarına bakan arka yanında, oldukça büyük, yüksek tavanlı salonda kâğıtlar üzerinde çalışmak daha da elverişliydi. Güneş, öğleden sonraya kadar hiç oraya vurmuyor, alana bakan ince, uzun balkon kapısından serin bir rüzgâr geliyordu. Yaz günlerinin de bitmeyen, eksilmeyen batı ya da yıldız-poyraz rüzgârı.

Öğleden sonralarıysa, sabahleyin güneş alan, evin öteki büyük bölümü serinliyor, çalışmaya ya da düşünmeye elverişli oluyordu. O zaman isterseniz rüzgârın hiç dinmeden estiği bir pencereyi açabilirdiniz: köşeye düşen çalışma odasının kapısı karşısındaki koridorun, sandık odasına vardığı yerdeki pencereyi. Geniş koridorun sonuna açılmış olan bu pencere, sanki öğleden sonraki ve geceki bütün esintileri al-sın diye oraya oturtulmuştu. Pencerenin dibinde, apartmanın aşağı katlarına uzanan, bakımsızlıktan kararmış bir boşluk vardı. Alt katlar o dar boşluğa bakıyorlar alttaki pen-

cerelerle. Benim oturduğum, geniş mermer merdivenlerle çıkılan bu dördüncü kattaysa, artık bu pencere apartman boşluğuna değil, yandaki çatıların üzerine açılıyordu. O pencerenin alt bölümünü kaldırıp da mandalını taktınız mı, günün her saatinde, özellikle öğleden sonraları dinmeyen bir rüzgâr gelirdi evin içine. Yapıyı yüzyılın başında inşa eden mimar, bütün bu rüzgârları hesaplamıştı sanırım. Haliç'e bakan yandaki balkonun kapısını bir Rönesans tablosunun çerçevesi gibi açmış; oraya kentin ve Haliç'in görünüşünü gerçek bir tablo gibi asmıştı. Balkonun bombeli, demir parmaklıklarından görünen ağaçlarla, alan da bütünlüyordu bu görünüşü.

İşte orada geçiryordum, sıcak yaz mevsimini.

Sıcaklar iyice bastırınca sadece votka içiyordum: portakal suyu içinde eritilmiş, buzlu votka. Uzun günü geçirmeye yardım eden, kanı ateşleyen alkol. Bazen kahveye gitmeden önce bir-iki kadeh içiyor, sonra alandaki rüzgârlı kahvede sürdürüyordum içmeyi. Gecenin sakinliği inince dönüyordum eve. Köşedeki sokağa bakan odada imgelerle dolu romanları okumayı sürdürebilmek için. Gece yarısı serinliği çıkana değin oturuyordum orada, her gün oturmayı alışkanlık haline getirdiğim koltukta. Kaçınıcı gündü bu sıcak yaz günlerinden, bir örnek yaşamımı değiştiren olayların başladığı gün. Kendiliğinden ortaya çıkan ve tekdüze yaşamımı silinmez bir acıya doğru sürükleyen tuhaf olaylar...

Roman Hollywood'da amatör ve profesyonel oyuncularla, siyasal bir ihanetten dolayı mesleğindeki yerini yitirmiş bir rejisör arasında geçiyordu. Romanın anlatıcısı, her şeyini yitiren yeteneksiz oyuncu, bulaşıkçılık yapmak zorunda kalıyor; o güzelim, yeni parlayan genç yıldızlarla da sevişemez duruma düşüyordu. *O sırada tahta döşeme üzerinde yürüyen böcekleri gördüm.* Gündüzleri mutfakta tek tük rastladığım böceklerdendiler; ama küçük bir sürü oluşturmuşlardı işte şimdi; hayır, daha da çoktular; tahtaların arasındaki boşluklardan çıkmış, odanın oturduğum köşesine yayılmışlardı. Uçabileceklermiş gibi, ince, uzun, cam rengi

kanatları da vardı. Uçmaya girişmiyorlardı, belki de uçamıyorlardı, ama tahta döşemede, kilimin uzandığı yerlere değin, çok da hızlı olmayan bir biçimde yayılıyorlardı. Romanı bırakmışım elimden. Ürküntüyle evin bu köşesini saran böceklere bakıyordum.

Sandığımdan da çoktular: tahtanın aralığından, alttaki katla benim oturduğum kat arasındaki aralıktan –belki de evin temellerinden– köhne, bırakılmış mahallenin bütün o karanlık yeraltı dünyasından geliyorlardı. Tahtanın genişçe aralığından baktığımda, içeride, sonsuzca kımıldayan böceklerin, bütün döşemenin altını kaplıyormuşçasına yayılmış, birbirine bitişik gövdelerini gördüm. Birbiri ardından döşemeye çıkıyorlardı işte. Ne tatsız varlıklardı! Romanın da en güzelleştiği bölümde çıkıyorlardı ortaya. Heyecan içinde, daha önceden böceklere karşı aldığım toz kutusunun banyoda olduğunu hatırladım. Onu almaya koştum. Kutu, ortalama bir kilo ağırlığında toz ilaçla doluydu. “Bir de beş kiloluk kutu var,” diye düşündüm, “şanslı birisi değilim belki, ama, nasıl da akıl etmişim bunu, bravo bana.”

Döşemenin üzerine bir karabasan gibi yayılan böcek sürüsünün üzerine serptim tozu. Kımıltısız kalmaya başladılar oldukları yerde. Ardından da delikten çıkmaya çalışanlara. “Kentin ne kadar da eski bir kesiminde oturuyorum. Besbelli, besbelli, çöküyor bu kent artık!” Döşemenin üzerine serptiğim tozun onları öldürmeye yeterli olduğunu sanınca, kalanını –beş kiloluk büyük kutuyu almadan önce– döşemenin aralığından sonsuzca kımıltılı, kanatları parlayan sürüye boca ettim. “Besbelli çöküyor bu kent. Bitti. Eski, tozla, toprakla kapanmış sarnıçlardan geliyorlar belki. Bütün o kullanılma tarzı unutulmuş, toprak altında kalmış, kentin eski sarnıçlarından!”

Ter içinde kalmışım. Ama gerçekten etkiliydi ilaç. Döşemenin üzerindeki kımıltısız kaldılar, aralıktan çıkmak isteyenlerse artık çıkma girişiminde bulunmadılar. Yirmi dakika sonra süpürgeyle faraşa doldurduğum böcekleri mutfaktaki çöp kutusuna atıyordum, çöp kutusunu da, aşığıda, bodrumdaki bidonlara boşaltacaktım işte.

Gece yatakta uzun süre böcekleri düşündüm. Gece yarısından sonra rüzgâr çıktı. Yatak odasının pencere panjurlarını vurdu birbirine. Yataktan kalktım, muşamba döşeli odada, pencereyi açıp panjurların mandallarını geçirdim. Sabaha doğru yaz mevsiminin havası sakinleşti. Karabasanlarsa uzaklaştılar benden. Uykumda Büyükada'da, su kayayla, pamuk gibi beyaz denizin üzerinde kayıyordum. Ardında, Akasya Oteli'nde, yukarı katta bir odada uyuduğumu düşledim. Bembeyaz martılar bağırarak çarpıyorlardı pencereye. Sabah olunca yağmur yağdı. Panjurlara vuran yağmurun sesini dinledim.

O sabah geldiler iki genç kız misafirim.

Biri Brezilya'dan, öteki de Kanada'dan geliyordu. Birbirlerini Paris'ten tanıyorlardı, arkadaşlıklar. Buluşup gelmişlerdi. Ellerinde birer küçük bavul vardı.

"Seni evde bulacağımızı biliyorduk," dedi Kanadalı olanı.

"Yaz mevsimi hiçbir yere ayrılmıyorum ki."

"Aman, ne kadar da büyük bir evin var."

"Çok rahatım burada," dedim, geceki karabasani anısmamaya çalışarak. Olayı da, onlara anlatıp neşelerini kaçırmayacaktım. "Bu taraftan," dedim, kıvrılan koridorda salonun bulunduğu yana doğru dönüp. "Sen bu odada kalabilirsin," dedim Brezilyalı kıza, alana bakan küçük odayı göstererek. Kanadalı olana da geniş salondaki yatağı gösterdim. "Sen de burada yat istersen."

"Ooo, ne geniş bir salon," dedi. "Burada rahat edeceğim."

Çok canlı bir kızdı: Koyu kumral saçları, irice, düzgün bir gövdesi vardı. Gençliğin verdiği bütün çekiciliği taşıyordu. Dar bluzu altında göğüslerinin diriliği ile incecik beli çok güzeldi. Onların gelmesinden hoşnuttum doğrusu.

"Votkamızın beraber içeceğiz."

"Ama ona rakı içirmek gerekli," dedi, Brezilyalı kıza göstererek. Ufak tefek, sevimli bir yüzü olan bir kızdı Brezilyalı.

“Tabii, tabii,” dedim. “Hemen onu bir meyhaneye götürelim.”

“Eski Bizans kenti değil mi burası?” dedi Brezilyalı kız.

“Evet.”

“Hem de eski Bizans’ta var olan bir mahalledesin: Galata. Commerce Alanı biraz aşağıdadır. Şu kuleye bak: Galata Kulesi. Ne kalın bir kule değil mi, ta Bizans zamanından. Aşağıda çok büyük sinagoglar göreceksiniz.”

“En çok sarnıçları görmek istiyorum,” dedi Brezilyalı kız.

“Bizans zamanında sarnıçlar, kentin bütün altını kaplıyor gibiydi... Karşı tarafta onlar. Onları da görmeye gideriz. Roma’da olduğu gibi, bir metro açılmaz bu kente.”

İçlerinde durgun suların biriktiği sarnıçlara gittik ertesi gün. Mermer merdivenlerden kentin altına, tavanından durgun suyun yüzüne suların damladığı, karanlık suların düzeyindeki sahanlığa indik. Bin yıllık rutubeti terli gövdemizde duyarak. Mermer sütunların düzeyindeydik. Ardından, surların dibine. Yedikule yöresindeki, şimdi artık kapanmış olan sarnıçların bulunduğu yere gittik. Beşinci yüzyıldan kalma, çatısız bir bazilikanın bahçesinde de, sarnıçlara inen mermer bir giriş vardı. Geniş bir kuyu başlığı gibi.

Kentteki Bizans kalıntılarını, görkemli Ayasofya’yı, Kariye’nin mozaiklerini, Çarşamba sırtlarındaki restore edilen Fethiye Camii’ndeki mozaikleri, Yedikule’nin burçlarını dolaşırken Kanadalı kıza âşık olmaya başlamış gibiydim. Çizgileri belirgin yüzü, hem gördükleriyle ilgilenen hem de onların da ötesinde bir şeyler ararmış gibi bakan gözleri, güzelim gövdesini ortaya koyan ince giysisi, güzel bacakları, gencecik diri bedeni gittikçe bana yaklaşıyor gibiydi; öyle ki beş altı gezinti saati sonunda çoktandır birbirimizi seviyormuşuz gibi bir duygu yer etmeye başlamıştı içimde. Hiçbir şey konuşmaksızın, geceyi beraber geçireceğimiz, orada, yatak odasındaki panjurların aralıklarından gecenin ışığı sızan yatak odasında, çırılçıplak sevişeceğimiz kararlaştırıl-

mış gibiydi aramızda. Uzun bir aşk gecesinden sonra, ona daha çok âşık olacağımı hissediyordum. Liz! Liz'di adı. "Bizim sevişmemizin, yandaki evdeki sevişmelerden ne kadar da çok farkı var, Liz!" diye düşünüyordum. "Benim içime girecek senin diri bacakların, gövdeme, varlığımın ta içine. Güzel kokunu şimdiden duyuyor gibiyim." Burçlardan denize, Yedikule'nin çıplak, geniş ufkuna bakıyorduk. Kuşlar dönüp duruyorlardı, ötede, denizin sonsuz ufkunda.

Liz'le üç yıl önce Paris'te, Vincent Üniversitesi'nde tanışmış, hemen de dost olmuştuk. O gün, konferans salonunda Gramsci ile *İtalyan faşizmi* üzerine bir tartışma vardı -Macciotti ile Poulantzas'ın da katıldıkları- çok hararetli bir tartışmaydı bu. Üniversite'den ayrılınca önce otobüse binmiş, sonra da metroyla Quartier Latin'e inmiştik. Saint-Germain'le Saint-Michel arasında, sokak aralarında, St. Séverin Kilisesi'nin karşısına düşen köşedeki *yitik kuşak* yazarları döneminden kalmış, -o üst katı büyük bir misafir salonunu andıran- *Shakespeare and Cie* adlı kitabevine gitmiştim. Kitap rafları arasında o dönem yazarlarıyla sevdikleri kadınların silik fotoğrafları yer alıyordu. Liz! Paris'teki, o birkaç günlük ziyaretimde, onunla sevişmek isteğini duymuş, Saint-Michel Metrosu'na girerken, bir gün, kendiliğinden bir araya geleceğimizi ve her şeyi unutarak birbirimizin sevgilisi olacağımızı sezmiştim.

Yedikule'nin, aşağıya bakınca insanın başını döndüren Bizans'tan kalma, köşeli burçlarında dolaşırken, Brezilyalı kız da -Amanda'ydı adı- hoşnut görünüyordu gezisinden. Akşam yemeğini yemek, istediğimiz ölçüde de rakı içmek için Galatasaray'da, eski yapılar arasındaki, camlarından ışıklar taşan *Neş'e Meyhanesi*'ne giderken, "Ne güzel, ne güzel, İstanbul'da olmak" diyordu, "altı yıldır görmediğim Rio de Janeiro'da olmak gibi bir şey."

Geceleyin, Şişhane Alanı'na bakan salonun balkonundan, onlara bu yöredeki Fransız ve İtalyan binalarının tarihlerini, bildiğim kadar da *Meşrutiyet* yıllarında içlerinde oturmuş ünlü insanları anlatıyordum. Karanlıkta, Haliç'in üzerine çökmekte olan sis belli oluyordu. Alanda da, havada

uçuşan kuşlar vardı. Yandaki genelevin penceresinden öteki geceler olduğu gibi, çiftleşen orospularla müşteriler görünüyordu. Pembemsi bir kadın gövdesi altta kıvranıyor, kalın bacakları erkeğin gövdesinin üstünde birleşiyordu.

Liz, sevişenlere gülümseyerek baktı.

“Dünyada az rastlanır bir manzara,” dedi. “Bizdeki bazı büyük gece kulüplerindeki “show”lar gibi. Ama burada daha güzel, daha içten.”

Mutfakta hazırladığım buzlu votkayı ona uzattım. Şişhane Alanı’nda sokak fenerleri yanıyor, Haliç’in sönük ışıkları sisin altından parılıyordu.

“Amanda nerede?” diye sordu Liz.

“Arkada, çalışma odasında. Votkasını orada içmek istedi. Bazı kitaplara bakıyor.”

“Zavallı kız,” dedi Liz.

“Neden?”

“Sevgilisi terk etti onu. Çok üzölmüştü. Yeni yeni kendine geliyor.”

“Bu yolculuk iyi gelir ona,” dedim.

“Bir sevgili bulmak gerek Amanda’ya,” dedi Liz.

“Buluruz,” dedim. “Bir genç şair. Sıkılğan, ama esp-rili.”

“Olur,” dedi Liz. “Ona göre bir hikâye bu.”

“Liz,” dedim. Kollarından tuttum onu.

Balkonda uzun uzun öpüştük.

Gece yarısından çok sonra yattık. Amanda, Şişhane Alanı’na bakan odasına çekildi. Liz soyundu, salondaki yatağına girmek istedi; gezmeden ve içkiden yorulmuştu. Onu benle yatmaya zorlamadım. Gencecikti, düşünceği şeyler vardı. İstedığı gibi yapardı her şeyini. Düşünde, Paris’teki eski tramvay rayları üzerinde yürüyecek, Vincent’deki ormana yakın bir yerlere çıkacaktı belki de. Ona âşık olacaktım, istediğince davransındı bana.

Gece, panjurları kapalı geniş yatak odasında yatıyordum. –Liz Yedikule’deki Bizans Surları’ndan bakıyor, sanki

varlığı önlenemez bir güç, onu burçlardan aşağıya doğru çekiyordu. “Liz” dedim, “şakanın sırası mı şimdi?”– Liz’in omuzumu dürtüklemesiyle uyandım. Bir an benimle yatmaya geldiğini sandım.

“Uyan,” dedi bana. “Salonda garip bir şey var.”

“Nasıl bir şey Liz?” dedim, yatakta doğrulmuştum.

“Bilmiyorum, garip bir şey. Kanat çırpışları gibi bir şey duydum.”

Elektrikleri yaktık. Koridorun ucundaki, Amanda’nın yattığı odanın kapısı kapalıydı. Koridordan, Liz’in yattığı salona geçtik. Elektriklerini yaktık oranın da. Önce bir şey göremedim. Sonra Liz işaret etti.

“Bak,” dedi. “Şurada.”

Havada siyah bir kuş vardı. Küçüktü, ama geniş kanatlıydı; kanatlarını çırpıyor, dönüp duruyordu balkona yakın bölümde. Çılgın gibi uçuyor, tam duvara çarpacağı vakit, çarpmadan kıvrılıyor, tuhaf bir ses çıkarıyordu.

Giriş kapısının yanındaki çalışma odasında, bir çift tenis raketi olduğu geldi aklıma. Koşup onları aldım. Raketlerden birini Liz’e verdim. Liz’in yatmadan önce kapattığı balkon kapısını, salonun pencerelerini açtım. Raketi savurdum bu garip yaratığa.

Kül renkli, siyah bir kuştı. Pencerenin ya da balkon kapısının yerini bulamıyordu kaçmak için. Kör bir kuş olduğu belliydi, gecenin ışıklarını da göremiyordu. Gece kuşlarından, viranelerde yaşayanlardan biriydi.

Liz’in çıplak gövdesi titriyordu. Pencereden çıkamayan kuş, acı bir cayırtyla koridora doğru uçtu. Koridora çıktım. *Bir yağın dönüp duran kuş vardı burada.* Koridorun dibindeki pencereyi açtım. Sonra, köşedeki çalışma odasının, ortaya düşen kendi yatak odamın, büyük giriş kapısına yakın telefonun da bağlı bulunduğu çalışma odasının. Hiçbir şey görmeksizin dönüp duran, bu kül rengi siyah kör kuşları, kovalamaya çalışıyordum raketle.

“Kör kuşlar bunlar Liz!” diye bağırdım. “Hiçbir şey görmüyorlar.”

Koridorda dönüp duran çirkin yaratıklar!

“Elindeki raketle koru kendini Liz! Daha iyisi salona geç. Eski bir kent burası, Liz! Yıkılan bir kent. Böylesi kör kuşlarla, garip yaratıklarla dolu işte.”

Havada dönüp duran küçük sürüdeki kör kuşlardan biri Liz’in gencecik, dipdiri göğsüne saplandı. İkisi saçlarının arasına girip saçlarını darmadağınık ettiler: Ötekiler de üşüştüler güzel genç kız gövdesine.

“Seni kurtaracağım Liz!” diye bağırdım. “Ne pahasına olursa olsun. Sadece soğukkanlılığını yitirme!”

Kuşlara doğru ellerimle atıldım.

“Sadece, sadece seni sevebilirdim Liz,” diye bağırdım. “Ne korkunç bir kader bu! Bir misafirdin sen bu kentte.”

Geç kalmıştım işte. Liz’in yaralı gövdesi döşemenin üzerine yuvarlandı. Pencereden dışarıya kaçacaklarını umduğum can alıcı yaratıkların sayısı gittikçe arttı. Gövdesine saplananlar, daha bir derine gömüldüler. Çöken, çürüyen mahallenin çatıları arasından geliyorlardı –önceden varlıklarını bilmediğim– yüzlerce, yüzlerce kör kuş.

DÜNYANIN BİR YERİNDE

Demir köprülerden geçip gelinir Hamburg tren istasyonuna. Büyük, kalabalık gara girer tren. Ama sen bekleyeceksin. Birkaç dakika sonra kalkacak tren, gardan çıkacak, sular üzerinden, yüzer gibi geçip gidecek. Daha sakın bir istasyona. İçerlek, çıkmaz bir sokak gibi sona eren trenlerin önce oradan hareket ettiği Altona İstasyonu'na.

Altona İstasyonu ya da Hamburg-Altona. Tanıyorsun orayı. Bu bitmez tükenmez yolculuklarından birkaç defa indin oraya. Önceleri, kentten biraz uzakta, ayrı bir küçük kent sandığın, sonra Hamburg'u azıcık tanıyınca, her ikisinin oldukça iç içe olduğunu anladığın Altona. Sarı, gri, küçük evleriyle, dar sayılabilecek sokaklarıyla, Türklerin oturduğu o sessiz kent. Kışın bir ara da, Elbe Kıyısı'ndaki sisli rıhtımlarında yürüdüğün, eski, küçük limanına, orospuların devam ettikleri küçük gemici birahanelerine indiğin Altona. Hamburg'un ötesinde, daha alçakgönüllü, insanların geniş istasyon alanına dağıldıkları daha sakın bir liman sanki.

Öğleden sonra, saat dört sıraları. Sabahleyin Kopenhag'a doğruca giden bir trene binmek için Köln İstasyonu'na geldiğinde, tren çizelgesinde tarifeli trenin bir saat önce kalkmış olduğunu gördün. Ama üzülmeye gerek yoktu işte. On dakika sonra, gene, hızlı bir tren vardı. Hamburg'a, Altona'ya kadar gidiyordu. Altona'dan Kopenhag'a, ne zaman olsa, tren bulunurdu. Ne zaman olsa olurdu bu. Geceyi Altona'da, küçük bir otelde de geçersen olurdu. Kompartımanda irice, güzel kız da öyle söyledi sana.

“Altona’da inin daha iyi. Oradan hemen tren bulursunuz. Hamburg İstasyonu’nda inmeyin.”

Koyu kumral, iriydi. Alman değildi, hayır. Hiç ummadığın bir yerdendi: Danimarka’nın kuzey kesiminden, elbette biraz İsveççe biliyordu. İnsanların yaptıkları işleri –en çok onu– merak ederdin. Hastabakıcı, özel bir doğum uzmanı gibi bir işi vardı ve burada, yakın bir yerde, kurstaydı. Yaşlı bir kadınla, kocasıyla uzun süre konuştular, yolculuğun sonuna doğru. Daha doğrusu yaşlıca, iyi giyinmiş, kravat takmış Alman konuştu uzun uzun onunla. Almanya’nın yakın tarihinden söz ediyordu ve anlaşıldığına göre sosyal demoklattı. Hitler’den de söz etti uzun uzun. Almanca bilmiyordun, ama adamın anlattıklarını anlıyordun gibiydin.

Nerelerden, nerelerden geliyordun? Ortalama bir aydır yollardaydın. Hemen hemen, bütün Batı Avrupa’da geçerli bir tren biletin vardı ve hep trenlerle yapıyordun yolculuğunu. Trenler sonsuzca rahattı. Kentleri, istasyonları, kırları, fabrikaları görüyordun penceresinden, köprülerden geçiyordun, bentlerde birikmiş sular vardı, bulanık sulara doğru uçuyordu, kara sulara; sonbahardı, kasım ayının ilk gününü gelmişti, yapraksızdı ağaçlar.

Paris’te, yirmi yıl önce bir yılını geçirdiğin Rouelle Sokağı’ndaki otelin bulunduğu yere gittin. Yedi yıl önce de aramıştın orayı. O zaman otel yıkılmıştı, tahta perdelerle çevrili bir inşaat kazısı vardı otelin yerinde. Şimdi ne olduğunu görmek istiyordun. Viala Sokağı’nı arıyordun her şeyden önce. Eski Viala Sokağı’nı. Köprünün üzerinden metronun geçtiği ana yolda, o birçok yolun birleştiği Dupleix Metro İstasyonu’nun orada, köşeye düşen kahveyi tanımakta zorluk çektin. Daha da salaşlaşmış, sadece alkoliklerle ve pazar günü canları çok sıkılan insanlarla doluydu kahve. Viala Sokağı eskisi gibiydi; alçak, eski yapılarla, kahve ve dükkânlar tıpkı eskisi gibi duruyorlardı yerli yerinde. Sadece, belki, demir bahçe kapısı sokağa açılan Sosyal Sigortalar Kurumu’nun bulunduğu yer biraz daha canlı gibiydi.

Ama arkada, Bir-Hakeim'e doğru yüksek bir yığın apartman yapılmıştı. Açık kurşun rengiydi Paris ve eski yapıların kararmış yüzlerinin temizlenmesi kente tuhaf bir "yukarı Akdeniz" kenti havası vermişti. Çirkindi, çirkindi Paris! Rouelle Sokağı'nda, otelin, o küçük Epoq Oteli'nin bulunduğu yerde, dört katlı, geniş bir apartman yükseliyordu ve sokağın da hiçbir güzelliği kalmamıştı.

Biraz ötede, Viala Sokağı'nda, kaldırımın üzerinde, kalabalık bir zenci topluluğu aralarında konuşuyorlardı. Metronun geçtiği anayola döndün ve Bir-Hakeim'e doğru yürüdü. Şimdi "Chez Routis" diye bir kahve vardı orada. Daha yukarıda, Seine Kıyısı'na bakan tarafta da, bulutların arasından kırık başını çıkaran güneşe karşı oturmuş, birkaç kadınla, birkaç erkek görünüyordu. Senin Paris'in değil. Kuşkusuz çok pis ve kalabalık. Çirkindi işte. Yıllar sonra her şey değişiyor; belki de her şey daha çirkin, daha çirkin oluyordu. Kimbilir, belki çirkin değildi, kalabalıktı ve sana yakın değildi işte. Senin yakınlık duyduğun şeyler uzaklaşmış, silinmiş, kararmış, sonradan gelen yabancı bir kalabalıkla dolmuştu. Trende, Altona'ya gelirken düşündün onu. Danimarkalı o iri kompartıman arkadaşın kızla konuşmaya başlamadan önce. Zaten uzunca yol boyunca, o Alman kentlerini geçerken, sadece ikiniz vardınız kompartımanda. Alman karı-koca sonradan gelmişlerdi. Kırlar, kara Alman toprağı, soğukların bastırmadığı bu sonbahar gününde, ne de olsa güzeldi. Kuzeyde, İskandinavya'da, kollarına sepetlerini alıp bir şeyler toplamak üzere kırlara çıkan, saçlarının örgülerini başlarının ardında bağlamış, sarışın kadınları düşündün. Hâlâ güneş bazen, azıcık ışıklarını döküyor, kimbilir nerede gördüğün İskandinav kadınlarının yüzünü aydınlatıyordu. Kuzey güneşi. Alman topraklarından, araba vapuruyla, kıpırtısız, renksiz Kuzey Denizi'nden, dümdüz Danimarka topraklarından geçerken görecektin onu. Denizle toprağın, toprakla da bulutların birleştiği, sonsuz kuzey düzlüğünde morumsu bir çizgi halinde güneşi.

Kapalı hava. Gökyüzü çok alçak değil ama. Kara Avrupası'nın kuzeyinde, Kuzey Denizi'ne yakın bu düz top-

raklarda bir kasım günü akşam erken olacağına benziyor. Stockholm kadar olmasa da. Havada gelip geçici, donuk bir aydınlık var.

Altona İstasyonu'nun kahveleri, lokantaları, çeşitli dükkânları, yürüyen merdivenleriyle o yeni, modern yapının peronuna ayak bastın. Yavaş yavaş geldi tren, sonra da o karmaşık yapının içinde –trenin kilitlendiği bir son durak ya da bir ilk duraktı orası– duruverdi. Bavulunu, peronun kıyısındaki dolaplardan birine yerleştirebilirsin. Sonra da çizelgeye bakacaksın. Kopenhag'a giden tren için. Saat 17'de. Yetmiş dakika sonra bir tren var işte. Ne kadar da uygun bir saat. Şabahleyin Köln'de geç kahvaltı ettiğin için, öğle yemeği yemiştin trende. Yiyebilirsin şimdi. Birkaç kadeh bir şey ya da bira... içebilirsin. Öyle de iyi bir vakitte Kopenhag'a varıyordu ki tren. Orada, Stockholm'e hareket etmek için bekleyen trene aktarma yaptıktan sonra, kondüktörden bir kuşet bileti satın alıp hemen hemen boş olan bu gece trenlerinde, küçük bir yataklı kompartımana çekilip uykuya dalabilirsin.

Merdivenlerle çıkılan üst katta, istasyonun esas lokantası var. Oraya çıktın. Geniş bir vestiyere pardösünü astın. Büyük, koyu renk halılarla süslü, güzel, oldukça güzel bir yer. Yuvarlak bir masanın çevresinde, lokantanın ortasına yakın, ama gene de öteki masalardan ayrı olan, daracık bir cam bölme vardı, arkada –bir yerde– oturuyorsun. Hem çıkış kapısını –vestiyerin de bulunduğu koridoru– hem arkadaki aynalar içindeki büyük barı hem de lokantanın hemen dörtte üçünü görebiliyordun buradan.

Baltık kıyılarına yakınsın. Altona kıyılarından denizle birleşmiş, genişlemiş, sisli, geniş bir boğaz, işlek bir liman olmuş. Elbe Nehri'nde gezindiğin kış gününü hatırlıyorsun. Almanya'da yetişmiş, çenesinin çevresinde küçük bir sakalı olan, uzunca boylu bir Türk psikiyatr doktor vardı yanında. Limanın hemen üzerindeki yüksek bir blok apartmanda oturuyordu; bütün limanı gösterdi sana. Sonra da İstanbul'da Galata Köprüsü üzerindeki iskelelere benzeyen bir iskeleden küçük bir nehir gemisine binerek Elbe'yi dolaştınızdı.

Kuzeydi burası. Bu eski limandan İngiltere'ye, Anvers'e

gemiler kalkıyordu. O kış günü kendini limanın büyüüne kaptırıp o gemilerden biriyle İngiltere'ye gitmeyi düşledin. Eskiydi, eskiydi liman, kendine özgü denizi, içkiyi seven, orospuları arayan insanlarıyla yüzyıllardır öylece yaşıyordu. Gemilere atlayıp yitip gitmek... hiç bilmediğin limanlara ulaşmak ya da, burada, bu limanın üzerinde, merdivenlerle çıkılan sette, küçük bir evde oturup durmadan bu limanın büyüü, vinçler, insanlar, sis, gemi düdükları ve hiçbir zaman gizini çözemeyeceğin o gemi takımları, liman lokantalarını süsleyen dümenler, ağlar, o tunç akşam üzerine küçük hikâyeler yazıp durmak. Uzun kış günlerini, güneşin haftalarca görünmediği ıslak havaları yaşamak orada. Siste gemilerin çan seslerini dinlemek. İşte buydu hayal ettiğin.

Yitip gitmek istiyordun sanki; dünyanın herhangi bir yerinde yitip gitmek istiyordun. Kimsenin seni tanımadığı yerlerde; geçmişinle ilgili imgeleri kafanın içine taşıyarak; senin de tanıdığın bir sendika başkanı vardı, tanınmış bir insandı, onu da vurmuşlardı bir sabah, başkanı olduğu sendikanın kapısından çıkarken. Gövdesine saplanmış kurşunlar vardı. Sıcak kurşunlar. Kırmızı kan akıyordu ve henüz sımsıcaktı gövdesi. Kan da, gövde de sıcaktı. Ateş basmış gibiydi gövdeye giren kurşunların çevresini.

Önce bir bira istedin. Ne güzeldi, ne kadar kolay içiliyordu bu Alman biraları. Yemeğini de ısmarladın: bilmediğin bir balık türüydü bu. Yemek gelince, bir şişe bira daha içecektin. Sonra da kim bilir belki bir konyak isterdin. Ne çok içki içmeye gereksinme duyuyordun, ne de az. Tam istediğin kadar içecektin. Ne kadar istersen o kadar.

Bara yakın masada dört beş yaşlı adam oturuyor, bira içiyorlardı. Biraz ötede yaşlı bir kadın vardı, kahve içiyor ve pasta yiyordu. Sonra birkaç insan daha. Üç yaşlı kadın geldi birlikte, senin masanın yanındaki geçitten yürüyerek, biraz daha arkada yer aradılar kendilerine. Garson yemeğini getirdi. Orta yaşlı bir adamdı. Bir bira daha ısmarladın garsona. Beyaz, etli bir balıktı bu, özel bir kokusu yoktu, yanındaki patates kızartmaları ile konserve sebzelerle rahatça yenebiliyordu. Güzel, güzel bir yerdi işte. Altona İstasyonu'

ndaydın ve kimse senin burada olduğunu bilmiyordu. Yolculukta olduğunu, trenlerle gezdiğini bilen birkaç kişi vardı belki Stockholm'de, İstanbul'da ya da bu sabah hareket ettiğin Köln'de. Ama şimdi kesin olarak nerede olduğunu bilmezlerdi. İki de düşünmezlerdi seni. Belki yollar da, onların bilmediği kentlerde kalıp çok gecikersen, nerede olduğunu merak edebilecek birkaç kişi çıkardı. Ama istemezsen sen, bilemezlerdi nerede olduğunu. Altona'daydın. Sarı Türk evleriyle Altona'da. Altona İstasyonu'nda. Strasbourg'da kanal kıyısındaki sokakları dolaşmıştın sonbahar güneşi altında; ardından kanalın sularına saçlarını sarkıtmış ağaçlara bakmıştın. Paris'ten önceydi. Sonra, Ren kıyısındaki küçük Alman kasabalarını dolaştın. Rüzgâr da vardı. Garip bir biçimde düşlerine giren, seni sıkıntılarla kıvrandıran Paris'in sokaklarında dolaştın. Hiçbir şey, hiçbir şey yoktu işte. Trenlerle yolculuk daha güzeldi. Kırlara, araziye bakıyor, her yeri düzenli bir hızla geçiyordun. Görerek geçiyordun her yeri.

Düşündüğün gibi yaptın. Yemekle bira bitince, bir konyak istedin garsondan. Trenin kalkışına üç-beş dakika kalınca inecektin aşağıdaki perona. Yakındı, çok yakındı trenin kalkacağı peron. Köpekli, sarı saçlı bir kadın geldi, senin oturduğun masaya yakın bir masaya oturdu. Sarı saçlarıyla genç bir kadına benziyordu, bacaklarına yapışık bej rengi bir pantolon giymişti. Kahverengi buldogun kayışını tutuyordu sol eliyle. Genç bir kadın değildi ama. Sonra, bir an sonra, konyanın verdiği zihin açıklığıyla lokantadaki insanlara bir baktın: Genç bir insan yoktu aralarında. Açılıyordu zihnin. Uykudan, yolculuğun, günlerdir süren yolculuğun verdiği uyusukluktan uyanıyordu. *İşte bir pazar günüydü Altona İstasyonu'nda.* Yukarı kattaki istasyon lokantasında haftanın en bunaltıcı saatinde, pazar günü öğleden sonra dörtle beş arasında bir tek genç insan yoktu ortada. Ardından Berlin'i, oradaki yaşlı insanları düşündün. Kurfürstendamm'da Kranzler kahvesinde oturan yaşlıları. Bulvarda dolaşanları, sarı, yeşil renkli otomobillere binip Halenzeé'ye doğru yol alan yaşlıları. Soluk güneşin altında. Eski kartpos-

tallardaki gibi yetmiş yıldır vuran güneşin altında. Yaşlıydı, yaşlıydılar Avrupa'da insanlar. Bir büyük savaşı artlarında bırakmışlar, yaşlanmışlar, yeni bir büyük savaşı bekliyorlardı sanki. Lokantada da herkes yaşlıydı. Kasımın ilk günü, yalnızca yaşlı insanlar oturuyorlardı lokantada.

Faşist katil, sendika liderinin gövdesine kurşunlarını boşalttığında, onun gövdesini bir ateşin bastığını düşünüyordun. Sendika lideri, bir an gövdesinde yakıcı bir sıcaklık duymuştur. Faşist, onun gövdesine kurşunlarını boşaltmıştır, ama sendika lideri öyle bir sıcaklık hissetmiştir ki, bunun da kendi gövdesinin gücünden geldiğini anlamıştır. -Bütün bu yaşlı insanlar mıydı sana anımsatan o ünlü sendika liderini? - Bütün bu dolaşıp durduğun Avrupa'da rahatın işte. Ama belirsiz bir boğuntu da duyuyordun. Kuzeyin kapalı sonsuzluğu, yaşlı insanlar, savaş, konfederasyon binası önünde öldürülen sendikacı... hepsi donuk bir camın ardında gibi, senden biraz da ötede, uzakta hissediyorsun. -Ağaçlar arasından geçti tren. Ağaçların görüntüsü trenin camlarına yansdı. - Yaklaşan çeliksi bir bunaltının belirsiz gölgesi de vuruyordu sanki o cama. Tren, Putgarden'de, araba vapuruna girecek, böylece geçecek Danimarka kıyılarına. Dümdüz Danimarka toprağına sonbaharın ışığı vuruyor. Kuzey, beyazımsı bulutlarla kaplı. Madeni bir tangirtıyla yerleşecek tren gemiye. Kompartımanın ışıkları yanacak. Kuzeyde, İskandinavyalı, eski köylü kadınlar, kollarına taktıkları sepetlerle kırlara çıkacaklar, piknik yapmak için. Bol etekli, açık kurşuni giysileri var. Güneş eteklerini dalgalandırıyor. Sapını, kollarına geçirdikleri sepetlerle, ötedeki ağaçların altına doğru yürüyorlar. Eskiden Ege'de, tütün kenti Ödemiş'te, çarşıya yakın bir alandaki ilkokulda, çini mürekkebine divitlerini daldırarak, çizgili defterlerini dolduran küçük kızlar vardı. İstiklal İlkokulu'nun ufak, sarı tahta sıralarını dolduran o küçük kızlar şimdi kimbilir ne oldular? İskandinav gökleri, Ege'nin göklerine fazlaca benzemiyor. Deniz de daha durgun burada. Baltık. Karşı kıyıda evlerin beyaz yüzlerini göreceksin.

KOMŞUM

Komşum tam oturma odamın karşısında oturuyor. Ben çalışma masamda çalışırken, o da benim odama bakan pencerenin önündeki çalışma masasında oluyor. Erken bastıran karanlıktan dolayı –çünkü kasım ayı gelmiştir– masamın üzerindeki elektrik lambasını yaktığımda, o da lambasını yakmıştır artık. (Benim yaptıklarımı benden önce mi yapmış oluyor, yoksa benim yaptıklarımı mı yapıyor?) Öteki penceresinin ardında ayaklı bir abajuru var: Penceredeki iki beyaz saksıyla, gene beyaz, mermer taklidi, küçük bir kadın heykelciğinin ardında o da yanmış oluyor. Akşamın yaklaştığı saatlerde hep telefonla konuşuyor. Kumrala yakın, düz saçları yüzünü örtüyor.

Karanlık basmıştır artık. Şimdi iç avluya çıksam, komşumun oturduğu daireye çıkan merdiveni bulamayacağım. Çünkü iç avluya inen bir merdiveni yok, karşımda, komşumun oturduğu bölümün. Arkada, yan sokakta da, o bölüme açılan, özel bir sokak kapısı görmedim. Benim odamdan ona gidebileceğim bir yol yok. Onu ziyaret etmem olanaksız. Onun da beni ziyaret edeceğini sanmam hiç. Her gece, karanlık biraz daha koyulaşınca perdelerini kapatıyor.

BİR KADIN

Kentte son yıllarda moda olmuş hamburger dükkânlarından birinin önüne, kaldırıma oturmuş, tabaktaki dondurmayı kaşıklıyordum. Üşütmeyecek kadar bir sıcaklık vardı havada, herhalde 18 dereceden düşük değildi. Tatil günü olduğu için bulvardan geçen taşıtlar da az.

İçerde yaşlı bir karı-kocayla, dışarıda –biraz ötemde– genç bir çift oturuyorlar. Tatil günü insanları... daha küçük kentlerden geldikleri belli olan tek tük insanlar geçiyor geniş kaldırımdan. Kimisi sırtında bir çanta taşıyor. Uykuyu çağrıştıran boş bir öğleden sonrası. (Rokoko yapıların görüntüsü erisin düştün kabartılar içinde). Açık çivit mavisi bir gökyüzü ve kimbilir, bilmeden, yaklaşan uzun kışın ürpertisini tenlerinde duyan genç insanlar. Zihnimde birbirinin ardına, birtakım kapılar açılıp kapanıyor, kimisinin açılmasıyla bir ışık vuruyor tanımadığım bir yapıda –eski bir kervansaray mı?– dolaşan imgesel varlığıma doğru. Kimisinin açılmasıyla da loş bir ışık. Her zaman buldum bu imgeyi zihnimde: “İki kapılı bir handa...” ve durmadan açılıp kapanan kapılardan –rüzgârın çarptığı kapılar gibi– dökülen imgeleri seyrediyorum. Yılgılar içinde çalkalanmış bir gençliğin görüntüleri. Ardından taş hanlarda yırtık bir yorganı çekerek uyunan sakin uykular. Kimsenin göremediği bir karanlık kutuya bakıyorum sanki.

Oydu hayran olduğum kadın benim: Sarışın, diri, parlaktı saçları. İnce, siyah çoraplar giymişti ve geçiyordu kaldırımdan. Tam o sırada işte. O ayrıcalıksız, uzak, benim olmayan ülkede.

SAATÇİ

Saatçi, kentin bu eski kesiminde, büyük yapılar arasındaki küçücük dükkânında, o eski mesleğini sürdürüyor: Saatleri tamir ediyor. Sağ gözüne bir büyüteç takılı, elinde incecik tornavidalar, artık kimsenin pek bilmediği bu tamir işini, bütün gün, bitmez tükenmez bir sabırla yapıyordu o. Kimsenin bir saat tamircisi aradığı yok oysa. Kentte bütün mağazalar saat dolu. İnsanlar, saatleri bozuldu mu, atıp bir yenisini alıyorlar.

O dışarıdan gelmiş bir yabancı ve eski mesleğini sürdürüyor. Oturduğum yerin yakınında olduğu için, sabahları evden çıkarken ya da akşamüzeri dönerken, saatçinin dükkânı önünde oyalanıyorum. O, elindeki, içleri açılmış küçük saatlerden başını kaldırıp hafifçe beni selamlıyor. Kimse-den, saatini tamire getiren kimseden çokça bir para istediğine tanık olmadım. Hatta, hemen hemen herkesten aynı küçük parayı istiyor. “Kim bilir, belki de onca karışık görülen saat tamiri kolay bir şeydir,” diye düşünüyorum. Saatin arka kapağını açan saatçi, belki de gözüne büyütecini takıp makinenin içine baktığında, bozukluğu bir anda görüyordur: Kim bilir, belki de, sadece o küçük dişlilerden biri yerinden oynamıştır ya da dişliler arasındaki o minnacık direklerden biri. Belki de, bütün saatlerin tamiri, böyle küçücük bir şeyin yerine yerleştirilmesiyle olup bitiyordur. Belki de, bazı tür saatlerin tamiri daha zordur da, çok daha kolay olanlarla, tamiri daha zor olanlardan –hepsinden birden– hemen hemen aynı tamir parasını isteyerek saatçi, çalışmasının karşılığını denkleştiriyordur.

Nasıl olursa olsun, saatlerin kapağı açılınca, küçük dişlilerin birbirini harekete geçirerek işleyişinden, onları geren yaylardan, o küçük, düzenli, karmaşık mekanik dünyadan anlayan, kentimizde hemen hemen sadece o. Saatlerin arka kapağını açıyor ve o düzenli dünyaya dalıp gidiyor. Saatin arka kapağını açtıktan sonra, önünde açılan, küçük gizlerini şimdi artık hemen hemen sadece ona veren, o düzenli dünya karşısında duyduğu erinci kim duyabilir? Evet, dünyamız değişti. Kentimiz de. Herkes, her gün o renkli büyük mağazaların önlerinde, içlerinde geziniyor. Öyle ki, uyumaya çekildiklerinde, besbelli, zihinlerinin kıyısında, bütün gün gördükleri o rengârenk eşyaların görüntüleri uçuşuyordur. Saatçiyse, uykuya dalmadan önce, belki de saatlerin o düzgün işleyişinin görüntüsünü getiriyordur gözünün önüne. Bozukluğun nerede olduğunu kimseye belli etmeyen görüntüler onlar. Sırlarını sadece ona veren görüntüler.

DİSKOTEKTE BİR YAZAR

“Bu ikinci ziyaretim,” dedim. “İlki bir hafta önceydi.”

“İlkinde de bu servise mi gelmişsiniz?”

“Hayır, Acil Servis’e.”

“Öyleyse yeniden kaydolacaksınız. Otuz kron yatıracaksınız yeniden. Kartınız da tamamlanmalı. Üzerinde telefon numaranızın da yazılı olduğu bir kart alın... Kart parasızdır. Burada, bütün listelerde adresiniz yazılıdır zaten.”

–Servisin koridorundaydık– “Ama yeterli değil bu kayıtlar. Girişin orada 4 no’lu gişeye para yatırım, 6 no’lu gişeden de yeni bir kart alın.”

“Acil’in girişinden mi?”

“Hayır, buradaki ana girişten.”

“Nasıl gideceğim, buradan oraya?” Öyle ya, ben gene Acil’in kapısından girip gelmiştim buraya.

“Bakın şuradan.” Omuzlarımdan tuttu yaşlı hemşire, bir çocuk gibi, siyah çizginin üzerine koydu beni. “İşte bu siyah çizginin üzerinden hiç ayrılmayın. Sizi oraya, girişe götürecektir.”

Ayrılırken son bir gayretle sordum:

“Datada hakkımdaki her şey yazılı mı acaba?”

“Yazılıdır.”

Yorgundum. Midemde bir yara açılmıştı. İçimdeki kıpırmızı yarayı hissediyordum. Bir çiçek gibi açmış, orada –içimde– duruyordu. Aldığım ilaçlarla başım dönüyor gibiydi. Hastaneye gelirken kentte sokaklar bomboştu. Düşler içinde yüzüyordum sanki. Sonbaharın yerlere dökülmüş son

yaprakları üzerinde yürüyordum. Güneş, yapıları sarı ışığında eritiyordu. Beni hastanenin girişindeki gişelerin önüne götürecektir olan siyah çizginin üzerinde yürüdüm. Uzun siyah çizgi. Önüme merdivenler çıkmıştı: aşağıya doğru inen merdivenler. Bir metronun girişini andıran bir yerdi. “Belki de,” diye düşündüm, “bir metroya binmek gerek ana girişi bulmak için!” Gerçekten bir gişe de vardı, işte burada. Gişeye yöneldim. Yaşlı memur, metro biletine benzer bir bilet tutuşturdu elime. Zımbayla da bir delik açtı bilette. Mutlaka, mutlaka bir metro girişiydi burası, biraz da bir luna-parkın ya da bir dans tiyatrosunun girişini andırırsa da. Duvarları kaplayan eğlence yerlerinin reklamı afişlerde soytarılar, buz pateni yapan çiftler, dans tiyatrolarının dansözleri, çıplak bacakları, pilili kısa etekleriyle gülümsüyorlardı insana.

Aşağıya, daha kestirme bir yoldan inen bir asansör olup olmadığına bakmaksızın, doğruca yürümüşüm merdivenlere. İnsan, yabancı olduğu bir yerde, nasıl davranacağını bilemiyor. “İşte,” diyordum, “şu yuvarlak ilk bölümü de indikten sonra varılacak sanırım, metronun yanaştığı platforma. Belki de gişeler oradadır.” Ama, sürüyordu, bir silindirin içinde döner gibi aşağıya inen merdivenler. Bir, yarım dairenin inişini tamamladıktan sonra, dar bir platforma varılıyor, ama, ardından gene başlıyordu merdivenler.. Yeni bir bölüm daha. Ardından gene bir yenisi. Sonsuzca dibe doğru iniyordum işte. “Derine, daha da derine.” Düşte gibiydim, bir örnek merdivenlerin, bir örnek platformlarla ve kıvrımlarla dibe inişinin yarattığı bir düşte. Siyah çizgiyi izlemeyi bırakmıyordum ama. Boğazım kuruyordu. “Biraz heyecanlıyım sanırım, belki de aldığım ilaçlardan. İstersem...” diyordum kendi kendime duyduğum bunaltı içinde, “istediğim zaman yeniden yukarıya, geldiğim yere çıkabilirim tabii. Yukarıya, buraya geldiğim kapıya, kış güneşinin vurduğu sokağa.” Ama ortasında siyah çizginin olduğu merdiven, eşit aralıklarla platformlara vararak sürdürüyordu aşağıya inmeyi. Öyle ki, bir an merdivenlerin hiç bitmeyeceğini düşündüm.

“Belki de benim gibi yabancılarla eğlenmek için kurulmuş bir dizge bu. İyice bilmez misin içinde dolaştığın yabancı ülkenin dilini. Bir sesin bir hece yarattığını, hecenin de tümcenin tüm anlamını değiştirmeye yettiğini hesaba katmaz mısın? Bilmediğin bir yerde, bir yöne gitmeden önce bir memura ya da uzman birine –kapının önünde duran gençlerden birine hiç olmazsa– sormaz mısın nereye gideceğini? Sonsuz derine in işte! Zaten aradığın böylesi bir belirsizlik değil miydi? Hep bilmediğin yerlere doğru gitmek değil miydi isteğin? Metronun platformuna ineceğini sanıyorsun. Belki de bir metro platformu yok orada, derinlerde. İneme de oraya kadar, sonra paniğe kapılıp yeniden yukarıya çıkama da, aklın başına gelsin.”

Gerçekten iki seçenek vardı önümde: Bunca inmişken inmeyi sürdürmek (böylece belki de hiçbir yere inmiş olmayacaktım); ya da yeniden geriye, yukarıya dönmek, yaşlı hastabakıcıyı yeniden bulmak, bir iyice gişelerin yerini sormak (ama artık o denli derine indin ki, yukarıya dönmenin güçlüklerini de imgeleyebiliyorsun). –Kim bilir belki de yoktu yukarısı. Hastalığın içinde gördüğün bir düştü: o cambazlar, patenciler, soytarılar, genç kızlar dolgun bacaklı... Bu merdiven böylece –gerçeğe ters düşen bir biçimde– durmadan durmadan derine indiğine göre, yukarıda, bileti ni aldığın yerde belki de o gişe ile yaşlı memur da yoktu.

Midemde açılan yaranın etkisiyle gün ortası düşlere yakananıyordum. Bir kırlangıç sürüsü yüzüme kanatlarını silkeleyerek geçiyor, kimisi de yüzüme dokunup geçiyordu kanatlarıyla. Tanrım, bunlar İstanbul’da, Şişhane Alanı’nda, akşam karanlığı çökerken uçuşa çıkan kör kuşlar mıdır? Yönünü göremeyen, ama sezen, dönemeçleri büyük bir hızla alan... Haliç’in üzerine donuk, altın rengi bir ışık yağarken, yaklaşan serin geceyi çığrışlarıyla karşılayan. Yoksa bembeyaz martılar mıdır, Büyükada’da bir sokaktan gördüğüm. Yüzümü okşayan nerenin rüzgârıdır Tanrım! Ilık Akdeniz meltemi mi? Kuzey Buzdenizi’nden gelen rüzgâr mı? Neredeyim? Yaz geldiğinde, İskandinavlılar, beyaz yelkenlerini açıp gidecekler takımadalara doğru... Ben nereye

gideceğim? –Siyah çizgiyi izliyordum. Tedavi olmak için gelmiştim buraya, tedaviye geçilme de bir *tanı*, gerçek bir *teşhis* de yeterdi bana.– Bir metronun girişini andırır bir yere geliyordum, platforma inmek için, bir bilet satın alıyordum, yaşlı memur bileti deliyordu, ardından merdivenleri inmeye başlıyordum. Bütün bu ortamda benden başka kimse yok! Memura da bir şeyler sormayı gereksiz bulmuştum işte. Varacağın yer bu merdivenlerin sonunda. İnip duruyorsun, kuru, bayat havanın doldurduğu merdivenleri.

Caymadım yolumdan, siyah çizgiyi izleyerek merdivenleri indim durdum. Bir silindirin içine yerleşmiş, helozonlar çizen, geniş, demir merdivenler.. ortadaki, yuvarlak temel direğin çevresinde döneniyorlar. Ortalarından siyah bir çizgi geçiyor. Perona, derindeki perona varsam, belki de bir metroya binip ana girişi ve oradaki gişeleri bulacağım, yasal işlemlerimi yaptırıp bitireceğim.

Yukarısının imgesini zihnimde tutarak inmeyi sürdürdüm: tek katlı bir hal binası vardı, çepeçevre pastaneler, lokantalar, halin içinde güzel bir taşlı avlu, gazete ve tütün satan dükkânlarla çevriliydi, solgun bir kış güneşi vuruyordu üzerlerine; ortadaki avluda birahaneler yer alıyordu. Tünelin girişindeyse afişler vardı. Gişeye yaklaşmış, bir bilet de almıştım. Bir salı günüydü. Öğleden önceydi. Sanki, biraz sonra, sokakta şenlik başlayacaktı.

Kan ter içinde yaşlı hemşirenin yanına döndüm.

“Siyah çizgileri izledim, ama ana girişteki gişelere götürmüyor onlar,” dedim. “Sadece derine, derine inen bir merdiven vardı.” Bir an durakladı hemşire. Sonra kendi kendine konuşur gibi:

“Değiştirdiler mi çizgileri bize de haber vermeden,” dedi. “Şu eflatun rengi çizgiyi izle öyleyse. O seni ana girişteki gişelere götürecektir. Yeniden para yatırıp kayıt yaptırmayı unutma. Öteki gişeden de beyaz kartını al.”

Hastanenin koridorlarında eflatun rengi çizgiyi izliyorum. Solda dar bir sokak vardı. Eskiden açık olan, içinden

geçip gidilen –kentin öte yanındaki caddeye ulaşan– bir tünele varıyordu. Şimdi, onarım iskeleleriyle kapalıydı tünelin ağzı. Orada, renkleri siyaha dönüşmüş yapılar arasında, kapısından girdikten sonra merdivenlerle çıkılan –üst katta yer alan– bir diskotek vardı.

Gene oraya varmışım. Işıktan bir sarhoşluk içinde yüzüyordum. Düş görüyordum: Halıyla kaplı merdivenlerden çıkılıyordu. Lüks bir genelev salonunu andıran, aynalar içindeki hole varılıyordu: parfüm kokularının yüzdüğü hole. Gecenin renklerine uygun sarı bir avize parlıyor, kısa etekleriyle dans etmeye gelmiş genç kızların bacaklarını aydınlatıyordu.

Kentin büyük caddelerini birbirine bağlayan, şimdi onarımda olan tünele götürüyor beni eflatun renkli çizgi. Eskiden içinden birçok defa geçip gittiğim tünelin rutubetli boşluğu. Uzun bir tüneldi bu: Gaz lambaları kullanılan eski dönemi anımsatan elektrik lambalarıyla aydınlanıyordu. Oldukça dar, ama gene de birkaç insanın rahatça yan yana geçebileceği bir tünel. Kente gelmiş bir yabancı, sanırım, içinden geçmeye cesaret edemezdi nereye ulaştığını bilemediğinden tünelin. Ara sokaklar içinde bir yerde –kayalıklar üzerinde yer alan bir yapının altında– yer alıyordu oval giriş kapısı: Madene inen tünellerin girişini andırıyordu.

Kafamın içinde eskiden kalma bir imge vardı. Gece yarısından sonraydı... Haziran ayında, en uzun günlerden biriydi. Solgun bir ışık yansılıyordu havada. Birçok yolun birleştiği Stureplan adı verilen mahalleye gitmişim. Karşıda, parkın içinde, gündüzleri devam ettiğim, yüzü sarı sıvayla sıvalı kütüphane binasının oraya. Orada, okuduğum kitapların satırlarını açık seçik gözümün önüne getirebiliyordum, geceleri açılan zihnim içinde. Çılgındı gece! Yüzlerini boyamış, gözlerinin çevresine kalın çizgiler çizmiş, bale ayakkabılarına benzer ayakkabılar üzerine uzun çoraplar çekmiş, sayısız genç dolaşıyordu alanda: genç kızlar, genç erkekler, kıza da erkeğe de benzeyen bir yığın insan.

Kafamın içinde geleceğe dönük bir imge de vardı: Uzun tünelden geçerek Stureplan'a çıkan dar sokaklara geldim.

Ama ne de uzun, ne de uzundu tünel! İçinden, bu karanlık gecede geçen, benden başka yolcu yoktu. Karşımdaki daracık sokağın bitiminde, otuz metre kadar ötede uzanıyordu cadde. Soldaki sokak, bu sırtın altına düşen öteki dar sokaklara ulaşıyordu. İstesem solda, eski yapıların altındaki -kapısından girildikten sonra halı döşeli merdivenlerle çıkılan- diskoteğe çıkabilecektim.

Girdim tünele. Çok uzun, karanlık bir tünel olduğunu eski deneyimlerimle biliyorum. Şimdi onarımda olduğu için ışıklar da yanmıyor. Ama ne de olsa, eskiden -yolcuların geçişine açık olduğu günlerde- içinden geçtiğim bir tüneldi. Çekinmeden yürüdüm taş duvarlar boyunca. Gerçekten tünelin sonuna yaklaşıyor gibiydim. Belki de bunca zaman sonra, onarımla, hastanenin ana girişindeki gişelere bağlanmış olabilirlerdi pekâlâ. Bir süre daha yol aldım umutla. Hayır, varmıyordu gişelere. Önümde Stureplan'ın geniş caddesi -otuz metre kadar ileride- eski, yüzleri karar-mış eskinin eskisi yapılar; solda, yapılardan birinin altında diskoteğin giriş kapısı vardı.

Kan ter içinde yaşlı hemşireyi buldum.

“Hayır,” dedim. “Hayır. Eflatun çizginiz de götürmüyor beni oraya. Oraya gitmenin daha kestirme, başka bir yolu yok mu? Tanımlasanız örneğin, elinizle işaret etseniz bana!”

“Çizgiler, yaşlılar ve hastanenin yabancıları için yapılmış,” dedi. “Hastane içinde, gerekli yerlere gitmek o çizgilerle sağlanır.”

İyice sinirlenmiştim artık.

“Midemde bir yara var. Çiçek gibi açmış bir yara. Mutlaka doktoru görmem gerek. Randevum da var zaten. Şu yenden para yatırma işine de ne gerek vardı sanki. Sonra Acil'deki doktor hanımın yitirdiği beyaz sağlık kartı yerine, yeni bir plastik kart... bütün bunları bıraksanız da artık, doktorla görüşürseniz beni.”

“Ah, sevgili genç adam,” dedi hemşire. “Bunları yerine getirmeniz gerekiyor. Buranın yöntemi bu.”

“Daha insansal bir yöntem bulamaz mıydınız? O kadar sinirliyim ki, bir intihar odası isteyeceğim şimdi sizden. İstesem vermek zorunda kalırsınız sanırım. Biliyorsunuz ya-saya göre intihar etmek kişiye bağlı bir haktır burada. Bunu da önleyemezsiniz ya. Biliyorum, gerçi bu hak artık yaşamasından umut kesilenlere tanınıyor. Yani bir intihar odası elde etme hakkı. Ama ben de kararlıyım artık. Çizgilerinizle yöntemleriniz beni bu duruma getirdi işte.”

“Sevgili genç adam, bir intihar odası elde edemezsiniz,” dedi hemşire. “En az sekiz yıl kayıtlı alkolik ya da nar-koman olmak gerekli bunun için, daha öncesinde de sağda solda intihara en az iki defa girişmiş olmak lazım.”

“Biliyordum ona da izin vermeyeceğinizi,” dedim. “Her şey o kadar usule bağlı ki! Postacılar cumartesi, pazar ve bir de çok sık olan tatil günleri postayı getirmiyorlar hiç. Giderrek yeni bir sistemin geliştirildiğini duyuyorum. Ayda bir defa eve uğrayacak posta dağıtıcısı. Size bir ay boyunca gelmiş mektupların film biçiminde alınmış fotokopilerini getirecek. Siz de özel makinenizle –posta örgütünden satın alınmış– onları okuyup cevaplandırabileceksiniz. Ne gelişme değil mi? Elbette liberalizm gereği mektuplara cevap vermek serbest. Cevapları da, hiçbir insana rastlamadan, otomatik kutulara atabilirsiniz. Yandaki delikten attığınız para ölçüsünde pul yapıştırılır üzerine makinelerle. Biliyorum, şimdi de yeşil çizgiyi izlememi söyleyeceksiniz. Kuşkusuz o da beni ana girişteki gişelerin önüne değil, belki de kentin merkez tren istasyonuna götürecektir. Hayır, gitmiyorum işte oraya! Geçenlerde bir akşam oradaydım, ortadaki kahvelerden birine oturdum, o kadar çok polis vardı ki oralarda dolaşan: önce üniformalı normal polisler vardı, sonra kahveyi ve öteki lokalleri gözleyen Özel Gar Bekçileri. Açık kahverengi bir elbise giymişler ve üç kronlu özel bir kolluk takmışlar. Sarhoşları topluyorlar: kahvede çok oturup kalanları kaldırıyorlar yerlerinden, düzensiz ve kuşku çekici insanlara askıntı oluyorlar. Tabii kendi kafalarına göre düzensiz

ve kuşku çekici... Sonra sivil polisler de var tabii. Çevreyi gözetlemelerinden belli oluyor. Bütün yabancılar –zenciler de- garda doğal olarak. Yabancılar, buradan kaçışın havasını soluyarak, düşler içinde garda dolaşıyorlar. Esrar satıcıları da orada dolaşıyor. Artık kararımı vermiş bulunuyorum sayın bayan! *Diskoteğe gidiyorum.* Diskotek oldukça karanlık olduğundan gözetlenebildiğini sanmam. Hem gençler geliyor oraya. Onlar sizin düzeninize başkaldırıyorlar. Kısa bir süre –sadece gençliklerinde- de olsa. Diskoteğin sahibi belki de bir yabancıdır: Polis ve düzene sizin kadar yüz vermez sanırım. Düzeninizde yaşayamadığımdan düşlere sürüklendim ve içimde açıldı bu yara... Beni doktor değil, diskotek kurtarıcı sanırım.”

Diskotek yönetiminden izin alacaktım. İçeride, mutfakın yanındaki özel odaya gidecek, oradaki orta yaşlı baya şöyle diyecektim:

“Bakın, bayım, diskoteğiniz bana bir yığın esin veriyor. Bir yazarım ben. Yabancı bir dilde yazan bir yazar. Diyeceğim, burada kullanılan simgelerden çok farklı simgeler kullanıyorum. Kafamın altında yatan mitoloji de çok farklıdır benim. Kuzey tanrılarıyla bir ilgim yok. Karmaşalarım, cinsel tutkularım da var. Geceleri şuraya, salonun gerisindeki şu küçük masalardan birine daktilo makinemle oturup yazılarımı burada yazmak istiyorum.”

“...”

“Korkmayın, başka müşterilerin ödediklerinden çok daha fazlasını ödeyeceğim. Sadece viski içerim ben. En iyisinden. Barmene sorun, tanır beni. Viski içen bir yazardan başka bir şey değilim. Dans edenleri rahatsız etmiş olmayacağım sanırım. Bunca gürültü arasında, daktilomun tuşlarından çıkan sesler duyulmaz bile. Siz de yabancı asıllısınız belki. Anlarsınız bu isteğimi.”

“Evet, bayım,” dedi orta yaşlı müdür bana. “Ama diskoteğin sahipleriyle de bir konuşayım. İsteğiniz pek alışık olmadığımız bir istek. Ama bence hiçbir sakıncası yok. Belki

biliyorsunuz, tek bir sahibi yok bu diskoteğin: bir gençlik topluluğu sahibi. Hepsini bulup bir bir onaylarını almak...

“N’olur benim için yapiverin bunu. Belki bugünlerde bir ‘sahipler kurultayı’ vardır. Diskoteğinin zaten ilgi çekici bir yer. Geldiğim her gece dolu olduğunu görüyorum. Ne güzel, ne güzel de kızlar geliyor diskoteğimize. Burada, bir köşede, bir yazarın daktilosuyla oturup yazması... Fark edenler için ilginç bir görünüş değil mi?”

Müdür düşündü.

“Niçin olmasın,” dedi. “Çağdaş bir özgürlüğü savunan, dahası bu yüzden kibarca da olsa polisçe gözetim altında tutulan bizler için, bu da...” Durakladı burada adam, “desteklenecek bir davranıştır belki. Ne diyebilirler ki? ‘İşte sonsuz liberalizmin simgesi bir davranış,’ diyeceklerdir.”

“Kim bu siyah saçlı adam? Bir daktilo makinesiyle oturan diskotekte. Durmadan tuşlara vurarak bir şeyler yazan...”

O zaman, bu yana servis yapan, mini etekli, dolgun bacaklı sarışın kız karşılık verir:

“Bir yazar o!”

“Bir yazar mı? Ne yazarı?”

“Bir Türk yazarı. Hikâyeler yazıyormuş.”

“Biraz delirmiş galiba?”

“Olabilir. Belki biraz delirmiş de, hikâyelerini diskoteğimize yazıyor. Tempoya uyduruyor hecelerinin seslerini. Bütün bu karanlık kış gecelerini burada geçiriyor. Ama niçin delirmiş olsun? Kadınlar kadınlarla, erkekler erkeklerle dans ediyor, diskoteğimize tanınmış travestiler *show* yapıyorlar; bakın bir köşede TV’de, dünya kupasını seyredenler de var. O da hikâyelerini yazıyor bir köşede. Sabaha doğru diskotekten çıkıp bomboş caddeyi geçerek, Krallık Kütüphanesi’ne gidecektir, çiğle ıslanmış parkın içinden. Belki orada, yerin altındaki katlarda, gündüzleri uyuyabileceği bir odası da vardır.”

İzin verildi geceleri diskotekte çalışmama. Daktilo makinemini pistin biraz ötesindeki, mutfağa geçilen geçide yakın bir yerde, küçük bir masanın üzerine yerleştirdim,

hikâyelerimi yazıyorum. Gerçekten de rahatsız olan kimse yok yazı yazmamdan, hatta ilgilenenler bile öylesine az ki. Işıklar yanıp sönüyor, gürültüyle dans ediliyor, esrar içenler de var; müziğin gürültüsü içinde tuşlarımın sesini ben bile duymuyorum. Kâğıdın üzerinde, harfleri görüyorum. Burada da kullanılan bir alfabenin harfleri. Ama eksikleri ve fazlaları var. Böylece yazdıklarımı da kimseler anlamayacak. Midemde açılan çiçek solup kapanacak sanırım. O günden bu yana diskotekteyim.

CHARLOTTENBURG / I

*“Mavi” dergisinin ölmüş
ve yaşayan öykü yazarlarına*

Friedrichstrasse ile Wannsee arasında metroya benzeyen bir banliyö treni işliyordu, ama açıktan geçiyordu bu tren (kentte, yukarıya yapılmış ve ayaklar üzerine oturtulmuş bir yol üzerinden) ve seni, hemen hemen her defasında Savignyplatz İstasyonu'nda bırakıyordu. Binaların ikinci katlarına kadar yükseltilmiş bir perona. Yan duvarı perona dönük büyük yapının, üzerine savaştan önce boyanmış kartal armasını, altındaki gotik yazıların karaltılarını görüyordun.

“Kış geliyor... kış gelmekte işte, ama havalar soğumadı daha,” diye düşünüyorsun orada, peronun üzerinde durarak, kış güneşinin vurduğu peronun, Wannsee'den bu yana gelişin boyunca trenin penceresini bırakmayan solgun güneşi düşünüyorsun, aralıksız vagonun içine vuran, yüzünü aydınlatan güneşi. Kış mevsiminin yaklaştığı bu aylardaki Orta Avrupa güneşini. Seni yaşamının -öyle sanıyorsun- yarısından sonra, bu Orta Avrupa kentine atan rastlantılarla aralarında bağlantı kurduğun, birbirine yaklaştırdığın, imgelerini üst üste koyduğun güneşi. -Keşke, yaklaşan mevsime doğru dönencesinden aşağılara inen, bu topraktan uzaklaşan güneş gibi bir şey olsaydı yaşam da. Değildi işte! Tüklenmiyor, kendi kendini tutuyor, kendine sahip çıkıyordu.- Savignyplatz İstasyonu'nun merdivenlerini iniyorsun, bakımsız bir geçide doğru (yabancıların açtığı bir-iki birahane,

pizza satan küçük lokantalar var orda, kimbilir belki de git-tikçe tenhalaşan kente tuhaf bir canlılık veren); biraz sonra da Charlottenburg'un ortasından: ağaçlarla kaplı alanın ve biraz ötedeki canlı hayatın. (Vitrine vuran güneşin altında şimdiden içkiye oturmuş müşteriler vardır. Gene de mutlu insanlar!). Sen de vitrinin önünde oturanlardan biri ol ve bi-raz da bırak kendini: içkiye, yaşama, sessizliğe, sokakların gürültüsüne. Paris'te geçen gençlik yıllarını anımsa, yüze, suyun yüzüne çıkarmaya çalış onları. Pasteur metro dura-ğından Grenelle'e doğru uzayan sokakları, Passy'ye doğru bulvarın üzerinden geçen metroyu, kirli kaldırımları, bütün o canlı ara sokakları, konuşan insanların doldurduğu kah-veleri, dağınık bir yaşamın dağınık imgelerini, gece yaraları bomboş olan sokakları ve sabahları, gecenin içinde o taş so-kaklardaki yürüyüşlerini, ürpertisiz geceyi, Seine'e ışığı vu-ran güneşi, su kanallarını ve kımıldayan denizi, küçük oda-nın camlarına vuran yağmuru, hemen hemen oteldeki bü-tün seslerin duyulduğu odayı, otelin iç avlusunu, kapının önündeki güneşli, daracık sokağı anımsa, Berlin'de, Char-lottenburg diye bir semt olacağını bilemezdin, usundan bile geçirmezdin böyle bir isim. Eskiden bir Yahudi mahallesi olan Charlottenburg... SS'lerin Kristal Gece adı verilen ge-cede saldırdıkları mahalle. -orada, sana Costas'ın meyhane-sinde Kristal Gece'den söz ettiklerinde, ortalama otuz yıl önce, henüz genç bir insanken İstanbul'da, Beyoğlu'nun alt-üst edildiği geceyi, 6-7 Eylül gecesini düşündün, yanan Or-todoks kiliselerini, sokaklara atılmış eşyaları ve deliye dön-müş kalabalığı-, Charlottenburg! Daha öncesinde Berlin'in merkeziyle birleşmeyen mahalle. Eskiden, Berlin yakının-da bir başına bir köy olan Charlottenburg!

Senin için şaşırtıcı bir şeydi Charlottenburg'la karşılaş-mak, batıdaki Fransa'daki kent isimlerini çağrıştıran bu isimle. "Cherbourg" gibi diye mırıldanıyorsun, "Cherbourg Şemsiyeleri". Henüz genç sayılacak bir yaşta, "dünya daha umutluyken", arkadaşlarıyla gördüğün o fantezi dolu film-lerden biri: şimdi görmek olanağı yok o filmleri. O arkadaş-ların da yoklar. Sen de burada yalnızsın işte.

Bu kent, Berlin'e ilk gelişinde, birkaç yıl önce, Charlottenburg'da, mahallenin güney kesiminde, Kurfürstendamm'da ya da Savigny Alanı'nda günlerini geçirirken de çok yağmurlar yağdı. Filmde seyrettiğın Cherbourg'daki gibi. Yağmurlar altında, önce Costa'nın meyhanesini öğrenmiştin: *Terzo Mondo*. Savigny Alanı'nın hemen yakınındaydı. Yolun üzerinden geöen köprünün - yani banliyö treni yolunun- hemen altında. Tahta masalarıyla geniş, alçakgönüllü, çok rahat bir yerdi. "Ne tuhaf!" diye düşünüyordun, "Berlin, çoğu kalabalık büyük kentler gibi değıl, açıklıklar, alanlar var burda. Sanki büyük bir kentte değıl de küçük bir kenttesin." Pencereden dışarısını gören bir yere oturmuştun. Dışarıda yağmur yağıyordu. Ocak ayıydı. Sonra ardından gelen günlerde, mahallenin bütün sokaklarını tanıdın. Kurfürstendamm'ın güneyindeki ona paralel caddeleri de, ağaçlı alanları, caddeleri, kahveleri, bahöe içindeki postahaneleri, bütün o hüznü Berlin'i.

Anna'yı orada tanıdığını sanıyorsun. Costa'nın meyhanesinde.

Vakit gece yarısına yaklaşıyordu, arkadaşlarıyla oturduğun masanın biraz ötesinde, çok genç, incecik, siyah saçlı bir kız sana bakıyordu, canı sıkılan bir müşteri mi yoksa çalışanlardan biri mi olduğunu ayırt edemediğın çok genç bir kız.

Sonradan tanışacaktınız: Anna'ydı bu, onu ilk gördüğünde biraz para kazanmak için lokantada çalışıyordu. O gün de işini bitirmiş bir müşteri gibi oturmuş olacaktı masanın kıyısına. Şimdi de, artık çalışmıyordu işte. On yedi yaşındaydı henüz. İncecik kolları, incecik bilekleri vardı. Bir genç kız güzelliğı ancak bu kadar olurdu. O kadar gençti ki, o sana baktığı gece, onunla konuşmaya cesaret edememiştin. Bir yıl sonra Berlin'e yeniden geldiğinizde tanışmıştınız.

"Bir şey içer misin Anna? Bir uzo mesela."

"Hayır, bir bardak Domestika şarabı içerim."

“Fransa’ya gitmek istiyor,” demişti Costa, kızın sırtını okşayıp, ayaktaydı.

“Fransa’ya gideceğim. Uzun yıllar. Belki bir daha dön-meyeceğim buraya.”

“Fransa’ya bayılıyor.”

Anna, Costa’nın meyhanesinde, tahta masada hemen karşında oturdu. Sessiz ve çok doğal tavırlıydı. Önüne balon bardakla gelen Domestika şarabını yudumladı. Barmenin o solgun yeşilli-beyazlı etiketli şişeden koyduğu. Sonra birçok defa yaşandı bu sahne. Birçok geceler... Birçok geceler Anna, tahta masada, karşında oturdu. Önünde bir bardak Domestika şarabı. Başka bir şey istemiyordu. Ne herhangi bir yemek, ne de ikinci bir bardak şarap. Birçok geceler...

Günlerce, yalnızlık içinde gidip geldiğin yol boyunca kırlara vurdu güneş. Lacivert elbise giymiş, şapkasında kırmızı bir bandaj bulunan tren memuru kadın elindeki yuvarlak plakayı kaldırıyor ve tren yolların birçok makaslara ayrıldığı, bu göle yakın, küçük Wannsee İstasyonu’ndan yavaşça kalkıyordu. Tahta sıralardan birine oturuyorsun -bu yana ya da o yana-, kırlara, küçük çiftliklere, eski alman evlerine ya da yeni yapılmış iki katlı evlere vuran güneşe baka baka -başın vagonun penceresine (yani unutuşa ya da hatırlayışa) doğru uzatılmış- Savignyplatz İstasyonu’na doğru gidiyorsun, trenle, seni Charlottenburg mahallesinin ortasındaki alana götüren trenle. Önce Wannsee ile Nicolasee arasındaki uzun yolu alacak olan trenle. Sonra mesafeleri birbirine daha yakın olan adları büyümlü istasyonları geçerek: Berlin-Grunewald, Westkreuz, Charlottenburg, özellikle de seni büyüleyen o isim: Berlin-Grunewald. Ağaçlar arasındaki solgun güneşi, ekili toprakların, sayısız ağaçların kapladığı korunun ötesinden sarımtırak renkli vagonları izleyen güneşi izleyerek.

Bir gün de Anna, birlikte diskoteğe gitmenizi istedi. Yaşı on sekizden küçük olduğu için -üstelik inceikti Anna, yaşından büyük göstermiyordu- onu kapıdan içeriye sok-

mamaları pek olanaklıymış; buna da üzüleceği anlaşılıyordu. Artık, orta yaşa varmış olan seninle giderse -tam babasının yaşındaydın- diskoteğe girebileceğini umuyordu. Grollman Caddesi'nde, ağaçların yapraklarını döktükleri kaldırma çıktınız. Banliyö treninin geçtiği rampaların dibinde de yetişmiş olan otların gölgesi görünüyordu. Bakımsız sayılabilecek bir caddeydi. Bir büyük kentin ortasına yakın bir yer değildi de, sanki küçük bir kasabanın kırlara yakın bir yeriydi. Savigny Alanı'nın geniş yüzünün üzerinde yer alan büyük ağaçlar da veriyordu bu izlenimi. Dışardan Costa'nın meyhanesi, kırmızımtırak ışıkların sarı cilalı tahtalar üzerine vurduğu bir öğrenci lokalini andırıyordu. Oradan, Anna ile kaldırım boyunca yürüdünüz, ışıklı, çılgın bulvara, Kurfürstendamm'a kadar, sonra da Anna'nın gitmek istediği bodrum katındaki gürültülü diskoteğe indiniz.

Berlin'e, sonraki gelişinde Anna yoktu artık. Gene sonbahar aylarıydı. Ne Costa'ın meyhanesinde, ne kocaman ağaçlarıyla Savigny Alanı'ndaki kahvelerde, ne bir gece, önündeki kaldırımda üşüyerek oturduğunuz kahvede, ne bu bakımsız caddede -meyhanenin önünden geçen, üzerinden banliyö treninin geçtiği- ne de orada, Kurfürstendamm'da. Hiçbir yerde. Besbelli gitmişti Anna. Ne Costa'ya sormaya gerek vardı ne de başka birisine.

Wannsee'den, tren istasyonundan, orada peronda beklemekte olan banliyö trenine biniyordun, kırlara, banliyö semtlerindeki evlere bakarak, ağır ağır banliyö istasyonlarını geçiyordun -eski piknik yeri Nicolasee'yi (şimdi kirlenmiş sular), Grunewald'ı, Westkreuz'u, Savignyplatz istasyonunun biraz kirli olan merdivenlerini iniyordun. Oradan, bir aralıktan ibaret olan sokaktan, yüksek ağaçlarıyla alana çıkıyordun. Başka bir arkadaş edinmiştin kendine. Hayır, bir sevgili değil, bir can yoldaşı. Yalnızlık duygusunu azaltan güzel bir insan. Bir Orta Avrupalı kadın. Çalışmalardan

sonraki o sıkıntılı akşamüzerlerinde, Savigny Alanı'na indiğinizde, sonra da gece gezilerinde, Kantstrasse'de, Paris Bar'ın maroken koltuklarında otururken, sinemalarda yanında olmasını istediğin biri.

Güzeldi, güzeldi bu Paris Bar! Duvarlar tiyatro ve pandomim topluluklarının afişleriyle doluydu. Camlı kapıdan girdiğinizde hemen solda ayaklı bir vestiyer vardı, pardösünüzü oraya bırakıyordunuz. Solda, hemen karşıda U harfi biçiminde, lokantanın salonuna doğru çıkık bir bar vardı, koyu kahverengi maundan, cilalı bir bar, üstü kapalı, onun gerisinde saçları dümdüz taralı genç bir adam gelenleri başıyla selamlıyordu. Beyaz önlükleri ayaklarına kadar sarkan siyah giysili birkaç garson, hemen barın çevresindeydiler. Kasa da solda, tuvalete doğru giden boşlukta, küçük bir masanın üzerinde, gerisinde olgunluk çağında güzel bir kadın oturuyordu. Orada da vardı -tuvaletlere giden koridora açılan kapının (afişlerle örtülüydü o kapı da, sarımtırak bir kâğıt üzerinde *belle époque* tuvaetli kadın silüetleri) hemen iki yanında da iki küçük masa- sokağa bakan vitrine kadar uzayan, yan yana küçük masaların devamı gibi olan iki masa. İşte oradaydı maroken koltuklar. Yuvarlak, üzeri camlı -ötekilere göre daha alçak olan- iki küçük masanın çevresinde, birkaç eflatun rengi-kahverengi maroken koltuklardı. Orada, daha çok, lokantadaki masalardan birinin boşalmasını bekleyen ya da sadece içki içmek isteyen kadınlı, erkekli birkaç kişi oturabiliyordu. Genç adamın yönettiği, içki servisini hazırladığı barsa, ayakta dikilerek içki içmeye elverişli değildi. Garsonlar içki bardaklarının dizildiği tepsilerini oradan alıyorlardı, kuponları madeni bir aygıtın üzerindeki tellere geçirerek. Gene de hareketli bir bardı ama.

Maroken koltuklara oturduğunuzda lokantanın karşı duvarı boyunca konulmuş olan masalarda oturanları görüyordunuz. Girişten sonraki bu sağ bölüm, biraz daha derinceydi öteki bölümden. Yemek yiyenlerle dolu olurdu geceleri. Neşeli ve içki içen bir kalabalık.

Çok sıkıntılı olduğun zamanlarda oraya gidiyordun.

Kantstrasse'de bazen yağmur çiseliyordu. Karanlık da bastırılmış oluyordu. Kışın yaklaştığı bugünlerde kısaydı günler.

Berlin! Berlin! Berlin'de adı Paris Bar olan bir lokal bulmak güzeldi elbette. Şimdi Anna'nın dolaştığı Paris... Sonsuz metropolü dünyanın! Berlin'de de onun adını taşıyan bir bar vardı. İstanbul'da, İstiklal Caddesi'nde dolaşırken ki -hemen hemen her akşamüzeri oradaydın- gençlik düşün, o sonsuzca uğultulu kent, katedrallerinin üzerine güvercinler inen. Kim bilir belki şimdi orada da yağmur yağıyordu. Her yer, her yer yağmurluydu bu mevsimde. İstanbul'da. Cherbourg gibi, şimdi, yollarına, ağaçlarına, süslü çeşmelerine yağmurların yağdığı, biraz ötedeki, ağaçlıklı sokaklarıyla Charlottenburg gibi.

"Cherbourg da açık deniz gri üzerinde mavi gibi yağmur bulutlarıyla örtülüydü."

"Ne anlatmak istiyorsun?"

"Cherbourg Şemsiyeleri'ni."

"Demy'nin filmi mi?"

"Evet. Açık denizin kıyısındaki rıhtımda hep yağmur yağıyordu."

"Düşlerimizin üzerine yağdığı gibi."

.....

"Dün gece mutfağa gelen kız ne kadar sevimliydi! Berlinli bir kızdı, değil mi?"

"Evet, evet, Charlottenburglu, bu mahalleden."

"Biraz tombulcaydı, ama ne kadar da mutluydu. Mutlu bir kızdı. Kaç yaşındaydı dersin?"

"Yirmi yaşındaydı."

"Klaus'la konuşuyordu, ne de uzun konuştu. Ne kadar da mutluydu."

"Sonra Klaus, yukarıya davet etmeye çekindi onu. Ben davet etmek zorunda kaldım."

"Neden sen davet ettin?"

"Mutluydu, çok mutluydu. Sırf onun mutluluğunu biraz daha görmek için. Biliyor musun? Charlottenburg'un kızları en çok yazarlarla ilgileniyorlarmış. Klaus da bir şair, genç bir şair ne de olsa."

“Nereden biliyorsun bunu? Sahi mi? Charlottenburg’un kızları yazarlarla mı ilgileniyorlar?”

“Evet, öyleymiş.”

“Sahi mi? Kim söyledi bunu?”

“Birisi anlattıydı. Mitos ya da gerçek, ama böyle bu? Charlottenburg’un genç kızları yazarlarla ilgileniyorlar. Gençliklerinde bir yazar sevgilileri olması en çok istedikleri şeymiş.”

“Sahi mi? Neden?”

“Bilmiyorum, belki de birilerinin uydurduğu bir mitostur. Ama bana gerçekmiş gibi geliyor.”

“Ne kadar da ilgi çekici.”

Serpeleyen yağmur dinmişti. Islaktı kaldırımlar. Ağaçlıklı sokaklarda yürüdük. Paris Bar’dan çıkarken, bardaki, saçları dümdüz taralı barmen gülümsemişti. Duman içindeydi Paris Bar.

“Benim de Anna adında bir arkadaşım oldu. Çok genç bir kız. Herhalde şimdi Paris’tedir.”

“Çok genç bir sevgilin mi vardı?”

“Hayır, hayır, sevgilim değildi.”

Costa’nın sarı tahtadan yapılmış barındaydık. İçilmiş biraların bardakları, oradaki temiz suyun içinde, küvette duruyordu. Genç Yunanlı barmen, ara sıra onları sudan geçiriyordu. Kristina ile bira ve uzo içiyorduk.

“Daha 11.22 trenine vakit var.”

“Ondan sonraki tren de 11.42’de.”

“Son trene kalmayalım.”

“Son trene daha çok vakit var.”

.....

“Paris’te geç vakit kapanan bir barı Anna’nın elindeki bezle sildiğini düşünüyorum. Pigalle’e yakın bir kahve. Sonra ışıkları da söndürüp çıkacak kahveden Anna, ellerini siyah yağmurluğunun ceplerine sokacak. Daracık sokakları inecek.”

“Nerden geliyor bu eğilim?”

“Biliyorsun, faşizm döneminde en çok saldırıya uğrayan mahalle burası. Kristal Gece, öteki saldırılar. Eski Yahu-

di mahallesi. En çok da yazarların oturdukları mahalle. Sonra biliyorsun, Nazi'lere karşı en çok yazarlar direndiler. O zamandan kalma bir mitos belki de bu?"

"Yazarların sevgilileri kadınlar yarattılar öyleyse bu mitosu."

"Nazilere karşı en çok direnenler yazarlar oldukları için, doğdu bu mitos belki de. Öyle sanıyorum Kristina."

"Ne güzel bir mitos," dedi Kristina, kollarını barın kıyılarında aşağıya çekerken.

Anna, Pigalle'e yakın sokaklardan birinde, çalıştığı kahvenin masalarını düzene koyup kapıyı kilitlediğinde, siz de Costa'nın Savigny Alanı'na yakın bir yerde olan meyhanesinden çıktınız. Kristina -Klaus gibi bir şairdi o da (Charlottenburg'un genç kızlarının yazarları beğendiğini şaşkınlıkla düşünen)- gecenin karanlığında, siz, banliyö treninin istasyonuna doğru yürürken, mitosla gerçeğin kişiliğine verdiği bir sıcaklığın itişiyile, koluna yaslandı, sonra da girdi koluna. Anna, Paris'te, vakit gece yarısını epeyce geçtiği halde sokaklarda henüz azalmamış, kimbilir belki de artmış olan kalabalığın arasından Rue Lepic'teki odasına doğru yürümeden önce caddenin ışıklarına baktı, ardından karanlık sokağa girdi. Charlottenburg'da, Savigny Alanı'nda, bir otelin kapısı önünde bekleyen iki profesyonel kadınla, sokağı geçen bir-iki gölgeden başka kimse yoktu. Alanın kıyısındaki lokantaların loş ışığı yanıyordu. Onlar da oldukça tenhaydılar.

CHARLOTTENBURG / II

Artık, sadece bir yeniden hatırlama haline dönüştüyse yaşam (öyle ya, Klaus'un arkadaş olduğu tombulca Charlottenburglu kız, Kristal Gece'yle ilgili, bulunabilmiş fotoğrafları gösterirken, sen de İstanbul'da, Taksim Alanı'nın oradaki ateşe verilmiş Ortodoks kilisesini, Beyoğlu'nu -kentin bu Hıristiyan kesimini- tahrip için ellerinde kanca- lı sopalarla bütün bu caddelerle sokakları doldurmuş olan ahaliyi düşünüyordun; davullarla, zurnalarla kenti zapt etmiş, bu vahşi geceyi ulusal bir gün gibi kutlayan, yangınlarla kızarmış İstanbul gecesinde bağırıp çağırın), Wannsee'nin sakin istasyonundan kalkan banliyö trenine vuran güneş, Nicolasee ile Berlin-Grunewald arasındaki uzun arazi- yi geçerken sana sadece anıların çağrışımını getiriyorsa, artık, sen de yaşam üzerine karar vermekten kaçınıp sadece bu ağaçlıklı kırların görüntüsünde yaşanmış olanı, değil salt geçmiş zamanı, ama bu arta kalan zamanı, artan yaşamı yeniden, hep yeniden düşünmek zorunda duyuyorsan kendini (Wannsee İstasyonu'nda, alt geçitten geçtikten sonra merdivenlerle çıktığın ötedeki sokaklar, büyük ağaçları yapraklarını dökmüş, bomboş caddeler de ne denli güzeldi!), zihnindeki anıştırmalar, her biri yalnızca sana bu gerçeğin görüntülerini sunacaktır. Savignyplatz İstasyonu'nun çevresindeki köhne hayatın, تنها, ağaçlık solgun alanın, bu eski Berlin'in, Charlottenburg'daki süslü yapıların, işlemeli rokoko havuzların, büyük ağaçların gerisine saklanmış küçük pencere- li, yüksek Yahudi yapılarının, tunçtan hey-

kellerin, birbirini kesen caddelerin, çılgınca yaşanmış, aşkla, sevişmeyle, içkiyle başı dönmüş ve unutulmuş hayatın, Anna'nın incecik genç kız bileklerinin, yapıları kentin dışındaki kanallara doğru kayan eski Paris'in, sana şaşkınlıkla, bütün bunların böyle mi olup bittiğini soran, banliyö treninde karşında oturan, yüzüne Alman ovasının güneşi vuran Kristina'nın, onun sarışın saçlarının görüntüsünü düşün. Sadece bunu. Kahvelerin önündeki akşam vaktinin, Paris Bar'ın buğulu kaynaşmasının, birbirleriyle konuşup mutluluk duymaya çalışan arkadaş topluluklarının görüntüsünü. Şimdi çok uzaktan bakılınca, o solgun fotoğrafların bazılarında belki sen de varsın, boynunda bir atkı, 1980 yıllarında, salonu ince uzun, modern bir kahvenin arka yanında, gezici bir vestiyerin dibindeki masada, ya da Steinplatz'a yakın taş sokaklardan birinde, ucuzca bir İtalyan lokantasının tezgâha yakın masasında ya da *burada*, kaldırımlardaki büyük ağaçların dökülmüş yaprakları üzerinde.

Kristina, Paris Bar'ın büyük pencerelerinin dışına, yıkılmış bu Alman kentinin o işlek caddelerinden geçen otomobillere bakıyor, sırf bir parça kendi başına olmak ve Cherbourg Şemsiyeleri'ni kendi başına düşünebilmek için; Anna, Paris'te, belki de Korsikalı bir ressamı seviyor, yıldızların bir ışık yağmuru olarak döküldüğü kirli Paris'in sıcak gecesine şaşkın şaşkın bakıyor, Aras -Charlottenburg'da oturan bir Türk şairi- İtalyan lokantasında deri tütün kesesinden tütün çıkarıyor piposunu doldurmak için, sonra tütünlü elleriyle sakalını sıvazlıyor, ardından buzlu bir cam üzerinde düş ülkelerinin, her zaman serin olan ıssız kuzeyin kadınlarına dönüp bakıyorsunuz, güneş rengi tenleriyle, sonsuz bir özgürlükle açtıkları diri göğüslerini gösteriyorlar size. (Vahşi bir doğanın ilişki kurulamaz kadınları), beyaz danteladan yakalıkları rüzgârda uçuşan kadınlar... Aras, Kreuzberg'in yıkık evlerinin birine yaslanmış, çektiği fotoğrafı gösteriyor, "Hep olanaksız istemedik mi?" diye mırıldanıyor kıvrık piposunu yakarken. O zaman metronun sarsıntısını duyuyorsun, ardından kapanıyor tok bir sesle

lastikten zırh geçirilmiş kapılar. Artık duyduğun salt yeraltı taşıtlarının kokusudur.

Şimdi Stockholm'de, Tor Geçidi'ndeki evin güneş görmeyen arka odasında, odanın tek penceresi önüne yerleştirilmiş küçük masada oturuyorsun, uzun kıştan sonra mevsim değişirken, bahçenin ötesindeki büyük hastane yapısının yüzüne baharın solgun ışığı vururken, -Anna'yı ve Costa'nın meyhanesinin üzerinden banliyö treninin geçtiği- sokağa bakan pencerelerini, tahta masalarını düşünüyorsun. Burada, evin arka tarafında, tertemiz küçük bir asfalt yolun kıyısına da ağaçlar dikilmiş. Evin tam ardına düşen geniş kaldırım pırıl pırıl. Cherbourg'da küçük kentin içinde, İstanbul'daki Aynalı Pasaj'ı andıran geçitler vardı. İçlerinde kuyumcu dükkânlarıyla iki katlı geçitler. Karşıdaki yapının pencereye bakan art yüzüne vuran güneş, sana Wannsee'den Charlottenburg'a gelen banliyö treninin tahta sıraları üzerine vuran güneşi anımsatıyor. Bütün bu kuzeyin, birbirine benzeyen, dağılan ve hatırlayışların üzerine dökülen solgun kış güneşini!

YENİ STOCKHOLM ÖYKÜLERİ¹

¹ 1. basım: Can Yayınları, 2000
2. basım: Can Yayınları, Mayıs 2007

YAHUDİ

Yahudi'yi ilk olarak, mahallede, yokuş aşağı inerken gördüm. Koca apartmanın yüksek eşikli kapısı önünde duruyordum. Bütün kapılar, kara, demir çerçeveliydi mahallede. Yahudi, yukarıdan, durduğum yere doğru yaklaşıyordu. Üzerinde lacivertle kara arası –belki de düpedüz karaydı– bir elbise, başında kara, melon şapkaya benzeyen bir şapka vardı. Başkalarına göre biraz daha yavaş yürüdüğü söylenebilirdi, ama göze batıcı bir yavaşlık değildi bu. Sadece, çok düz yürüdüğü, tuttuğu yolu, yokuş aşağı dimdik indiği görülüyordu.

Bir körün yürüyüşü! Sağ elinde bir baston var. Ama, uzaktan bakılınca, büsbütün de bir körün yürüyüşü olduğu açıkça söylenemezdi.

Eski Yahudi mahallesi. Aşağıda, Kule'ye giden asfalt yolun üzerinde, tek katlı, yıldız boşlukları camlarla süslü bir sinagog var, kapısında lüks otellerin kapılarında duran kapıcılara benzeyen, üniformalı bir bekçi duruyor.

Yahudi, yakınımdan dimdik geçerken gözlerine baktım: Mil çekilmiş gibiydi, kördü, ama gene de çok iyi yürüyordu. Çok az kullanıyordu bastonunu. Büsbütün kör olduğunu düşünmek zordu.

Yahudi'yi bana gösteren kapıcı öyküsünü sürdürdü:

“Bankada çalışıyormuş, bir kadınla evliymiş, başka bir kadını sevmiş. Kiskanana karısı kezzap atmış gözlerine. O zamandan beri kördür. Ama gidebilir istediği yere. Yürüyerek gidiyor, her aradığı yeri buluyor. Karşı sokakta oturur.

Bir birinci katta. Ona karşı açılmış bir dava var: Evi terk etmesi isteniyor. Terk etmiyor. Davası olduğu günler erkenden kalkar. Buradan yürüye yürüye gider Adliye Sarayı'na. Davanın tam başlama saatinde mahkemededir.”

“Neden çıkarmak istiyorlar onu evinden?” dedim. “Burası eski Yahudi mahallesi değil mi? Getto. Hayatını geçirdiği mahalleyi terk etmemesi hakkı bence.”

“Öyle ama,” dedi kapıcı, “mal sahibi onun oturduğu kati dükkân yapmak istiyor, kendi işletecek. Hem mahallede çok az Yahudi kaldı.”

O çoktan önümüzden geçmiş, karşıdaki harap sokağın yokuşunu çıkmıştı bile.

Onu sonradan, başka zamanlar da gördüm. Sabah, Metro Han'ın beyaza çalar uzun duvarı boyunca, yukarıya, alana çıkarken de. Sabah erkenden gidiyordu, “Belki bugün de davasının duruşması var,” diye düşündüm.

Burası eski Yahudi mahallesi değil mi? Yahudiler azalmış. Karşı sokaklar, oralarda dizili evler çok harap, bakımsız. Kim atabilir Yahudileri bu mahalleden? Hangi güç? Gözleri görmediği halde -bu eski kentte- yolunu bulabilen bir insanı, kim sürebilir yabancısı olduğu yerlere? Zihninin içindeki bir tasarıya göre sürüldüğü yerde de yolunu bulacak olsa da.

ANEMAS ZİNDANLARI

Erten'le birlikte Bizans kent surlarının Haliç'le birleştiği yere kadar gittiler. Kırk yıldır birlikte dolaşmıyorlar mı zaten? Yukarılardan, yıllardır Müslümanların giderek sayılarının arttığı mahallelerin dar, çapraşık sokaklarından indiler. Sultan Selim semtinin yamaçlarından Haliç kıyısına kadar inen terk edilmiş eski Rum mahallesini geçtiler. Kent XV. yüzyılda Müslümanlarca alındığı vakit de vardı bu mahalle. Yüzyıllarca da zenginler oturdu orada.

Kıyıdaki yola koşut uzanan sokaklardan eski Yahudi mahallesinin çarşısına girdiler. Dükkânların önünde, kaldırımlarda oturanlar vardı. Eski, dar gelirli Yahudilerden de kalanlar var burada.

Sonra, kent daha alınmadan önce kırık olan bu bölgede yapılmış, çevresi bahçe duvarlarıyla çevrili bir Ortodoks kilisesinin yanından geçerek, gene yukarılara tırmandılar. Yukarılara: karşı kıyının yükseltileleriyle, üzerinde bulunduğu yükseltiyi eşit bulduğun, karşı kıyıyı da, bütün Haliç yöresini de sonsuz bir açıklıkla görebildiğin bir yere. Bu yöredeki yükseltinin ulaştığı düzlüğe.

Orada, ağaçları yeni yeni boy atan, kıyıları biraz ötede, aşağıya doğru inen surlara uzanan, bir açık hava kahvesinde, kahve ocağının da bulunduğu tek katlı yapının duvarı dibine oturdular. Şimdiden bastıran bahar güneşinden kurtulmak için.

Erten:

“Biliyor musun? Oturduğumuz yerin altında Bizans

zindanları var,” dedi. “Beş katlı zindanlar bunlar. Katları birleştiren merdivenler epeyce bozulmuş. Bir defasında, mahalledeki genç çocuklardan anahtarı alarak orayı gezdik. Çocuklar da yol gösterdiler doğal olarak. Yoksa merdivenlerde düşebilir insan. Bakımsız zindanlar. Ama şaşırtıcı.”

“Haliç’e bakan pencereleri var mı?”

“Küçük. Mazgal delikleri gibi. Bu zindanlarda üç impa-
rator da idam edilmiş.”

Bu, beş katlı daracık zindanın içindeydin. Derinliğe doğru iniyordun. Küf kokusuyla, ıslaklığı duyduğun. Kırılmış merdivenlerden bir kat daha derine indiğinde yıllardır bu zindanda yaşadığını fark ettin. Belki Harbiye Nezaretî’nin bahçesini ziyaretlerle geçen çocukluk yıllarından beri. Bir İstanbullu değil miydin sen? Her yerde varlığını duyduğun kuşkusuz buydu: bu Bizans zindanları. Büyümeye başlayan çocuğu zindana kapatırlar bizde. Orada biçimlenecek yaşamı. İşkenceci değilsen, mutlaka işkence-çeken olacaksın. İşkenceci sayısı çok az zaten. *İşkence-çeken* olmak kade-rine yazılmış gibi.

BİR ODAYI DÖŞEMEK

Yeni yapılmış bir eve taşınan genç adam, ailesinin ona ayırdığı odayı döşüyor. Belki de yaşamında ilk kez kendisinin bağımsız bir odası oldu. “Yaşamında” diyorsam da, henüz ne ki yaşamı? Şunun şurasında on sekiz yıl kadar bir şey. Tam on dokuz yıl bile değil.

Odanın genişçe bir penceresi var. Bir üçüncü kat burası. Apartmanın son katı. Pencere, yandaki apartmanın bahçesine bakıyor. İki apartman birbirine dikey konumda. Ama bahçeleri birleşiyor.

Pencerenin önüne bir şey yerleştirmiyor. Çalışma masası onun yakınına kadar uzanacak. Bu geniş, çekmeceli masa çok önemli. Daha en az dört yıl sürecek bir öğrencilik süresi var önünde. Eve telefon bağlanınca, oraya, masayla pencerenin bulunduğu duvar arasına yerleştirilecek. Masayla, oda kapısı arasında bir kitaplığın yer alabileceği kadar bir boşluk kalıyor. Öteki kitaplık da karşı duvarın dibine, somyayla, pencerenin bulunduğu duvarın yaptığı köşe arasına yerleştirilebilir. Kapının dibinden başlayan iç duvarda –babası ev inşa edilirken bunları düşündü– kapısı kapanan bir gardıropla her şey için kullanılacak geniş raflar var. Onların üstüye tavana kadar uzanan, gene kapakları olan bir yüklük. Raflara, çerçevenilmiş birkaç resmi varsa onları koyabilir. Likör şişelerini de yerleştirecek oraya. Gardıropsa yavaş yavaş sayısı artacak olan ceketlerini alacak içine. Altta gömlekler için iki çekmece var. En alta da ayakkabılar yerleştirilebilir. Şimdiden biliyor: Alttaki dolap dergilerle dolacak.

Genç adam düşünemiyor: Uzun bir yaşam başlangıcıdır bu, o yaşamın son bölümlerini aklına bile getiremiyor. Işıkla dolu oda kendi iç dünyası gibi aydınlık geliyor ona. Bu tek kişilik yatakta acı çektiği ya da şehvetle kıvrandığı zamanlar olacak. Onları düşünmüyor. Yeni yapılmış evin, yeni yeni kuruyan duvarlarından yayılan badana kokusu ona mutlu, hareketli günlerin işareti gibi geliyor. Elinden geldiğince yaşamın içine koşacak o. Daha ne isteyebilirdi ki? Kendisine ait bir odası var işte. Kocaman bir oda bile sayılabilir bu. Likör şişelerini –çoğu küçük şişeler bunların– rafa yerleştirirken adım attığı, bir yetişkinin hayatıdır sanki. Gelecek içinse hiçbir tasarısı yok. Odaya güneş ışığı vururken geleceği düşünmenin ne anlamı var ki? Duyduğu mutluluğun, sonradan yaşanacak uzun, karmaşık yıllar gibi, bütün bütüne geri döneceğini aklına bile getirmiyor!

EVE DÖNÜŞ

Bütün gece Ana'nın yanımda olmayışının gittikçe büyüyen boşluğunu duydum. Kendime ait olmayan bir odada yatıyorum çünkü. Yalnızım. Sabahleyin uykumun açılmaya başladığı saatlerde –ne mutlu ki– Ana telefon etti. Vakit çok erkendi.

“Düşümde hep oraya, Fatih'teki odama gitmeye çalıştım,” dedim.

Telefonun üzerinde durduğu ayakucumdaki masanın üzeri kafamın içi gibi karmakarıştıktı.

“Nasıl?” dedi.

“Düşlerim birçok kez gördüğümün aynısıydı. Gene İstanbul'da, o dev gibi büyümüş, sokakları birbirine karışan şehirdeydim. Fatih'e gitmek eskisi kadar kolay değil artık. Aksaray taraflarında birçok otobüs değiştirerek Fatih'e doğru yokuşu çıkmak gerekiyor. Ama oradaki oda, hiç konforu kalmamış olsa da, gene de aydınlık, içinde oturulabilir bir yerdi. –Düşlerimde, polisten kaçtığım dönemlerde orada saklanmadım mıydı?– Ama bu defa evin anahtarı yanımda değil. Çok uzakta bir yerden gelirken, öteki anahtarlar arasından evin anahtarını yanıma almayı unutmuşum.”

“Büsbütün yanılıyorsun,” dedi Ana. “Sen gerçekten düş görüyorsun. Artık o Fatih'teki ev yok. Yıkıldı o. Yerinde başkasına ait çirkin bir yapı yükseliyor.”

“Bunlar düşlerimi hiç etkilemedi Ana,” dedim. “Düşlerimde Fatih'teki ev duruyor. Dahası içinde babaannem de yaşıyor.”

“Bunlar düş,” dedi Ana. “Eskiden yaşadığın hiçbir şey yok orada artık.”

“Bir de toprak zeminli küçücük bir evde sürünüp duruyorum düşlerimde. Gerçi bu yatıp kalktığım –karımla ve çocuklarımla– toprak zeminin üzerinde tabanı tahta döşeli bir küçücük kat daha var. Giriş bölümü oldukça güzel, bahçe içinde. Gelen misafirlere göstermeye yarıyor daha çok.”

“Hep aynı düşler,” diyor Ana. “O düşün gizemini belki başka bir düşte anlarsın.” Sonra alaylı bir sesle ekliyor: “Neden o kadar berbat bir evde yaşıyorsun. Her şeyini yitirdiğin için mi?”

“Her şeyimi yitirmedim ki Ana. Gündüz vakti bana rastlasan ne kadar mutlu olduğumu göreceksin. Hiçbir yere bağlı değilim ben. Palamarları çözülmüş bir gemi gibiyim. Ama gecenin karanlığında durmaksızın gerçekleştirmeye çalıştığım bir tek amaç var: o da, Fatih’teki evin o bana ait odasına gidebilmek. O karmakarışık, kalabalık kent bölümünde, oraya giden taşlıları arayıp duruyorum. Şimdi kendi kentime döneli oraya hiç gidip gitmediğimi soracaksın. Gitmedim. Ama bir gün gideceğim, görürsün.”

ORADA KALMAK

Bu kahveye, ilk defa ne zaman geldiğini hatırlıyor musun? Birkaç yıl olmadı mı en azından? Kış mevsiminin bomboş bir pazar günü. (Sokaklar ıslaktı. Sanki bir cumartesi günü, Beyoğlu'nda, kalabalıkla birlikte sinemalara koşuşturuyordunuz. Ama, burada yoktu öyle bir kalabalık. Yalnızdınız).

Birlikte geldiniz. Girişte aldığınız birer pastayla, iç bölümde alacağınız, paraları kasaya hemen ödenmiş (evet, bütün hesap önceden ödenmiş oluyordu) kahveleri, orada, bir masa üzerinde duran boş fincanlara doldurmak üzere, kahvenin iç bölümüne doğru yürüdünüz.

O ilk gelişinizde, kahvenin sigara içmeyenlere ayrılmış ön bölümünde oturmuştunuz. Arkadaki bölümde sigara içilebildiğini fark etmemiştiniz bile. Eski bir kahveydi bu. Yeni tür, hiçbir bölümünde sigara içilmeyen kahvelerden değildi. Yuvarlak bir masanın çevresindeki alçak koltuklara oturmuştunuz.

O zaman geceleri de açık olan, penceresiz arka bölümü daha bir rahat görünen bir kahve bulmuş olmaktan memnundunuz. *Konditori Ritorno*. İtalyancaya benzeyen bu isim, bu ıslak, boş, ıssız pazar gününde çok uzaklardaki mutlu günleri çağrıştırırsa da: kayalıkların dibinde köpüren bir deniz, kıyısında zeytin ağaçlarının da bulunduğu asfalt bir yol, ıslak bir hava, sonsuz açık ufuk... Gene de mahalledeki öteki küçük kahvelerden daha rahattı burası.

“Ne kadar ıslak bir gün, değil mi?”

“Bugün pazar ve her yer kapalı.”

“Artık burada kalmaya karar verdin mi?”

“Hayır, ama bunun benim kararıma bağlı olmadığını anladım artık.”

Yağmurlu günlerdi. Hep birtakım sular, açık seçik yağmayan damlacıklar çiseleyip duruyordu gökyüzünden. Havanın rutubeti sokakta yürürken de ıslatıyordu insanı sanki. Kahvenin kapısından, şemsiyelerini kapatarak giren müşteriler vardı. O gündü, o gün bulgulamıştın mahalledeki bu kahveyi.

Sonraları da uğrayarak, bu kahveye alıştırmaya çalıştın kendini. Sigara içilebilen geniş arka bölüme doğru yürüyordun. Gerideki duvarını kare biçiminde kesilmiş, birbirine birleştirilmiş aynaların kapladığı, üzerinde yer yer tuhaf, mat ışıkların yandığı koskocaman bir Stockholm tablosunun –sarımtırak, kızılımsı renkler egemendi tabloya, kahvenin penceresiz loşluğunda bu tablo hiç de göz almıyordu– süslediği bölüme.

(Arkada, tablonun önüne düşen yerde, üç tane ışıkları parlayan Amerikan oyun masası da vardı. Bir televizyon öteki köşede, yüksekçe bir yerde duruyordu. Duvara içi 45’lik plaklarla dolu, camlı kutular takılmıştı. Ama gene de bir oyun salonu gibi değildi kahve. Oturacak yerler pek yoktu: aynaların önünde, büyükçe yuvarlak bir masa, duvarlar boyunca dörder kişilik masalar, ortada, iki sıra halinde pek çok iki kişilik masa, dahası, televizyon aygıtının önünde duvara bitişik başka bir masa... Neredeyse şenlikli bir oyun salonuna dönüşebilecek bir yer. Gene de basbayağı bir kahveydi işte).

On iki yıl kendi kentinden dışarıya –Avrupa’ya– çıkmadan yaşadın. Sonra bir gün, güçlkle bir pasaport elde edip Paris’e gittin. Üç hafta boyunca Montparnasse Bulvarı çevresinde sıkılmak için. Karınla birlikte kaldığın otel, bulvara ulaşan dar sokaklardan birindeydi. Sonra bir gün trene binip önceden görmemiş olduğun bu kuzey kentine doğru yo-

la çıktınız. Onun kentine. Paris'ten kalkan tren, bütün gece boyunca Belçika topraklarını geçti. Sabaha karşı Hamburg' daydınız. Gece henüz devam ediyordu.

Hamburg Merkez İstasyonu'nda kimseler yoktu, sadece soğuk vardı. Demir putrelleriyle bir hangarı andıran kocaman bir istasyondur bu. Seni buraya getiren yolculukların başlangıcıydı bu yolculuk. Sonra, hemen hemen her yıl tekrarlanan yolculuklar başladı. Trenden sonra uçakla yapılan yolculuklar. Uçağın gökyüzünde, bulutların üzerinde, batmayan morumsu güneşi izleyip durduğu, sana bitimsizmiş gibi görünen uzun yolculuklar..

Yazları, geldikçe, karının bir arkadaşının boş bıraktığı kentteki evlerden birini kiralayıp oturuyordunuz. Böylece, her gelişte, kentte, başka bir evde oturduunuz. Bu düzenli, تنها caddelerde dolaştın durdun. Sokakların ucunda asılı duran, bir türlü batmayan güneşi gördün. Kimseyle konuşacağın bir şeyin yoktu. Kendine uygun, yerleşik, güzel bir kahve de bulamıyordun. Kendi başına oturacak olsan da. Kentin güney kesiminin, eski korunsun diye, taşla döşeli olarak bırakılmış sokaklarında dolaştın. Kiremit rengine boyalı, tahta, eski evleri gözden geçirdin.

Hiçbir şey, senin için hiçbir şey yoktu burada. Yabancı dilde bir gazete alıp okuyordun. Bir gün, kentin ortasındaki bir moda gösterisine gittin. Dergilerin kapaklarında Tina Turner'ın resimleri vardı. "Burada büyümüş olsaydım, belki de bir moda yazarı olurum," diye düşündün. Daha ciddi bir şey yapmaya gerek yoktu. Akşamın aydınlığında kızıl renge dönüşen sokaklardan, kaldığın eve döndün. Orada, pencereye yakın bir koltukta oturup saatler sonra hafifçe mavileşecek olan geceyi bekledin. Bakır rengi bir ışığın, orta avlunun gerisindeki pencerelerden yansısını seyrettin.

Böyleydi, böyleydi burası. Başkaca bir şey yoktu. Sonra da, beş yıl sonra, bir süre oturmak için bu kente göçtün. Yaz mevsimiydi. Kendi yurdunda insanların birbirlerini öldürmeleri bitmiyordu. Kentin çeşitli yerlerinde bombalar patladı. Yaşadıklarından biliyordun: Askerler gene iktidarı alacaklardı. Bankaların önüne silahlı erler yerleştirilmişti. İ-

tidarı ele almaya karar verecek onlar olmadığı halde belliydi: Gidecekleri yoktu. Kimsenin de kılı kıpırdamıyordu. Kahvelerde, barlarda, teraslarda herkes gündelik şeyleri konuşuyordu. Cinayetlerden de pek söz etmeksizin. Bıkkınlık, korku, kendiliğinden boyun eğilen alçaklık, çaresizlikti bu. Burada, yaz güneşinin altında oturuyor, birkaç ay önce yaşanmış olan bu geçmişi, çok eskide kalmış gibi düşünüydün. Her şey orada kalmıştı. Onu zihninde taşıyan sendin. Buradaki gazetelere yansıyan küçük haberleri kimse senin gibi algılamıyordu. Pek okunduğu bile söylenemezdi. Uzaktan, ayrıntının ayrıntısıydı o küçük haberlere yansıyan olaylar. Oradaydı. Uzakta. “Uygarlığı kuşkulu” bir yerde. Pek uzaklarda. Birkaç sözcüktü sadece. Herkes başka şeyler düşünüyordu. Batı’da olup bitenlerdi onları ilgilendiren. Acıyı çeken sendin.

Bir buçuk yıl için, kentin merkezine yakın bir sokakta, birinci kattaki bir apartman dairesine yerleşmişsiniz. Sokağın ucuna kadar yürüyünce, onu dikine kesen sokağın bitiminde körfezi görüyordun. Küçük gemilerin direklerinin hafif hafif sallandıkları körfez. Aşağıda, sahil yolunun köşesinde, pek kimsenin uğramadığı, Mısır Devleti’nin turizm bürosu vardı. Biraz ötede de, Dram Tiyatrosu’nun grimtirak, art-nouveau yapısıyla kentin en işlek bir-iki caddesi bulunuyordu. Arka tarafta Hedvig Elenora Kilisesi’nin sakin bahçesi uzanıyordu. Sessiz, تنها sokaklar, haftanın bazı günleri küçük bir pazarın kurulduğu Östermalm Alanı... Alan, kilisenin bahçesine kadar uzanıyordu. Hepsi buydu.

Bir arkadaşınla birlikte, içerlek bir sokaktaki kahveyi, Türk arkadaşların cuma günleri, akşamüzerleri uğradıkları bir kahve haline getirmek istediniz. Ama oraya gelen tipler, kısa sürede birbirleriyle uzlaşamayan tipler oluverdiler. Kısa doğru artık kahveye uğramamak zorunda kaldın. Böylece, karanlıklar bastırınca, sadece dil okuluyla ev arasında yaşamaya başladın.

Bahardan sonra –burada yaşadığın ilk bahar mevsimiydi– kentin güney kesiminde, bir iç avluya bakan küçücük bir daire kiraladın. Orada bir şeyler yazabileceğini umuyor-

dun. Yazabilmek için gereken yabancı oluşsa, işte o, derinleşti. Korkunç gerçeklikle arana saydam bir uzaklık koymaya çalışıyordun. Kimseleri tanımadığın, kimselerle konuşmadığın bir yerdeydin. Çocuklarını görmeye kentin kuzey kesimine gidiyordun. Onlar henüz, bugünkü gibi büyümemişlerdi. Sonraları da, o eve taşındın. Kendi geçmişin o kadar uzaktı ki senden. Ona bir yıl kadar süren bir ayrılıktan sonra –bu kadarı da yetmişti– yeniden ulaşabilmen için, kimbilir ne kadar uzun bir zaman parçası gerekiyordu. Uzun, çok uzun bir zaman parçası. Bu ıssız sokaklarda yabancı oluşla doldurulacak yıllar. Gezmelerle, bir yığın başka kentler imgesiyle, Avrupa ufuklarının gri çizgileriyle doldurulacak uzun, çok uzun yıllar.

Bu kahve, apartmanlar blokunun altında, parkın biraz ötesindeydi. Parkın sınırlarının ulaştığı caddenin karşı kıyısında. İstense bir oyun yerine dönüştürülebilecek genişlikteydi. Ama yoktu böyle bir eğilim. Gençler de masalarda uslu uslu oturuyorlardı. O geniş, penceresiz, sigara içilen bölüm elektrik ışığıyla aydınlanıyordu. Arada bir, ışıklı oyun makinesiyle oynamak için yerinden kalkan çocuklar bile pek gürültü yapmıyorlardı. Başka günler de görmüştün onları. Okuldan çıkınca buraya geliyorlardı. Saçlarını başın yanlarında makineye vurdurmuş, tepeyi upuzun bırakmışlardı. 30'lu yılların gençleri gibiydiler. Boyunlarından atkılarını sarkıyordu. Kimisinin pantolonu askılıydı. Tombul bir kız da vardı aralarında.

Kahvenin girişinde, pastaların durduğu vitrinin arkasında servis yapan kadın, kahvelerin de parasını alırken gülümsedi sana. Orta yaştan yaşlılığa doğru giden bir çağdaydı kadın. Kuşkusuz çok eski bir göçmen. Polonya taraflarından mıydı? Kimbilir kaç yıl önce gelmişti buraya. Sana gülümsemesinin sende bir ferahlık yarattığını düşündün. Bu yağmurlu, gri, ışıksız gergin gökyüzü parkın da, kentin de üstünü kaplamışken, bu boş pazar gününde “Burada kal!” diye düşündün. “Burada kal! Mutlu ol, kendi kendine!”

LOTTA LEANDER'İN SOLGUN KIŞ PARTİSİ

“Kış, birkaç yıl daha sürer,” dedi Lotta Leander, “hava-
lar simsiyah daha, yerler karla dolu.”

Bu çok uzun süren kışta, gerilen sınırları bir süre için de olsa gevşetebilmek, mevsimi aydınlık bir ev-içi partisiyle kesip zamanın akışını kolaylaştırmak için düzenlemişti bu toplantıyı. Evi, bizim evin arka pencerelerinin baktığı, ağaçlarla dolu, ince asfalt geçitte, birazcık aşağıdaydı.

Kırmızı sıvalı, eski tarz, daha yenilerde restore edilmiş büyük bir yapının birinci katı. Öyle ki, giriş kapısına yakın pencerelere, kaldırımda ayaklarınızın ucuna basarak ulaşabilirdiniz, ama oldukça geniş olan dairenin öte yanındaki pencerelere, geçidin hafif eğiminden ötürü ulaşmanız olası değildi. Ama içeriye girdiniz mi, Lotta Leander'in yan yana ve karşılıklı odalarının, daire kapısından hemen sonra sağda geniş bir salonun yer aldığı evinde, çift camlı, kapalı pencerelere yaklaşırsanız, hepsinden, karşıdaki kaldırımdaki ağaçların gövdelerini; başınızı kaldırınca da ağaçların karla yüklü çıplak dallarını, onların gerisinde de bizim evin de bulunduğu geniş blokların, pencerelerin sıralandığı sarımtırak arka duvarın uzandığını görürdünüz. Vakit öğleden sonrasıya, o geniş kaldırımın üzerindeki, tepelerinde birer yuvarlak, beyaz lamba bulunan elektrik direklerinin saçtığı top top aydınlık, ya yağmaya devam eden karın tanelerini aydınlatıyordur ya da bir süre için durmuşsa kar, daha küçük benekler uçuşuyordur çevresinde.

Lotta Leander partisini o salonda veriyordu. Ama davetliler, küçük koridorun ötesindeki odalara da, giriş kapısının yanında, salonun karşısında duran mutfağa da girip çıkıyorlardı.

Bütün odalar da tavandan sarkanlarla birlikte, tabandan, büyük çiçek saksıları arasından yükselen lambalarla, pembeye çalan beyaz bir elektrik ışığıyla aydınlanıyordu Lotta Leander'in evinde.

Davetliler çeşit çeşit elbiseler giymişlerdi. Kadınlarda özellikle bu son zamanlarda moda olan çift renk yatay çizgili çoraplar vardı. Lotta Leander'in elbisesi siyaha çalar kahverengiydi. Aşağıda, eteğinde küçük bir fiyonk vardı. Ana'nın çorapları lacivert, kavuniçi yatay çizgiliydiler. Sonra da Karina, kocası, iki çocuğu geldiler. Karina'nın çorapları da yatay çizgiliydi. Madeni çerçeveli küçük gözlüklerinin ardından bakıyordu. – Ah, kentin eski kesiminden, ortadaki o adadan geliyor onlar! Sokaklar ne kadar dar onların mahallesinde. Kentin yanı sıra uzanan gölde yer alan, vahşi bitkilerle dolu adalardan birinde de tahtadan bir evleri var. Krallın şapkasının tepesinde takılı kaldığı bir ada bu. Dev gibi büyümüş bitkilerle ağaçlar arasından adanın tepelerine çıkarsanız, nilüferlerle kaplı, durgun bir göl görürsünüz. Kuşkusuz bataklık, kendi haline bırakılmış, doğanın dengesi bozulmasın diye. Tepeden görülen adalar arasındaki boğazlara bir Eski Yunan gemisini yerleştirirseniz, o çağda sanabilirsiniz kendinizi. Kyploslar'ın öteki adalarda dolaştığına inanabilirsiniz; onlara, kendi adanızda rastlamamışsanız.

Salonun duvarına dayandırılmış bir masanın çevresine yerleştirildi misafirler. Bira ve şarap içebiliyorlardı; çeşitli salamura balıklardan da yiyebiliyorlardı. Çocuklar için karşıdaki odalardan birinde bir sofraya kurulduğu halde, küçük olanları ikide bir gelip bu salonun ortasında yuvarlanıyorlar. Lotta Leander'in bir kış bahçesini andıran salonunun duvarları dibindeki koca koca bitkileri, üzerlerinden bezden yapılmış abajurlar sarkan ayaklı lambalar aydınlatıyordu. Bütün bu abajur bezlerinin üzerinde, eski kıyafetleriyle kızak kayan çocukların desenleri işlenmişti. Sofradaki bütün

peçeteler de markalıydı, hepsinde aynı renkten, aynı figürler vardı.

Salamura balıklardan başka fırında pişmiş, bir çeşit undan yapılmış, içinde sardalye balıkları parçaları barındıran başka yemekler de geldi. Lotta Leander:

“Daha çok uzun sürecek olan kışın ortasında bu partiyi yapmasaydık, kış da bitmezdi!” diye tekrarladı.

Kuşkusuz öteki kadınlar da yardım etmişlerdi ona. Herkes de içki getirmişti. Armağan olarak sunulan çiçekler salonun sağında solunda sehpa üzerine yerleştirilmişti.

Yemeğin sonu yaklaşırken Lotta Leander’in kocası Sten bir şişe sert içki getirdi. Bir çeşit renkli votkaydı bu; boğazı yakıyor, gövdeyi ısıtıyordu. Karina’ya, bu kadar uzun süren kışlarda gölün ortasındaki adadaki evlerine gidip gitmediklerini, gidiyorlarsa nasıl gittiklerini sordum:

“Daha kolay,” dedi Karina. “Su donduğu için yürüyerek gidiyoruz. Ama şimdi daha çok kentteyiz.”

“Buzların kırılmasından korkmuyor musunuz?” dedim. Karina’nın kocası Svante:

“Bu mevsimde buzlar hiç kırılmaz,” dedi. “Onun mevsimi var. Hava sıcaklığının gidişine göre durumları bilinir.”

Ana, karşıda oturup gözlüklerinin derecesi yetmediğinden, masanın çevresinde oturanlara bakarken gözlerini büzüyordu. Saçlarını ortadan ayırıp düz olarak iki yana taramıştı. Fütürist reklam afişlerindeki kızlardan farksızdı yüzü. Gözlerini büzmesi de ona ayrıca bir sevimlilik veriyordu. Güzel bir cildi vardı, almış olduğu kararında kilolar da bu cildi en güzel bir biçimde geriyordu.

Lotta Leander’in, Petersburg saraylarındaki resimlerden kaçırılmışa benzeyen küçük kızı Katerina’ya sigara dumanı iyi gelmediğinden, tütün içmek için daire kapısından çıkıyor, giriş bölümünü geçip arka bahçeye uzanıyorduk. Zemini beton, küçük bir bahçeydi bu ve yandaki büyük bir işliğin perdesiz pencerelerine bakıyordu. Karina, sigarasını bir ağızlığın ucuna takmış, dumanın bir yudumunu bile zıyan etmemek ister gibi içine çekiyordu.

Bu bahçe de yarı kapalıydı doğrusu. Ama gene de pek

üşümüyordu insan. Kış ne kadar uzun sürse de, karın düşmeye başladığı zamanlar, ısı sıfır derece dolaylarına yükseldiğinden, kolayca dışarıda kalıp sigara içebiliyor, pipo tütürebiliyordunuz. Karina'nın besili gövdesine karşın çok ince olan belinden tutarak, yanaklarımı onun yanaklarına dayayıp ne kadar sevimli bir insan olduğunu söyleyecektim ki, Lotta'nın kocası Sten elinde bir sigarayla geldi. Hemen onu yakarak da –zaten küçük Katerina'nın alerjisi yüzünden hep buralarda ya da bu kapalı, beton bahçeye açılan merdiven aralığında sigara içmeye alışmıştı– iş konularından söz etmeye başladı. Ben de Sten yanlış anlamasın diye Karina'nın kolundan tuttum, sonra da elinden öptüm; gene de çok sevimli bir insan olduğunu söyledim ona.

İçeriye döndüğümde salonda kış kelebekleri uçuşuyorlardı sanki, bu uzun kış mevsiminin ev içlerinde kırmızımtırak bir renge dönüşen elektrik ışığında; belki de komşulardan gelen genç kadınların –Anna Kristina da gelmişti– kelebek kanadı biçiminde savrulan etekleriydi bunlar. O zaman Sten piyanonun başına geçti. Lotta'nın on üç yaşında oğlu da eline saksofonunu aldı, caz yapmaya başladılar.

Önce Anna Kristina'yla dans ettik. Hafif bir kızdı. Onunla dans ederken salonun duvarlarından müziğe eşlik eden keman sesleri vınlıyordu kulaklarımda. Sten'in birayla şarabın arasında sunduğu o sert içki mi –Aquavit miydi?– yapıyordu bunu, yoksa gerçekten duvarların yükseltelerinde keman çalanlar var mıydı? Ardından Karina'yla dans ettik. Onunla dans ederken, hiç görmediğim, eski Prag kentinin taş döşeli, dar sokaklarını düşünüyordum. Sonra da mutfaktan uçarak Ana geldi. Hemen onunla dans etmeye başladık. Karina'nın yerlerde dolaşan yeni çocuğunu eğilip kıyıya çekmesiyle boş kalan kollarıma, Ana, o güzel gövdesiyle konuvermişti. Doğrusu Lotta'nın, sokaktaki elektrik lambalarının ışığının vurduğu pencerelerinden her gün rastlanmayacak çeşitten yaratıklar geçiyorlardı. Evin önündeki dar sokağın üzerinden uçuşan süpürgeli cadıları saymıyorum –onlara alışkındım–; ama öyle sanıyordum ki, bu uzun, en azından çift camlı pencerelerin üst taraflarında her

çeşit masalsı varlık yer alıyordu: çilekten adamlar –yerli çilekler mi?–, patates prensesler, mantardan evler, elinde büyük süpürgeler tutan saray bekçileri... hepsinin de üzerinde gerçekteki görünüşüne benzer bir biçimde masal anası Astrid Lindgren, onun masallarını dinlerken mutluluk duyan, ama, daha sonra büyüünce mutsuz olacağı şimdiden belirgin bir yığın çocuk... Bütün bu kış partilerinde olan kargaşalık içinde, gene Lotta Leander’in pencere dibindeki yeşil dallı bitkiler arasına yerleştirdiği aynada Karina’yı, gölün ortasındaki adasına, buzlar üzerinde yürüyerek giderken görüyordum: doğrusu bu buzlarla kaplı mevsimde görünmez olan gölün kıyısındaki tahta evinde aç kalmamak için yanına aldığı azık çantası sırtında, kralın evvel zaman içinde, bir adadan bir adaya sıçrarken, bu adada bir ağaca takılıp kalan şapkası elinde... Ormanların daha sık olduğu kesimlerde, arada bir karla kaplı bir oyuktan çıkarak koşuşan tavşanların izlerini de görmek olası o aynada. Doğrusu, içini uçmaya bırakırsan, adaların üzerinde daha eskiden kalma şeyleri, varlıkla varlık olmama arasında bir konumları bulunan saydamsı hayvanları da görebilecektin.

Bütün o mahşeri andıran salonu bırakarak, gene o kapalı beton bahçeye, pipo tüttürmeye çıktım. Bu defa da yalnızdım dışarıda. Ses geçirmeyen duvarlar, gürültüyü işitilmez kılan kapalı kapılar, iyice sessizliğe gömüyor burayı. Ama biliyorum ki hepsi içerdeler, kapıyı açsam dışarıya doğru dökülecekler sanki: Lotta Leander, Ulla, Ana, Karina, Anna Kristin, ötekiler, erkekler, dağ keçileri, beyaz kirpiler, adalar arasında esen rüzgâr, küçük kar fırtınaları, hepsi. Ama kapılar kapalıyken, bağırırsam da sesimi duyuramayacağım.

Hayır, bu duvarlar ses geçiren cinsten değil. Buradan kapıları açıp geçmem, taşlığı yürümem, dairenin çift kapısını ardına kadar açmam gerek. Kuşkusuz oradalar: Kırmızımtırak ışıklar, kış bitkileri, kelebekler, masalsı varlıklar arasına karışmış çocuklarıyla kaynaşıp duruyorlar. Hepsi, duvarların üst yanından keman sesleri gelirken bir “kış masalı” mırıldanıyor sanki.

Bense, babamın bozkırdaki sarayını, küçük bir çocuk olarak terk ettiğimi anımsıyorum. Ötedeki çayırılıkta gördüğümü sandığım, kırmızı bir atı ele geçirmek için çıkmıştım yola. Sonra...

Kış çok uzun sürecek daha. Sonra bahar gelir gibi olacak. Ardından da birkaç gün süren yaz mevsimi. Durgun denizlerin üzerinden bir rüzgâr esecek. Yazın da bulutlar sık sık kapatacak gökyüzünü. Yaz ortasında kışı andıran havalar olacak. Sonra birdenbire eylül ayında soğuğu, kuzeyin soğuk rüzgârını hissedeceksin. Gene birkaç yıl sürecek olan kış başlayacak.

“İçeri gel,” dedi Lotta Leander, kapı aralığından başını uzatıp, “buzlar üzerinde kayıp gideceksin. Aşağılarda seni bulmak zor olur sonra.”

BİR SOKAĞI ARAMAK

O köprüden ekim ayının ortalarına doğru geçtiğinizi düşleyiniz.

Kente indiğiniz ilk gece köprüyü aradınız. Zaten tren eski gara girdiğinde karanlık basmıştı. Bavullarınızı bir otele teslim edip çıktığınız ışıklı bulvar, haritada fark ettiğiniz gibi, eski kentin bulunduğu bölgelere götürecekti sizi. Orada önceki yüzyıldan kalma yapıların çevrelediği sokakları geçtiniz. İkide bir, bir alana ulaşan sokakları. Alanları geçtikten sonra, lambaları elektrik direklerinden sarkan ara sokaklara giriyordunuz. Durgun suyun yüzeyinde aydınlığın yansıdığı bir yerdeydi köprü: başlangıcıyla sonunda kuleler bulunan, iki kıyısını, düzenli aralıklarla heykellerin süslediği, üzerinden taşıtlar geçmeyen, insan topluluklarının kümelendiği ışsız köprü.

Uzun tren yolculuklarının etkisiyle sallanıyor gibisiniz. Yer ayaklarınızın altından kayıyor, ama işte gerçekten oradasınız. Görmek istediğiniz o yerde. Vakit gecenin içinde ilerlerken. Kuşkusuz, birkaç gün, gerekirse daha uzun bir süre kalacak, bu eski mahalleyi de, bu köprüyü de iyice görecek, tanıyacaksınız. Ekim ayının gün ışığında da. (Bu yörede, henüz, soğukların bastıracağını sezdirenen bir işaret yok. Kuşkusuz gelecekte de soğuklar, hemen şu günlerde değil). Önemli olan köprüyü iyice kendi gerçekliğinizin içine yerleştirebilmek. Tanımak onu. Fotoğraflarda gördüğünüz köprüye benzeyip benzemediğini kestirebilmek. Nehrin her iki kıyısında uzanan eski kenti de. Daha şimdiden

söz veriyorsunuz kendi kendinize: “Birçok defa geleceğim, burası iyice alıştığım, yaşamıma karışmış, alelade bir yer oluncaya kadar; kim ne derse desin, uzun yıllardır tanımadan çekimini duyduğum yer burası benim.”

Yorgun adımlarla köprüyü geçeceksiniz. Köprünün sonunda merdivenlerle inilen, eskiden kalma fenerlerin aydınlattığı dikine uzanan sokaklar var. Gecenin içinde masal kitaplarını süsleyen resimler gibi. Köprünün bittiği yerde de, ilerde tramvayların da geçtiği bir alana varan eski bir sokak uzanıyor. O sokağa, sağ yandan da, sol yandan da birleşen sokaklar var, çok daha dar sokaklar. Pazar günü olduğu için dükkânların çoğu kapalı. Ama alanda var olan aydınlık içinde, bir yapının alt katına düşen kahvenin ışıkları yanıyor. Alandaki ışıklar, alanı çevreleyen büyük eski yapılarla büyük bir katedralin üst bölümlerini aydınlatmaya yetmiyor.

Sabahleyin uyandığınızda, otelde size verilmiş çatı katındaki odadan aşağıya iniyorsunuz. Kahvaltınızı, o birinci kattaki geniş salonda yapıyor, hemen kentin geceleyin inen hafif sisle ıslanmış caddelerine atıyorsunuz kendinizi. Arada bir tramvayların geçtiği çok kalabalık olmayan sokaklar..

Köşede, dört yol ağzında, karşıda, tezgâhlarının birkaçını kaldırımın üzerine çıkarmış bir kitapçı dükkânı var. Orada kuşkusuz iyi bir kent rehberi bulacaksınız. Buluyorsunuz da! En ayrıntılılarından biri. Kasaya yakın bir yerde duruyor. İçinde kentin parça parça bölünmüş planları, arka sayfalarda da –kent üzerine bazı bilgilerden sonra– kent sokaklarının sayfalar tutan bir dizini var. Sizin aradığınız sokağın adı da yazılı orada. Acele acele kitabı satın alıyorsunuz. Gösterilen sayfada bulacaksınız sokağın yerini. O zaman tanımadığınız kentte yaptığınız bu gezi, bir kat daha anlam kazanacak. Eski tapınaklardan, mezarlardan, burarlardan sürülmüş bir halkın eskiden yaşadığı o mahallelerden sonra o sokağı arayacaksınız. Kimbilir, belki de köprüye yakın bir yerde olan bir sokağı. Başkaca bir amacınız yok bu kente gelmekten. Böylece, başka yerlerde yaşarken, bil-

meden çevresinde –çok uzağında– dolaştığınız, bilinemez ki, belki bundan sonra da hep oraya gitmek, içine girmek istediğiniz yerler gerçeklik kazanacak sizin için. Görmeden önce hayalini kurduğunuz, böylece de –hiç tanımasaydınız– başka bir yaşamda görmüş olduğunuzu sanacağınız bir görüntüler dizisi olmaktan çıkacak, gerçekliğiniz içine girecek sizin. Asıl, daha sonra o gerçeğin içine gireceksiniz: Buradan çok uzaklara, trenle –denizler de aşarak– kuzeye gittiğiniz, artık mevsim dolayısıyla bütün yapraklarını dökmüş ağaçların çevrelediği evin arkasındaki yola bakan pencerenin önünde bu gördüklerinizi yazıya geçirdiğiniz vakit.

Hayır, Enstitü'nün bulunduğu sokağı, kitabın sokaklar dizisinde gönderme yaptığı haritada bulmak olanaksız. Haritada, enleme boylamı belirleyen sayılarla harfler konulmamış. Harita kentin en eski, en merkezi kesimini, nehrin güney yakasıyla kuzey ya da doğuyla batı yakasını gösteriyor, ama yığınla geniş, dar sokağın kesiştiği bu çizgiler üzerinde, o yabancı alfabeyle yazılmış adı bulmak olanaksız. Saatlerce baksanız da, haritayı yana, yukarıya çevirerek, sayfa üzerindeki bütün isimleri düzenli bir biçimde okumaya gayret etseniz de, boşuna.

Derince düşündüğünüzde, o aradığınız sokaktaki Enstitü'yü hiç bulamasanız da olur kanısına varıyorsunuz. Ama gene de bir şey, sanki önemli bir şey eksik kalacak sizin için, öyle hissediyorsunuz. (O enstitüde çalışan bir profesör vardı, siz onun yaşadığı kenti de, ülkeyi de görmeden –o da sizin yaşadığınız yerleri görmemişti– mektuplar yazıp karşılıklar alıyordunuz ondan ve –sandığınıza göre– yılda birkaç defa gidip gelen o mektuplar, size söylenmek istenmiş de açıklıkla söylenmemiş bir bildirim ipuçlarını taşıyordu. Öyle sanıyordunuz ki, mektuplaştığınız o kişiyi bulsanız, ondan apaçık öğreneceğiniz bir şeyler olacaktı. Sizi biraz rahatlatacak bir şeyler: uzun yıllar önce bu kentte yaşayıp ölmüş bir yazarın ilk metinleriyle karşılaştığınızdan bu yana –İstanbul'da, Fatih'te, güneşin bol bol dolduğu bir odada, eve gelen gazetelerin edebiyat eklerinde– sizi tedir-

gin eden bir şeylerin çözümüne yarayacak bir şey. Hayır, kendinizi bildiniz bileli tedirginlik duymaz değildiniz, ama genç yaş sayılacak bir yaşta o yazarın metnindeki o garip somut simgelerle karşılaştığınızdan beri bu tedirginlik, o simgelerin belirlediği bir tedirginlik olmuştu sanki. Bundan biraz da kurtulabilmek için, bu simgelerin ardındaki yalın gerçekliği görebilmek gerekiyordu. “Her şey yalındır sonunda,” diye öğretilmemiş miydi size? Yani kenti, birbirini kesen sokakları, yüzyılın ilk on yıllarında yaşamış olan yazarın canlı varlığıyla –bundan kuşku yok– bir zamanlar var olduğu o yöreleri. Böylece, belki de o derin simgelerin ötesine geçmek, anlamlarını çözmek elde değilse de, ötele-rindeki gerçekliği sezebilmek olanağı doğacaktı, eğer olanaklıysa bu).

Kente indiğiniz o karanlık gecede, yorgun bir yolcunun evini araması gibi hızla aradığınız köprüyü geçtikten sonra gelen alandaki kahvede (bütün çevrede en ışıklı yerdikahvenin içi) oturmaya düşünmüş, kapısına kadar gitmiş, yer olmadığını görmüştünüz. Şimdi size bir geceyle bir günden çok daha uzun gelen –bilmediğiniz bir kentte (çoğunlukla yürümeyi seçerek dolaşmanın yorgunluğu da uzatıyordu bu zamanı, ama bu kente geleli, içinde yaşadığınız zamanın dışına çıkmış olduğunuz sanısına da kapılmıştınız)– bir zaman parçasından sonra, gene köprüden geçerek kahvenin kapısından girdiniz ve bu defa, kahvede yer olmasa da beklemeye karar verdiniz.

Böylece, ilk gece, içinde yer bulunması olanaksız görünen kahvede yer buldunuz. Giriş kapısına yakın, daha genişçe olan yerde değil, oradan duvarla ayrılan, biraz daha darca olan öteki bölümde, dipte, yola bakan pencereye yakın bir yerde.

İlk defa gördüğünüz bir kent, dahası, şu yeni gerçekleşen siyasal değişimlerden önce gelinmesi zor olan bir kenti burası; öte yandan zamanı yitirmeniz için de her şey hazır: Sadece kenti iyi tanımamanız değil, sizin de burada olduğunuzu bilen kimse yok. Böylece istasyona ayak basalı

beri belirsiz bir zamanın içine girdiniz. Bunun yabancı büyüsunü yaşıyorsunuz işte. Gezindiğiniz sokaklardaki binaların yüzleri size, şimdide kadar bilmediğiniz bir dünyanın yarı gerçekliğini duyuruyor, böylece bulgulanmaya hazır bekleyenin karşısında durmadan yenilendiğini duyuyorsunuz içinizin. Paris Caddesi'nin yukarı katlarına güneş ışığı vuran yüksek yapılarının güzelliği önünde şaşırıyorsunuz. "Buralarda Paris'i düşünmek ne kadar da tuhaf!" diye düşünüyorsunuz. "Kentin eski sakinleri Paris'i mi düşlemişler? O yazar bu caddeyle ilgili bir şeyler yazmamış mıydı, bir sarhoşla konuşurken?"

Hayır, aradığınız sokağı kitaptaki haritalarda bulmak olanaksız. İnceden inceye gözden de geçerseniz. Kahvede de yapsanız bunu, böyle bu.

Ertesi sabah otelden çıktıktan sonra, üzerinden tramvayların işlediği parke döşeli caddenin kıyısında kolaylıkla bir taksi buluyorsunuz ve şoföre elinizdeki kitaptaki dizinde altını kalın bir çizgiyle çizdiğiniz sokağın adını gösterek, sizi oraya götürmesini istiyorsunuz. Kendine güvenli genç şoför, önce kendi haritasına bakmak istiyor, ardından da sizin elinizdeki kitabı alıyor, ona bakmayı yeğliyor. Dört yol ağzını geçtikten sonra kaldırımın iyice kıyısına yanaşır ve sizin haritanızda kentin o en eski, en merkezi bölümlerini gösteren bölümlere bakıyor; ona kendi haritasına bakmasını işaret ediyorsunuz, orada belki sokağın yerini daha kolaylıkla bulur, diye düşünerek. (Güneşli sabah içinde bu genç, yorgun olmayan şoförün kullandığı taksiyi bulmanız, sokağı bulabilmek için en büyük umutlarınızdan biri olmuştu kuşkusuz. Sonra şoför taksiyi hareket ettiriyor. Sokağı bulamayacağını belirten işaretler yapıyor size).

Yola devam etmesini işaret ediyorsunuz. Kuşkusuz iyi bir insandı bu şoför, gerçekten de -öyle sanıyorsunuz- sokağın bulunduğu yeri bilebilmek ya da kent haritasında bulabilmek isterdi. Virajı dönüyorsunuz. Büyük bir bulvarın üzerinde -ön bölümünde görkemli heykeller- yer alan barok müze binasının önünde inebileceğinizi işaret ediyorsunuz.

Şoför özür diler gibi size bakıyor. Teşekkür ediyorsunuz, hiç de az olmayan bir para veriyorsunuz ona.

Dilsizsiniz bu kentte, büsbütün size yabancı bir dil ortamı burası. Sizin anlayabildiğiniz, biraz da konuşabildiğiniz dilleri bilen yok burada. Ama gene de, bulvarda yürürken duyduğunuz dil, hiç de kulağınızı tırmalayan bir dil değil. Öyle ki burada birkaç ay kalsanız o dile iyice alışacağınızı, dahası birkaç sözcüğü anlayıp kullanabileceğinizi düşünüyorsunuz. Sizin anadiliniz gibi açık bir dil, bu konuşulan; hiçbir sözcüğünü anlamasanız da sesler size hiç de yabancı değil, bu dilde, sadece sizin dilinizde olduğunu sandığınız özel sesler de var.

Ama şimdi –şu uzayan sonbahar günlerinde, yüzünüzü okşayan havanın içinde– bir şeyler anlamanız olası değil o dilden; aradığınız sokağı da kimseye soramazsınız. Zaten köprüleri geçerek gezip durduğunuz kentin bu koskocaman eski kesiminde de olup olmadığını bilmiyorsunuz o sokağın; hangi dilde sorarsanız sorun, ya da kitaptaki dizini açarak, altını çizdiğiniz sokağın ismini gösterin, kimsenin size o sokağın yerini –harita üzerinde de olsa– göstereceğinizden umudunuz yok. Ta ilk gençlik yıllarının sonlarında bunaltılara uğrayıp da sıkıntılarınızdan biraz da olsa kurtulabilmek için gezinip durduğunuz, daracık bir çıkış yolu da olsa, size çıkışsız bir labirent gibi gözükken mahallelerin, kentlerin sokaklarında olduğu gibi dolaşıp duracaksınız bu kentte de. Kumkapı'nın, Galata'nın, Beyoğlu'nun, Aynalıçeşme'nin, Cenova'nın, Paris'in... yıllarla aynı yerlerden geçerek çevrimini tamamlayıp durduğunuz “büyük ve küçük” (uzun ve kısa) sokak labirentlerinin... Öyle ki bu gezintiler –şimdiki gibi belli belirsiz bir karşılaşmayı arayarak ya da hiçbir şeyi aramaksızın– bir alışkanlık oldu sizde. Yeni bir kente geldiğinizde hemen o kentin sokaklarına dalıyorsunuz –bir taşıta binmek gereksinmesini de duymadan– elden geldiğince çok vakit ayırarak orada dolaşabilmek için; yok eğer bir kentte çok uzun zaman oturmak zorunda kalmışsanız, dolaşıp duruyorsunuz o bilmecemsi, bunaltıyı azaltan, ama sizi gene de bunaltının savurduğu o isimsiz sokaklar-

da. Bazı geceler de, gezintilerden sonra gerginleşen ruhunuz, odada, açık pencerenin yakınına yerleştirdiğiniz koltukta uykusuzluğa sürükler sizi. Kafanızın içinde nereden geldiğini, hangi kentte olduğunu, görmüş mü yoksa imgelemiş mi olduğunuzu bilmediğiniz çıplak kent sokakları, –bazen yağmurla ıslanmış– daracık geçitler, han girişleri, evlerinin cumbalarının gökyüzünü kapattığı eski sokaklar, demir tokmaklı kapılar... kendinden geçmeye benzeyen bir dalgınlığa sürüklenirsiniz. Uykuyla uyanıklık arasındaki o bir yığın iç geçmesi ya da yarı uyku hallerinden birine. Hangi çağındasınız kendi yaşamınızın? İlk gençliğin bittiği o bunalımlı çağda mı? Yoksa çok uzun yıllar sonra varılan çağlar mı bunlar? O uykuyla karışık başı boş içedalım süreçlerinde bunun ne önemi var ki? Orada iç bunaltınız, dünyanın bu gerilmiş, amaçsız bunaltısıyla birleşiyor işte.

Amaçsız bunaltı! Belli bir deneyim yaşına gelmiş olan profesör yazmıştı size: “O yazarın izleğindesiniz siz. Oysa o yazar bize öylesine uzak ki! Onun yaşadığı kentte yaşıyor olsak da.” Bir defasında da şunları eklemişti. “Bilmez değilim, çok büyük bir yazar o. Ama, ne de olsa, bizim kültürümüzün biraz dışında. Başka bir kültürdür onu oluşturan. Başka hastalıklar: kültürün ve bizzat yazarın bireysel hastalıkları. Bizim alt bilincimizde yaşamayan iç içe geçmiş, yokluktan –yokluk önünde titreyen insan varlığından (şimdi onu eski Musevi mahallesinde görüyorum, bir gölge olarak 14. yüzyıldan kalma sinogolar önünden geçiyor)– kaynaklanan efsaneler... Bin dokuz yüz yıllık bir sürgünle de beslenmiş, binlerce yıllık efsaneler. Ölümle yaşamın bir aradalığı. Simgelelere dönüşmüş yazarın bağrında filizlenen bireysel bir tarih. Bizimse kendi yazarlarımız var. Kendi dilimizin yazarları.”

Profesöre bu yan yana oluşun, birbirinin içine geçen, eriyen, ama gene de birbirine kapalı kalan kültürlerin oluşu üzerine bir şeyler sormak istiyordunuz. Yazarın, kentte güneşli günlerde, babasına ait büyük apartman dairesinin geniş salonunda ne yaptığını hiçbir zaman göremeyeceğiniz için.

“Hayır, öte yanına geçmek mümkün değil onun. Bu

alandan bakarak hayal etmeye çalışacaksınız. Güneşin önünde duruyor o. Ayaklarının dibinde de bir uçurum var. Sonsuz bunaltının kaynaklarından geliyor o yazar, ama somut bir nesnelere ve simgeler dizgesi olarak görünüyor. Buradan gördüğün karaltıyla yetineceksin. Gelip ziyaret ettiğin zaman mezar taşından sadece annesi ile babasından önce öldüğünü öğreneceksin. Gene en uzun yaşayan anneydi. Ne güzel ağaçlar var, o mezarlığın yollarında. Hepsi de yapraklarını dökmüş. Sen onun simgelerindeki parıltıyı göreceksin, gözlerindeki parıltı gibi. Bitimsiz bir kaynaktan geliyor onlar. Sen onlara yaklaştıkça uzaklaşacaklar senden. Bir masal kâsesine eğilmiş gibi olacaksın. Gördüğün kendi görüntünden başka bir şey değil.”

Bütün o birbirini kesen, taş döşeli, eski yapılarla çevrili sokaklara, o sokağı bulabilmek için atıldınız. Metroya binerek yazarın mezarına da gittiğiniz gibi. Sonra yeniden, hep yeniden aynı yerlere döndünüz. Katedralin dibine, alanın kıyısında yer alan kahveye. Kısa süren bekleyişlerle, hep o kahvede, kapıya yakın bir yerde oturacak masa buldunuz. İki bölüme ayrılan lokalde bazen daha genişçe olan ön bölümde, bazen de daha dar olan iç bölümde oturdunuz. Arada bir de, tramvayların geçtiği alana bakan camın dibindeki masada ya da duvara dayalı herhangi bir masada. Alana çökmüş güz yumuşak geçiyordu daha.

O kentte kaldığınız sonraki günlerde de arayıp durdunuz o sokağı. Alanın çevresinde dolaştınız. Uzun, eski sokaklara girdiniz. Kentin bu büyük, eski kesiminde, nehrin öte yanındaki kahvede oturdunuz, günün çeşitli saatlerinde, bazen öğleden sonra, bazen akşamüzeri. Bazen de gecenin karanlığında, pencerelerinden ışıklar taşan kahvenin önünden geçtiniz.

“Oturacak bir yer bulunabilir mi?”

“Gecenin bu saatinde yer bulmak sanırım daha kolay.”

“Vakit geciktikçe yer bulmak kolaylaşıyor sanırım.”

“İlk geldiğimiz gece nasıl da kalabalıktı! Alanda bekleyen taksiler de hiç müşteri almak istemiyorlardı.”

“Otele dönmek ne kadar zordu. Ayaklarıma kara su inmişti.”

“Farkında mısın? Hep bu sokaktan geçiyoruz ve bu alana çıkıyoruz.”

Siyah saçlı, esmer bir kadındı bu ve senin on dokuz yaşındayken o yazarı bulguladığın yerlerden geliyordu. Bu eski kentin sokaklarında dolaşarak, birlikte, gücünü duyuran geçmişin içine dalıyordunuz, sözlerle, bakışlarla, tenlerin birbirine dokunuşuyla. Kentin üzerine çökmüş karanlık bir boğunç denizinde çalkalanıyordunuz. Birlikte daldığınız suların sizi, derinde varolan bir kesinliğe ulaştıracağını düşünerek.

“Hayır, incecik bir ruhtu o. Kimseye yük olmadan mutluluğu aradı kuşkusuz. Hem kurtulmak istedi hastalığından hem de içine yerleşerek onun, kendini yaşama karşı korudu. Kuşkusuz bir ölçüde: erken ölümüne kadar.”

Gittikçe dört bir yandan sarılarak, birlikte batarak ve belli belirsiz yitirilen şeylerin, aranıp da bulunamayanların, ötelere çekilen belirsiz varlıklarını sezer gibi olarak. İnançla tekrarlayarak bu kötümser duyguyu.

Hep bu sokaktan geçiyorsunuz ve bu alana çıkıyorsunuz. Gideceğiniz başka bir yer de yok artık. Şimdiden can alıcı damarlarını tanıdınız kentin ve hep bu çizgi üzerinde dolaşmaya karar verdiniz. Gece de, gündüz de. Gündüz sonbaharın ılık havası içinde. Gece parıldayan kente bakarak. Bütün bütüne uzun sürecek bir zaman parçası ayırdınız bu gezilere. Günlerle ve günlerle. Uzun bir zamanın sarmalayacağı bir kayboluşun içinde dolaşmak istediniz.

Sonra artık uzaklaştınız oradan. Garda sakın bir veda töreni oldu. Kadın eski peronlardan birinin üzerinde trenin kalkmasını bekledi. Saati gelince kalktı tren. Madeni çatıyla örtülü bu eski garı geride bıraktı. Artık bozulmuş, hüzünlü doğanın içinde yol alıyordu.

Şimdi o köprüden geçtiğinizi düşünüyorsunuz. Yeniden o

kente ayak basıyorsunuz; sonra yeniden o köprüyü arıyorsunuz.

Bavullarınızı bir otele teslim ediyorsunuz ve hemen sokaklara atıyorsunuz kendinizi. Elinizde bir harita yok artık. Aramış olduğunuz o sokağı bulmaktan umudunuzu kestiğinizi düşünüyorsunuz. Sabahleyin uyanınca, yüksekteki otel odanızdan kentin çatılarına bakıyorsunuz. Gecenin boğuncu dağılmıştır. Kuşkusuz o kente ilk indiğiniz geceki kadar umutlu değilsiniz. (Yazar, siyah redingotuyla kentin taş döşeli sokaklarında dolaşmıyor muydu?) Gene de düşünmeden edemiyorsunuz: “Bulunsaydı sokak, gerçekten bu kente yapılan ilk yolculukta bulunacaktı. Şimdi, geçen zamanla, varlığını daha da görünmez kılıyor.”

MERKEZ POSTANESİ'NDE

Klamm, telefon ederek Merkez Postanesi'ne çağırdı beni. Şaşırmıştım. Henüz sabahın sekiziydi. Klamm mı?... Elbette tanıyordum onu. Unutmamıştım. Ama, onun, sadece bir romanda yer aldığını sanıyordum. Gerçekten Klamm, o kalın sesiyle bana telefon etsin, mümkün müydü bu? Klamm! Kafka'nın Şato romanında, kadastrucu K.'nın, bir kapı deliğinden sadece o kalın, hükmedici ensesini gördüğü üst düzeydeki bekçi ya da Şato bürokratlarından biri. Şimdi, burada, eski yapıları durmadan yenileştirilen, ortasına yeni yapılar da eklenen bu kuzey kentinde?

“Sizin aralıksız Kafka'yı okuyup durduğunuzu biliyorum,” dedi telefonda. “Beni de kuşkusuz tanıyorsunuz. Merkez Postanesi'ne gelin de görüşelim biraz. Öyle sanıyorum ki, o Orta Avrupa ruhunu taşıyan, belki de, sadece sizsiniz bu kentte.”

Aceleyle giyindim. O gün postaya vereceğim mektupları, ödemem gereken birikmiş makbuzları, banka defterlerimi, kredi kartımı, kimliğimi de yanıma aldım. Biraz da merak ve korku içinde evden çıktım, Merkez Postanesi'ne doğru bir rüzgâr gibi yollandım.

İki ya da üç yıldır tahta iskelelerle örtülmüştü bu bina. İçi yenilenirken, dışının da sıvası kazınıyor, yapının kırmızı taşları, kendi hakiki renkleriyle ortaya çıkarılıyordu. Posta işleri, kapının önünde, demir çubukların dibine kurulmuş bir barakada yürütülüyordu bu yenileme işlemi süresince. Ama şimdi açılmıştı artık, büyük, kırmızı, taş bina: Merkez

Postanesi. Önüne yerleştirilmiş baraka da sökülüp kaldırılmıştı. Bense, bu yenilenmiş büyük yapının içine girmemiş-tim henüz.

Kırmızı taştan yapılmış binanın merdivenlerinden çıktım, ağır camlı kapıları açarak geniş hole doğru yürüdüm. Ancak iriliğinden ve ensesinin kalınlığından tanıyabileceğim Klamm'a benzeyen birisini, birçok büronun duvar dip-lerinde yer aldığı bu büyük iç avluda görebilmeye çalıştım.

Tersine, orada, ancak büyük yolağızlarında bulunan cinsten bir direk üzerinde yer alan çeşitli oklar vardı.

En üstteki büyük okta Emniyet Sandığı yazılıydı. Ona yan konumda bir okun üzerindeyse İş Bulma Kurumu yazısı vardı. Altta, daha küçük bir ok ters tarafa dönüktü, üzerindeyse Para Kasaları yazıyor, camların gerisinde, kasa numaralarının altında, altı tane kasada altı insan başı fark ediliyordu. Kapının sol tarafını işaretleyen bir okun üzerindeki yazıdaysa Postane Banka Hizmeti yazılıydı. Onun altındaki daha küçük bir ok, bu büyük okla ortalama 120 derecelik açı çiziyordu; üzerindeki yazıysa Mektup ve Paket'ti. Bu kadar-cık da değildi oklar, önemi kalınlığından anlaşılan bir ok daha vardı, yan tarafı işaret ediyordu; Bankomat yazıyordu üzerinde. İş Bulma Kurumu yazılı okun üzerinde ayrıca 9 sayısı vardı. Belki bu büro, kentteki İş Bulma Kurumları'nın dokuzuncusuydu. Postane Banka Hizmeti yazılı okun sonundaysa 6 sayısı vardı. Bütün bu oklar, biraz da kurgusal bir Amerikan filminde, çöllerden birinde yer alan, büyük bir dörtyol ağzına yerleştirilmiş levhalar gibiydi. Çölün kumlarının ışıklar altında parıldadığını sandım. Oysa ışık, bu çok yüksek tavanlı büyük avludan arka avluya açılan daha aydınlık bir yerden vuruyordu. Geniş kapının arkasında yer alan aydınlık avludan sonra, gene kiremit renginde, birçok katı olan başka bir yapının yükseldiği görülüyordu.

O sabah, yatağымda doğrulurken, kapı aralığından atılmış DN Gazetesi'nde, yazar Charlotta von Zweigberg'in "*Erkekler Niçin Flört Etmiyor?*" başlıklı yazısını okuduğum ve sabahın verdiği zihin açıklığıyla bu yazıdan çok etkilendi-

ğim için, elimden geldiği kadar gülümsemeye çalışarak Posta Banka Hizmeti bölümünde, masasının kenarında ayakta duran ve bir magazin dergisini karıştıran güzel bir kıza doğru yöneldim, “Danışma” servisini bulamamış olağan bir vatandaş ezikliği ve kararlılığıyla:

“Acaba Bay Klamm’ı nerede bulabilirim?” diye sordum.

Gülümsememle hemen hemen hiç ilgilenmeyen kız:

“Bay Klamm mı?” dedi. “Şu büyük sütunun arkasında.”

Hayır, kızın bu kararlı aldırışsızlığı karşısında, birkaç saniye için de olsa flört edemeyecektim onunla. İlkyaz geldiği, kentte sıcaklar bastıracağı, ortalık ıslıl ıslıl olduğu halde. Kendi kendime mırıldanıyordum: “...dünya yumuşacık ve güzel ve sen onun bir parçasısın!” Ama sus şimdi.

Üzerinde okların yükseldiği direğin arkasına düşen geniş sütuna yöneldim. Sütunun öte yanında, bu ilkyaz mevsimine uygun düşmeyen, uzun, siyah bir pardösüyü andıran bir ceket giymiş bir adam duruyordu. Kuşkusuz Klamm’dı bu. Başının heybetli görünüşü, katmerli, eski tarz tıraşlı ensesi, kalın boynu bunu gösteriyordu. Cesaretimi toplayıp:

“Bay Klamm,” diye yaklaştım ona. “Bana telefon ettiniz de...”

Kendine özgü ağır havası, aksanlı konuşmasıyla:

“Evet,” dedi Bay Klamm, “yıllardır buradayım... sonunda... sizi çağırmaya karar verdim.”

“Buyrun efendim. İşte buradayım.”

“Sizin sürekli Kafka okuduğunuzu biliyorum. Hatta son yıllarda Kafka üzerine bir-iki kısa yazı da yayınladınız. Sizi fişlerimde en üst sıralardan birine koymamın nedeni, çeşitli Kafka yorumlarına –bu arada dinsel yorumlara– inmadığınızı açık açık yazmanız. Düşüncelerimiz uyuşuyordu. Kafka ile ilgili her şeyi izlemekteyim. O bizim ekseni-miz, temel direğimiz, daha ileriye giderek söyleyeyim: varlığımızın nedeniydi. Çünkü bizi yazan sadece oydu. Sizin de burada olduğunuzu, ikide bir onun kitaplarını okuduğunuzu biliyorum. Ayrıca şu geçirdiğimiz uzun kış mevsimini,

sırf onun üzerine yazılmış denemeleri okuyarak geçirdiniz. Bütün gün boş kalan evinizde... pencerenin önünde. Bu yüzden çağırmaya kadar verdim sizi. Ben de uzun yıllardır bu kentteyim. Şu arkadaki binayı görüyor musunuz?..”

Bunu söylerken Klamm biraz yana dönmüştü. Camlı büyük kapının ötesinde başlayan iç avlunun ardındaki büyük yapıyı gösteriyordu. Böylece ben, yakından, kalın ense-sine bakmak olanağını buldum. Gerçekten bu oturaklı ense Kafka'nın anlattığı gibiydi.

“Size anlatacağım şeyler var. Sonra da durumunuzu ele alalım,” dedi Klamm.

Ardı sıra yürüdüm. Para gişelerinin camları arasındaki başların belli belirsiz bana baktığını düşünüyordum. Sağımızda İş Bulma Kurumu'yla Emniyet Sandığı'na ayrılmış bölümün cam bölmeleri görünüyordu. Orada da çalışan bazı kadınlarla erkekler alacakaranlıkta fark edilmiyorlardı. İş yerlerinin gerideki bölümlerinde, masaların üzerindeki lambalar yanıyordu.

Kanatları açık camlı kapıdan geçerek arka avluya çıktık. Solda mektupla paket gişelerini işaret eden oklar, biraz daha ötedeki para otomatını belirten mavi bir yazı daha vardı. Yenileme sırasında bu avluya Merkez Postanesi binasının kiremit rengi yapısına uygun düşen sarımtırak, ama üzerinde daha koyu renk çizgiler bulunan bir döşeme yapılmıştı. Avluya vuran, kalın cam süzgeçlerden geçtiği belli olan donuk bir ışıktı. Başımı kaldırıncaya gördüm: Karşıdaki binanın çatısıyla birleşen cam tabakalarından yapılmış bir tavan vardı yukarıda. Bütün iç avlunun üzerini kaplayan bu cam tavandı. Oradan vuran ışık, camların kalınlığı ve birkaç tabaka halinde oluşu yüzünden değişerek geliyor, güneş ışığı olma özelliğini yitiriyor, gölgeye de dönüşen bir aydınlık yaratıyordu.

Klamm avluyu iri adımlarla geçti. Siyah ceketinin etekleri yürüyüşüyle sallanıyordu. Benim ardı sıra geldiğime emindi.

Arka binanın cam kapısını açtı; tümüyle yeni yapılmış olduğu belli olan bir holden madeni asansör kapısına doğru yürüdü.

Beşinci kat, sanırım, Klamm'ın dairesiydi. Camlı bölmelerin ardında çalışan sekreterlerin yüzlerine bakmaksızın, aradaki geniş koridordan arkaya doğru yürüdük. Bölmelerin girişi için aralık bırakılmış geçitlerden birkaç sekreter kadının bacaklarını görmemezlik edemedim. Ne güzel bacaklardı bunlar! Kuşkusuz makale sahibi Bayan Von Zweigberg'in hakkı vardı. Ne etkileyici bir yazı yazmıştı ama bugün gazetesinde.

Klamm'ın, arka yanı bütün bütüne kaplayan dairesinin kapısında, ince, koyu renk takım elbise giymiş, Yahudi asıllı olduğu her halinden belli olan bir hademe vardı. Klamm'ın daire kapısını kuru elleriyle açtı. "Herhalde kamplardan kurtulan biri," diye düşündüm. "Bayan Garneda nerede acaba? Şato'nun yakınındaki hanın sahibesi, Klamm'ın gizli metreslerinden biri."

Klamm'ın dairesi postane binalarının arasında yer alan arka sokağa bakıyordu. Arka binalar, sokağın üzerinden -herhalde üçüncü kattan- uzanan bir kapalı geçitle bu binaya bağlanıyordu. Postanenin önünden geçen büyük caddenin karşısında, Merkez Tren İstasyonu'nun yukarı tarafına düşen yörede, son yıllarda paket postanesi olarak yapılmış, yepyeni, büyük, açık, boz renkli yapılar olduğunu biliyordum. Buna karşın, burada, Klamm'ın dairesinden görünen arka sokakta, gerideki binaların önlerinde paketlerle ilgili bir etkinlik vardı. Küçük, iki ya da dört tekerlekli, vinçli arabalarla taşınan paketleri Klamm'ın odasının geniş camlarına doğru hafifçe eğilmekle görmek mümkündü.

Masasına geçen Klamm, benim, masanın önündeki koltuklardan birine oturmamı işaret etti.

"Kafka'nın ölümünden sonra Şato'daki yaşamın da tadı kaçmaya başladı," diye başladı söze. "Bunları, burada pek kimseyle konuşmıyorum da," dedi. "Kamptan kurtulmuş birkaç insan var; onlar da o günleri pek hatırlamak istemiyorlar."

"Bay Klamm," dedim. "Kafka'nın ölümünden sonra, onun akrabalarının başına gelenleri bildiğimi tahmin edersiniz. Ama, siz Şato'dakiler, nasıl yaşadınız, neler geçti başınızdan?"

Koltuğuna bütün ağırlığıyla yerleşmiş olan Klamm:

“nce yıllar, daha önceki yıllar gibi geçiyordu. Ama kentte uzaktan uzağa duyuyorduk, kuşkusuz bir hareketlilik vardı. Siyasi tartışmalar, siyasi eylemler... Şato'nun arazisine, daha sonraki yıllarda, başka bir kadastro memuru gelmedi. Frieda –Klamm burada durakladı– o güzel sarışın kız... K.'nin kayboluşundan sonra o da sırlara karıştı. Ama arazi Nazi işgaline girince –kuşkusuz Şato'nun yeni siyasi oluşumlarla bir ilgisi yoktu, eski köklü bir geleneği temsil etmekteydik biz– Şato bütün kapılarını, pencerelerinin kepenklerini kapattı. Erkânın da, yavaş yavaş, bodrum katındaki bölmelerde yaşamaya çekildiğini söyleyeceğim. Sarhoşluk alıp yürümüştü. Şato'nun gururlu, ama sessiz tarihinde görülmemiş sürüngen bir dönem. Savaşta yöreye hiç bomba düşmemesi bizim de, kentin de, büyük şansıdır. Savaş bitince kepenkleri de, pencereleri de atıktık, güneş ışığında halkın sevinçli gösterilerini –birkaç yıl süren– uzaktan uzağa izledik. Sonra yeni bir rejim, ‘işçi rejimi’ geldi. Bu rejimin de bize uzak düşen bir rejim olduğunu belirtmem gerekli mi? Ama onlar da Şato arazisine dokunmadılar. Böylece, 1950'den başlayarak, Şato'da yaşayanlar, birer birer Avrupa'nın çeşitli yerlerine dağılmaya başladılar. Kimliklerini, geleneksel unvanlarını belli etmeyen, sessiz bir dağılıştı bu. Bana da Şato'ca bu kuzey ülkesinde bazı görevler –alçakgönüllü görevler bunlar, gördüğünüz gibi– verildi. O zamandan beri buradayım.”

Kuşkusuz Klamm'a, Şato'daki yüksek görevlilerin nelere dağıldığını, Kont Westwest'in nerede olduğunu sormazdım. Sormaya kalkışsam da, bir açıklamada bulunmayacağı hemen hemen kesindi. Klamm belki sadece Şato'yu koruyanların şeflerinden biriydi. Yetkileri olan bir başbeki. Belki, biraz hareket özgürlüğü olduğu için yetkileri kendiliğinden, bir ölçüde, genişleyen bir alt düzey görevlisiydi. Ama Kafka'nın verdiği bilgi bu kadarcıktı. Onun dışına ıkamazdım. Klamm, keşke bana ensesi dönük otursaydı. O zaman, yıllarca önce yazılmış da, sonraki yıllarda karşıma somut bir gerçeklik olarak çıkmış olan bu yazınsal enseyi

doya doya görecektim. Ama bu tatlı ilkyaz gününde yoktu böyle bir şansım.

“Şimdi size yol göstereceğim,” dedi Klamm. “Birlikte aşağıya inelim.”

Geldiğimiz yerlerden geçerek asansöre doğru yürüdük. Klamm, cüsseli gövdesiyle, sağımda, bir adım önümde yürüyordu. Kocaman ceketi sırtındaydı. Cam bölmelerin önünden geçerken, önlenemez bir merakla, gene, genç sekreter bayanların güzel bacaklarının görünüp görünmediğine baktım. Evet oradaydılar, sadece oturuş biçimlerini değiştirmişlerdi.

Aşağıdaki avluya indiğimizde Klamm:

“İsterseniz buradaki gişeden mektuplarınızı postaya verin,” dedi. Kuyrukta üç-beş kişi vardı. Klamm beni bekleyebilirdi.

“Ama bazı makbuzları da ödemem gerekiyor. Son günleri geldi Bay Klamm,” dedim. “Postaneye gelmişken...”

“Evet. O işleri de bitirin. Durun! Otomattan para çekecekseniz sonra oraya geçmelisiniz.” Eliyle mavi oku ve otomatın bulunduğu arka bölümü gösteriyordu. “Yoo, merak etmeyin, bugün öğleden öncemi size ayırdım. Her işinizi bitirip Kafka’yı anlama çalışmalarınızın rahatça devam etmesini istiyorum.”

“Ama benim para kasalarına da uğramam gerekli Bay Klamm!”

“O işi de yapın. Ben gene sütunun dibinde bekleyeceğim sizi. Sonra sigorta ve emeklilik işlerinizle ilgileneceğiz.”

Kimi gişenin önünde kuyruğa girdim, kimisinde de, küçük bir makineden sıra numarası çekip gişenin önündeki elektrikli levhada numaramın yanmasını bekledim. Ben, acele ederken, gözücuyla baktığım Klamm, büyük bir sabırla bekliyordu beni.

Bütün işler bittikten sonra, Klamm’la birlikte, İş Bulma Kurumu’nun yer aldığı bölüme yöneldik. Camlı bölümleri geçtikten sonra, Klamm’ın arkasından, onun açtığı kapıdan

içeriye girdim. Orada, orta yaşlı bir bayan Klamm'ı bekliyor gibiydi. Klamm'ın konuşmasına da gerek yoktu. O yetkili bir konumdaydı, ama alçakgönüllülikle ayakta duruyordu. İş hayatımla ilgili dosya kadının önündeydi. Klamm'a saygılı bir göz süzüşüyle bakan kadın bana dönüp:

“Sizi artık emekli edebiliriz,” dedi.

“Çalışma sürem doldu mu? Çalışıyor muydum ben?”

“Yeni yasaya göre erken emekli olmanız mümkün,” dedi kadın.

“Bunu ben de isterim ama... Bilmiyorum ki! Bütün bu boşu boşuna geçen hayatımdan sonra...”

“Evet, evet, bu mümkün,” dedi kadın. “Numaranız?..” Önündeki ekrana bakıyordu şimdi. “Size göndereceğim kâğıtları doldurun bize postalayın. Telefon numaranız aynı mı? Sorunla Bay Klamm da ilgilendikten sonra...”

“Evet, değişen bir şey yok.”

Ardından, önde Klamm, arkasında ben kadının odasını terk ettik. Yeniden camlı bölümü geçerek Emniyet Sandığı'na doğru yöneldik.

“Oraya da mı uğrayacağız Bay Klamm?” dedim.

“Uğrasak iyi olur!” dedi. “Buradaki insanlara göre çalışma yıllarınız biraz eksik. Orada emekliliğinizle ilgili bir sigorta olanağı var sizin için. Şimdi ödeyecek yeterli paranız yoksa, banka bölümü size küçük bir kredi verecektir kuşkusuz.”

“Buna da çok teşekkürler Bay Klamm,” dedim. “Hepsi, birdenbire, yarım gün içinde oluyor; burada, bunca sistemli olarak yerleştirilmiş ayrı ayrı bölümlerde. Hepsi çok iyi, ama benim yaşantımda değişen bir şey yok Bay Klamm.” Şimdi artık Klamm'a karşı korku değil, dostluk duymaktaydım. Bu iri yarı, eski dönemlerin adamı işleri düzene koyan bir koruyucudan başka bir şey değildi. “Benim yaşantımla ilgili bir şeyler yapılamaz mıydı? Ona biraz gerilim, heyecan, yaşama tadı ya da ne bileyim, erotizmle ilgili bir şeyler katan?”

“Daha ne istiyorsunuz ki?” dedi Bay Klamm. “Bütün

kış iyi ısınan evinizde, ağaçlara, onların ardındaki demiryoluna, ötedeki kanala bakan pencerenin önünde oturup sonsuzca, tekrar tekrar Kafka incelemeleri okudunuz. Sokağa çıktığınızda -bu kış ülkesinde hiç de şık giyinmenize gerek yok, ama sizin paltonuz gene de göz dolduruyor- pek az kimsenin dolaştığı sokaklarda, haftada birkaç defa büyük bir rahatlıkla kent turunu yapıyorsunuz. Arkadaşlarınız, hemen bütün hafta çalışıp tatil günleri evlerinden çıkmasalar da, pazar günü kentin ortasındaki kahveye uğruyorlar ya! Güneş az gösteriyor yüzünü. Görüldüğü zaman da çok erken batıyor. Ama bu uçsuz bucaksız, bir ova gibi dümdüz uzanan kuzey göğü altında... sessiz gecelerde, kendi kendinizi dinleyerek... hayır, bir kuş bile rahatsız etmeyecek sizi... düzenlenmiş bir yaşam size sonsuzca boş vakit özgürlüğü verecek, ruhunuz sessizlik içinde yükselecek. Bir düzen ve hiyerarşi adamıyım ben: Düzen ve hiyerarşi kurulmadan mutluluk denilen şeyin zerresini duymak olanaksızdır. Uzak, geçmişten gelen bir geleneğin uzantısıyım. Şimdi Prag'daki Şato'nun kapalı pencerelerini, güneşin vurduğu camlarını, sonsuz, büyük odalarını, mahzenlerini düşünün... güneş Vltava Nehri üzerine vuruyor, karşı kıyıda bütün camlar altın gibi parıldıyorlar.. Altın kent. Bakın, uzun yıllar önce, o kenti yitirdiğim için hiç üzüntülü görünüyor muyum ben? Hepsi budur, hepsi budur genç adam. Size 'kitaplarınıza dönün' demeyeceğim. İlkyaz mevsimi geldi. Bakın dışarıda 'tatlı ve güzel bir dünya var ve siz de o dünyanın bir parçasısınız.' Unutmayın bunu."

Merkez postanesinden çıktığımda kuşlar gibi hafiflemiş hissediyordum kendimi. Hayatımla ilgili olarak yapmam gereken her şey, bu inceden inceye düzenlenmiş kocaman binada yapılmış, bitirilmişti bile. Tatlı ve güzel bir bahar havası içinde, bir tek, otuz yaşın üstünde, güzel hanımlarla flört etme sorunum kalmıştı. Ama Klamm elbette o sorunu da çözemezdi. Yoo, kararlıydım kararlı olmasına; ama, bilmiyorum ki bütün faturalarını ödemiş, bürokrasideki bütün kişisel işlerini bitirmiş, bir "erken emekliyle" kim flört ederdi ki?

Konumum, borçlarım, emekliliğim, sonraki yıllardaki geçimim, vergilerim, ruhumun hayalini gördüğü istekler.. konusunda boş yere endişelendiğimi düşünüyordum şimdi. Endişenin verdiği karabasanları, gene endişenin yarattığı roman kahramanları ortadan kaldırıyor. Onlar.. gerçekten onlar.. hayal ürünü olsalar da.

Türkiye'deki okur için not:

Elbette bütün bütüne kurgusal olan bu parodi-
de gerçek olan şeyler şunlardır: Stockholm
Kraliyet Merkez Postanesi'nin uzun süren bir
yenilenmeden sonra, içine öyküde geçen bü-
tün büroların yerleştirilmiş olduğu ve gazeteci
Bayan Charlotta von Zweigberg'in DN (Da-
gens Nyheter) Gazetesi'nde 5 Haziran 1994'te
gerçekten "Erkekler Niçin Flört Etmiyor?"
başlıklı bir yazı yayımlamış olması.

ECZANE

Örnen Eczanesi alanın öteki tarafına taşındı. Bu yüzden ben, eczaneye giderken, ilk zamanlarda, yerini şaşır-dım, alana bakan eski yerine gittim.

Yeni yeri, karşı tarafta, alana ulaşan sokaklardan birinin içindeydi. Gene alana yakındı. Yanında kentteki büyük bir kitabevinin şubesi vardı. Eczane, bu yeni, eskisine göre daha geniş olan yerinde karmaşık bir biçimde düzenlenmişti.

Girişi ile çıkışı ayrı ayrı belirlenmiş, yan yana duran, girişi sadece içe, çıkışı dışa açılan camlı iki kapı kullanıyordunuz. Kapıdan girdikten sonra sola dönüyor, başka bir camlı kapıyı açıyordunuz. Sokağa bakan büyük camlarından da, giriş bölümünden de içerisi görünen görkemli eczane, geniş salonuyla önünüzde açılıyordu.

Karşıdaki, her biri küçük birer barakaya benzeyen, üzerleri açık iki tezgâh vardı. Sağdakinin üzerinde “verme”, soldakinin üzerinde “alma” yazıyordu. Bu sözcüklerden, reçetenizi sağdaki tezgâhın arkasında oturan kadına bırakacağınız, sonra da sırası gelince –ya da çağrılırsanız– (kimbilir ne vakit?) ilacınızı –geri verilecek cinstense reçetenizi de– soldaki tezgâhtan alacağınız anlaşılıyordu. Üstü açık barakalara benzeyen bu iki küçük dükkâncığın arasında, arkadaki ilaç yığımıyla dolu raflarla, gene ilaç kutuları dizilmiş koskocaman bir kürenin bulunduğu bölüme geçmek için bir aralık bırakılmıştı.

Reçetenizi üzerinde “verme” yazan tezgâhın arkasındaki kadına veriyordunuz. O, reçetenize bir an bakıyor, sonra tezgâhın yanında yürüyüp duran bir Taylor aralığına dikine yerleştiriyordu onu. Reçeteniz akıntılı bir kanala bırakılmış bir kayık gibi arka taraflara, sizin ayakta durduğunuz yerden görülmeyen, beyaz önlüklü çalışanlardan birinin önüne doğru gidiyordu.

Reçetenin dikine yerleştirildiği aralıkta, arka taraflara doğru gidişine baktın, onun bu aralıkta uzaklaşışından ötürü, Lunapark’taki “Aşk Tüneli’nde akıntıyla yol alan kütükten oyulma sandalları düşündün.

“Aşk Tüneli”. Yaz başlarında, her yıl, bir defa da olsa gezindiğin Lunapark’ta seni en çok ilgilendiren, içinde geçirilen birkaç dakikalık yolculukta da, en çok hülyalara sürükleyen yer değil miydi?

Zaten hangi oyunları seviyorsun Lunapark’ta? “Dehşet Tüneli”... Rayları üzerinde, karanlıklar içinde, salaş bir arabayla kayarken, bütün saklı köşelerden üzerine doğru fırlayan hayaletler... Sonra, Lunapark’ın çıkış kapısına yakın bir yerde bulunan, gene raylar üzerinde kayan, eski model otomobiller...

Ama “Aşk Tüneli”, suyun akışıyla daracık kanalın kıyılarına çarpa çarpa giden, içine yerleştiğin, koca bir kütüğü andıran kayıklarıyla insanı, suyun kıyısı boyunca dizilmiş şatolar, değirmenler, asma bahçeler boyunca gezdiriyor, yanında oturan “sevgilikle” düştü düşe sürüklüyordu. İşte Örnen Eczanesi’nde “verme” servisindeki yaşlıca kadın, reçeteni yürüyen yarığa yerleştirdiğinde, bu aydınlık eczane-nin donuk havasında reçetenin “Aşk Tüneli” boyunca gittiğini düşünüyorsun. Eczane, ilaçlar, aşk tüneli... Cennetten çıkma birer iksir kuşkusuz bu ilaçlar. Tatsız tuzsuz da olsalar.

Arkada sıralanmış rafların önü boyunca değil yalnız, gişeye benzeyen bu tezgâhların arkasına düşen kocaman kürenin çevresinde de dolaşılıyor beyaz önlüklü kadınlar. Hepsinin oldukça ortak bir özelliği de var: Hiçbiri güzel değil bu kadınların, hemen çoğunluğunun da yüzü gülmüyor, içlerinde bir tek makyaj yapmış da yok. İster istemez insan,

“Aşk Tüneli”ni unutup morgları düşünmeye başlıyor. Ecza-
ne, “Aşk Tüneli’nden çok ölümlere, morglara yakın bir yer
mi?” diye düşünüyorsunuz. Kuşkusuz bütün işlerin derin
bir sessizlikle yapıldığı bu ortamda, bunca ilaç bekleyen ka-
labalığa karışan –ilaç bekleyen hastalar, yan yana konulmuş
bir sürü koltukta oturuyorlar– ölümü çağrıştıran bir şeyler
var. Bu beyaz önlükler, gülmeyen makyajsız yüzler, hastane
terliklerine benzeyen terlikler, bu genel iticilikle kendine
özen göstermeme (kadınların bir teki bile saçlarını yaptır-
mamış)... “Yeni Hayat Eczanesi” değil burası, ‘Örnen Ecza-
nesi’!

Ama eczanedeki ilaç servisinin işleme düzeni elbette
bu kadar değil. İçeriye doğru uzanan beş tane kadar gişe
benzeri delik var. Her birinin ardında birer eczacı kalfası
oturuyor. Hepsi de kadın bunların. Gişelerin birkaç metre
önünde sıralanmış koltuklarda oturup ilaçlarını bekleyen
hastaları, soyadlarıyla bunlar çağırıyorlar. Alçak bir sesle.
Hastalara ilaçlarını veriyorlar, ilaçların kullanılışı üzerine
bilgi aktarıyorlar, sabit ilaç ücretini alıyorlar.

İlaçlarını bekleyenlerin oturdukları on kadar koltuğun
arkasında dolaplar var. O geniş arka bölümde, bir yanı açık
kare ya da yarım daire biçiminde dizilmiş, yerden tavana
doğru yükselen raflardaysa reçetesiz satılan ilaçlar sıralan-
mış. Sınıflandırma şöyle: mide ilaçları, nikotine karşı ilaçlar
–sadece “nikotin” yazıyor üstteki rafta–, ağrı, öksürük, nez-
le, alerji, ağız bakımı, diş (diş macunları, diş fırçaları, özel
kürdanlar, diş ipleri de var orada)... Eksiksiz bir düzen. Ama
köşede iki bölüm daha var: Biri bebeklerle ilgili şeylerin bu-
lunduğu raflar –üzerinde sadece “bebek” yazıyor–, öteki de
“özel” adını taşıyan raflar.

Bütün bu ilaç düzeninin ortasında, kuşkusuz biraz sa-
bırlı olursanız, size doktorun verdiği ilaçlara kavuşacaksınız.
Ama, düşünüyorsunuz, gerçekten sizi iyileştirecek olan
ilaçlar bu ilaçlar mı? Yoksa sizin, her şeyin bunca düzenlen-
memiş olduğu, sadece bir tek eczacının eline kaldığınız, iş-
lerin çok olmadığı zamanlarda onunla sohbet edebildiğiniz,
eczanenin önündeki yoldan suları çevreye fışkırtarak oto-

mobillerin geçtiği, bisikletlerin rasgele kaldırımların kenarına bırakılmış olduğu; öteki kaldırımda palmiye ağaçları bulunan, belki rıhtımdan sonra mavi bir denizin görüldüğü bir eczaneye gitmeye mi ihtiyacınız var?

Reçetemi uzatırken, “verme” bölümündeki yaşlıca kadına:

“Eski eczaneniz daha rahattı, burası biraz karışık görünüyor,” dedim.

O reçeteme bakıyordu. Alerjiye karşı kortizonlu bir burnun spreyiyle, gene alerjiye karşı haplardı yazılı olan: Rinexin, Phenylpropanolemin, Hydrochlorid.

“Öyle mi düşünüyorsunuz?” dedi kadın, hiç de asık yüzlü değildi şu anda. “Ama göreceksiniz, çok iyi bir düzen var burada.”

Bu arada reçetemi yürüyen aralığa dikine yerleştirmişti. “Aşk Tüneli’nde, eczanenin gerilerine doğru gidiyordu reçetem.”

Tanrım! Ne de insanı hülyalara sürükleyicidir bu Aşk Tüneli. Kütükten sandalınız, daracık kanalın kıyılarına toslaya toslaya, akan suyla, Güney Almanya’daki kanallardan, İtalyan stilindeki ışıklı şatolara doğru, dolambaçlı yollarla gidip dururken... bahçeleri nehre kadar uzanan bir şatonun terasında sevgilisiyle birlikte oturan, birkaç yüzyıl öncesinin peruklu genç adamı siz değil misiniz yani? İşte mekanikliğinden bıktığınız bu kentte –bu mekaniklik yaz sıcakları başlayınca daha bir ortaya çıkar gibi olmuyor mu?– hemen kentin kıyısındaki bir adanın üzerinde kurulmuş Lunapark’a kendinizi attınız, düşler görüyorsunuz orada.

“Öteki eczane daha sadeydi. Reçetenizi, sıra numaranız gelince, sizi çağıran gişelerden birine veriyordunuz, biraz ötedeki sandalyelerde ilacınızın hazırlanıp da sizi çağırma- larını bekliyordunuz. Bir de ötede, reçetesiz ilaçların alınabileceği yer vardı.”

“Burayı bir deneyin de sonucu görün,” dedi kadın.

“Başarılar,” diyerek, öteye, gişelerin karşısında yer

alan, kadının işaret ettiği sandalyelerden birine doğru yürüdüm. Arkamdan:

“Hangi gişeden çağrılacağınız belli değil. Fısıltı gibi bir sesle çağrılırsanız da sanırım duyarsanız,” dedi kadın.

Kulaklarımın o kadar hassas olmadığını söyleyemedim. Ama oturduğum sandalyede, onları, gişelerden gelen fısıltılara iyice dikmeye karar verdim. Bu arada da, ilaç dolapları arasında dolaşan erkeği gördüm. Eski eczanede de çalışan tek erkek oydu. Birkaç defa onun elinden ilaç aldığımı hatırlıyordum. Kabak kafalıydı, saçları, sadece, başının iki yanından düzensizce fişkırıyordu. Uzunca boylu bir adamdı. İlk görüşümden beri, onun hakkında değişmez bir fikir edinmiştim: “Eczane” diye bir yer olmasaydı, ona rastlamam olanaksızdı. Eczane onun yeri idi. Eczacılık mesleği ile ilgili olmayan bir ortamda onu görmek mümkün değildi. Tam yerinde, kendi dekoru içindeydi bu adam. Dolaplar arasında dolaşırken beyaz önlüğünün etekleri uçuşuyor, ilaç şişeleri üzerindeki yazıları okurken dolaplar arasındaki aralıklardan görülüyor, size, ilacınızı verirken de, gözlerini açarak, hafif bir sesle onu nasıl kullanacağınızı anlatıyordu. “Ama çok şükür,” diye düşündümdü, “eczacılık mesleği uzun yıllardır var, yüzyıllara uzanıyor tarihi, başka bir yüzyılda da dünyaya gelseydi, kuşkusuz bu adam, çalışabilmek için bir eczane bulabilecekti. Nerede olursa olsun bir eczanede olacak o, hangi çağda olursa olsun, saçının bir telinin konumu bile değişmeyecek.”

Nitekim, ilaçlar dünyasındaki o anlaşılması güç kadehin itişiyile, beni gişenin önüne çağıran o oldu. İki kutu ilacımın, kutuların yanlarından taşan etiketlerini tutarak, bana onları nasıl kullanacağımı anlatıyordu.

“Bildiğim ilaçlar bunlar,” dedim. “Siz hiç merak etmeyin.”

“Bunu çocukların erişebilecekleri yerlerden uzak bir yere...”

Sabırla dinliyordum. Kendimi tutamadım.

“Onu bunu bırakın da bana Aşk Tüneli’nden söz ediniz.”

“Hangi Aşk Tüneli?”

“Bu reçete size Aşk Tüneli’nden geçerek gelmedi mi?”

“.....”

“İşte görüyorsunuz, orada, reçeteler sıra sıra tünelden geçerek geliyorlar.”

Bu büyük eczacının ya da eczacı kalfasının gözleri iyice açılmış, bana şaşkınlıkla bakıyordu.

“Bu ilaçlarla iyileşecek miyim dersiniz? O gittikçe artan, nefes almamı zorlaştıran alerjiler... İklim değiştirdiğimde, her defasında, burnumda şiddetli bir nezle oluşuyor. Büyük sıkıntılar çekiyorum. Nemli havalarda da. Her zaman kuru, kıvamında güneşli yerleri nereden bulayım. Kader insanı oradan oraya sürüklüyor. Bu eczanenin ilaçlarla dolu şu arka bölümünün ardında, bir kitabevinin şubesinin bulunduğunu, oradan bazen kitap, bazen CD aldığımı bilmesem, orada ölümün ‘çorak ülkesi’nin uzandığını söyleyeceğim. Bana ‘Aşk Tüneli’nden söz edin. Sevgilinizle bir sandalda oturuyorsunuz, sık sık da öpüşüyorsunuz. Günümüzde ışıklandırılmış Ortaçağ şatolarının önü sıra geçiyorsunuz. Şatodan dans müziği sesleri kıyıya kadar yayılıyor. Beni iyileştirecek olan odur. ‘Aşk Tüneli’nde uzun bir gezi. Etli dudaklarla ikide bir öpüşmeler. Okul yaşantım boyunca sırf pozitif bilimlerle eğitilmiş olmasaydım, şimdi size ‘alın bu ilaçlarınızı geri’ derdim. Ruhum aşk perilerinin, sirenlerin, Erosların üflediği rüzgârla kanatlanıyor. Bütün bu eczanede çalışanlara öğütlerim, kalplerini aşkın rüzgârlarına doğru açmalarıdır. Bana gelince, ben de, kuşkusuz o rüzgârlarla sürükleneceğim, bu düzenli, temiz kentin üzerinde balonlar gibi uçuşurken göreceksiniz beni.”

KULE

Taşınma günü gelince arda kalan yıllarımı geçireceğim kulenin merdivenlerini tırmanmaya başladım. Taş merdivenlere sahanlıklardaki pencerelerden donuk bir ışık vuruyordu. Dağların eteğindeki bu küçük kentin hemen her mahallesinden görülebilen kule 15. yüzyılda yapılmış olacaktı.

Güneşin pırıl pırıl parlayarak ışıklarını yamaçlara vurduğu soğuk bir kış günüydü.

Çok eskiden de, şu içinde yaşadığımız yıllarda da, böylesi bir kulenin tepesindeki odalardan birine çekilerek yaşamlarını sürdüren insanlar olduğunu biliyordum. Öykülerini okumuştum onların. Bunların arasında, hemen hemen herkesin adını bildiği tanınmış insanlar da vardı: din adamı, şair ya da ressamdılar. Yaşamım boyunca okuyup durduğum kitaplarda da, kimi yazarın bu kuleye çekilme edimini simge ya da eğretileme olarak kullandığını biliyordum.

Hayır, hiçbirine özenmiş değilim. Ortalama on beş yıldır içinde yaşadığım bu küçük kentte artık eskisi gibi yaşayamayacağımı düşünüyordum. Öğleden sonraları evimin salonunda başım önüme düşüyor, hiçbir şeyin olmadığı bir dünyaya çekilir gibi oluyordum. İyisinden iyi bir değişiklik gerekirdi bana. Daha önceleri uzun yıllar oturduğum o uğultulu büyük kente de dönemezdim. Ovaya yayılmış evleri göz aldığınca sınırsız uzanan o uğultulu kente. Son durağım olan bu küçük kentin taş döşeli sokaklarında dolaşıp durmaktan bıkmıştım artık.

Kulede oturmaya başlayınca hangisini düşünüp dura-

cağım? O birbirine eklenen evleri dünya yüzeyini kaplayacakmış gibi görünen büyük kenti mi? Yoksa küçük pencerelerinden güneş ışıkları altında parıldayan mahallelerini pencereden görebileceğim bu küçük dağ kentini mi? Sanıyorum kulede yaşamaya başlayınca ikisini de unutacağım. Şöyle böyle gördüğüm öteki kentleri de. Ne ona, ne öbürüne ne de başka birine gidebilirim artık.

ZAMKLI KADIN

Bazen uyandığım da hangi kentte uyandığımı bilemiyorum. “Neredeyim?” diye soruyorum kendi kendime. Ama bugün, gene bu havanın temiz olduğu, kış güneşinin kentin üzerinde ışıldadığı, sokakların alabildiğine tenha olduğu kuzeydeki kentteyim. Bir gün önce geldim buraya, sinemaya gidiyorum.

Öğleden önce hazırlandım. Öğle yemeği olarak, sinema salonunda uyku bastırmasın diye, hafif bir şeyler yedim. Sinemanın yolunu tuttum.

Sokakların boşluğu –unuttum mu bunu?– soğuk caddeleler... beni rahat ettiren bir şey yok muydu bunda? Boşluğa bırakılmışım, uykumda bir düşe yuvarlanmışım, tertemiz, insanın yüzünü okşayan bir havanın içinde asılı duruyorum sanki.

Sinemanın holünde, 3 seansına biletimi aldıktan sonra, ötedeki, küçük, yuvarlak masalardan birisinin kıyısına oturacak, öğrencilik yıllarımda Beyoğlu sinemalarını anımsayarak, bir TV ekranından gösterilen film parçalarını seyredip filmin başlama saatini bekleyecektim. Salonun o kuytu köşesine doğru giderken, birdenbire, kendisinden bilet aldığım kızın gizli bir güzelliği olduğunu fark ettim. Camın gerisinde duruyordu. Benden önce bir kız bilet almıştı gişeden, onun yanında bir arkadaşı vardı, benim arkamdaysa başka bekleyen yoktu. Biraz oyalanıp iyice bakabilirdim gişedeki kıza. O önündeki küçük ekranda bana bir yer seçmiş, biletimi makineden çekivermişti. İş işten geçmişti işte.

Bana özel bir ilgiyle baktığını sanmam. Onun gizli güzelliğini fark eden bendim. O bende ne fark etmiş olabilirdi ki? Yüzümden okunan içimdeki boşluktan başka.

Ne tür bir güzellikti bu kızdaki? İnce, gergin yüzü bedeninin güzelliğini belli ediyordu. Uzunca boylu da olsa, öyle olmasa da güzeldi bedeni kuşkusuz. Bu ince, gergin yüz, ondaki gizil aşk gücünün, çok derin bir ölçüde olduğunu yansıtıyordu. Saçlar, gözlerinin kıyısındaki hafif çekiklikler.. Kuşkusuz bambaşka bir tendi ondaki. Bedenindeki her şey çekiciydi. Öyle bir yapılışı vardı ki sanki zamklıydı gövdesi. Başka kadınlarla olan ilişkilerdeki gibi değil –onlarla ne denli zevk veren bir birleşmede bulunursanız bulunun, ayrı düşerdi bedenleriniz bu yakınlaşmadan sonra– çok ender bulunur bir sevişmeyi vaat ediyordu. Onun bedenine yapışılır kalınırdı. Zamklıydı bu beden. Birleşme içinde o baş döndürücü kayboluşu çılgık çılgına yaşamayı çağırıştıran yapışkanlık, kuşkusuz cinsel organının bulunduğu bölgede de vardı. Zamklı bir kadın! Eşsiz bir dirilikle sanki sonsuza karşı gerilmiş bir ten.

Gişelerde bilet satan kadınların giydiği iki parçalı, açık gri üniforma içinde duran bedeninin o kımıltılı, parıltılı canlılığını apaçık sezmiştim işte. Sonra aklımın içinde onunla nasıl tanışacağım konusunda sorular, ileriye doğru uzanan bekleme yerindeki yuvarlak masalardan birine oturdum, kentte oynayan filmlerin parçalarını seyretmeye başladım.

Güzel bir yerdi. Loş aydınlıkta sessizlik içindeydim. Gençliğimin sinemalarına doğru bir yolculuğa çıkmıştım sanki. Mermer döşeli, çok yüksek, süslü tavanlı bir hole giriyorum. Görkemli bir giriş yeri. Kalabalık caddeyi arkamda bırakıyorum. Gişedeki kızdan biletimi alıyorum. Geniş, camlı kapıdan iç bölüme doğru yürüyorum. Biletimi kesiyorlar. Burası da mermer döşeli, sağa ve sola doğru genişleyen küçük bir salon, bekleme yeri. Sağ köşede küçük bir barla duvarın önüne yerleştirilmiş bir kahve ocağı yer alıyor. Çok yüksek tavanlı, yukarıda geniş balkonu, yanda süslü locaları bulunan sinema salonunun kahverengi, geniş ka-

pıları henüz açılmamış. Öğleden sonrasının, saatin 4.30'a doğru yol aldığı durgun, kımiltısız vakti. *Atlas Sineması*. Bütün kederlerin uçup gittiği bir vakit.

Kafamın içinde gişedeki genç kadının bedeninin imgesi, filmdeki âşık kadın yüzlerine, gece yarısı güneşlerine, dalların ardında hızla hareket eden dolunaya, bütün bu birbirine bağlanan kana, ölüme, ay ışığına, rejisörün bitimsiz aşk duygusunu duyurmaya çalıştığı birbirini izleyen, durmadan birbirine dönüşen simgelere bakarken, ona ulaşabilmek istediğimi kendi kendime tekrarlayıp durdum. Kanla, aşkla, melankoli ile yoğrulmuş bu filmi görmeden önce, sanki gişedeki bu kadına rastlamam gerekiyordu. Filmde rejisörün –Coppola ne kadar da çok çalışmıştı bu eski vampir öyküsünü simgesel bir düzeye yükseltebilmek için, belliydi– yakalamaya çalıştığı simgelerin ardında, bu kadına benzeyen bir kadın imgesi vardı sanki. Belki de, kimbilir, böyle bir kadın imgesi, şimdi benim Avrupa kentlerinde dolaşıp duran zihnimin derinliklerine yerleşmişti de, gişedeki kadını, filmdeki simgeleri, içimde taşıdığım cinsel güçle karışan derin melankoliyi birbirine birleştiren, bütün bunlardan uykularımı kaçırarak korkunç bir duyarlılık yaratan bendim. Ama, ne olursa olsun, bu gişedeki kadın, başkalarına benzemeyen bambaşka bir kadındı kuşkusuz.

Yeniden öğle üzeri, oraya gittim ve genç kadına sordum: “Ne kadar güzelsiniz siz. Saat kaçta kadar çalışıyorsunuz?”

Güldü.

“Bugün 7'ye kadar.”

“Ah, sizi karşıda şu İngilizce ad taşıyan kahveye, Golden Age'e davet etmek isterim.”

“Çok centilmensiniz. Neden gelmeyeyim? Sizi orada bulurum. Saat 19'u biraz geç.”

Ah! Eski Beyoğlu! Zamklı kadınları yok muydu?

Birkaç gündür ağzımda geveleyip durduğum bu “zamklı kadın” sözünü, Beyoğlu'nda yaşamış şair Celâl

Sılay'dan almıştım zaten. O cümbüşlü mahallede, Sait Faik adında, az rastlanır bir hikâye yazarı yaşamıştı; şair Celal Sılay da onun en yakın arkadaşlarından biriydi. Toplumdan kopmuş yaratıcı insanların, o güzel kentte, birbirlerine yapışan arkadaşlıklarıydı onları birleştiren. "Toplumdan kopmuş" diye yazıyorsam, "toplumun altına düşmüşlerdi" diye anlaşılmasın. Tersine, üstüneydiler toplumun. İşte hikâye yazarı 1954 yılında ölünce, şair, kendi yayınladığı gazete türü edebiyat dergisinde yazmıştı, ünlü hikâyeci üzerine, bu "Zamklı Adam" başlığını taşıyan yazıyı. Yazı birinci sayfadaydı, ortasında hikâye yazarıyla şairin Taksim Alanı'ndaki anıtın önünde çekilmiş kocaman bir fotoğrafları vardı. Rüzgâr, pardösülerinin eteklerini uçuruyordu. Sait Faik öldüğünde, 48 yaşındaydı. Celâl Sılay da, 1974'te, 60 yaşındayken öldüğüne göre, hikâye yazarı arkadaşı öldüğünde 40 yaşında olması gerekirdi. Eşsiz, eşsiz bir yazıydı. "Zamklı Adam." Birkaç defa, hatta daha çok, sık sık yayınlanması gerekli bir yazı.

Nerde eski Beyoğlu şimdi? Nerede kaldırımları dolduran kalabalıklar? Nerde o eski sinemalar? O lüks, o parıltı, o şehvet?

Eski Beyoğlu'nda "zamklı kadın" imgesi veren bir kadını aramaya vakit bulamazdınız sanırım. Öyle çok şehvet duygusu uyandıran kadın vardı ki; bu kentin sokaklarını dolduran kuzey ışığının donukluğundan sonra, zamklı bir kadına rastlamanın şaşkınlığını yaşayamazdınız orada. Balıkpazarı'ndaki kiliselerden, caddedeki dükkânlardan fırlayan, kaldırımlarda salınarak gezen, sinemalara girip çıkan, Baylan Pastanesi'nde oturan, cadde üstündeki ya da yan sokaklardaki buluşma evlerinde çalışan, Nisuz Pastanesi'nde pazarlık eden, parayla ya da parasız yatan, seven, âşık olan, sevgilisine kaçan, ya da sadece sizle gezintiye çıkan bunca güzel kadın nereden toplanmıştı o caddeye?

"Bir viski içer misiniz?"

"Siz içerseniz."

"Bourbon?"

"Siz onu mu seviyorsunuz?"

“Evet, Bourbon viskilerinin içimi başka türlü oluyor.”

“Olur, ondan içelim.”

Golden Age Kahvesi’nde, arka yandaki bardan geliyordu viskiler. İnce, uzun boylu, sarışın bir kızdı servisi yapan. Duvarlar, “western” dünyasını yansıtan panolarla doldurulmuştu eski Amerikan barları gibi. Batı’nın çıplak bozkırı da görünüyordu orada. Uzakta, kıpkızıl bir güneş batıyordu, Marlboro sigarasının reklam panoları da vardı arada. Duvar dipplerindeki koltuklar deri rengi bir maddeyle kaplıydı.

“Ah,” dedi kadın, “köşede Café Vivals vardı, neden orada buluşmadık ki?”

“Sanırım o güzel kahvenin içki ruhsatı yok.”

“Hayır, yanılıyorsunuz, kareli masa örtülerinin olduğu o öndeki kahve bölümü değil, arka bölümde lokantası bile var.”

“Evet, evet, önünden geçerken öğleden önce arka bölümü gördüm, yarı karanlıktı, ama söylediğiniz gibi bir lokantayı andırıyordu.”

Café Vivals... Damalı örtüler... Celâl Sılay.. Ölümsüz vampirler..

Şimdiden arkadaş olmuş gibiydik.

“Benle dışarıda buluşmak nereden aklınıza geldi?”

“Çekiciliğinizin farkında değil misiniz siz?”

“Ne iltifat, ama çok centilmence.” Sustu genç kadın. Sonra: “Ben de sizi kendi ülkeme davet edeceğim.”

“Kendi ülkeniz mi?”

“Dil sürçmesi canım. Buralarda bir yere işte.”

Bunu söylerken hafifçe kıyıldayan bedeni, bütün o derin çekiciliğin, o ince, saydam tenin, benim düşündüğüm, görmeden varlığını sezip sarsıldığım, o belirsizlikten gelen güzelliğe tanıklık ediyordu. Kuşkusuz başka, bambaşka bir varlıktı. Ah, nereden geliyordu bu varlık? Hangi ortaçağ kilisesi heykellerinden? Hangi vitraylardan yansiyordu bu ışık? Su kıyısında yaşayan hayvanla insan arası bir yaratık biçiminden çıkarak, kaygan bedeniyle beni saracak, otlar üzerinde sürükleyecek, sonra da bilmediğim bir yerde, kör

bir kuyunun gökyüzüne doğru açılan ağzının yanına bırakacaktı. O gecedeki de karanlık olan ağzın.

Zamklı kadınla görüşmemizin ardından, üç-beş gün süren müthiş soğuklar başladı. Kaldırımlar bile buz tutmuştu. Çatılardan sipsivri buzlar sarkıyordu. Üçüncü katın pencerelelerinden donmuş bahçeye, ilerdeki yolu çevreleyen ağaçlara bakıyor, dışarıya çıkmaya pek cesaret edemiyordum. Ona, sinemanın girişinde oturduğu cam bölmeye telefon ettim.

“Ne diyorsunuz bu soğuklara?”

“Üşşt... tam zamanı ama.”

“Birkaç gün sonra görüşürüz. Gececektir bu soğuklar muhakkak. Sizin salonda oynayan vampir filmini gördünüz mü?”

“Dün seyrettim. Sizi düşündüm. Kan, kan, kan. Her şey de sizin kentiniz İstanbul’la ilgili.”

“Yarın sabah sizi arayacağım. Öbür gün hava mutlaka ısınmış olur.”

Bütün gece rüyalarımdaya birbirini izleyen, birbirinin içinden çıkan kanlı sahneler gördüm. Taştan bir mahzene atıldım. İstanbul’daki Yedikule Surları’nın, eskiden zindan olarak kullanılmış taş odalarında dolaşım. Elde edilememiş bir sevgilinin sular üzerinde yüzen resmini gördüm. Gerçekten neyi arıyordum ben? Bu sarnıçlara atılan tutuklu ben miydim? Bunlar sadece rüyalarımdaya olmuyordu; yaşadığım gerçek hayat da, kendini her zaman belli etmeyen görünümleriyle bir işkence değil miydi? Ne vardı ki hayatımda onu sürükleyip durmaya değen? Kentten kente dolaşıyor, çoğu sabah, nerede uyandığımı bile bilmiyordum. Mevsimler geçiyor, güneş çıkıyor, kuzey güneşi gövdemi ısıtmıyor, evimin çevresinde uzandığım çimenlikler üşütüyordu beni. Sonra, birdenbire, bir uçağa biniyor, kendimi sıcak bir deniz kıyısında buluyordum. Güneş gözlerimi kamaştırıyor, sonsuz bir ufuk açılıyordu önümde. Kıbrıs Adası’nda, Doğu Akdeniz’e açılan bitimsiz ufuk gibi bir ufuk. Orada beni çe-

ken karanlıktan çıkıyor, mutlu, uzak bir geçmişin anımsanması gibi, içimin rahatladığını duyuyordum.

Gemim, birçok kanalı geçerek, kıyılarında bu eski başkentten en güzel villalarının yer aldığı, bu büyük gölde rıhtıma yanaştı. Tayfaların bir şey söylemesini beklemeksizin, akşamın alacakaranlığında, bana iyice tanıdıkmiş gibi gelen karşıya çıktım. Karşıdaki ormanın ağaçları arasından batan güneşin bıraktığı kızılık hâlâ belirginken merdivenleri çıkıp konağa doğru yürüdüm. Aklımda sadece o “zamklı kadın” vardı.

İşte, yıllar sonra, Karpat Dağları'nın yamaçlarındaki şatomdan çıkmış, nehirlerle, ormanların eteklerindeki bir sürü kanalı geçerek kuzeybatıda bulunan bu göl kıyısına gelmiştim. Kafamın içinde büyüyen bir kırmızılık, biraz aşağıda bulunan Cloetta Lokantası'nın ışıklarına bakıyordum. Yaklaşan kışın serinlettiği bu kararan sonbahar gecesi içinde konağın bahçe kapısını açtım.

Zamklı kadın oradaydı. Aynı bukleli saçlar, aynı gergin, ince, kısraksız yüz... Aynı incelik. Beni elindeki şamdanla konağın geniş taş avlusuna doğru sürükledi. Sonra, soldaki tahta merdivenleri çıkarken kendisini izlememi işaret etti. Işıkların yarı aydınlattığı bir koridordaydık. Bu yarı aydınlıkta da koyu renkli olduğu belli olan bir perdeyi araladı, sonsuzca geniş bir odaya soktu beni. Tabanı, nereden vurduğu belli olmayan bir ışığı yansıtan odada, duvarlardan birine dayalı pirinç bir karyola vardı. Onun aşk saatlerini geçirdiği yatak olacaktı bu. Pencerelerin ağır kadife perdeleri açıktı. Artık, hiçbir ışığın yansımadığı camlarda sadece gecenin karanlığı vardı.

“Çok uzaktan geldiğini biliyorum,” dedi, “buraya gelebilmek için, Avrupa'nın hemen hemen bütün nehir yollarını aştın.”

“Sadece Avrupa'nın nehir yollarını değil, Kıbrıs Adası'ndaki Venedik kalelerini de ziyaret ettim bu arada. Derin, uzun dehlizlerde dolaştım. İstanbul'daki Bizans mazgallarında iskelete dönüşmüş kadavraları gördüm. Artık, ‘Ruh!

Seni çeviren daracık çerçeveden çıkınca, sonsuzluğa uzanan ne geniş bir çevrimi görüyorsun şimdi,' diye düşünüyorum. O kuzey kentinde, o boş sokaklarda, iyice canım sıkılmıştı doğrusu. Oralarda, solgun güneş ışığının altında aradığım *ebediyeti* bulamayacağımı anladım artık."

Tanımadığım sazların katılımıyla söylenen, çok sesli bir ortaçağ Romanya şarkısına benzeyen bir müzikti duyduğum. Yatağın ayakucuna oturdu. Gövdesine yapışık giysisinin göğüs bölümündeki düğmeleri yırtar gibi açtı, sutyensiz diri göğüslerini ağzıma yaklaştırmak için:

"Şimdi onları emeceksin," diye fısıldadı.

Kendimize alamadığımız sonsuz öpüşmeler arasında, ikimiz de soyunarak sevişmeye başladığımızda, bütün gövdesiyle sarıldı bana. Kuşkusuz başka bir yerdeydim. Katakomblarda dolaşarak onun canlı gövdesini arıyordum. Yüzyıllardır ölmüş insanların kemiklerinin, kimi de küllerinin içine yerleştirilmiş olduğu kutular, ne denli düzenli kaplanmış, aralıklarından hava geçirmemeleri için ne denli özen gösterilmiş, her biri, tek tek kilitlemiş de olsalar, yeryüzünün ışığını görmediğim bu dehlizlerde kokladığım, ölümü çağrıştıran bir kokuydu. Burnumun nemini, ağzımı kuran, boğazımda ince bir sızlamaya ya da kamaşmaya benzeyen bir duygu yaratan bir koku. Kanlar içindeydim. Oydu zihnimi kaplamış olan kadın. Onca yıl orada burada, o kentten o kente dolaşıp durarak yaşamam boşunaydı. Şimdi başka bir gerçeklikle karşılaşırıyordum işte: Bu bütün bütüne gelip geçici olan insan yaşamında, düşe, hayal etmenin yarattıklarına, derin sezgisiyle yaklaşabilen, bazen de göz gözü görmeyen karanlıkta görmeden, çarpmadan önünde durulan bir şeye benzeyen, gözle görülemez uzaklıklarından şarkılar duyulan, hep ama hep karanlığa açılan, orada durup duran, ama bir ömür boyunca sadece bir-iki kez *temas* edilebilen, sizi beklediğini duyuran bir şey vardı. Bu kadınla ilişki kurmak, o şeyle, o hep varolan varlıkla, karanlık olan, ama içinde sonsuz bir boşluğu da taşıyan şeyle ilişki kurmaktı sanki.

Çevremi saran karanlığın içinde dikildim.

“Ebedi sevgilim sendin. Bunu şimdi anlıyorum,” diye mırıldandım, baş dönmelerim içinde.

“Sinemanın önünden geçiyordun. Seni içeriye çağırdım ben. Filmde gördüğün, benim *suretimden* başka ne olabilirdi ki? Sayısız kez çoğaltılmış bir suret. Bütün zamanlar içinde var olmuş bir şey. Herkes yanından yöresinden geçiyor bu değişmez gerçeğin. Caddelerde dolaşıp dururken, sinema salonlarında film seyrederken farkında bile değiller ona yakın olduklarının. Belki derinleşmek gerekir.

Temas gerekir. Ama şimdi sen seçildin işte. Oraya doğru yürüyüp gittin çünkü. Değişmez gerçekliği göreceksin. Göreceğin karanlıktan başka bir şey olmasa da.”

“Sevgilim benim,” diye düşündüm. Boşluğun kıyısında daydım. Derinliklerde esen rüzgârları hissederek gibi oldum. İçimde cinsel güç olarak ne varsa hepsinin boşaldığı, bir kuru iskelet gibi kaldığım bu birleşmede uçup gitmeyecektim o baş döndürücü serin boşluğa.

FRANSIZ TARZI BİR LOKALİ ZİYARET

Jul telefon etti:

“Beni gezdirecektiniz,” dedi.

Jul! Hatırlıyor muyum onu?

“Beni hatırlamadınız mı?” dedi.

Hayal meyal hatırladım onu. Onu gezdireceğime söz vermişim, hatırlamamam ne büyük bir ayıp olurdu. Sesimi yükselttim.

“Hatırlamaz olur muyum Jul. Çok iyi hatırlıyorum.”

Neredeyse bağıryordum telefonda. “Saat on birde bana uğra, istediğin yere gidelim.”

“Olur.”

Yaz mevsiminde, bir lokantanın bahçesinde, kalabalık içki masamızın bir köşesinde oturuyordu Jul. Sarışın bir genç kız. Üç dört kadehten sonra böyle söylemiştim ona: “Beni ara, istediğin bir yer varsa götüreyim seni.” Son aylarda masalarımızın kıyısında bucağında kalmış birkaç genç kıza da böyle söylemiş olduğumu şimdi anımsıyordum. Sıkışık bir zaman geldi işte. Enis gelmişti oysa. Bu kentte birkaç gün için ziyaretçiydi o. Onu kaldığı yerden –Drottninggatan 65¹– almak için evden çıkmak üzereydim. Neyse ki evime yakın orası.

Eski binaların gölgelerinin vurduğu dar cadde. Hemen her zaman gri olan meyilli sokak.

¹ Drottninggatan – Stockholm’ün en eski caddelerinden, dar bir cadde. 65 no.da Yazarlar Birliği’nin misafirhanesi vardır.

Enis beni hemen hemen kapıda bekliyordu.

Kaldığı yere girmeden bulmuş oldum onu.

“Önce bizim eve uğrayalım Enis.”

Benden iri, genç bir adamdı o.

“Olur, tabii.”

“İstediğin yerleri göstereceğim sana. Hiç endişen olmasın.”

Onu bir-iki saat için bırakacağımı düşündüğümünden, bu davranışın da duruma uygun düşmemesinden acı çektiğim için sözle temin etmek istiyordum onu.

Bir-iki sokak ötedeki evime uğradık.

Bomboş sokaklar bunlar.

Sokak kapısı geniş salona açılıyor. Kütüphanem de salonda.

“Enis sen burada kitaplara bak. Ben kısa zaman sonra geleceğim. Seni görmek istediğin yerlere mutlaka götüreceğim. Fransızca çok ilginç kitaplar var.”

“Peki.”

Enis salona girerken kapıda Jul göründü. Sarışın bir genç kızdı. Doğal bir görünüşü vardı. Dik duruyordu. Yüzünde kabarıklıklar, kimi ergenlikler çıkmıştı. Onun varlığını hayal meyal hatırladığım masanın ucunda bir yerde otururken de var mıydı bunlar? “Ya şimdi bu genç kız diskotek, bar... vb. gibi gençlerin gittikleri yerlere gitmek isterse? Ya akşama kadar bırakamazsam onu?”

Jul’le sokaktaydık.

“Nereye gitmek istersin Jul? Diskoteğe ya da bir bar mı?”

“Hayır sevmiyorum oraları. Bir kahve, Fransız tarzı bir kahve varsa oraya götür beni.”

İçim biraz rahatlamıştı.

“Tabii, çok yakında var.”

Drottningatan yakınında, hemen kaldırımın düzeyinde Fransız tarzı bir yer vardı.

Kapıdan girdiğimizde, kalabalığa karşın, Jul ötede, köşede, arka bahçeye bakan pencerelere yakın bir yerde yer

bulup oturmuştu bile. Kadehinin kıyısındaki buzları temizliyordu parmaklarıyla. Oldukça kalabalık bir yer burası.

Kahveyi düzene koyan şef garson kızsaa, daha kapının dibindeyken tombul göbeğini bana dayadı. Jul'ün bulunduğu yere yürüyebilmem için benim de göbeğimle onu itmem gerekiyor. Güçlölkle bir adım –geriye doğru bir adım– attırabiliyorum ona. Sadece göbeği bana yapışık. Onun altında bulunan cinsel organını hissetmiyorum.

“Bırakırsan beni, genç misafirimın yanına gitmem gerekli.”

“Deniyorum seni,” diyor o.

Jul köşede. Ona erişebilecek miyim? “Jul, aşk da yapmaya söz vermiş miydin sana?” Ama Enis evde bekliyor beni. Ona da ulaşabilecek miyim bir zaman sonra?

LENA PERSSON'LA KONUŞAMAMAK

Lena Persson, parkın ötesindeki köşeye düşen postanede çalışan bir kızdı. Yıllarca önce bu mahalleye taşınınca tanıdım onu.

Çoğu günler postanedeki gişelerden birinde o oluyordu. Sıra numaramın garip bir çekimin izine takılmış gibi, sık sık ona düştüğünü hatırlıyorum. Dörtüol ağzındaki bu yayvan binaya, posta ya da para alıp verme işleri için gitmek, bu yüzden, bir zevkti benim için. Sadece Lena Persson'un cana yakın kişiliği için değil, posta işleri için oraya gidince insan, başka ülkelere yapılabilecek yolculuklardan bir esinti duyuyor gibi oluyordu sanki. Ama onun iç açıcı güzelliği!.. Başka bir şeydi bu da.

Lena Persson uzun boylu bir kızdı. Kısa, düz saçları vardı. Yüzü de uzuncaydı. Gözleri donuk ya da anlamdan uzak değildi. Baygın da değildi. (Zaten bu iklimde baygın göz pek yoktu). Asıl güzel yanı tavrıydı. Gülümsüyor, uzun, ince kollarıyla, ince bilekleriyle işini yaparken bütün bütüne dostça davranıyordu. Ne yorgunluk, ne art niyet ne de herhangi bir karmaşa belirtisi. İçinin güzelliği dışa vuran bir kızdı o.

Numaramı alıp beklemeye başlıyordum; bir yandan da, sıramın Lena Persson'un bulunduğu gişeye düşmesi olasılığından biraz da utanarak. Ama sıradakilerin işleri bitiyor, her zaman olmasa da çoğu defa sıram Lena Persson'a düşüyordu. Onun bana tertemiz görünen güzelliğini içimde duyduğum için –nasıl adlandıracağımı bilmiyordum bu duygu-

yu- utangaçlık sarıp sarmalıyordu beni. Ama Lena Persson ben gişenin önüne geldiğimde utangaçlık içinde değildi. Tersine bir tavır da yoktu. Zaten işini yaparken, bütün burada çalışan insanlar gibi çok olağan davranıyordu. Biraz -belli belirsiz, yarım diyebileceğim- bir sıcaklık gösteriyordu bana. Nasıl yorumlayacağımı, nereden geldiğini bilmediğim bir sempati. Mektuplarla alışverişim çok olduğu için, postaneye sık sık gelmemden ötürü müydü bu tutumu; yoksa biraz da çekingence davranmamdan ötürü mü? Yoksa bu tamı tamına yorumlayabilmemi güçleştiren, eksik kalan yakınlık görünüşü, gerçekten bana, kişiliğime miydi? Karar veremiyordum. Bir duygu akışımı vardı aramızda. Bu yarım yamalak duygu akışımı, kimbilir, belki, benim onu çok güzel bulduğumu sezmesinden geliyordu. Belki beni, yıllardır göre göre bir arkadaş olarak bellemişti. Nasıl yorumlayacağımı bilmiyordum. Ben onu çok güzel, adeta el değmedik bir güzellik içinde buluyordum. Cinsel bir kışkırtmayla değil, içte duyulan sıcak bir sevgiyle bakıyordum ona. O da bana içten davranıyordu. Hepsi buydu işte. Bana, biraz olsa da bir yakınlık duyuyor muydu? İşte bunu olumlamak çok zordu elbette. Çok genç yaşlarda değildim ki, küçük girişimlerle bu düğümü çözümlileyeyim. Ama doğrusu, çabuk çözülen düğümlerden de -geçmiş yıllarda bıraktığım- ne hayır gelmişti sanki. Hızla olağanlığa, kimi de bayağılaşmaya dönüşmemiş miydi bir yığın "sempati"? Hayır, Lena Persson dünyanın en temiz yüreklerinden birine sahipti. Bunu seziyordum. Bu yüzden ona dokunmam zordu.

Lena Persson, postanenin iç bölümleri yenilenmeden, bu yayvan bina sarıya boyanmadan önce orada, gişelerde yıllarca çalıştı. Aramızdaki bu sıcaklık da oraya uzandığım vakitlerde, yıllarca sürdü. Arada bir ona "Nasılsın?" dediğimi, bazen de onun benim hatırımı sorduğunu hatırlıyorum. Ama daha öteye gitmedi bu konuşmalar. "Bu konuda ikircikliydim," demem de durumumu anlatabilmeme yetmez. "İkircikli" ya da "kararsız" olmaktan çok ötedeydi ruhsal konumum. Derin bir parçalanma içindeydim. Önlenebilme-

si çok güç bir parçalanma. Onunla karşılaşmalarımından sonra içimde açılan boşluğu hiçbir şey dolduramazdı.

O dönemde Lena Persson'a, bir defa, kentin ortasına doğru dikine inen bir caddedeki küçük postanede rastladım. Gene sıra numaram ona düşmüştü.

“Buraya mı geldin Lena?”

“Hayır bu günlük.”

“Gene bizim postaneye dönecek misin?”

“Evet.”

Bir defasında da, gene mahallenin alt yanına, kanalın ötesine düşen, hafif meyilli bir yolla ulaşılan köprüden geçilerek varılan, تنها, ama Emniyet Müdürlüğü ile mahkemelerin bulunduğu binaların orada, kaldırımda rastladım ona. Üç-dört kız arkadaşıyla birlikteydi. Arkadaşça selamlaştık. Daha önce de, bir arkadaşın adına gelen, taşıyamayacağımız kadar çok kitabı götürmemiz için postanenin vagonlarından birini vermişti bize.

“Hemen getireceksiniz, değil mi?”

“Tabii, tabii.”

Gerçekten böyle bir uygulama yapılabilir miydi? Bilmiyorum. Bunu arkadaşça duygularına vermiştim. Çünkü kuraldışı davranışlarla hemen hemen hiç karşılaşmazdınız bu ülkede. Kitapları boşaltınca, arabayı hemen geri götürdük doğal olarak.

Bütün bunlar yıllar önceydi. Sonra Lena Persson postanede görünmez oldu. Postane, tahta iskelelerle sarılarak restorasyona alındı. Bu yenileme çalışmaları da çok uzun sürdü; belki bir yıldan da çok. Sonra postane yeniden açıldığında, içeride yeni bir düzenleme vardı. Gişelerin yeri değiştirilmişti. Banka bölümünde çalışanları için odalara benzer bazı bölümler yapılmıştı. Bence hiç önemli değişiklikler değillerdi. Ama Lena Persson artık yoktu. Belli bir süre çalışanların, yeniden okumak ya da üniversiteye devam etmek için izin alma hakları olduğunu bildiğimden, Lena Persson'un böyle bir yerde olduğunu düşünüyordum. Yoksa evlenmiş, çocuk sahibi mi olmuştu?

Arada bir onunla ilgili olarak günceme yazmış olduğum birkaç satırı okuyordum. Üç ay için Berlin'e gitmemden bir gün önceydi aldığım not:

28 Şubat 198.

"Stockholm'den ayrılma günü gelince Berlin'e giderek, üç ay orada kalacağımı aylardır bilmeme, bu Berlin seyahatini beklememe karşın içime çöken hüzne şaşmadım değil. Ne çok uzun ne de çok kısa bir ayrılıktı bu. Ama birdenbire, burada –o kadar kendimi yaşamına katmayarak dolaştığım kentte– beni bağlayan bir şeyler olduğunu fark etmek, birkaç gündür süren, dün de bugün de değişmeyen yağmurlu, gri havayla birleşince, gerçekten küçük bir hüzne dönüştü... Stockholm'de, son günlerde seni oraya bağlayan bağlar arasında postanede çalışan kızın da var olduğunu, bu ayrılık saatinde duyurmak, ne kadar da şaşırtıcı. Bunun böyle olduğunu bilseydin, çoktan arkadaş olurdun onunla. Sadece boyundan posundan, kısa saçlarının kesim biçiminden, yüzünün güzelliğinden gelen bir sıcaklık değil onunkisi; sadece sana eski bir arkadaşınmış gibi davranmasından da değil. Müthiş bir iyilik var içinde bu kızın, gündelik hayatı aşan, sonsuza uzanan varoluşsal bir iyilik."

Üç ay sonra Stockholm'e döndüğüm ilk günde de şunları yazmışım:

31 Mayıs 198.

"Yağmurlu, soğuk bir Stockholm.

"İstanbul'dan bazı kitaplar gelmiş. Postaneye onları almaya gittiğimde, bana kitapları veren, buradan ayrılmadan önce karşılaştığım o kızdı gene: Lena. 902 no'lu sıra bekleme kartım vardı. Işıklı levhada, sıra 902'ye gelince de, bu numaranın işine bakmak ona düşüyordu."

Bir-iki yıl böyle geçti. Lena Persson yoktu. Söylenmiş bir şeyin yükünden mi kurtulmuştum? Sanmıyorum.

Lena Persson'un olmasını –bana verdiği ölçülü mahcubiyet duygularına karşın– yeğlerdim. Çünkü Lena Persson'un varlığı, sadece birkaç dakika için de olsa, başka bir dünyaya –duyguların yükseldiği yarı düşsel bir dünyaya– sürüklüyordu beni. Orada dünyamızda gittikçe azalan bir şeyle karşılaşmış gibi oluyordum. Onun gişesinden ayrılıp kapıya doğru yürüyüp dışarıya çıkarken içimde duyduğum parçalanmanın üzüntüsü ne türlü bir acı verse de. Dörtüol ağzının trafik ışıklarına doğru yürürken, gündelik yaşamın boşluğuna doğru yürüdüğümü, orada hiçbir şey, ama hiçbir şey bulamayacağımı bilsem de.

Sonra bir gün, beklenmedik bir zamanda Lena Persson karşıma çıktı. Postanenin içindeydi. Banka bölümünde çalışanlara özgü lacivert kostüm vardı üzerinde. Ceketle pantolon. Boyu uzun olduğu için, gene, düz ayakkabılar giymişti. Banka bölümünün kapısından çıkmış, biraz ötedeki bölüme yürüyordu.

“Hoş geldin Lena!”

Duraklamaksızın söyledim bunu ve onun, belki hiçbir postane müdaviminden duymadığı bu sözü duymaktan çok mutlu olduğunu gördüm. Alçak sesle:

“Beni tanıdın,” dedi.

“Elbette.”

Kumral saçlarını siyaha boyamıştı. Belki eski genç kız değildi artık, ama pek değişmiş de değildi. Başka bir şey söylemedim. İstersem, nasıl olsa söylerdim. Yıllarca görmüştüm onu. Gene görecektim. Buradaydı. Burada çalışıyordu işte.

Lena Persson'la birkaç adım –belki daha fazla adımlar– atan bir konuşmaya girişmememin, onunla arkadaş ya da sevgili olmamamın, bu konuda duyduğum deyimlendirilmesi güç tutukluğumun nedenlerini biliyordum. Yıllarca postaneden çıktığımda, bu kentteki gündelik yaşamın boşluğuna doğru adım atarken düşündüğüm, imgeler olarak gözümün önüne getirdiğim, adeta yaşadığım nedenler... Bunlar olumsuz da olsalar ona duyduğum sıcaklık kadar

güçlü şeylerdi. Duygusal değildiler, ama mantıksaldılar. Yaşamımla birleşmiş şeylerdi.

Hiçbir insanın bir mükemmellik örneği olmadığını biliyordum. Kendimin de. Lena Persson gibi içinin güzelliği dışa vuran bir kıza ne verebilirdim ki? Mutluluk ya da ne bileyim onun yaşamına sokabileceğim sevinçler olarak... ne? Lena Persson'u, öğle yemeğine, karşı köşedeki bar-lokanta Tennstopet'e çağırırsam, mutlaka sevinecekti. Onu işyerinden alıp da bir lokantaya götüreren bir erkeğe rastlamamıştım. Zaten, küçük ölçüde de olsa, cömert insan yok gibiydi burada. Ya da buranın havasına uygun olarak davransam da, onu biraz ötede yeni açılan Slav kahvesine kahve içmeye çağırırsam. Ama sonra? Lena Persson evli değilse, birisiyle de oturmuyorsa, ailesinin yanında ya da yalnız yaşıyorsa, aramızdaki farklılıklara karşın benimle arkadaş olabilecektense –benim duyduğum sıcaklığın gelişme yönü başka ne olabilirdi ki?– ben ne verebilirdim ki ona? Burada kadınları –daha çok– alçakgönüllü bir istek yönlendiriyor: beraber oturmak, birlikte yaşamak isteği. Uzun yıllardır birlikte yaşadığım kadına, mutluluk adına ne verebilmişim ki, bu güzel ve iyi insana –Lena Persson'a– bir şeyler verebileceğimi düşünebileyim. Lena Persson'un yaşamını merak ediyordum. Ama gene düşünüyordum ki, onun yaşamını biraz öğrenince, daha çok sıcaklık duyacaktım ona. Ona duyduğum sıcaklık, yıllardır kaldığı bu sallantılı durumundan çıkıp da, gerçek bir dostu duyulan bir duygu derinleşmesi haline dönüşürse –dostlukla sevgi birbirine o kadar yakındı ki– ne yapabilecektim? Ona duyduğum yakınlığın, kuşkusuz beni bu gündelik hayatın anlamsızlığından çekip çıkaracağını biliyordum, ama onca azdı ki ona verebileceğim şeyler! Sinemaların gece seansları, “soirée”ler, birlikte yenilen yemekler, kahve ziyaretleri, dış ülkelere yapılan kısa yolculuklar, hatta bir evde birlikte oturmak... hiçbiri, hiçbiri, ne yeni bir şeydi bunlar ne de beni ona mutluluk –mutluluklar– verebileceğime inandırabiliyordu. Buradaki yaşamın, eninde sonunda, bir eve tıkılarak, günlerini geçirmek –do-

ğayı, mevsimleri seyretmek, uzun kış mevsiminin geçmesini beklemek, aylarca beklemek- olduğunu bilmiyor muydum?

Postaneyi terk edince dörtyol ağzına çıkılıyordu. Karşı köşede eski bariyle Tennstopet vardı. Düzayak bar bölümü barın geleneğini belirten yazılarla, afişlerle süslüydü. Yarı karanlıkta seçilen barın arkasında, yukarı bölümlerde gerçekten de pek çok kupa yer alıyordu. Eski sporcuların bariydı sanki. Dörtyol ağzındaki ışıkları geçip de, Tensstopet'in lokanta bölümünün önüne düşen kaldırımında, içimde taş gibi oturmuş bir boşluk, yürüyordum. Elbette postanede Lena Persson'a rastlayıp da, onu hafifçe selamlayıp konuşmadığım günler... Ona rastlamadığım, banka bölümünün aralık kapısından onu görmediğim günler daha kolaydı. O zaman hafif bir sarsıntı duyuyordum. Bu sarsıntı, ilk gençlik yıllarında zaman zaman duyduğum, nesnesi belirsiz hüzne benziyordu. (Daha o zamandan belli değil midir, bir yaşamın nereye doğru gideceği?) Ama onu görüp de konuşmadığım, konuşmanın gereksizliğini yeniden algıladığım günlerde duyduğum, acıya benzer bir boşluktu.

Bu kaldırımında ağaçlar da vardı. Yaz mevsiminde bile yapraklarının kokusu iyice duyulmayan ıhlamurlar. Sonra bir İtalyan kadının işlettiği oldukça büyük bir çiçekçi dükkânının önünden geçiliyordu. Hava iyiye, o birtakım çiçeklerini kaldırımın üzerine çıkarmış olurdu. Çiçekçi dükkânından sonra da, Slavların işlettiği kahve geliyordu. Ogo Kahvesi. Kilisenin parmaklıkları boyunca yürüyüp de, hava yürüyüşe elverişli değilse, 46 no'lu otobüse binerek, kentin en canlı bölümüne, Stureplan'a gidiyordum. Orada, son yıllarda düzenlenmiş Galeri'nin arka tarafından, dükkânlarla bezeli geçitlerin arkadaki sokakla birleştiği yerde Tures Kahvesi vardı. Çoğunlukla kahvaltı ile öğle yemeği arasındaki "saat 11 kahvesi"ni orada içiyordum. Yalnız oluyordum. Tures Kahvesi'nin yüksek bir sandalyeyle ulaşılan barından, avlu üzerine yerleştirilmiş masalarda oturanlara, kalın camlar ardındaki sokaktan geçen, kentin bu lüks

kesimindeki insanlara bakıyordum. Kendi yaşamımı düşünüyordum: sadece onu da değil: dünyayı da. Yaşamı ve ölümü de.

BULUŞMA

Otel odamdaki pencerenin önünde, çok yakındaki bir kentten gelecek olan kızı bekliyorum. O kadar güzel bir kız ki bu, ayrılamıyorum istasyon alanına bakan pencerenin önünden.

Trenle gelecekti o. Kimbilir hangi trenle?

İstasyonun yanında otel. Pencerem de kentin merkezine giden bütün caddeleri görüyor. Alanda dolaşan insanları gözden kaçırmıyorum.

Bir otomobil yaklaştı otelin önündeki park yerine. Öteye doğru uzaklaşıp (U) dönüşü yaptıktan sonra yeniden aynı yere geldi. Böylece otomobillerin arasındaki boşluğa çok daha kolaylıkla girebilecek o.

Otomobilin kapısı açılıyor. Üç tane kız iniyor içinden. Benim beklediğim kızla kardeşleri olacak. Birbirlerine benziyorlar çünkü. Kimbilir, beni bütün ailesine tanıtmak istiyor belki de.

Merdivenlerden inip onları otelin giriş kapısında karşılayabilirim. Ama kuşkusuz bir korkum da var: onlar danışmadan odama telefon edebilirler de, bu arada ben asansörde ya da merdivenlerde olursam, belki de oteli terk ettiğimi sanarak yüz geri dönerlerse. Öyle ya hızlı giden bir otomobilleri var onların. Hızla otelin önündeki park yerinden uzaklaşabilirler.

Odamda danışmadan bana telefon etmelerini bekliyorum. Çalmıyor ama telefon.

Kapıyı açıp asansöre doğru yürüyorum. Ama sonra telefon çalar, diye düşünerek gene dönüyorum odama.

Hayır, çalmadı telefon. Çalsaydı onun sesini koridordan da duyardım.

Yeniden alanın gürültüsünü içeriye sızdırtmayan odamdayım. Çalmıyor telefon.

Aşağıya indiğimde de bomboş lobi. Ne danışma yakınındaki koltuklarda, ne kapının yanındakilerde, ne de arkada –kahve bölümünde– beni bekleyen var.

Asansörle ikinci kattaki odama çıkıp kapıyı açıyorum. Bomboş odam.

Oysa kızların indikleri otomobil durup duruyor bıraktıkları yerde. Beni unutup alışverişe mi çıktılar? Başka bir işleri vardı da –bu yakın kentte– önce onu mu yapıp bitirecekler? Hızlı trene binip onları komşu kentte mi arasam? Danışmada çalışan kızların hoşuna gitmese de, oradaki koltuklarda mı otursam, yoksa şimdi boşluğu üzerimde yük olmaya başlayan bu soğuk odada mı akşamı etsem?

TOPLANTIDAN SONRA

Bu toplantı salonunda bize verilen görevi, salona girip de bitirmeden önce, binanın bahçe kapısının karşısına düşen otelde birkaç kadeh içki içtik. Otelin giriş kapısına yakın bir yere yerleştirilmiş barı terk etmemizden iki saat sonra, dışarıya çıktığımızda, işte şimdi, daha bir yükseliş var zihnimde. Sokağı dolduran ağaçlara hayranlıkla bakıyorum. Öte yandan gecenin de bastırmış olması –bu koyu karanlık– mutlu ediyor beni.

Ruhumun yükselmekte oluşunu niye kabul etmeyeyim ki? İşte yükseliyor o. Beden yapıları çok güzel kadınlar gördüm, öte yandan da şiirle yıkandı içim. Geçen yüzyılda yazılmış gerçek şiirle. Böylece istediklerimin hepsini ele geçirmiş sayabilirim kendimi.

SONSUZ KÜÇÜK BİR ADA

Sabahın erken saatinde, tam da denizlerin ortasındaki adaya gidecekken geldi yayınevinden onun öyküsünü anlattığım kitap. Hemen ona göndermeliydim bir tane, okusun kendi öyküsünü! Kitapları saran kutuyu –bu erken vakitte– postaneden aldım. Kalabalık ailemle eşyaları bizi adaya götürecek gemiye taşırken, yeni basılmış kitaptan iki tanesini aldım yanıma.

Adada, kuzey-batıya düşen küçük kentten uzakta, ıssız bir balıkçı köyünün yakınında, ağaçlar arasındaki bir tahta evde oturuyoruz. Bütün yaz geçecek burada: ağaçların altında, evi çevreleyen çayırdaki, deniz kıyısına uzanan yolda, orada denize uzanan iskelede, bisikletle dolaşılan yollarda...

Sabahın erken saatinde, yol kavşağına kadar gelen otobüsü yakalayıp kente uzanıyorum. Sur kapısından girip taş döşeli yokuşları inerek, yerini eskiden beri bildiğim sahile yakın postaneden ona –öyküsünü yazdığım kadına– (hayır, daha çok benim öykümdü bu) bir tane postalamak üzere. Bütün param yolculuk masraflarına gittiği için, bir kutuda biriktirdiğim gümüş paralarla ödüyorum, bu küçük kitap paketinin pul parasını. O başka bir ülkede olduğu için biraz da pahalı bu paket. Gişedeki kızın heyecanımı fark ettiğini sanıyorum. Belki de bu yüzden gülümsüyor bana. (Bu genç kızlar sevgi işlerine ilgi duyarlar hep). Deniz kıyısındaki kentin bütün evleri gibi küçücük olan bu düzayak postaneye gelen müşterilerin azlığından ötürü değil.

“Yerine ulaşmalı bu kitap,” demek istiyorum ona gü-

müş paraları sayarken, ama bir şey söylemiyorum. Posta iyi çalışır burada. Eğer o adresini değiştirmemişse.

Yeniden adayı güneyine doğru kat eden otobüsteyim işte. Yaz mevsimi olduğu halde hava hiç de sıcak değil. Ama kentin surlarını arkada bıraktıktan sonra, denizlerin ortasındaki bu adada gökyüzünün alabildiğine geniş olduğunu fark ediyorum. Adayı çevreleyen deniz batıda, sonsuzca uzanan öteki denizlere ulaşıyor. Ötelerden, çok uzaklardan bir tek gemi de geçse, sonsuzca küçük görünüyor.

Günlerim burada geçiyor. Yürüyerek iskeleye doğru indiğimiz zamanlarda boş balıkçı kulübelerini görüyoruz. Sahile yakın büyük, tahta yapılardan biri kahve haline getirilmiş. Çok az ziyaretçisi olan bir kahve. Güneş çıktığı zaman, bazı günler bir-iki çift geliyor buraya. Sabahları evin alışverişi için, bisikletle balıkçı kulübelerinin önünden geçerek, epeyce uzaklardan, ana yollardan biri üzerindeki bir dükkâna gidiyoruz. Çoğu günler yağmur çiseliyor. Denizin üzeri gölgeleniyor. Kimi akşam üzerleri ta uzaktan batan güneş vuruyor. O zaman aydınlık oluyor denizin üstü.

Günler geçti. Hiçbir karşılık yok. Danzig'e giden gemilerden birine binsem de orada bekleyen eski trenlerle Doğu Almanya içlerine mi dalsam? Ama hiçbiri mümkün değil şimdi. Beni oyalayacak daha kalabalık bir kent de bulamam. Güneş bütün gün kendini gösterecek. Yaz yağmurlarından sonra hava göz kamaştırıcı bir ışıkla yeniden açılacak. Sonsuz ufuklara bakacağım. Oralardan, çok uzaklardan bir gemi de geçiyor mu, diye.

POSTA NEFERİ

Burada bir barakaya yerleştirilmiş olan bize, bir posta neferi atandı. Orta boylu, siyah saçlı, genç bir çocuk. Asker ceketinin yakasında vişne rengi bir işaret var. Aslında “sıhhiye”, sağlık askeri, ama bütün bütüne bizim haber alıp haber gönderme işlerimizle uğraşacak. Komutanlıktan gelen emirleri de o iletcek bize. Bizim komutandan bir isteğimiz olursa, ona bir pusula yazıp vereceğiz götürmesi için. Asıl önemlisi, bize gelen mektupları o getirecek. Biz de postalamasını istediğimiz mektupları ona vereceğiz, postaneye götürmesi için. Onları komutanın sansürüne sunmayacağından da eminim. Öyle bir çocuk değil o. Neşeli, canlı tavrından belli bu. Ama bize gelen mektupların hepsini bize ulaştırdığından emin değilim. Bizim gönderdiklerimizden birçoğunu da postalamıyor olabilir. Çok az mektup aldığımızdan belli bu. Ona da bu konuda bir şeyler sormaya cesaret edemiyoruz. İçten davranışları önlüyor bunu. Bizden biriyim gibi davranıyor o. Oysa, o bu işe atanalı, zaten var olan yalnızlığımız daha da arttı. Kimi günler hiçbir haber alamıyoruz. Giderek, bütün bütüne unutulacağız burada.

İKİ ARKADAŞ

İlk gençlik çağında iki arkadaş, kentin en büyük caddesi olan caddede dolaşırken, başları öne eğik yürüyorlar. Cumartesi kalabalığı var caddede. Büyük, kurşun rengi yapıların gölgeleri vurduğu için, cadde alacakaranlıkmiş gibi görünüyor. Sonbahar bitiyor. Ama kış bir türlü yaklaşmıyor. Hava serinler gibi oluyor, sonra gene ılıyor.

Birinin okuduğu kitap var elinde. Deriden bir kılıf içine konulmuş. Parmakları kolayca terliyor çünkü. Öteki, kalabalığın daha da arttığı postanenin giriş kapısı önüne varmadan önce, Tünel alanına yakın olan bir kitabevine girdi. Orada "*Maldoror'un Şarkıları*"nın yeni bir baskısı var. Pahalı bir kitap. Kitabı tezgâhın üzerine koyarak sayfalarını araladı: "*Susun! Bir cenaze alayn geçiyor yanınızdan... Gideceği yolu bilir tabut ve ağıtçının savrulan harmanisinin ardı sıra yürür,*" diyor şair. Dışarıda sonbahar güneşi var. Adaya uzanma zamanı değil. İngiliz Sarayı'nın duvarının karşısındaki köşede küçük bir şaraphane var. Akşam yaklaştığında oraya uğrayacaklar.

Arkadaşlardan biri kalkıp Paris'e gidiyor. Orada, Montmartre'a tırmanan sokaklardan birinde küçük bir evi var. Tahta merdivenlerle tırmanırken evine, İstanbul'da kalan ötekine ne yazacağını düşünüyor. Kırmızımtırak bir çini mürekkebi aldı. Onla mı yazsa mektubunu?

Öteki iki yıl sonra gidebiliyor Paris'e. Grenelle'e yakın bir otelin, iç avluya bakan odasında kalıyor. O odada, küçük küçük masasının başında oturup da iç avluya bakarken, öteki

çini mürekkeple salonunda bir şeyler çiziktiriyor. Hayır, oda değil orası. Evin her şey için kullanılan genişçe bir bölümü. Bir kapı mutfağa açılıyor. Öbürü odasında “İyinin ve Kötünün Ötesinde”den birkaç paragraf okuyor. Arkadaşını düşünüyor. Çoktan beri iyinin ve kötünün ötesinde değil mi onlar? Bu düşünür onlara zaten yaşadıklarını söylüyor. Zaten sert değil mi bu yaşam denen şey? Yalnızlığın baş döndürücü kıyısında değil mi onlar? Ya deliliğin? Öteki küçük dairesinin salonunda “gerçek” denilen şeye, imge yaratmayan satırlarla yaklaşılabileceğini düşünüyor. Resim çizmeyen sözcükleri yan yan getiriyor. Sonra bakıp düşünüyor: sözcükler söyledikleri şeyi anlatıyorlar mı, diye. Bundan da kuşkusu var onun. Bu “dil” kaygan bir şey. Anlamlandırdığı şeyleri bütün bütüne anlamlandırmıyor. Yazıyı daha az sözcüklere indiriyor. “Belki, daha az sözcük, daha iyi anlatır,” diye düşünüyor.

Gençlik yılları böyle geçiyor. İki arkadaş birbirlerini arayarak –görüşmedikleri zaman mektuplarla– hiç de mutlu bir gelecek imgelemeksizin, ama mutluluğu –kimbilir?– bu küçük uğraşlarla araştırarak, gene de yollarına eksiksiz bir karanlığın basmadığını düşünerek, biri orada, öteki öte yanda yaşamadılar mı? Gene de öyle yaşıyorlar işte. Düşüncelerinde bir o yana, bir bu yana sallanarak. Ama gençliklerinde rastladıkları düşüncelerin yörüngesinden çıkmayarak. Dolaştıkları belirsiz yollarda birbirlerine rastlayarak ya da –birbirlerine rastlamadıkları vakit– bunun eksikliğini duyarak. Böylece biri ötekine, öteki ötekine bir şeyler yazarak. Biri işyerinin, biri evinin penceresi önüne oturup birkaç satır yazdıktan sonra, bir posta kartını da doldurarak. Masalarının başında otururken gene başları eğik değil mi onların? Klee’nin koyu kahverengi renklerle yaptığı bir suluboya resimdeki gibi. Varlık sallanıyor onda, ardından Tanrısal bir can sıkıntısıyla dolu düşsel bir dünyaya açılıyor. Somut varlığını göstermeyen bir dünya. Bazen bir karabasana dönüşen. Ardından toparlanan, gene gölgeli caddeye çıkan. Susun! Kendi izlerinin ardında onlar. Sırtlarında kendi diktikleri harmanileri. Başları öne eğik dolaşıyorlar. Biri o yan-

da, Pera'da, Markiz Pastanesi'nin ölü camları önünden geçerek, öteki kuzeyde bir kentte, taş döşeli bir sokakta yürürken, elle tutulamaz bir yalnızlığın Robinsonları olduklarını düşünmüyor bile.

PİA İLE BİR ÖĞLEDEN SONRASI

-Önay Sözer'in unutulmaz "Anna ile Bir Yaz" öyküsünü anımsayarak-

Bu defa yan çizemezdim. Oysa ona gitmenin tehlikeli olacağını baştan beri biliyordum. Bizim apartmanların arasındaki yolda karşılaşmıştık. Bisikletinin üzerindeydi. Uzaktan el ederek durmamı istedi. Durup beklemekten başka bir şey yapamazdım.

"Bir şişe uzo getirdim," dedi. "Bana uğra da birer kadeh içelim."

Konuşurken gözlerini kısıyordu. Gözlerinin kenarındaki çizgiler ortaya çıkıyor, bu, yüzünü daha güzel yapıyordu. Atkuyruğu yapılmış düz saçları başının arkasında sallanıyordu.

Nefesim kesilir gibi oldu.

"Saat dörtte uğrarım," dedim.

"Yunan adalarındaydım."

"Ne kadar da yanmışsın. Ne güzel bir renk bu."

Bu güneş yanığı ten aklımı başımdan alıyordu.

Nefes nefese eve geldim. Saat dörde kadar olan vakti nasıl geçireceğimi bilemiyordum: Heyecanımı bastırmak için bir kadeh bir şey içsem, zaten karışan düşünce düzenim daha da bozulacaktı. Güneş vardı. Banyo yapacaktım, ama geriye kalan vakitler... Bir öğleden sonra uykusu bile uyuyamazdım.

Saat dörtte kapısını çaldım.

“Bak, pay¹ da yaptım,” dedi.

Mutfağın geniş penceresi güneşli terasa bakıyordu. Pay fırındaydı. Buzdolabını açtı. Büyük bir şişe uzo çıkardı. İki bardağa birer parça koydu.

“Bu bardaklar olur mu?”

Su bardağına benzeyen birer bardaktı bunlar. Tahta masanın üzerinde duruyorlardı.

“Olur, tabii.”

“Buz da ister misin?”

“İsterim.”

Terasa çıktık.

“Su eklemek gerekli buna.”

Soğanlı, domatesli bir salata terastaki masanın üzerinde duruyordu. Sırtımı, bu yukarı katlardaki terasları ayıran duvara yaslayarak güneşe karşı oturdum.

“Yazdan kalma bir gün.”

“Şaşırtıcı bir eylül günü bu.”

Gerçekten müthiş bir eylül günüydü. Sanki yaz geri dönecekti. Güneş tam karşıda seyrediyor, sekizinci kattaki bu terası iyice ısıtıyordu. Kadehi yarılımadan:

“Gel, yanıma otur Pia,” dedim. “Sen de sırtını duvara yasla.”

Kısa, incecik bir yaz giysisi vardı üzerinde. Yıllarca önce, bir yaz günü, bahçede gördüğüm dolgun bacaklarının bir bölümünü örtüyordu. Güzel olan teniydi. Solgun renkte olmayan canlı bir ten. Ama asıl renkli camlı gözlüklerinin altından görünen gözlerinin ucundaki kırışıklıklardı beni ilgilendiren. Her zaman öyle düşünmüştüm. “Bu kadına ne kadar da yakışıyor bu renkli gözlüklerle, o ışığa karşı kısılan gözlerin yarattığı kırışıklıklar.” Gerçekten, yıllar geçse de, bir şey yitirmiyordu bu yüz güzelliğinden.

“Ah, Pia,” dedim. “Bu kadar güzel bir günde, işte bu terasta yanımda otur. Şu güneşe bak. Hayır kolay kolay batmayacak o.”

¹ Pay: Kuzeyde çeşitli sebzelere yapılan unlu bir yemek çeşidi.

Paydan biraz yedim, salatadan çok az aldım. Ama Pia'nın ikram ettiği uzo bardakta bittikten sonra, küçük şişede getirdiğim *Bourbon* viskiye başladım.

“Bundan ister misin Pia?”

Güzel hava onu da sersemletmiş gibiydi. Pia'nın uzosunu günlerce, belki de aylarca yudumlayarak, Yunanistan'da geçirdiği tatil günlerini anımsayacağını biliyordum. O da viskiden doldurdu bardağına.

Benim gibi, sırtı teras duvarına dayalı oturan Pia, önce, çok yakın bir arkadaşının ani ölümünden söz etti. Giderek, evin içinden, genç kadının bahçesinde otururken çekilmiş resimlerini getirdi. Öte yandan kadın henüz yeni çocuk sahibi olmuştu. Uzun uzun konuştu. Ölümüne neden olay şey, kır evinde çıkan yangındı. Hayır, çocuğuyla kendini kurtaramamıştı genç kadın. Kocası, daha büyük olan çocuklarıyla birlikte başka yerdeydi. Yaşamın pamuk ipliğine bağlı oluşu üzerine konuştuk. Hepsi boştu. Sadece güneş, güneşli iklimler, yazdan kalma bu eylül günü güzeldi. Güneş karşıda, ötelerdeydi. Bulutlar yoktu. Uzakta ince bir çizgi halindeydiler. Demiryolunun ötesindeki kanalın suları da aydınlıktı. Kanal kentin ortasına doğru uzanıyordu. Ben de genç yaşta ölen bir arkadaşımın ani ölümünü anlattım. Daha sonra, daha etkili olacağını düşünerek konuyu genelleştirdim. Eski Yugoslavya'da yaşanan vahşetten söz ettim. Pia yanımda oturuyordu. Sutyensiz göğsü giysisinin altında kalkıp iniyor gibiydi. Yüzü gene çok güzeldi. Arada bir bana çeviriyordu onu. Bacaklarının bir bölümünü görüyordum. Bu yazlık giysisinin altına çok küçük bir külot giydiğini düşünüyordum. Kuşkusuz öyleydi. Beyaz bir külottu. Küçücük, incecik bir şeydi. “Ah, Pia,” diye düşündüm. “Ne istiyordun ki benden? Keşke beni terasına çağırmasaydın. Titrer gibiyim işte.” Mahalleyi kasıp kavuracak dedikoduları göze almak zorundaydım. Bir şey isteseydi benden, vermek zorundaydım onu.

Ardından kendi kuşağımızın gençlik düşlerinin gerçekleştirilemez olduğunu anladığımdan dem vurdum. Bana ka-

tılıyordu. Oysa on iki, on üç yaş kadar küçüktü benden. Artık benzeri düşleri –elbette daha gerçekçi düzeyde– çocuklarımıza aktarmamız gerektiği düşüncesini öne sürdü. Pek de öyle düşünmediğim halde (çocuklarımızın idealsiz yetişmeleri belki daha uygundu) katıldım düşüncesine. Sonra da, bir an, orada sırtlarımız terasları ayıran duvara dayalı, bana biraz daha yaklaştığını sanarak:

“Seni öpebilir miyim Pia?” dedim.

Benimle öpüşeceğini sanıyordum. Tehlikeleri göze almaya mecburdum.

“Yok,” dedi Pia. “Öpüşmeyelim.”

Derinden derine içim rahat etmişti, ama gene de benden uzaklaşan şeyin o güzel ağızla, tam kıvamında bir kadın gövdesi olduğuna hayıflanıyor, yaz güneşiyle yanmış teninden gözlerimi alamıyordum.

“Ne var ki bunda? Kaç yıllık arkadaşız biz... Şimdiye kadar tamı tamına öpüşmemiş olsak da. Ne kadar güzel bir kadınsın sen.”

Pia, yanımda oturmayı sürdürüyor, bütün o geçirgen giysisiyle, beni hiçbir şeye zorlamadan, bir yandan ağırlaşılabilecek bağlantılardan kurtararak, öte yandan da kendi çekici varlığından beni yoksun bırakarak, gözlerini güzel gözlüğünün ardında saklayarak duruyordu. Kimi Amerikan filmlerinde bu tür sahneler vardır ya: güneş ışığına ya da kuru bir doğanın ışıklı parıltısına boğulmuş fotoğraflar... güneş gözlüklerinin kendilerini daha da çekici kıldığı sinema oyuncularını... işte böyle.

“Ah, Pia, nasıl da güç yaşamak burada, senin memleketinde.”

Ardından Protestan ahlakı konusunda uzun bir söyleve giriştim. Konu pek düşünmediği bir konu olduğu halde, beni dinliyor, kavramları anlıyor, ama anlattıklarımın ruhunu hissetmiyordu.

“Daha yeni Yunanistan’dan geldim. Orada yoğun bir cinsellik yaşadıktan sonra... şimdi... birdenbire yapamam bunu.”

“Anladım. Anladım. Israr etmiyorum ben.”

Ardından Pia, Yunanistan'da, bir adada ilişkisi olduğu bir adamdan söz etti. Yılda bir ya da iki hafta oraya turistik bir yolculukla gidiyor, cinsel yaşamını sadece orada yaşıyordu. İki İsveçli erkekle yaptığı birlikte yaşama denemelerinden sonra, artık kendi ülkesinden olanlarla böylesi bir ilişki kurmamayı kararlaştırmıştı.

“Hayır, asla!” diyordu. Ama bu Yunanlı adam da biraz tuhaftı. Kuşkusuz evliydi. Pia'nın buna bir diyeceği yoktu. Pia'yı turistik otelin bulunduğu sahilden alıp, küçük kentte onunla birlikte görünmek istemiyordu. Kente ayrı ayrı gidiyorlardı. Adam, daha sonra, geç vakit erkek arkadaşlarıyla buluşmaya gidiyor, o kısa tatilde kimi sabahları onlarla birlikte ediyordu. Belki eşcinsel bir yanı da vardı.

Kuzeyde aşk yaşamını bu türlü kurmuş birçok kadın tanımıştım. İçlerinde çok genç kadınlar da vardı. Bu ilişkilerini anlattıkları zaman dürüstçe davrandıklarına inanıyorlardı. İşte böyle yaşıyordu ve onu anlatmıştı. Ne denebilirdi ki? Benim içimden taşan sevişme ahlakına benzemiyordu. Zorunlu olarak gizli kalsa da, kapalı entrikalar içinde sürse de yaşanmalıydı cinsel hayat.

“İşte bir Bizanslı ahlakı Pia.”

“Ama dürüst olmaz, değil mi bu?”

“Ama elden kaçan hayat değil mi Pia? İnsanlar yüzyıllardır bu tabuları ortadan kaldıramıyorlarsa, dahası hep yeni yeni tabular arıyorlarsa, yaşamın aslından büsbütün vazgeçmek mi gerekli? Bedenler öldürülmeli mi? Bütün o yalnız vakitlerde kabaran arzular... bunlar atılmalı mı bir yana?”

Sonra daha da oturduk. Gittikçe yavaşlayan, temposunu yitiren konuşmalarla, kente baktık. Parlayan demiryolunu, ışıkları ilerdeki kanalın sularına da vuran güneşi seyrettik.

Kafamda ahlak üzerine karmakarışık düşünceler, bir iç rahatlama mı, yoksa bir boşluk duygusu mu olduğunu ayırt edemediğim duygular sarmalıyla ayrıldım Pia'nın evinden. Asansörden sokağa çıktığımda güneş batıda hâlâ parıldıyor, bizim apartmanın bloklarını çevreleyen bahçeye kadar ışıklarını yayıyordu.

“Ah, Pia, o güneş yanığı teninle, o kadar güzel olan gövden... o canlılığa dokunacak kadar yaklaşıp da uzaklaşmak zorunda kalan varlığım, şimdi kendi oturduğu apartmana dönen bu ayaklanmış gövde. Oysa yaklaşan ölüm değil mi? Yıllar geçiyor. Senin kokunu bunca yakından duymuşken... Nereden bulacağız, yeniden bu güneşli eylül gününü?”

TEMMUZ AYININ SON GÜNLERİ

Temmuz ayının son günleri kadar her şeyin ele geçirilemez bir biçimde dağılmış, uzaklaşmış, kentte sadece güneşin borusunu öttürdüğü günler yoktur sanırım.

Sabahları postacı –o da uğradığı günlerde– birkaç yolunu şaşırılmış mektup bırakır. Kentte kalan insanlar, parkta gölgelik yerlerde çimenlere uzanmışlardır. Parkın kıyısından geçen cadde de tenhadır, güneşin altından arada sırada bir-iki kişi geçiyordur. Güneşin acımasız egemenliğinde bulunurken, çoğu tanıdığın uzaklarda bir yerde, deniz kıyılarında çırpındıkları hayal edilir. Balkon kapısı açıktır oysa ki. Ama bahçedeki ağaçlarda hiçbir kıpırtı yoktur. Kimse de telefon edip bir şey istemez senden.

Yürüyüşe çıktığımda, caddelerin birleştiği yerdeki kahvede, gölge vuran kaldırımlarda oturan, gene de, epeyce insan vardı. *Tinnels Café*'ydi kahvenin adı. Kahvenin yanında eşyalarla tıka basa dolu, eski bir dükkân yer alıyordu: *Korg och Rotting*. Safari eşyaları satıyordu.

Kaldırımdaki masalarda iki genç çift, öğle yemeği olarak bir şeyler atıştırıyorlardı. Öteki masalarda kızlar kızlarla, erkekler erkeklerle. Bir masada da hareketli bir konuşmaya dalmış dört erkek vardı. Güneş, kahvenin zemin katında yer aldığı büyük apartmanların ötesine kaymıştı. Bu kaldırımda gölge giderek uzayacaktı.

Köprüünün üzerinden kentin batı bölümünde yer alan büyük adaya geçtim. Alttaki kanalın suları yeşile dönüş-

müştü. Dibi görünmüyordu. Durgun bir suydü. Kanalin kıyısında uzun zamandır bağılı bırakılmış birkaç deniz motoru, bir sal, ilerde, suyun ortasına doğru yayılmaya çalışan nilüfer yaprakları vardı.

Biraz ötedeki dörtyol ağzı gene de canlıydı. Kaldırımlarda acelesi olan insanlar, iki yandaki mağazalara girip çıkanlar, taşıtlar... Trafik ışıklarına uymak gerekiyordu.

“Bütün bu yöre kentin ikinci bir merkezi olabilirdi,” diye düşünüyordum. Ama, biraz ötedeki, birçok otobüs hattının birleştiği yerden sonra bitiyordu kent. Sadece karşıda, aşağıya, dal budak salan gölün kıyısına değin uzanıyordu. Orada, büyük yapıların önünde, gölün kıyısında da bir cadde vardı. Göl bir kanal gibi dardı. Yukarıdan geçen bir köprüyle iki kıyı birbirine bağlanıyordu.

Güneş ışığı alana vururken karşıdaki binalara baktım. “Büyük bir kent görünüşü! Ama ne var ki kent burada bitiyor.” Alana ötelere uzanan yollardan gelen otomobillerin metal renkli aksamı güneş ışığında parıldıyor, taşıtlar, asfalt, güneş ışığı birbirine karışıyordu.

Gölge vuran kaldırımda yürüyen, aşağıya, kanal kıyısına inen caddenin başında, elektrik direğine asılmış bir ilan gördüm: “Bütün deri ürünleri -iflas dolayısıyla- % 50 indirimli.” Kentin sakinleştiği, bir sayfiye yerine dönüştüğü bu ağaçlıklı caddede, nerede olabilirdi böylesi bir dükkân? Olsa olsa geldiğim daha canlı olan yöredeydi.

Birkaç adım atınca yanıldığımı anladım. Karşıda, hemen caddenin köşesindeydi dükkân. Birkaç yapı sonra kent bitiyordu. Vitrinlerinde deri ceketler, paltolar görünüyordu.

Yüksek tavanlı geniş bir dükkândı bu. Her tarafı, tekerlekli madeni askılar üzerine sıralanmış, deri giyim eşyalarıyla doluydu.

Kapının hemen sağında çok güzel bir deri ceket gördüm. Sarımtırak, göze batmayan pastelleştirilmiş bir renkteydi. Hiç aklımda olmadığı halde, “Bunu almalıyım,” diye düşündüm. Fiyat çok çok indirilmişti. Ceketini prova ettim. Biraz küçük geliyordu bana. Çok yazıktı, hiç bu kadar güzel

bir deri ceket görmemiştim yaşamımda. İç cepleri de, dış cepleri de çok uygundu bana. Çaresiz yerine astım onu. Ardından çok iyi kalitede, ince bir süet deriden yapılmış gömlekler gördüm. Onlar da çok güzeldi. “Bu ceket alamadıktan sonra.” Dükkândan çıktım, sonra yeniden girdim içeri. Gömleğe yeniden baktım. “Almalıyım bunu,” diye düşündüm.

Dükkân sahibi ilerde genç bir zenci çiftle ilgileniyordu. Kız, mat deriden yapılmış bir ceket deniyordu. Adam benim kasaya doğru yürüdüğümü gördüğü halde acele etmedi. Birkaç dakika sonra geldi. Uzattığım parayı aldı. Paranın üstünü verdi. İflasa sürüklenmiş dükkânın sahibi bu adam mıydı? Zenci çift de kasaya doğru yürüdü.

“Çok teşekkür ederim.”

Dükkândan çıkarken bir yazı daha gördüm. Yazıda malların iflas etmiş bir yerden getirilmiş olduğu belirtiliyordu. Belki de doğruydü. İflas eden dükkân burası değildi. Belki burasıydı da dükkânın kredisi için bu daha uygun formül bulunmuştu. Biliyordum, bu ülkede iflas olayı kendi ülkemdeki kadar sert bir olay değildi. İflas edeni de koruyan kurallar, kurumlar vardı. “Ama ne de olsa acı,” diye düşünüyordum. Böylesi şeylere çocukluğumdan beri üzöldüğümü anımsadım. Çocukken bulunduğumuz bir Anadolu kasabasında iflas etmiş küçük bir tüccarın kendini astığını duymuştum. Her gün dükkânının önünden geçtiğimde, camın gerisinde, masanın başında oturan yuvarlak yüzlü bir adamdı bu. Oğluyula aynı ilkokula gidiyorduk. “Hayır, burada böyle değil. Sonra eski, epeyce eski dönemlerdi onlar.” Anadolu’da, o yamaçlarda, vadiler arasında bırakılmış eski kasabaları düşündüm. Dünyanın her tarafında, uzak, تنها yerlerde böyle bırakılmış kasabalar, bilinmeyen, anımsanmayan insanlar vardı. Hiç akla gelmeyen insanlar. Kasabanın kıyısındaki evinde ailesiyle mutlu olan ya da kimi zaman ona aşilamaz gibi görünen bir felaketle karşılaştığında çılgınca bir üzüntüye yuvarlanan insanlar.

Ertesi gün gene güneşin egemenliğinin kol gezdiği aynı caddelerden, kentin bittiği aynı yere doğru yürüdüm. Al-

dığım deri gömlekten memnundum, ama gene de küçük gelen o güzel cekete bakmadan edemedim. Bir numara daha büyük olsaydı! Hayır, bir başka örneği daha gelmemiştir. Eldeki bütün mallar bunlardı.

“Hiç yenileri gelmeyecek mi?”

“Hayır, hepsi bu,” dedi dükkân sahibi.

“Şu ceketi çok sevmişim.”

“Size olmuyor mu?”

“Küçük geliyor.”

“Ah, bir örneği daha yok, ne yazık ki!”

Böylece dükkân sahibiyile yeniden konuşmuş olmaktan memnundum. Sokağa, sıcak güneşin altına çıktım. Kentin bitimindeki bu alan temmuz ayında oldukça tenhaydı. Mini etekli, göğüslerinin yarısı, karınları açık genç kızlar geçiyorlardı. Yavaş yavaş eve dönecektim. Güneşin ön yüzüne doğrudan doğruya vurduğu ev, öğleden sonraları alabildiğine sıcaktı. Evin ön duvarları ısınıyor, bu kurak sıcaklık, öğleden sonrasının uzayan saatlerine tatsızca yayılıyordu. Sanki soluk almakta güçlük çekilen bir hava. Gene de parktan geçecek, ağaçların altında çimenlere uzanmış insanları görecektim. Önümde geceye kadar uzanan çok uzun bir zaman parçası vardı.

“Cehennem bu olmalı. Hiç bitmeyecek bir temmuz ayının, uzayıp duran, lastikleşmiş, geçirgen zamanı. Güneşin kırıldığı, yaprakların sarararak döküldüğü bir sonbahar –kuşkusuz– erişilmez uzaklıkta. Her şeyini yitirmiş, sürüklenen bir yaratıktan başka bir şey değilim sanki. Korkunç bir yaz bu. Sabahleyin radyo söylüyordu: Yüzyılın en sıcak yazıymış. Sanki yaşamı silip süpürmek üzere gelmiş.”

Dalida:

“Uçağımız yirmi dakika sonra piknik yerine inecek,” dedi.

Tek pervaneli, özel bir uçağa binmiştik. Bizi, Afrika’da indiğimiz havaalanından almış tropikal ormanların üzerinden uçuyordu.

Uçağın pencerelerinden, biraz sonra kamp göründü.

Açıklık bir yerde bembeyaz çadırlar kurulmuştu. Büyük çadırlar.

“Hemingway tarzı bir piknik değil mi bu?”

“Bütün hafta sonu sürececek bir festival işte.”

Uçak büyük bir çadırın yanındaki düzlüğe indi. Daha önce gelen uçakların düzlüğe bıraktıkları birkaç *jeep* de vardı bir kenarda. Suyun geçtiği yerlerdeyse yemyeşildiler. Güneşin batışına yakın bir saatten sonra, gecenin serinliği başlayacak gibiydi.

Dalida, Hint tülbentinden yapılmış, incecik, uzun, çiçekli bir elbise giymişti. Gözlerinin çevresini boyamıştı, uzun topuklu, açık ayakkabılar vardı ayağında. Eski güzelliğini koruyordu.

“Pikniğe katılanları tanıyor musun?”

“Hayır.”

“Ben hepsini tanıyorum. Sana tanıştıırırım. En tanınmış insanlar bunlar. Mevsim kış olsaydı, şimdi onlara Paris'te rastlayacaktık.”

“Adam başına on bin dolar ödeyerek buraya geldiklerine göre.”

“İçlerinde yarın sabah aslan avına çıkacaklar da var.”

“Öyle ama Dalida, benim payıma düşen on bin doları kim ödedi?”

“Ben ödedim tabii. Sonra sen İstanbul'da bana verirsin.”

Çadırın gölgesine vardığımızda akşam serinliği çıkmaya başlamıştı. Saçları Paris modacılarında yapılmış, tuvaletlerini giymiş birçok kadın vardı çadırın altında. İlk buzlu içkilerini ellerinde tutuyorlardı.

Gözlerini maviye boyamış bir kadın Dalida'ya:

“Nihayet gelebildiniz,” dedi.

“Dalida, biliyor musun, birileriyle tanışmadan önce, her şeyden önce, kesme buzları görmeye gidiyorum.”

“Meraklanma,” dedi Dalida sesini yükselterek. “Buzlar tükenmeyecek. Buz üreten makineler de burada.”

“Desene martinilerin içine istediğimiz kadar buz doldurabileceğiz.”

Sıcaklardan ötürü, sabahın saat on birine doğru, kentin en gölgelik yerinde olan *Depo* adlı kahvenin önüne, kaldırıma konulmuş masaya gidip oturuyordum. Yoldan geçen yarı çıplak insanlar dışında pek kimseler olmuyor bu kent merkezinde. Bir eğri çizen pasajın, alana ulaştığı yerde, Hayvanat Bahçesi'nin de üzerinde bulunduğu yakındaki bir adaya giden tramvayların da geçtiği yolun kıyısındaydı bu kahve. Bu yol hafif esintiliydi. Güneş altındaki alan görünüyordu. Güneş, karşıdaki yüksekçe yapıların ardına düştüğünde gölge saatlerce sürüyordu burada. Orada, kaldırımda oturarak kahve içiyordum. Her şeyden uzaktım işte. Yalnız, sessiz, sadece güneşle ve gölgelerle ilgili günler geçiriyordum.

Eve dönerken parkın içindeki ağaçlıklı yollardan geçiyordum. Bütün gün vuran güneşin kızdırdığı duvarları düşünerek. Evlerin arasında uzanan asfalt yoldan bisikletiyle Pia geçiyordu. Siyah güneş gözlükleri takmış, başına da bir bere geçirmişti.

“Ah, giyinmeyi biliyor bu kız.”

Pia, pedalları çevirirken dönüp bana baktı. Bir elini direksiyondan çekerek el salladı. Ötedeydi. Yirmi metre kadar ötede. Geçmişken dönüp gelmeyecekti. Ne kadar da güzeldi. Belki gene Yunanistan'a gitmiş, deniz kıyısında bir kasabada aşk yapmıştı. Aşk yapmak bu kızı güzelleştiriyordu.

SON
STOCKHOLM ÖYKÜLERİ¹

¹ 1. basım: Can Yayınları, Mayıs 2007

DANSKE BANK

Çocukluğumda kendi yurdumdayken dört ciltlik Andersen Masalları satın alınmıştı bana. Resimli çocuk kitapları... Danimarka'da onları resimleyen illüstratörün desenleri bu Türkçe baskılarda da aynen kullanılmıştı. O Kuzey Denizi liman kentlerini süsleyen evlerin figürleri çocukken onları tuhaf bulan zihnimde yer etmiş.

Eski tip evler, ön yüzleri pek geniş değil, ortalama üç katlı, bir de çatı katı var. Çatı katının üzerini çiçek yaprakları gibi ya da merdivensi bir çatı süslüyor. Birbirine bitişik evler... Unutamadığım çizgiler bunlar.

Yıllar sonra yaşamımın yarısını arkada bırakmışken rüzgâr beni buralara sürükledi. Çocukluğumun resimlerine benzeyen yapıları bir bir gözden geçirdim. Kopenhag'da, Amsterdam'da kanallar, caddeler boyunca sıralanıyorlardı.

Ayrı düşmüş bir insan yapıların önyüzlerini gözden geçirmesin de ne yapsın?

Yaşamımın yirmi yıldan biraz daha fazlasını kuzeydeki bir şehirde geçirdim. Burada, kentin eski kesiminde o yapılardan az da olsa vardı. Ama beni kendi kaderimle karşılaştırıp duran yapı kentin kuzey kesiminde.

Her gün kendi mahalleme dönmek için kentin ortasındaki geniş bir caddeden otobüse biniyorum. (Yeni dünya, eski dünya kadar masalsı değil). Biraz ötede, solda, büyük yapılar arasında kalmış, onlara eklenmiş, bir köşede yeralan bir yapı var. Üzerinde sarı, madeni harflerle Danske Bank yazıyor. Danimarka Bankası. Kuşkusuz bu banka, kendi tarzın-

da bir yapı inşa etmeyi seçmiş. Belki yüz yıldan daha eski bir zamanda, henüz bu cadde açılmadan önce oraya inşa edilmiş. Danske Bank, oradan her geçişimde beni çocukluğuma götürüyor.

Ama kim, nasıl bir kader buraya sürükledi beni? Dümeni kırılmış bir gemi gibiydim sanki. O, daha on yaşına varmadan okuduğum masallardaki figürler olamaz beni buralara sürükleyen. Ama ötekiler?.. Başkaları?.. Yoksa henüz yirmi yaşını bile doldurmadan İstanbul'un terk edilmiş Aynalıçeşme semtinde dolaşırken duyar gibi olduğum Sibeliyus'un müziği mi bu işareti verdi bana? Kuşkusuz Aynalıçeşme'deki kiliselerde çalmıyordu böyle bir müzik. Knut Hamsun'u çok, Strindberg'i biraz okumuştum, ama ilk yazı karalamalarımı yaparken "bir Baltık şarkısı" diye yazmış olmam, hangi gizli gücün kendini duyurmasından olabilir? Eskiden Aynalıçeşme'de oturan Beyaz Ruslarla İskandinavların ne ilişkisi var ki? Paris'te Nietzsche'nin kimi kitaplarını okurken defterimin bir köşesine "wir Hyperboreer" diye yazmış olabilirim. Ama cezalandırılması gereken bir suç olmasa gerek bu küçük notu düşmek. Bir "uzak kuzeyin insanı" mıyım ben?

Hayır, hepsi dönüşsüz bir yolun dolambaçları. Yüzünü gösterip hızla kaybolan maskeler! Kör labirentler! Uyandırdığım bir rüyanın karabasanları!

TRAVEMÜNDE

Güneyden Travemünde'ye giden gemiler karşı kıyıya ulaşmak için saatlerce yol aldıkları için, onlarla yolculuk yapmak daha sakın. Basbayağı bir deniz yolculuğu bu. Altı saatten daha az sürmüyor. Belki de sekiz saat sürüyor. Ama öteki kıyıya ulaşmak için Sastnitz'e geçen gemilerden birine binerseniz güverteye dolan yolcuların ağgözlülüğünü görüp bıkkınlık getireceksiniz. "Yaşam mı bu? İnsanlar mı bunlar?" Yolculuk kısa olduğu için, lokantalar açılır açılmaz oralara koşarak doluyorlar. Free Shop'a çekirgeler gibi üşüşüyorlar. Geminin kafeteryasından bile bir şey alabilmeniz için bütün bu sanki açlık kampından boşalmış insanların çılgınlıklarının geçmesini bekleyeceksiniz. Sanki daha öncesinde Kafka'nın açlık şampiyonuydu bunlar. Ama onun tam tersi bir tavır içindeler. Deniz üzerinde vergiler yok ya onun tadını çıkaracaklar. Karşı kıyıya çıkmadan aynı gemiyle geri dönecekler. Şimdi gemide doğru dürüst bir lokantada yemek yiyecekler. Bunca zenginlenmiş ülkelerin insanların böyle davranmalarına şaşıracaksınız.

Ama deniz, denizler üzerinden geçiyorsunuz. Başka bir toprağa adım atacak olmanın sevinci var içinizde. Eski, kuytu limanlarda gemilerin bandıralarına bakarak dolaşmaz mıydınız? İşte şimdi de, bir çizgi gibi karşı kıyıları görüyorsunuz. Okyanusları aşacak olmasanız da, denizin, denizlerin üzerindesiniz gene de. Sizi rüzgârda çırpınan bayraklarla flamalar ilgilendiriyor.

DÖNÜŞ YOLU

Güneşli ve aydınlık bir pazartesi günü, hafta sonunda kendimi kapattığım evimden çıktım; geniş bulvarı uzun uzun yürüyerek altı katlı bu büyük mağazaya geldim.

Mağazanın geniş giriş kapısından sonra, pek de uzakta olmayan metal kapılı, yirmişer kişilik asansörlerden birine binerek yoğun bir kalabalığın dolaştığı 6'ncı kata çıktım. Kahvelerin, çayların, çeşitli yiyeceklerin bulunduğu, birçok yuvarlak ya da kare biçimindeki barda kahve, şarap, şampanya, hatta yemek servisinin yapıldığı bu karmaşık katın kalabalığından bir an önce uzaklaşabilmek için, beni buraya taşıyan asansörü aramaktan vazgeçip -arasam bulabilecek miydim?- alt katlara inen yürüyen merdivenlerden birine ulaştım. Bulduğum yerden 5'nci kata inen iki yürüyen merdiven vardı. 6'ncı kata çıkan iki merdivenin ortasında yer alıyorlardı. Kuşkusuz giriş katına kadar bu böyleydi. Oradaki ana giriş kapısından kendimi bulvara atacaktım.

Hayır, hiç de beklediğim gibi değildi durum. Alt katlara inen yürüyen merdivenler 3. katta kalıyordu. Çevrelerinde sadece yukarı katlara, 6'ncı, belki 7'nci kata kadar çıkan merdivenler vardı. Aşağıya inenlerle yukarıya çıkanların -bu büyük mağaza düzeninde- 3'ncü katta en az üç yere yerleştirilmiş olmaları gerekiyordu. Geniş katı hızla dolaşarak on iki yürüyen merdiveni de telaş içinde tek tek buldum. Hepsi de yukarıya çıkıyorlardı. Ne duvarların dibinde, ne de katın orta yerinde beni zemin kattan 6'ncı kata çıkaran asansörler vardı. "Herkesi bu katta mı toplamak istiyor

bu mağaza yöneticileri?” diye mırıldanıyordum. Ardından aklımdan daha çılgınca bir düşünce geçti: “Toplama kamp- ları pek de uzakta değil. Kentin ortası hâlâ boş.” Sonra “Ne saçma düşünce,” diye düşündüm. “Şimdi barış içindeyiz ve demokratik bir toplum bu.” Ama ne kadar dolaşıp dursam da bu eşyalarla dolu katta ne bir asansör ne de alt katlara inen bir merdiven bulabiliyorum. Bulvara bakan daracık pencerelerden, bu kışa yaklaşan mevsimde, aşağıya bağırsam da beni duyamayacaklarına kesinkes inanıyorum. Bulvar o kadar gürültülü ki. Burada durmadan artan kalabalığa da bir şeyler sormaya cesaretim yok. Hem bir yabancıyım ben. Durmadan sayıları artan bu kalabalığın sorularıma karşılık vereceğini de hiç sanmam.

ŞİİR ÖĞRETMENİ

Şiir öğretmenimiz çok güzel, ama soğuk bir kadın. Belki çok güzel olduğu için soğuk. Onunla derslerden sonra kantinde oturuyoruz. O, karşımda oturuyor. Yanında şair olarak tanınmış dağınık saçlı bir öğrencisi var. Tanınmış olduğu için biraz şımarık. Şiirin kolay olan parlak yanlarından biraz çıktığı için tanınmış. Benim yanımda başka bir öğrenci oturuyor. Elbette o da şair. Ama yazdığı şiirleri pek göstermiyor. Şiir öğretmenimiz de şair. Şiirleri yeterince güzel değil ama. Bunu ona söylememize olanak yok. Biz onun daha çok güzelliğiyle ilgiliyiz. Dört kişilik masada şiir yazmayan sadece benim. Ama şiir derslerine gidiyorum. Biraz sonra şiir öğretmenimiz masadan kalkmak istiyor. Her zaman çok az vaktini verir bize, bu kantinde oturmalarda. “N’olur gitmeyin” diyor yanındaki şair ona. Elini, kolunu uzatıyor ona dokunmak için. Ama pek de dokunamıyor. Ne de olsa bir öğretmen o. Ben de şiir öğretmenimizin hiç gitmemesini istiyorum. “Gelin, size bir şeyler söyleyeceğim,” diyorum. İkimiz de ayakta. Masanın kenarında, bir adım ötede, ona “N’olur gitmeyin, akşam yemeğini beraber yiyelim,” diyorum. “Akşam yemeği mi? İmkânsız” diyor şiir öğretmenimiz. “Öylese biraz daha oturun, n’olursunuz,” diyorum. O zaman kadar yapmadığı bir şeyi yapıyor, biraz daha oturmayı kabul ediyor. Yerlerimize oturuyoruz. Şiir öğretmenimiz çok güzel, ama onun derslerinde incelediğimiz bu “şiir” denilen şey de çok sorunsal. Ne olduğu pek iyi anlaşılmıyor. Birçok yöntemleri var doğal olarak onu alışmanın. Ama bu yöntemleri

bilmek de yeterli değil. Bildiğiniz yöntemleri kurnazca kullanıyorsunuz, ama bakıyorsunuz ortaya iyi bir Şiir ıkmıyor. İyi Őiire ulaşmak olanaksız gibi. Daha doğrusu, Şimdiki halde, o bizim uzağımızda. Ama okul dışında da pek çok Şiir yazılıyor. O kadar çok Şair var ki. Bu bir kaos yaratıyor. Diyecem bu Őiirlerin hepsinin zayıf taraflarını bulmak hiç de zor değil. Pek de içinden çıkılır bir durum değil bu. Sıkıntı verici bir durum. Şiir ğretmenimizin Őiirlerini eleştirmeye de hiç cesaret edemeyeceğiz.

KAFKA

Şato'ya bir yokuşla çıkılıyordu. Yokuşun başındaki evlerden birinde oturunca insan hep Şato'yu düşünüyordu. Eski yüzyıldan kalma küçük bir evdi bu. Taş döşeli bir alana bakıyor olsa da, avlusu gündüz saatlerinde çok aydınlık değildi.

Kaç yıldır orada oturuyorum.

Doğal olarak kıvrımlar yaparak Şato'ya ulaşan yokuşu çıkmıyordum. Şato'nun yüksek duvarlarında gündüzleri açık duran büyük kapılardan görünen taş döşeli geniş avlulardan başka göreceğim bir şey yok orada. Sonra, Şato'ya girmedikten sonra neye yarar bu? Kent üzerinde uzanan, ufku da görünür kılan, sonsuz bir görüş açısı da olsa o düzlüğün. Oysa yönünüzü Şato'ya çevirdiniz mi, göreceğiniz sadece bu taş döşeli geniş avlular.

Tersine, eski kentin bu yanından, pek yakında olan Karl Köprüsü'ne yürüyor, nehrin öteki tarafındaki eski-kent bölümüne geçiyorum. Sevgilileriyle buluşmaya giden tezgâhtar kızlarla beraber, tam onların işlerinden dağıldıkları saatte. Hemen her gün aynı saatte yapıyorum bu gezintiyi. Bütün mutluluğum bu.

SINIF ÖĞRETMENİ

Sınıf öğretmenim güzel mi güzel bir kadın. Sınavları düzenlemekten, sınav sonuçlarını bildirmekten o sorumlu. Kuşkusuz yazılı sınav kâğıtlarını o okuyor. Üzerinde sorular yazılı sınav kâğıtlarını dağıtırken de, ilk sayfanın üst bölümüne işaret edilmiş sınav sonuçlarını bildiren kâğıtları dağıtırken de gülümsüyor. Bana gösterdiği bu cömertce hoşgörünün nedenini bilmiyorum. Açık seçik bir sempati gösterdiği. Oysa, tek kişilik sırada oturan benim yaşımda bir öğrenci onun sempatisini neden kazanmış olsun ki? Kuşkusuz değer verilecek bir yanım yok. Sınıf öğretmenim benden çok daha üstün bir insan. En azından çok güzel o. Saçları siyah, cildi parlak, pürüzsüz, elleri çok bakımlı, tırnakları yapılmış, üzerleri renksiz bir cilayla cilalanmış. O, sınav kâğıtlarını dağıtırken önce tırnaklarına, sonra da gülümseyen yüzüne bakıyorum. Her haliyle güzel olan genç bir kadın o. Kendi rahatlığı ve mutluluğu içinde. Bu gözden geçirilmiş, sonuçları işaretlenmiş, son sınav kâğıtlarını dağıtırken -dört yapraklı bu sınav kâğıtları- gene en iyi notu aldığımı parmağıyla işaret ediyor sanki. Notu belirten işaret ilk sayfada, sayfanın sağ üstünde. Utancımdan ne yapacağımı bilemiyorum. Hiç de doğru dürüst cevaplar yazamamıştım bu sınav kâğıtlarına. Bana verilen not, hoşgörünün, sempatinin ötesinde. Kimse bilmiyor, ama bayağı "iltimas" bu. Hiç kuşku yok: sınıf öğretmenime aşığı. O da bunu biliyor sanırım. Benden nefret edeceğine beni seviyormuş gibi davranıyor.

EDİTÖR

Editörüne, yayınevinin bulunduğu kocaman yapının 4. katında rastladım. Merdivenlerle asansörlerin ulaştığı bu iç bölümde, çeşitli yönlere uzanan geniş koridorlar vardı. Yüksek çatının camlarından yansıyan ışığın yanında, camlı bölmelerin gerisinde pek çok bilgisayarın görüldüğü çalışma odalarından da iç bölüme ışık yansıyordu.

“Sana geliyordum,” dedim editörüne.

“Ben de on dakika ara verdim çalışmaya. Gördüğün gibi koridorda volta atıyorum. Biraz kafam dinlensin.”

“Öbür çocuklar odadalar mı?”

“Hayır, evlerine gittiler, roman yazmaya.”

“Demek yayınevinde çalışıyorlar, ama roman yazmak için de vakit buluyorlar.”

“Önleyemem. Patron da görmezlikten geliyor. Herkes roman yazıyor çünkü. Tutku içindeler. Sana burada rastlamasaydım, çalışma odamızı boş bulacaktın. Sahi, çocuklar senin geldiğini duyunca onları ziyaret etmemiş olduğun için alınacaklar. Kolayca darılırlar, biliyorsun.”

“Dün onlara uğramıştım ama. Odadaydılar. Neşeyle bağırıp çağırıyorlardı. Birçok yeni roman müsveddesi gelmişti sanırım. ‘Bunların hepsini nasıl okuyacağız ki’ diye bağırıyor, müsveddeleri oradan oraya savuruyorlardı.”

“Onlara uğramakla iyi yapmışsın. O zaman bir sakınca kalmadı. Romanını yavaş yavaş getirebilirsin. Gerçi sırada bekleyen pek çok roman var ya.” Camların gerisinde yükse-

len kâğıt dizilerini işaret etti editör. “Bir çaresini düşüneceğim. Ama şimdi ortadan kaybol! Pencereden gördün. Bir romancı topluluğu geliyor bu yana doğru.”

GEÇİTLER ADASINI ZİYARET

Bu ada bir arada bulunan birçok adanın aralarının doldurulmasıyla oluşmuş. Kentin en eski yerleşme yeri. Karşıdaki yükseltide ilk işçi evleri yapılırken, burada da eski limana gereken yapılar yapılmış. Elbette eski ticaretin yürütüleceği binalar da, daracık sokakların çevresinde yükseltilmişler.

Adanın doğuya bakan bu yüzü asıl liman. Kıyıdan baktığınızda açık denizi değil, açık denize doğru dizilmiş birçok adayı görürseniz de liman burası. Gemiler açık denizden, o adalar arasından geçerek, rıhtıma gelip yanaşıyorlar. Adanın öteki yüzüyse, sayısız kıvrıntı yapan büyük bir iç gölle birleşiyor.

Rıhtımda kentin en eski binaları var. Aralarındaki yirmiye yakın geçitten arkadaki uzun sokağa çıkılıyor. Dükkanların, lokantaların, eskiden kullanılan hanların bulunduğu, adanın ucundaki kırallık sarayının yükseldiği tepeye kadar uzanan upuzun bir sokak bu: *Uzun Doğu Sokağı* adını taşıyor.

Geçitler... geçitler... geçitler... Çatalgeçit'le birleşen, gerçekten çatal biçimindeki iki sokağı da sayarsanız -ki ayrı ayrı isimleri var onların- (Çekirge Geçidi ve Pelikan Geçidi) tam yirmi tane geçit var burada. Hepsi de daracık geçitler. Modern araçların hiçbiri geçemez içlerinden. Binaların düzensiz yan yüzlerine göre biçim alan daracık geçitler. Kimisinin Uzun Doğu Sokağı ile birleştiği yerdeki hantal yapılar geçidin üzerinde de duruyor. Sokağa ulaşabilmek

için yapının altında bir insanın geçebileceği yükseklikte kavisli bir tünel açılmış. Deniz tarafından girerseniz, geçidin üzerinde ince bir çizgi olarak gördüğünüz gökyüzü, bu son bölümde görünmez oluyor; başınızın üzerinde sadece sarımsı-kahverengi sıvalı bu kavisi görüyorsunuz. Parke döşeli geçit, burada, bir insan boyundan biraz daha yüksek.

Geçen yüzyıllarda limana gelen gemilerden çıkan gemiciler gümrük, vize... vb. resmi işlerini bitirdikten sonra bu dar geçitlerden, kuşkusuz bir içki içme, eğlenme merkezi de olan -geçitleri dikine kesen- arkadaki Uzun Doğu Sokağı'na gidiyorlardı. O eğlence, mutluluk duyma, doyum sağlama evlerinde kuşkusuz limanın orospuları da vardı. Genç ya da orta yaşa yaklaşan sarışın kadınlar. Her limanda olduğu gibi, bu çok kuzeydeki adalar arasına gizlenmiş gibi görünen limanda da.

Kışlık kraliyet sarayına tırmanan geniş yokuşu geçtikten sonra Uzun Doğu Sokağı'na ulaşabilmek için ilk daracık sokak Telgraf Geçidi'ne girmedim. Sonraki Gemiciler Geçidi'ni aldım. Böylece yolun kıyısındaki yükseltide yer alan, küçük bir yokuşla çıkılan, ejderhayı öldüren Aziz Jorj heykeline daha yakın bir yere çıkmış oldum.

Üzerine kuşların da konuştuğu heykeli seyrettim. Yokuşun sokak üzerindeki tarafında demir bir parmaklık onu çeviriyordu. Yağmurla ve rüzgârla rengi değişmiş büyük madeni bir heykel, ama kuşkusuz bu yöredeki yapılar kadar eski değil. Bu çok eski yapılar, sonradan yeniden inşa edilmişçesine yenilenmişlerdir sanırım. Ama gene de çok eski özelliklerini koruyorlar. Özellikle dış yüzlerinde.

Yüksekliğin tam kıyısına yerleştirilmiş olan bu yeşil madeni heykelin kaidesi alttaki Uzun Doğu Sokağı'na kadar iniyordu. O yükseklik böylece anıtlştırılmıştı. Adı Geniş Geçit olan, ama hiç de geniş olmayan geçiti, Karga Geçidi'ni, Yeni Geçit'i, Kuyu Geçidi'ni, Mermi'yi geçtim, Büyük Hopare Geçidi'nin bulunduğu yere, duvar üzerine çakılmış paslı bir madeni levhada Çobanyıldızı Mahallesi/Hopar Geçit yazıyordu. Bu çok eski sözcüğün, bugün var olmayan eski bir zanaatı imlediğini seziyordum. Ama Ço-

ban Yıldızı mahallesi? Unutulmuş bir dilin simgeleri mi bunlar?

Ejderha Geçidi'nin de yanından geçiyorum. Yetmiş metre kadar ötedeki limanı, denizin küçük bir parçasını görerek. Ardından bir geçit daha, gene sahile çıkan. Ama bu defa Hopare Geçidi'nden içeriye sapıyorum. Çatal Geçidi'ne sapıyor burası. Çatal Geçidi de sahile çıkıyor. Ama yeniden sahile çıkmamalıyım, sahilden geldim zaten. Çatalın öteki ucuna sapıyorum. Başka bir ad taşıyor bu geçit: Pelikan Geçidi.

Gene Uzun Doğu Sokağı'ndayım. Sol yanımda geçitler. Küçük dükkânlar. Johannes Geçidi, Paketleme Evi Geçidi, Gümrük Geçidi, Yeni Banko Geçidi, büyük Banko Geçidi, Başsız Çivi Geçidi... Sonra bir geçit daha. Bütün bu geçitler limana çıkıyor. Dört katlı eski evlerin boş duvarları arasındaki sayısız geçit. Çatal Geçidi'nin çatallaştığı sokaklarda dolaşırken de hiçbir insana rastlamadım. Buradaki dükkânların loşluğu içinde tek tük dükkân sahiplerinin olduğunu fark ediyorum. Benim buralardaki tenhalık içinde bir başına bırakılmışlığım değil bu, zamanın kendi ardında bıraktığı tenhalık. Çok eski bir liman mahallesi burası çünkü.

Bütün bu geçitleri, bütün adayı, daha çok da adanın bu doğu yakasını yıllarla dolaştım. Kentte oturduğum için, her yıl, birkaç defa. Banko Geçidi'nden içeriye girince, geçitlerin güney tarafına düşen küçük alanın köşesinde bulunan çok eski kahveye *Café Nova*'ya gidiyorum. Vitrinlerinde, iç duvarlarında seramikten yapılmış yapmaçiçekler olan o loş kahveye. Giriş kapısının üzerindeki ince, uzun, dikdörtgen camın önünde demirden yapılmış -Akdeniz ülkelerinde de rastlanan- bir süsleme var. Girişte, soldaki duvara monte edilmiş, yeryüzünün en eski telefonlarından biri duruyor. Pastalarla sandviçlerin sıralandığı cam dolaplardan sonra açılan küçücük salonun duvarındaki ağaç kaplama duvar saati yerli yerinde duruyor. Tıpkı eskisi gibi: alt bölümdeki kristal camdan görünen pandülü kıvıldamıyor. Duvar saati gene 9'u 7 geçiyor gösteriyor. (Oysa saat 12'yi geçti). 9'u işaretleleyen akrep gene dokuzun altında bir yerde. 9'a 7 var olsaydı daha bir anlaşılır olacaktı. Burada her şey akılcı olmanın dışında gibi.

Tezgâhın salona doğru uzadığı yerde, başında, biraz ezilmiş olan fötr şapkasıyla, trençkotunu çıkarmamış bir adam duruyor. Saçları şapkasının altında özensiz bir biçimde yapıştırılmış gibi. Onu, bu yöreye eski ziyaretlerimin birinde de gördüğümü sanıyorum.

Bu kahvedeki pazar kalabalığının duymasını istemediğim bir sesle, kulağına eğilip sordum:

“Hâlâ buralarda mısınız?”

Başını kaldırır gibi yaptı:

“Ta 1723’ten beri buradayım.”

“Siz Avcı Gracchus olmayasınız?”

“Hayır, değilim.” Sonra ağır bir yürüyüş temposunda konuşur gibi devam etti. “Ama Avcı Gracchus’u tanıyorum.”

“Karaormanlar’da bir uçuruma düşerek öldü o. Ama ölüm kayığıyla bütün nehir yollarında dolaşiyor.”

“Dolaşmasını sürdürüyor,” dedi. “Ama Kuzey Denizi’ne açılmadı o, sanırım Cermen nehirlerinde dolaşmaya yazgılı. Açık denizden buralara gelmeyi düşünmüyor. Ama onu düşündüren açık denizde ölüm kayığının karşılaşılabileceği tehlikeler değil. O ölüme ulaştığı yörelerin yakınında dolaşmayı seviyor. Kıyı boyunca Riga’ya gitti yalnızca. Ben de karşı taraftan geldim kuşkusuz. Alman topraklarından. Benim, burada yıllardır beklediğim başka bir şey. Ne ölümle ilgili ne de hayatla. Belki de ikisiyle birden ilgili.

“1723’ten beri beri --onca uzun zamandır-- neyi beklediğinizi sormaya cesaret edemem doğal olarak.”

“Benim de kesin bir şey söylemem olanaksız. Beklediğimi açık seçik bildiğimi de öne süremem. Siz belki bu kente geleli çok daha az zaman oldu. Ama kuşkusuz -bilmese-niz de- bekliyorsunuz onu. Beklediğiniz şeyi diyeceğim. Daha çok uzun zaman beklemeniz gerektiğini bildiğinizden -sanırım- ayrılmadınız bu kentten. Kuşkusuz gelecek o. Kimbilir ne kadar zaman sonra? Yoksa, benim gibi bekler durur muydunuz hep aynı sokağa çıkan bir sürü geçidin bulunduğu bu eski yapıların arasında.”

CAFÉ NOVA

Café Nova'nın çevresi kalabalıktı. Yaz mevsiminin tatil kalabalığı. Bunlar yakın ülkelerden ya da taşradan gelmişlerdi. Çoğunlukla yaşlı insanlardı. Kimlerinin yanında otuz yaş çevresinde kızları ile, bu kızların çocukları vardı. Kızlar, annelerine benzerliklerinden hemen anlaşılıyorlardı.

Kahvenin müşterileri dışarıda, kahvenin duvarı dibine yerleştirilmiş masalarda oturuyorlardı. İçerisi bomboştu. Güneş alana vuruyordu. Çevredeki büyük binaların ardındaydı.

Kapıdan girip doğruca tezgâhtan sonra gelen iç bölüme doğru yürüdüm, duvardaki işlemeyen saate bakmak için. Akreple yelkovan şimdi düzgündü. 11.28'i gösteriyordu. Ama saat 11.28 değildi. Öğlen vaktini geçmişti. Pandül yerinde duruyordu. Kıpırtısızdı.

Yazın böylesine sıcak günlerinde kent panayır yerine döner. Her alanda bir eğlence, bir rehberin ardına takılmış turist toplulukları, sağa sola dağılmış insanlar... Kentin yerlileriyse uzaktaki adalara kaçmışlardır.

Café Nova, Uzun Doğu Sokağı'nın bittiği yerde, alana çıkıntı yapan bir köşede yer aldığı için, sokağa bakan bölümde oturduğunuzda, sokağın iç bölümlerine doğru uzanan perspektifi görüyordunuz. Eski, eski, en az XVII. yüzyıldaki, belki daha eski, halleriyle korunmuş yapılar...

Biraz sonra alanın bir bölümüne vuran ışık altında Avcı Gracchus'u tanıyan adam görüldü. Yaz sıcakları giyinişini fazlaca değiştirmemişti. İncecik bir trençkot vardı üzerin-

de. Şapkası da başındaydı. Işığın titreşimi içinde daha da belirgin oluyordu: çok zayıf bir adamdı bu. Sanki yemek yemiyordu. Yiyorsa da çok az bir şey.

“Tatsız bir pazar günü,” dedim.

Şekersiz kara kahvesini tezgâhtan alıp karşımdaki küçük sandalyeye oturmuştu. Yüzünde ne memnuniyetini ne de memnuniyetsizliğini gösteren bir anlatım vardı. Aynı kıpırtısız yüz.

“Ne diyebilirim ki?” dedi. “Çok uzun zamandır -insanların aklının alamayacağı kadar uzun- burada kalınca... İnsan günlerle de fazla ilgilenmiyor.”

İyi beslenmemekten mi, güneşsizlikten mi, yoksa geçirdiği zamanın uzunluğundan mı bilinemez, iyice soluk görünen yüzüne baktım, onun sadece gündelik olaylar karşısında değil, hani şu çok bilgili insanların “tarihi değiştiren” dedikleri olaylar karşısında da yanına yaklaşılamaz bir çekimserlik duyduğunu düşündüm. Sonra da hemen, çoğu zaman olduğu gibi bu düşüncemden kuşkuya düştüm. “Kendi kendine işkence mi ediyor bu adam? Bu tahtalaşmış diyeceğim çekimserliğin ardında benim göremediğim fırtınalar mı var?”

Onu deşmek için güneşli günün verdiği cesaretle:

“Nasıl oldu da takılıp kaldınız buraya?” dedim.

Solgun yüzünde belli belirsiz bir dalgalanma oldu. Dakikalar geçti. Café Nova'nın pandüllü saati çalmadı. Çünkü pandül eskisi gibi duruyordu, sallanmıyordu.

“Zaman geçince...” dedi. Ardından sözü değiştirmek istedi. “Dramatik bir bilinç arıyorsunuz bende, sanırım... Ama bu çeşit bir özelliğim yok sanırım. Öyle bir özelliğim olsaydı perdenin çoktan kapanması gerekirdi. Zamanın akışına kapılınca ya da -kimbilir?- duran zamanın bilinemez derinliklerine demir atınca... İşte böylece yıllar geçiyor. Benim için saat durdu. Şimdi hatırlayamadığım bir şeyi arıyordum -buna dünyadan henüz bir umudum vardı da diyebilirsiniz!- fakat bu Baltık kıyısına geldikten sonra benim saatim takıldı, böylece durdu zaman. Örneğin karşı kıyıda, Riga'da, o binaların restore edilememesinden ötürü köhneleşmiş şehirde

kimbilir ne kadar zaman dolaştım durdum. Birbirini kovalayan günler hep birbirine benzediği için -kışlar da yazlar da hep aynıydı- benim de saatim durduğundan ne onyılları, ne yüzyılları sayabilirim size, kendi kendime de sayamadığım gibi. Orada, karşı kıyıda, deniz boyunca sonsuzca uzanan kumsallar vardı ve nehrin kıyısındaki Daugava Bulvarı'nda dolaşıp dururken geçen yılların sayısını bilmiyordum. Her şey birbirinin tıpkısına dönüşünce ve ardında olduğunuz şeyi unuttunca bitimsiz, renksiz bir yaşam bekliyor sizi. Yaşam denilebilirse buna? Böylece gençlik yıllarında beklediğiniz o ani ölüm korkusunu da unutuyorsunuz. Ne yaşam ne de ölüm! Varlıkla hiçlik arasında kalmış o belirsiz çizgidir sürdürdüğünüz. Şurada, biraz ileride bu eski şehrin, en dar geçidi var biliyorsunuz. Merdivenler elli metre kadar aşağıya iniyorlar, geçidin genişliği de hiçbir yerde 70 santimi geçmiyor. Belki daha da dar. İnsanlar oradan inip çıkıyorlardı. Elbette buraya ilk yerleşen Almanlardı; mahallenin adı da Latona idi. O eski Katolik Alman ailesinin adı verilmiştir o daracık geçide: Trotzig Geçidi. O geçidin taşları döşenirken ben buradaydım. Kimi aylarda artan yağmurlar bile aşındırmış değil o taşları. Gelin de böyle bir dünyada yaşayın işte! İnsanlar birbirlerini öldürüyorlar. Kan gölünde yüzüyor pek çok yerde gövdeleri; durmaksızın öldürücü silahları geliştiriyorlar, kuşkusuz bir gün dünyayı yok edecekler ve siz işlemeyen saatinizle bu eski, sakın yerde her şeyi aralık gözlerle seyrediyorsunuz. Bu eski kentte... Yaşlı insanların o küçük pencerele rin önünde hiçbir şey yapmadan yıllarca oturdukları yerde. İşte burda yaşam dedikleri bu. Trotzig dar geçidinden geçmeyi Hıristiyan dinindeki anlamıyla ele almayın. Bir eğre tileme değil yaptığım. O geçit de bir eğre tilemeyi somutlaştırmak için yapılmamış zaten. Gerçekten var bu dar geçit. Oradan geçerek aşağıya inerseniz, işte şuraya Café Nova'nın şu biraz ötesine ulaşmış oluyorsunuz. Sağa doğru yönünüzü değiştirin biraz. Hepsi bu. Deniz kıyısına uzanan öteki geçitlerden buraya geldiğiniz yön değil de tersi yöne. İşte bu kadarcık bir fark yaşamınıza neşe katacak. Vaktin sizin için durduğunu unutacaksınız.”

Alçak sesle konuşuyordu, bu uzun konuşmasından da yorulmuş gibi değildi. Sırlarını bilmediğim bu adamı biraz daha anlayabilmek için hiçbir şey sormadım. Onun konuşmasını bekliyordum.

“Bekleyin, bekleyin dostum. Buradaki acıya katlanın. Giderseniz buradan, hatırlayıp durduklarınızın acısını çekeceksiniz. Daha acı bir şey bekliyor demektir sizi. En acı şey hatırlamaktır, dersem bana kızmazsınız değil mi? O bir defa tanımak mutluluğuna erdiğim Avcı Gracchus'un da çektiği acı buydu. Ölmüştü, ama her şeyi hatırlıyordu. Kalın, belki daha iyi. Sürekli acı, acı çektiğini unutturur insana.”

SAYFIYE YERİ

Masada annemle karşılıklı oturuyorduk. Sayfiye yerindeki son kahvaltımızdı bu. Büyük kentin çok uzağındaki sayfiye yerlerini hiç sevmediğim halde, annemin değişikliğe, temiz havaya gereksinmesi olduğu için gelmiştik buraya.

Sundurmadaki kahvaltı masasına oturduktan sonra, önümüzdeki, oldukça az çeşidin yer aldığı kahvaltı tepsisine bir parça jambon, sonra da bildiğimiz birkaç sandviç ekmeği konuldu, oteli işleten adam tarafından. Sundurmaya solgun bir güneş vuruyordu. Tatil mevsimi geçiyor olacaktı. Patronun bu davranışından sonra ilk aklıma gelen bunların oldukça fakir olan kahvaltı tepsisini zenginleştirmekten çok, son alacağı kahvaltı parasını iyice yükseltmek için olduğuydu. Armağan mıydılar? Pek sanmıyorum. Yoksa yükü bir para istemek için öne sürülen kozlar mıydılar?

Patron ortadan kaybolduğundan bir biçimine getirip ona sormadım. Güvendiğim, büyük kentli genç bir adam olan *maître d'hotel*'di. Bu uzun boylu adamın bütün tavırları patronun da, bu sayfiye yerindeki kasaba yerlilerinden de farklıydı. Ona biraz sonra, nasıl olsa rastlayacaktım.

Annem otelin önündeki, birlikte kahvaltı ettiğimiz, sundurmada kaldı. Yaşlanmış olduğu için fazla hareket etmiyordu. Ben otelin önüne çıktım. Orada birbirlerine bağırıp çağıran kasabalılar vardı. Kendi kendime, "Bunlar biraz sonra yumruklaşmaya da başlar," diye düşünmeye başladım ki yanımda *maître d'hotel* belirdi.

"Bakın," dedim. "Bu adamların durumu hiç de hoş de-

ğil. Bu bağırip çağırmlar büyük kentlerde duyulursa, kasa-
baya hiçbir turist gelmez. Yabancılar da.”

“Haklısınız,” dedi *maître d’hotel*. Tam o sırada da bağı-
rıp çağırnan kasabalılar, biraz önce aklımdan geçtiği gibi,
yumruklaşmaya başladılar.

“Bakın dediğim çıktı,” dedim.

Maître d’hotel yumruklaşan kasabalılara:

“Gidin buradan!” diye bağırdı. “Bari otelin yanından
uzaklaşın.”

Kavgacılar *maître*’in sözüne uydular. Yavaş yavaş otelin
önünden uzaklaştılar.

Sıra kahvaltı sorununa gelmişti.

“Dostum,” dedim. “Siz büyük kentli olduğunuz için
sözlerimi anlayacağınızı umarım.” Gene de sabah kahvaltı-
sında, kahvaltı tepsilerimize konulan jambon parçasıyla iki
sandviçin (belki de sandviç ekmekleri bayattı, bilmiyor-
dum, çünkü onlara el sürmemiştim) otelin ikramı olup ol-
madığını açıkça sormanın ayıp olacağını düşündüğümnden:

“Kahvaltı fiyatlarını otel çok yüksek tutmuyor sanı-
rım,” dedim. “Bu da turistleri itici bir şeydir.”

Parayla ilgili görünmeyen başka bir şey daha söylemek
aklıma geldi.

“Buradan ayrılınca Paris’e, sonra da daha uzaklara gi-
deceğim ben.”

Gizliden gizliye, paralarımın tükeneceğinden, yolculu-
ğumu tamamlayamayacağımdan korkuyordum.”

Son kahvaltıya çok yüksek bir fiyat istenmesinden
korkmamın nedeni, bu sayfiye kasabasından ayrıldıktan
sonra, gerçekten de çok uzaklara gidecek olmamdı. Çok
uzaklara, durgun, sakın, soğuk iklimlere. Orman patikaları-
na. Bu kasabaların gürültü patırtısı buralardan uzaklara git-
me isteğimi daha da kışkırtmıştı. Çok uzaklara gitmem için
de çok para, yol parası gerekiyordu bana. Endişe! Belirsiz-
lik! Kendimi tanırdım. Bunlardı en çok canımı sıkan, beni
korkutan: Öte yandan içim bunlarla doluydu.

“Ben bu işi patronla konuşurum,” dedi *maître d’hotel*.
İyi giyinmişti. Koyu renk bir elbise vardı sırtında. Bütün

davranışları ölçülüydü. Sayfiye yerinde kaldığımız üç-beş gün içinde kasabanın yaşamına pek dalmamıştım, ama burada güvenilebilecek tek insanın o olduğunu sanıyordum. .

Tatil günleriyle ilgili masraflarımız akşamdan ödenmişti. Son kahvaltının ödenmesi de sessizce çözümlendi.

Saat 9'da kalkacak olan otobüsle büyük kente gidecektik. Orada beni bekleyenler, kuzeye, çok uzaklara gitmeden önce yapmam gereken birtakım işler vardı. Otobüslerin kalktığı alan hemen otelin yakınındaydı. Annem otele yakın açıklıkta bekliyordu. Ayaktaydı, ama kıpırdamıyordu. Uzaklara bakıyor gibiydi. Hemen hemen yan yana dizilmiş sekiz o kadar kasabalı şoför gördüm. 9 otobüsünde yer kalmamış olmasından korkuyordum.

“Dokuz otobüsünü kim sürecek,” dedim. “Nereden kalkacak otobüs.”

Kasabalı şoförlerin hiçbiri ağızını açıp da bir şey söylemedi. Yarı kızgın, yarı aptal bakınıyorlardı. Kızgınlıkları kuşkusuz bana değildi.

“Aranızdaki rekabetten ötürü mü bu sessizlik?” Bu soruma da karşılık veren yoktu. O zaman ben de her şeyi göze alıp bağırmaya başladım:

“Hiç akıl yok mu sizde? Kalkacak otobüsleri sıraya koyun. Yarım saatte bir, bir saatte bir birini kaldırın. Doğru davranış bu değil mi? Böylece aranızdaki rekabet de biter. Hepiniz ayrı ayrı para kazanırsınız.”

Annem ötede, otele yakın bir yerde küçük bir tümseğin üzerinde duruyor, kımıldamadan ileriye doğru bakıyordu. “Yaşlandı artık o,” diye düşündüm. Ama saçları hâlâ siyah.

Şoförlerden umudumu kesmiş, alandan ayrılacakken, onlardan daha genç bir kasabalı beni durdurdu. Öfkemden etkilenmiş gibiydi bu genç adam:

“Abi, 9.30'da gel. Otobüste bol bol yer olacak. Rahatça gidersin.”

Ben büyük kentten sonra yoluma devam edeceğim için anneme:

“Anne, kente varınca kızının evini kendi başına bulabilir misin?” diye sordum.

“Tabii,” dedi. “Biliyorum. Bir taksiye binip oraya gidebilirim ben. Hiçbir zorluğu yok.”

Yolumun nasıl oraya düştüğünü bilmediğim -sanırım, “Annemi tatile götürmem gerekiyordu da ondan,” diye düşündüğüm- bu sayfiye yeri, geçmekte olan mevsimin solgun güneşiyle, kasaba halkının vurdumduymazlığıyla, annemin yola çıkmamızın taşıdığı tehlikelerin kaygılarından uzak, bu son dakikalarımızda otelin önüyle otobüslerin kalktığı alan arasında, gözleri ileriye dikili, başı hafifçe yana eğik, kıpırtısız dikilip duran görüntüsüyle bir düştün başka bir şey değildi benim için. Çünkü onun birkaç ay önce öldüğünü sanıyordum. İçinde sürüklenip durduğum belirsizliğin yarattığı endişenin tuhaf karabasanı! Çünkü bu karabasanın kışkacından kurtulmaya olanak yok: bir yanı ölüm, bir yanı yaşamın sürmesi onun. İkisi de aynı kaygı... Çünkü nereden geldiğimi iyice bilmediğim gibi, nereye gideceğimi -yolumun ne kadar uzayacağını da- bilmiyorum.

YENİDEN YAŞAMAK

Yeniden oraya ayak bastığımı düşündüm: Islak sokaklarda yürüyordum.

Kaptensgatan'da o zamanında iyi yapılmış apartmanın, girişten sonra birkaç basamakla çıkılan birinci katında, ıssız sokağı gören mutfak penceresinden bakıyordum. Kimsecikler geçmiyor. Sokağın bittiği yerde, karşıya düşen kırmızı tuğladan yapılmış duvarların arkasındaki bahçeden de çıt çıkmıyor.

Koridordan, köşesinde tavana kadar uzanan çini sobanın bulunduğu ortadaki odadan -kapısı ile penceresi iç avluya bakan- arka odaya geçsem gene pek kimseyi göremeyeceğim oralarda. Orta avluda döşeli taşlar arasındaki sürgün vermiş otlar büyümüş. Yaz aylarından bu yana çok yağmur yağdı. Camlı kapıdan orta avluyu çevreleyen dairelerin yarı karanlık pencerelerini görüyorum. Bu daireler avluya bakıyorlar. İki köşede onların giriş kapıları var. Sokaktan giren birisi çok düzenli ve iyi yapılmış "entr ee"yi geçiyor. Avluya açılan kapıdan çıkıp düzenli taş döşemeye ayak basıyor, sonra on metre kadar ötedeki arka dairelere ulaştıran bu kapılara gidiyor. Ama daha çok akşamüzeri, iş saatinin bitiminden sonra oluyor bu. Birkaç kişi avluyu geçiyor, yapının arka bölümündeki dairelere gidiyorlar. Işıklar erken yanmış oluyor.

Henüz bu kentte bir hayatın yok. Burada geçmişi düşünebilirsin. Nasıl bir şeyse bu geçmiş? Asmalımescit'teki apartmanlarda Güngör'le gittiğiniz buluşma evlerini hatır-

layacak değilsin. Karmakarışık şeyler hatırlayacaksın: bir uğultu, kentin güzelliklerini örten bir karmaşa. Bir insan panayırı.

Buraya kışın bastırıldığı karanlık günlerde geldin. Aydınlık bir görünüyor, ardından çabucak kayboluyor. Gece- nin geldiğini sanıyorsun. Oysa gündüz saatleri bunlar. Bir- çok saat var daha geceye.

Tek tük gelip geçene rastlayacağın sokaklara çıkacak- sın. Kapıdan çıkıp da sağa doğru gidersen, ister körfezin kı- yısındaki geniş caddeye çık -otomobiller geçiyor oradan-, is- tersen binaların ardına düşen geniş, sakın sokaktan yürü, seksen metre kadar ötedeki Dram Tiyatrosu'nun güzel *art- nouveau* yapısını göreceksin. Biraz önde, gidiş-geliş yolları- nın ötesinde uzanan körfezin ucunda birbirine ulaşan cad- deye bakıyor bu beyazımtırak, süslü yapı. Yolların kesiştiği bir kavşak yeri burası. Kavşağın öte yanında yaşlı ağaçları- la bir park yer alıyor. Parkın içinde de sarımtırak bir yapı var. Bir gazino olduğu anlaşılıyor. *Börsen* yazıyor üzerinde. Hem de geceleri açılan bir lokanta burası.

Bu bahçe düzeyindeki evde öğleden sonraları da uyuya- caksın. Vaktin geçmesini istiyorsun. Bir şey bekliyormuş gi- bi. Oysa hiçbir şey beklediğin yok. Tersine, beklediğin her şeyden uzaklaştın. Belki de bir şey beklemeyi sevmeyen bi- risi olduğun için. Oysa beklediğin şeyler gündelik yaşamın getirdiği küçük küçük şeylerdi.

Vaktin geçmesini beklediğin için sonsuz bir vaktin var- dı. Bu caddedeki kahvelerde otururken, beklediğinin dö- nüş, bir dönüş olduğunu anlayacaktın. Fakat geldiğin yere değil. Belki oradaki eski hayata, güneşli günlere, bulvarın üzerindeki büyük ağaçlarda kırlangıçların dönüp durdukları daha eski bir zaman. Bu çelişik -olanaksız- ruhsal durum yıllarca sürecek olan sıkıntılarının nedeni olacaktı.

Şimdi, çok uzun yıllar sonra, oraya yeniden döndüğü- nü, orada yaşamaya yeniden başladığını düşündüğün za- man da duyuyorsun bu sıkıntıyı. Çünkü çok uzun yıllar geç- ti. Her şeyin üzeri küllendi ve döndün oraya: o yarı-bilincin-

de yatan kente. Şimdi bütün gençlik yıllarını tüketmiş olan o kentte düşünüyorsun yeniden, terk ettiğin sürgün kentinde olmayı. Burası, sonra orası, sonra gene burası. Hep ardı sıra koşulan, tükenmeyen, sanki gerçekliğini yitirmiş, uçucu iki imge... ardında koştuğun buydu.

Sonra sokaklara çıkıyordun. Kaptensgatan'ı dikine kesen sokaktan yukarıya çıkıp bir kütüphaneye gidiyordun. Orada okuman gereken pek çok kitap vardı. Tutkuyla sarılıyordun birçok kitaba. Saçları *à la garçonne* kesilmiş kütüphane memuresinden başka sana dikkatli bakan, koyu renk saçlı, vücut yapısı güzelce bir kadın daha vardı orada. Birkaç hafta sonra sordu sana nereli olduğunu. Bu ülkede yabancılar birbirleriyle ilgileniyorlardı. Okuduğun bir kitabı kaplamak üzere bir kâğıt istemek için onun çalıştığı masanın yanına gitmiştin. "Ben de Romanyalıyım," dedi, "komşu sayılırız."

Kütüphanenin önünde uzanan sokaktan yukarıya doğru çıkınca, birbirini kesen caddelere rastlıyordun. Kimisinin küçük bir kahve vardı köşesinde. Bazen de camekânlarına başka şeyler konulmuş dükkânlar: eski biblolar, afişler ya da yeni eşyalar. Daha ötelerde ortası ağaçla geniş bir bulvar vardı. Fransız tarzı bir bulvar. Oraları tanımayı sonraya bıraktın. Kafanın içinde gizlice yer almış bir düşünce vardı kuşkusuz: "Burada uzun zaman kalacaksın, her yeri hemen görüp bitirme, *sonrasına* da görecektir bir şeyler kalsın." Ama sonunda, her şeyi görüp bitirdin işte. Olacağı elbette buydu.

Böyleydi buradaki hayat: tenhalık, sessizlik, insana tüketmek için kalan uzun zaman... Bu yüzden hiçbir şey için acele etmek gerekmiyordu. Yavaşlık, yavaşlığa alışman gerekiyordu. *Sabır* -sevmediğin ruh hali-, ama onu da öğrenmen gerekiyordu. Kentin civcivli yerine yakın, duvarları boydan boya yağlıboya naif resimlerle süslü KB adlı bir bara gitmen için de beklemen gerekiyordu. Karanlık basınca gece oldu sanıyordun. Oysa henüz gece değildi. Bu aylarda, gündüzün karanlığıydı. Erkenden oraya uzanırsan tüketemezdin zamanı.

Güneyin taş döşeli sokaklarında dolaşıp durdun, ilkbahar mevsiminin ya da sonbaharın solgun güneşi o sokakları aydınlatırken. Kentin batı yönündeki bitimine uzanan geniş bir caddenin kenarındaki setin üzerinde yer alan, pencere-leri iç-avluya bakan küçük bir dairede oturuyordun. Cuma geceleri çalışan kent insanlarının “hafta sonu tatili” sevincine katılmak isteyerek, küçük lokantalara, bir de çok tutulan bir gece kulübüne gidiyordun. KB barda da, gece kulübünde de bazı ahbaplar bulmuştun. Az da olsa, tamamen başka bir dünya üzerine konuştuğunuz tanıdıklar... Konuşmalar arasında senin kendi dünyanı anlatman gereksizdi. Hiçbir şey bilmiyorlar, göz önüne de getiremiyorlardı. Anlamaları olanaksızdı. En iyisi gündelik şeylerden konuşmaktı. Fikrin olmasa da, o konuşma anında bir şeyler uydurman gerekiyordu. Yaratmak. İçinden bir ses söylediğinin sensin düşüncen olmadığını fısıldasa da. Sadece yabancı insanlar arasında değildin, kendi kendine de yabancılaşıyordun: Çok az konuşmak en iyisiydi. Sessiz bir uzlaşma. Hafif bir baş dönmesi. Bu dünyanın dışına çıkma isteği. Ama nereye gidebilirdin ki?

Odana döndüğünde küçük çalışma masasının üzerinde bıraktığın kâğıtlar yerli yerinde duruyorlardı. Yaz başında çatıların üzerinde mavi bir gece olurdu. Yaşadığının anlamını gerçekten yansıtan birkaç satır yazılabilir miydi? Belki şiir, sadece o yansıtabilirdi bunu. Ama bütün bu duyguları yansıtan bir şiir de var mıydı?

Sabahları tek bir paragraf da yazabilsen, gene bütün bütüne kendinle karşı karşıya olduğunu, yalnız olduğunu biliyordun. Kendi gölgeni izleyerek yaşamak. Bu çeşit bir hayat da olabilirdi işte. Her zaman bir mutluluk payı vardı insan için. Bu taş döşeli sokaklarda yürürken de.

Bütün kenti dolaştın. Sokakları bir bir tanıdın. Yapıları da. Öyle ki görmediğin pek az sokak kaldı o kentte. Yeni bir sokağa yolun düştüğü zaman seviniyordun. Bu seni oyalayacak, küçük hülyalara sürükleyecek, sıkıntını azaltacak bir şeydi. Yeni bir şey içini yeniler gibiydi. Bu yüzden yolculuklarda çok mutluydun. Bir yere yerleşik insanın yolculuk-

larda duyabileceği mutluluktan çok fazlasını duyuyordun. Garlar, iskeleler, havaalanları... hiç bilmediğin bir sokağa, bir tren istasyonunun çevresine, bir kentin merkezine inmek... Hepsi yaşama, mutlu bir yaşamla ilgili birçok işaret veriyordu sana. Brandenburg yöresinin bütün ormanlarını gördün. Berlin'le Potsdam arasında işleyen banliyö trenlerini, sık ağaçlar arasında uzanan paslanmış demiryollarını. Potsdam'a gidiş yolu açılınca, yıllarca kapalı kalmış istasyonlar arasında işlemeye başlayan, eski, iki katlı trenleri. Hepsi sana çocukluğunda anlatılan masallar gibiydi. Masal genişliyor, onun yerini gerçek görüntüler alıyordu. Gerçeklik masaldan daha zengindi. Somuttu. Düş gücünü o da zorluyordu. Öte yandan geçmişe göndermelerle doluydu. Belleğin gizli köşelerine çekilmiş birçok anıyı canlandırıyor. Gerçek işte buydu.

Aslında büyütülecek bir şey yoktu. Yabancıyı olduğun yerlerden ya da insanlardan sana bir kötülük gelmeyecekti. Tehlike zihninin içindeydi. Sanki bir şeyler kaybetmişsin gibi zihninde büyüyen şeyler vardı. Bütün bütüne yitirdiğini sandığın şeyler. Oysa yoktu yitirdiğin bir şey. Onlar başka yerlerde kalmıştı. Yıllar geçmişti. Ne önemi vardı bunların. Gene oralara, arkada kalmış olan yerlere dönecektin. Geçmişteki ilişkilerin sıcaklığını elden kaçırmış olmanın da önemi yoktu. Her şey orada somut olarak duruyordu. Nitekim döndün de.

Şimdi onca yabancılik çektiğin kente yeniden ayak bastığını düşünüyorsun. Kentin kenar mahallelerindeki ıssız bir sokakta görüyorsun kendini. Hayır, Kaptensgatan'da değil. Bilmediğin uzak bir sokakta. Sokağın taş zemininin soğuk olduğunu düşünüyorsun. Aslında içini ürperten o değil. İçini ürperten tanımış olduğun yalnızlık. O uzak yalnızlığı istemiyorsun. Çok uzakta o. Çok soğuk bir iklimde. Kış günlerinin karanlığında. Sadece bunlar da değil nedenleri. İçinde biçimlenmiş olan tuhaf bir acı. Ürperten o seni. İstemezsen yeniden ayak basmayacaksın oraya. Buradaki alçakgönüllü hayatın ardını bırakmayacaksın. Zaten alçakgönüllü

bir hayattan başka bir şey gerekli değil sana. Yetişme yıllarından beri öyle düşündün: Karagümrük'te tahta bir ev. Küçük bir bahçe. O yöreden arkadaşlar. Paris'te öğrenci olarak kaldığın yıllarda kenar mahallede iki odalı bir daire. “*Küçük bir mahalle ile kahve kokularının dışarıya taşıdığı bir kahve.*” Hepsi bu kadar basitti işte. Düşlediğin buydu.

Pencerenin önündeki yatağında uzanıyorsun. Okumayı bıraktığın zamanlarda da, orada yeniden yaşamaya başladığını hayal ediyorsun. Sadece bir tek görüntü beliriyor zihninin içinde. Anlık bir belirti: Kentin bir sokağında yürüyorsun. Örneğin Merkez Postanesi'nin yan duvarını çevreleyen kaldırımındasın. Karşıdaki sokakta dağılan güneş ışığını görüyorsun. İrkiltici bir titreme duyuyorsun. Yeniden gitme oraya! Yıllarca yaşadığın o kentin görüntülerini zihninden sil. Çekeceğin acıdan da korkma. Zaten bütün hayat bir acıydı. Bir Ermeni arkadaşının, bir ciltte topladığı tiyatro oyunlarına verdiği genel ad gibi: “*Bir Acı*”.

Tüm kitaplarımızla ilgili
ayrıntılı bilgi için:
www.canyayinlari.com

1989 SAİT FAİK HİKÂYE ARMAĞANI

DEMİR ÖZLÜ

STOCKHOLM ÖYKÜLERİ

ÖYKÜ

Stockholm Öyküleri, edebiyatımızın artık klasikleşmiş yapıtlarından biri. 1989 yılında Sait Faik Hikâye Armağanı'na değer görülen bu yapıt, **Demir Özlü**'nün insana, öyküye, kente ve kentliliğe bakışını ustalıkla yansıtan öykülerden oluşuyor. Özlü ilk baskısı 1988 yılında yapılan bu kitabın ikinci baskısına yirmi, elinizdeki üçüncü baskıya ise on bir yeni öykü eklemiştir. Özlü'ye göre kent, çağdaş insanın yalnızca kalbinin attığı yer değil, onun zihinsel yaşamının da merkezi. Bu bakımdan kentin devinimi ile insanın düşünsel yaşamındaki devinim birbirine paralel olarak sürüp gider. *Stockholm Öyküleri*'nde Özlü'nün Stockholm'deki ve başka kuzey kentlerindeki yaşamından, İstanbul'a ait anılarından ve bütün bu kentlerde birlikte olduğu, tanıdığı, konuştuğu insanlardan izler var. Okurun zihninde kalan buruk tat için Özlü'nün yalın anlatımına ve bir yazar olarak dünyaya bakışına eğilmek gerekir. *Stockholm Öyküleri*, bu bakımdan bir başucu kitabı.

KAPAK RESMİ: EDVARD MUNCH

KDV İÇİNDEDİR

ISBN 978-975-8440-74-0

9 789758 440740
<http://www.canyayinlari.com>